Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ

ΤΗΣ ΚΥΡΙΑΚΗΣ

ΛΕΥΚΩΣΙΑ, *Κυριακή 26 Μαρτίου 2023 • Ετος 15ο • Αρ. φύλλου 760* | Κυπριακή Πολιτική και Οικονομική Εφημερίδα | www.kathimerini.com.cy | €2,90

Τα αγκάθια στον δρόμο για εμπλοκή της Ε.Ε.

Οι τουρκικές εκλογές, το μεταναστευτικό και η εισβολή στην Ουκρανία δυσκολεύουν τις ευρωπαϊκές παρεμβάσεις στο Κυπριακό

Οι τουρκικές εκλογές, οι προσδοκίες των Βρυξελλών για εξομάλυνση σχέσεων, μαζί με το Ουκρανικό και το μεταναστευτικό, αποτελούν τα κύρια «αγκάθια» γύρω από την προσπάθεια της ε/κ πλευράς να υλοποιήσει την πρότασή της για ενεργότερο ρόλο της Ε.Ε. στην επανέναρξη των συνομιλιών. Αυτό διαφάνηκε από τις συναντήσεις που είχε ο Νίκος Χριστοδουλίδης στις Βρυξέλλες. Η προσέγγιση του κ. Χριστοδουλίδη περιλαμβάνει από τη μία την εμπλοκή ενός απεσταλμένου της Ε.Ε. στις προσπάθειες επανέναρξης των συνομιλιών, και από την άλλη τη διασύνδεση συγκεκριμένων ζητημάτων με πιθανά θετικά βήματα της Τουρκίας στο Κυπριακό. Κύκλοι στις Βρυξέλλες μιλούν για «αναπροσαρμογή θέσεων της Λευκωσίας εν είδει μεταστροφής» κατά τις συζητήσεις που είχε ο Πρόεδρος με ηγέτες θεσμικών οργάνων. **Σελ. 4, 5**

ΠΡΟΣ ΝΕΟ ΟΡΓΑΝΟ

Σύσταση Συμβουλίου Εθνικής Ασφάλειας

Στη σύσταση οργάνου Ασφάλειας οδεύει η κυβέρνηση. Το νέο όργανο θα είναι συμβουλευτικού χαρακτήρα και ίσως να υπάρξει σύζευξη με άλλη υπηρεσία ασφαλείας. **Σελ. 6**

ΑΝΑΤΟΛΙΚΗ ΜΕΣΟΓΕΙΟΣ

Με το βλέμμα στις Τριμερείς

Η Λευκωσία επιδιώκει να επανεκκινήσει τη διαδικασία των συνομιλιών στο Κυπριακό και να επανέλθει στις ενεργείς Τριμερείς συνόδους με τα κράτη της περιοχής. **Σελ. 6**

ΣΕΙΣΜΟΙ

Παρατηρούνται κενά δεκαετιών

Ειδικοί μιλούν για το σενάριο των υψηλών ρίχτερ, τον βαθμό ετοιμότητας και τις επικίνδυνες ζώνες. Οπως φάνηκε στην Επιτροπή Εσωτερικών υπάρχουν κενά δεκαετιών. **Σελ. 9**

ΕΛΛΑΔΑ

«Πόκερ» για τρεις για τις συνεργασίες

Στο ερώτημα πώς και με ποιους θα κυβερνήσει μετά τον εκλογικό μαραθώνιο επικεντρώνεται ήδη η αντιπαράθεση μεταξύ Κ. Μητσοτάκη, Αλ. Τσίπρα και Ν. Ανδρουλάκη. **Σελ. 16**

Από τις 3 π.μ. τέθηκε σε ισχύ η θερινή ώρα. Ως εκ τούτου, οι δείκτες των ρολογιών θα πρέπει να μετακινηθούν μία ώρα μπροστά.

Στα (συνταξιοδοτικά) όριά της η Γαλλία

ΚΥΠΕ

Μαζί με την κυβέρνηση της πρωθυπουργού Ελιζαμπέτ Μπορν διασώθηκε και η επίμαχη μεταρρύθμιση για το ασφαλιστικό, που αυξάνει την ηλικία συνταξιοδότησης από τα 62 στα 64 χρόνια και έχει πυροδοτήσει, εδώ και δύο μήνες, κοινωνική αναταραχή, με αλυσιδωτές απεργίες, διαδηλώσεις και οδομαχίες. Η ένταση έφτασε στο ζενίθ από τη στιγμή που η κυβέρνηση, έχοντας αποτύχει να εξασφαλίσει κοινοβουλευτική πλειοψηφία για την υπερψήφιση της μεταρρύθμισης, έκανε χρήση του άρθρου 49.3 του γκωλικής έμπνευσης συντάγματος, που δίνει τη δυνατότητα στην κυβέρνηση να περνάει νομοσχέδια χωρίς έγκριση από το Κοινοβούλιο, με προεδρικά διατάγματα. Πλέον ο Εμανουέλ Μακρόν έχει απέναντί του όχι μόνο τους συνήθεις υπόπτους της ριζοσπαστικής Αριστεράς και του νεανικού ακτιβισμού, αλλά και τους εξοργισμένους νοικοκυραίους. **Σελ. 22**

ΔΗΣΥ

Τα καινούργια δεδομένα και οι θέσεις-κλειδιά

Τον Μάιο συμπληρώνεται το παζλ για την ηγετική πυραμίδα του ΔΗΣΥ και τότε θα διαφανεί η σφραγίδα που θα έχει πολιτικά το κόμμα. Την ίδια στιγμή γίνονται συζητήσεις για θέσεις-κλειδιά εντός του κόμματος. Ήδη η νέα πρόεδρος του ΔΗΣΥ έχει μία σκέψη για ένα νέο μοντέλο εκπροσώπου Τύπου. **Σελ. 7**

ΠΟΛΙΤΙΚΗ

Οι νέοι σχηματισμοί άργησαν μία μέρα

Πολιτικές προσωπικότητες διαβεβαίωναν προεκλογικά ότι θα μετεξελιχθούν σε κόμματα μετά τις εκλογές, ωστόσο, το όλο εγχείρημα φαντάζει πιο δύσκολο από όσο ανέμεναν και για οργανωτικούς λόγους αλλά και εξαιτίας των πολιτικών διαφωνιών που υπάρχουν. **Σελ. 8**

ΕΛΛΗΝΟΤΟΥΡΚΙΚΑ

Μετά το μορατόριουμ ακολουθεί διάλογος;

Η ουσιαστική μείωση της έντασης, όπως το άτυπο μορατόριουμ μεγάλων ασκήσεων στο Αιγαίο μέχρι να ολοκληρωθούν οι εκλογές στις δύο χώρες και να περάσει η θερινή περίοδος, είναι ενδεικτικές ευαίσθητων διπλωματικών αντανακλαστικών. **Σελ. 18**

Ψηλά στη λίστα της Τρόικα η ΑΗΚ

Θα παρακολουθεί τη λειτουργία της ενόψει της πράσινης μετάβασης

Ψηλά στην ατζέντα της Τρόικα βρίσκεται η ΑΗΚ. Κλιμάκιο της Τρόικα που βρισκόταν στην Κύπρο στο πλαίσιο του 14ου μεταμνημονιακού ελέγχου, επέδειξε ιδιαίτερο ενδιαφέρον για την ΑΗΚ. Δίχως να υπάρχει κάποια σκιά πίσω από το ενδιαφέρον, εκείνο που μεταφέρθηκε στην «Κ» είναι ότι η Τρόικα δίδει ιδιαίτερη βαρύτητα στην ΑΗΚ καθότι θα διαδραματίσει πρωταγωνιστικό ρόλο στη διαδικασία της πράσινης μετάβασης της χώρας. Την ερχόμενη εβδομάδα αναμένεται κλιμάκιο του ΔΝΤ, το οποίο θα δώσει ιδιαίτερη βαρύτητα στους Ημικρατικούς οργανισμούς. **Οικονομική, σελ. 3**

ΚΥΡΙΟ ΑΡΘΡΟ

Νομιμότητα!

Η Πολιτεία οφείλει να λαμβάνει πάντοτε προληπτικά μέτρα για να είναι σε θέση να αντιμετωπίσει απρόβλεπτες καταστάσεις, ιδίως όσον αφορά φυσικές καταστροφές. Έλεγχοι, ενημέρωση και τήρηση των Οικοδομικών και Περιβαλλοντικών Κανονισμών θα πρέπει να είναι μία απαρασάλευτη κανονικότητα για τις αρμόδιες υπηρεσίες, και όχι μία τυπολατρική διαδικασία. Η περιβαλλοντική κρίση είναι μία υπαρκτή πραγματικότητα και οι φυσικές καταστροφές είναι πιθανά σενάρια, άρα το κράτος θα πρέπει να είναι άτεγκτο στην παρανομία. Οι πρόσφατοι σεισμοί σε Τουρκία και Συρία ας είναι παραδείγματα.

ΕΧΕΙΣ ΑΞΙΑ ΜΕ ΤΗΝ ΚΑΛΥΤΕΡΗ ΑΣΦΑΛΙΣΤΙΚΗ ΓΕΝΙΚΟΥ ΚΛΑΔΟΥ.

World Finance Insurance Awards 2022

Γενικές Ασφάλειες
Έχεις αξία

ΔΙΑΒΑΣΤΕ ΣΤΟ ΕΝΘΕΤΟ «ΤΕΧΝΕΣ ΚΑΙ ΓΡΑΜΜΑΤΑ»

ΝΤΟΚΙΜΑΝΤΕΡ

Η ζωή μιας ντίβας

Η «Κ» βρέθηκε στα γυρίσματα του ντοκιμαντέρ της Λυρικής Σκηνής, που ρίχνει φως σε μια άγνωστη περίοδο της Μαρίας Κάλλας. Η ταινία εστιάζει κυρίως στα πρώτα χρόνια της Κάλλας στην Ελλάδα, την περίοδο 1937-1945, που παραμένει για τους περισσότερους άγνωστη. **Τέχνες, σελ. 1, 3**

ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗ

Η κυπριακή ελληνική στον δημόσιο λόγο

Συνάντησα τον λέκτορα Γλωσσολογίας στο Τμήμα Αγγλικών Σπουδών του Πανεπιστημίου Κύπρου Σπύρο Αρμοστή στο γραφείο του, για να μιλήσουμε για την κυπριακή ελληνική και την ολοένα και αυξανόμενη χρήση της στον δημόσιο λόγο. «Η χρήση της κυπριακής τελικά είναι απελευθερωτική και κάπως σαν αποκάλυψη» μού λέει. **Τέχνες, σελ. 4**

ΤΑ ΙΟΥΛΙΑΝΑ / *Γράφει ο* **ΣΤΑΥΡΟΣ ΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΟΥ**

Τι είναι η πατρίδα μας;

«Αρκείς τζιαι πέθανα, τες στράτες έπιανα που τον πολύ καημό...» τραγούδησε η παλαιά δόξα του παλκοσένικου, προκαλώντας ρίγη συγκίνησης. Δεν είναι τυχαίο που η εκφραστική Αννού Σαματά συνεχίζει να καθηλώνει το υπέργηρο κοινό της με τις συναισθηματικές ερμηνείες της. Κάποτε, σε πριβέ παράσταση στην οδό Γλάδστωνος, έπαιξε με απαράμιλλο μπρίο μονολόγους της Αλίκης κι όταν τελείωσε έλαβε τα εύσημα από τον Δημητράκη Πιερίδη. Αυτός της έβγαλε και το παρανόμι «Η κυρία δε με μέλλει». «... αρκείς τζιαι πέθανα, τες στράτες έπιανα μα ακόμα καρτερώ» συνέχισε τον σαματά η Σαματά (sic) και το διαμέρισμα της Κωστή Παλαμά σείστηκε από το χειροκρότημα.

Η παραδοσιακή βραδιά που διοργάνωσε η Ιουλία τα είχε όλα: κυπριακά τραγούδια, κυπριακά ποιήματα και κυπριακό κονιάκ. Πώς είναι το τηλεοπτικό έπος της Άντρης Καραντώνη στο (κυπριακό) BBC; Καμία σχέση! Στη σύναξη της χήρας οι κυρίες κράτησαν το επίπεδο ψηλά, καθώς στόχος ήταν να καταθέσουν τη δική τους αλήθεια για τον Ελληνο-Κυπριακό πόλεμο που ξέσπασε έπειτα από την πολυσυζητημένη δήλωση της κριτικού λογοτεχνίας Λίνας Πανταλέων για την κυπριακή διάλεκτο.

«Αντάν αρκέψαν οι κρυφοί ανέμοι κ' εφυσούσαν / κι αρκίνησεν εις την Τουρκιάν να κρυφοσυνεφκιάζει / και 'που τες τέσσερεις μερκές τα νέφη εκαβαλούσαν / ώστι να κάμουν τον καιρόν ν' αρκεύκει να στοιβάζει...» ξεκίνησε ν' απαγγέλλει με παλλόμενη φωνή η Αννού Σαματά τους εμβληματικούς στίχους του Βασίλη Μιχαηλίδη. «Αναρωτιέμαι, ως παλαίμαχη φιλόλογος και ως Καλαμαρού που επέλεξα την Κύπρο για δεύτερη πατρίδα», ψιθύρισε στο καρέ η Ευγενία η Καλαμαρού, «Αυτή η γλώσσα "δεν δείχνει ότι μπορεί να αφομοιωθεί λογοτεχνικά, δεν προσφέρεται ηχητικά ή ενδεχομένως να αντιστέκεται στη λογοτεχνική της επιμέλεια"; Μα θα τρελαθούμε εντελώς, μάνα μου;».

Αφιερωμένο: «Εσού 'σαι 'νας αθθός της λεμονιάς τζι εγιώνι τ' ολοτζιήτρινον λεμόνιν, εσού 'σαι παναΐριν π' αρκινά τζι εγιώνι παναΐριν που τελειώννει».

«Τι είναι η πατρίδα μας;» έθεσε το ακανθώδες ερώτημα η οικοδέσποινα και οι κυρίες άφησαν ένα ελαφρύ αναστεναγμό, καθώς εικόνες, ήχοι και μυρωδιές πλημμύρισαν το δωμάτιο. Πατρίδα μας είναι τα λεμονόδεντρα της Λαπήθου και τα κύματα που σκάνε στους βράχους του Ακάμα είπε κάποια. Πατρίδα είναι τα καμπαναριά και οι μιναρέδες της παλιάς Λευκωσίας είπε μια άλλη. «Πατρίδα είναι οι λέξεις που βγαίνουν από τα σπλάχνα μας και ηχούν τραγουδιστά στ' αφτιά μας» είπε η Ιουλία. «Κι όποιος δεν καταλαβαίνει δεν ξέρει πού πατά και πού πηγαίνει. Έχουμε μεγαλώσει αρκετά για να χάνουμε χρόνο με τα αυτονόητα, κοπέλες» συμπλήρωσε κουρασμένα. «Πλην όμως...»

«Πλην όμως, τι;» ρώτησε η αριστερή (με την καλή έννοια) Κουλλίτσα Κυριακού, η οποία αμέσως έπιασε το υπονοούμενο. «Πλην όμως φίλες μου πατρίδα μας δεν είναι ΜΟΝΟ αυτά...» απάντησε η Ιουλία και χαμογέλασε με νόημα. «Τουτέστιν; Μη μιλάς άλλο με γρίφους, γερόντισσα». «Πατρίδα μας είναι κι όλ' αυτά τα κουλά που υφιστάμεθα καθημερινά. Τουτέστιν, η αμείλικτη νέα κυπριακή πραγματικότητα κοπέλες...».

«Ξεκινώντας από το γεγονός ότι η χώρα κατέληξε στα στιβαρά χέρια του Ζαχαρία Κουλία!». Ένα επιφώνημα τρόμου ήταν η αντίδραση των κυριών καθώς δεν είχαν συνειδητοποιήσει ότι από τη στιγμή που ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας και η πρόεδρος της Βουλής βρίσκονται εκτός Κύπρου (εν προκειμένω στις Βρυξέλλες) τα ηνία του κράτους αναλαμβάνει ο πρεσβύτερος βουλευτής. Αλλά να ήταν μόνο αυτό; Μια ματιά στους τίτλους των εφημερίδων ήταν αρκετή για να θυμηθούν ότι η νήσος των Αγίων δεν είναι μονάχα ανθισμένα γιασεμιά, στίχοι του Μόντη και λευκαρίτικα κεντήματα.

«Πινακίδα σε πεζοδρόμιο στην Πάφο». «Τουτέστιν;». Τουτέστιν κάποιο φωτεινό μυαλό σκέφτηκε, πού να καρφώσω την ταμπέλα για το έργο βελτίωσης με επιβλέποντα τον Δήμο; Στη μέση του πεζοδρομίου! «Με προσευχή να μην εκδηλωθεί σεισμός...». «Τουτέστιν;». Τουτέστιν κινδυνεύουν να πέσουν οι προσφυγικές πολυκατοικίες και το κράτος κάνει τον σταυρό του. «Γνωστή Κύπρια instagrammer ανακοίνωσε ότι περιμένει δίδυμα». «Τουτέστιν;». Τουτέστιν, ο Θεός να μας ελεήσει, μάνα μου!

Το βραβείο «απίθανα και όμως κυπριακά» πάντως, τη βδομάδα που πέρασε, το έλαβε επάξια ο γιος του επταήμερου πραξικοπηματία Σωτήρης Ν. Σαμψών, ο οποίος με το εύγλωττο σλόγκαν «Ώριμος για να γνωρίζει – Ικανός για να πράξει» εκδήλωσε το ενδιαφέρον του για αναπληρωτής πρόεδρος του Δημοκρατικού Συναγερμού. Κι επειδή ο εχθρός του γελοίου είναι το γελοιωδέστερο, ανακοίνωσε το τρίπτυχο όπου εδράζεται η υποψηφιότητά του: «Πατρίς – Θρησκεία – Οικογένεια». «Τουτέστιν;». «Τουτέστιν χουντική ξετσιπωσιά» είπε η Ιουλία και το καρέ κατάνευσε σιωπηλά.

Μέσα σε τόση κατήφεια ευτυχώς που υπάρχει και η (τέως) υποψήφια πρόεδρος της Δημοκρατίας Ιουλία Χόρβινα Κομνηνού. Σε ένα υπέροχο βίντεο πολλαπλών αναγνώσεων, η εξωστρεφής αρχόντισσα του Λίμασολγκραντ, έστειλε μαχητικά μηνύματα μπροστά από ένα ενυδρείο με άψογη σλάβικη προφορά: «Στην αρχή του Φεβρουαρίου, κατά τη διάρκεια των προεδρικών εκλογών, έντεκα φάλαινες σκοτώθηκαν στη θάλασσα κοντά στην Κύπρο. Πού είναι η κυβέρνηση της Κύπρου; Πού είναι το Τμήμα Αλιείας της Κύπρου; Πού είναι οι πράσινες της Κύπρου;». Το αγωνιώδες ερώτημα «πού είναι οι πράσινες;» συγκλόνισε όπως ήταν φυσικό το καρέ και η Ιουλία Παλαιολόγου Ουίλσον, ως οικοδέσποινα, πήρε τηλέφωνο την Αλεξάνδρα Ατταλίδου για να εξιχνιάσει την καταγγελία. «Πού είναι οι πράσινες, Αλεξάνδρα;» την επέπληξε.

«Χρόνια σκλαβκιές ατέλειωτες τον πάτσον τζιαι τον κλώτσον τους εμείς τζιαμαί, ελιές τζιαι τερατσιές πάνω στον ρότσον τους» απήγγειλε με στόμφο (και στο άσχετο) η Αννού Σαματά, επαναφέροντας απότομα τις κυρίες στην πρότερη συγκινησιακή κατάσταση.

stavros.christodoulou@gmail.com

Ο ΦΙΛΙΣΤΩΡ

Επιλογή και επιμέλεια:
ΒΑΣΙΛΗΣ ΜΗΝΑΚΑΚΗΣ, ΜΥΡΤΩ ΚΑΤΣΙΓΕΡΑ

90 χρόνια πριν στην «Κ»

26.3.1933

ΑΦΟΠΛΙΣΜΟΣ: Η συζήτησις επί της αγγλικής προτάσεως ήτο το θέμα της συνεδριάσεως, ήτις ήρχισεν υπό την προεδρίαν του κ. Τιτουλέσκο, όστις ομιλών εξ ονόματος των κρατών της Μ. Αντάντ εδήλωσεν ότι αι τρεις χώραι, τας οποίας αντιπροσωπεύει είνε έτοιμοι να αποδεχθούν το αγγλικόν σχέδιον ως βάσιν των συζητήσεων, υπό την αίρεσιν όμως τροποποιήσεων τινών, τας οποίας θα υποβάλη μεταγενεστέρως. Την ιδίαν άποψιν διετύπωσε και ο αντιπρόσωπος της Ελβετίας κ. Μότα, όστις προσέθεσεν ότι το σχέδιον Μακδόναλδ έσωσε την Διάσκεψιν. Είτα ωμίλησαν διάφοροι αντιπρόσωποι, εν οις και οι αντιπρόσωποι της Νορβηγίας και της Τουρκίας, οίτινες επέκριναν σημεία τινά του αγγλικού σχεδίου. Ο Νορβηγός αντιπρόσωπος κ. Λάγκε εξέφρασε την λύπην του διά την παράλειψιν ουσιωδών τινών ζητημάτων εκ του αγγλικού σχεδίου, ως επί παραδείγματι του περιορισμού των δαπανών των πολεμικών υπουργείων των διαφόρων κρατών, της ασκήσεως ελέγχου επί της οπλοβιομηχανίας [...].

ΦΟΙΤΗΤΑΙ: Οι φοιτηταί χθες, με τα πηλήκιά των και τον ενθουσιασμόν των, ανεδείχθησαν αληθείς εθνοφρουροί. Επανέφερον εις την μνήμην πάντων τους παλαιούς φοιτητάς με τας εθνικάς των παραδόσεις, με τας εξεγέρσεις υπέρ γενικών και πατριωτικών ζητημάτων, με τας νεανικάς των παρεκτροπάς, με την ζωήν των ανθρώπων του μέλλοντος.

ΑΔΙΑΦΟΡΟΝ: [...] Εξ ίσου οδυνηραί, η τε εσωτερική και η εξωτερική κρίσις και ίσως οδυνηροτέρα η πρώτη εις άμεσα αποτελέσματα, καθιστούν το έργον της Κυβερνήσεως εκτάκτως δυσχερές. Διότι όπως η εξωτερική κρίσις επέφερε ικανήν ελάττωσιν πόρων διά το εμπορευόμενον και ναυτιλόμενον έθνος μας, ούτω και η εσωτερική επέφερεν εξάντλησιν των πλουτοπαραγωγικών ποσών μας, κατεπόνησε τον λαόν μας, απεμύζησε και την τελευταίαν του ικμάδα. [...] Αλλ' αδιάφορον. Ενικήσαμεν τελικώς πάντοτε ως Εθνος. Θα νικήσωμεν και μίαν ακόμη φοράν [...].

ΟΜΗΡΟΥ & ΣΕΒΕΡΗ / *Γράφει ο* **ΟΝΑΣΑΓΟΡΑΣ**

Ήλιε μου ήλιε μου, Βασιλιά μου

«Όσο πιο αδύναμη η κυβέρνηση τόσο πιο δυνατή η γραφειοκρατία» είπε ο Γάλλος ανθρωπολόγος Γκουστάβ Λε Μπον. Και δεν το είπε τυχαία. Ειδικά στην Κύπρο, είναι άπειρες οι φορές που μια γραφειοκρατική υπηρεσία μπλόκαρε και τις καλύτερες προθέσεις μιας Κυβέρνησης – ναι, όχι πολύ συχνά, αλλά κάποτε οι Κυβερνήσεις έχουν αγαθές και ωφέλιμες προθέσεις– απλά και μόνο για να δείξουν οι καρεκλοκένταυροι γραφειοκράτες πως αυτοί έχουν τη δύναμη. Αυτό συμβαίνει στην Κύπρο με το θέμα της ηλιακής ενέργειας εδώ και πολλές δεκαετίες. Το αποτέλεσμα: Μια χώρα με ολόχρονη ηλιοφάνεια, όπως η Κύπρος, να έχει το ακριβότερο κόστος ενέργειας στην Ευρώπη αντί το χαμηλότερο!

Τρία είναι τα κύρια στοιχεία της Πολεοδομίας: Φως, Πράσινο, Ήλιος. *Λε Κορμπουζιέρ, Γάλλος αρχιτέκτονας*

Η ΑΗΚ –ένα άλλο πονεμένο κεφάλαιο στο οποίο θα αναφερθώ σε μεταγενέστερο στάδιο– με διάφορες δικαιολογίες –κάποτε βάσιμες αλλά συχνά αβάσιμες αφορμές– μπλοκάρει μια ανάπτυξη που κανονικά θα έπρεπε να προωθεί με όλες της τις δυνάμεις.

Και το έχω ακόμη απορία: γιατί δεν καλύπτουμε τους αυτοκινητόδρομους με ηλιακά πάνελ ώστε να παράγουμε και ενέργεια για να καλύπτουμε τις ανάγκες μας αλλά παράλληλα να δημιουργούμε και σκιά στους οδηγούς; Γιατί δεν συνδέουμε όλα τα γυμναστήρια με τρόπο τέτοιο ώστε ο κάθε αθλούμενος να παράγει ηλεκτρική ενέργεια ακόμα και όταν γυμνάζεται στο σπίτι του; Ξέρω, στην Κύπρο αυτά τα ερωτήματα φαντάζουν σχεδόν αστεία, αλλά σε σοβαρές χώρες έχουν ήδη αρχίσει να υλοποιούνται.

Ο πρόεδρος της Επιτροπής Ενέργειας κύριος Χατζηγιάννης –όχι δεν είναι αδερφός του υφυπουργού, πρόκειται περί συνωνυμίας– κατήγγειλε ότι διάφορα «βασίλεια» της προβληματικής κρατικής μηχανής δημιουργούν συνεχώς γραφειοκρατικά και άλλα προβλήματα προς συμπολίτες μας που επιθυμούν να τοποθετήσουν φωτοβολταϊκά στα σπίτια τους. Δηλαδή, για να το κάνουμε ξεκάθαρο, πληρώνουμε τρελούς μισθούς σε διάφορους κηφήνες ώστε αυτοί να παρεμποδίζουν είτε εκούσια είτε εξαιτίας ασύγγνωστης ανικανότητας την πορεία του τόπου μας προς την πράσινη ανάπτυξη.

Δεν μπορούμε πια να μιλάμε αόριστα για «κάποιους στην ΑΗΚ» ή για «κάποιους σε κάποια γραφεία». Έφτασε η στιγμή ν' ακουστούν ονόματα και να κάτσει ο κάθε κατεργάρης στον πάγκο του. Να υπάρξουν και απολύσεις, να υπάρξουν και φυλακίσεις όπου τα εμπόδια τίθενται για συγκεκριμένα συμφέροντα.
Το συμφέρον του τόπου μας και του ταλαίπωρου πολίτη είναι ξεκάθαρο και είναι το εξής κάθε σπίτι και φωτοβολταϊκό. Με το κράτος αρωγό σε αυτήν την προσπάθεια, με νομοθεσία που να αναγκάζει ακόμη και αυτούς που δεν θέλουν φωτοβολταϊκά να τα βάλουν. Αργήσαμε σχεδόν μισό αιώνα και οποιαδήποτε άλλη καθυστέρηση από οποιονδήποτε καρεκλοκένταυρο δεν μπορεί και δεν πρέπει να γίνεται ανεκτή.

Φυσικά όμως, επειδή σε αυτόν τον τόπο όλα τα κάνουμε ανάποδα, αντί να προωθήσουμε το κάθε σπίτι και φωτοβολταϊκό καταφέραμε να δημιουργήσουμε το κάθε σπίτι και κύρτωμα. Για τα κυρτώματα θα μιλήσουμε την ερχόμενη βδομάδα. Να αγαπάτε τον ήλιο. Αυτός θα μας σώσει απ' τους εγκληματικούς λογαριασμούς, εις πείσμα πολλών συμφερόντων.

Κάθε σπίτι και κάστρο ...εεε συγγνώμη κάθε σπίτι και φωτοβολταϊκό!

Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ

Ιδιοκτησία
«Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ, ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΕΦΗΜΕΡΙΔΑ ΕΚΔΟΣΗ ΚΥΠΡΟΥ ΛΤΔ»

Εκδίδεται σε συνεργασία και μετά από άδεια της εταιρείας ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΕΣ ΕΚΔΟΣΕΙΣ Α.Ε.

Διευθύνων Σύμβουλος: Δημητρης Λοττιδης • Διευθύντρια: Μαρινα Οικονομιδου • Σύμβουλος Εκδοσης: Αλκης Ανδρεου
Υπεύθυνος Υλης: Αποστολος Κουρουπακης • Υπεύθυνος Ατελιέ: Παντελης Δαμιανου

Νικόλαου Σαριπόλου 2 & Λεωφ. Λυκαβητού, 2401 Έγκωμη, Λευκωσία, Κύπρος
e-mail: info@kathimerini.com.cy Τηλ.: +357 22472500 Fax: Σύνταξη +357 22472540
Fax: Διαφημιστικό Τμήμα - Μικρές Αγγελίες +357 22472550

ΑΠΑΓΟΡΕΥΕΤΑΙ η αναδημοσίευση, αναπαραγωγή, διασκευή ή απόδοση του περιεχομένου της εφημερίδας με οποιονδήποτε τρόπο, χωρίς προηγούμενη γραπτή άδεια του εκδότη.

Διευθυντής: Αλεξης Παπαχελας • Διεύθυνση συντάξεως: Κωστης Φαφουτης - Νοτης Παπαδοπουλος

Wi-Fi onboard

Καλωσορίζουμε μια νεο εποχή.
Το Wi-Fi έφτασε!

aegeanair.com

Το Wi-Fi onboard έρχεται στο νεο στόλο μας
και αλλάζει τα δεδομένα. Ολοένα και περισσότερα
αεροσκάφη μας θα διαθέτουν Wi-Fi,
για να είστε συνδεδεμένοι στο internet καθ' όλη
τη διάρκεια της πτήσης σας και να κάνετε
το ταξίδι σας ακόμη πιο απολαυστικό.

A STAR ALLIANCE MEMBER

AEGEAN

Θετικό πρόσημο... αλλά όχι ακόμα

Οι χαμηλές προσδοκίες των Βρυξελλών και το non-paper που δεν δόθηκε στους ηγέτες των θεσμών της Ε.Ε., αλλά συζητήθηκε

Του ανταποκριτή μας στις Βρυξέλλες **ΓΙΩΡΓΟΥ ΚΑΚΟΥΡΗ**

Μέσα από τις εκλογές στην Τουρκία, αλλά και τις φιλοδοξίες των Βρυξελλών για εξομάλυνση σχέσεων περνά η υλοποίηση της όποιας πρότασης της ελληνοκυπριακής πλευράς για ενίσχυση του ρόλου της Ευρωπαϊκής Ένωσης στην προσπάθεια επανέναρξης των συνομιλιών, είναι το συμπέρασμα που προκύπτει από τις επαφές του Προέδρου Χριστοδουλίδη στις Βρυξέλλες, πριν και κατά τη διάρκεια της συνόδου του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου. Στην πράξη, όπως προκύπτει από κυβερνητικές πηγές καθώς και πληροφορίες από πηγές στις Βρυξέλλες, η προσέγγιση του Προέδρου περιλαμβάνει από τη μια, την εμπλοκή ενός απεσταλμένου της Ε.Ε. στις προσπάθειες επανέναρξης των συνομιλιών, και από την άλλη, τη διασύνδεση συγκεκριμένων ζητημάτων με πιθανά θετικά βήματα της Τουρκίας στο Κυπριακό.

Στις Βρυξέλλες η όποια προσπάθεια θεωρείται καλοδεχούμενη ιδιαίτερα λόγω του ότι ο Πρόεδρος Χριστοδουλίδης δεν φαίνεται να αναφέρεται πλέον σε αλλαγές επί του πλαισίου Γκουτέρες.

Ο Νίκος Χριστοδουλίδης δήλωσε πως είναι θετικός, εφόσον ξεκινήσουν διαπραγματεύσεις από εκεί που έμειναν στο Κραν Μοντανά, για προώθηση θετικής ατζέντας στις ευρωτουρκικές σχέσεις.

Όπως ενημερώθηκε η «Κ», το περιβόητο non-paper για την ενεργότερη εμπλοκή της Ε.Ε. στο Κυπριακό δεν δόθηκε στους ηγέτες των θεσμών της Ε.Ε. κατά τις επαφές της Τετάρτης, ωστόσο παρουσιάστηκαν συγκεκριμένα παραδείγματα για το πού και πώς και με ποια σειρά μπορούν να προχωρήσουν συγκεκριμένα ζητήματα που αφορούν τις ευρωτουρκικές σχέσεις, δεδομένης της επανέναρξης των συνομιλιών και θετικών βημάτων από την Τουρκία.

Τα ζητήματα που αφορούν τα ευρωτουρκικά περιλαμβάνουν αιτήματα που είχε θέσει η Τουρκία εδώ και καιρό, και τα οποία θεωρείται πως θα θέλει να αναβιώσει είτε σε περίπτωση επανεκλογής Ερντογάν, είτε εκλογής νέας κυβέρνησης, όπως την αναβάθμιση της Τελωνειακής Ένωσης, τις στρατιωτικές συνεργασίας (PESCO) και την απελευθέρωση των θεωρήσεων στην Ε.Ε. για Τούρκους πολίτες. Την ώρα που γράφονταν αυτές οι γραμμές, το απόγευμα της Πέμπτης, ο σχεδιασμός ήταν πως ο Πρόεδρος Χριστοδουλίδης θα παρουσίαζε τις σκέψεις του για το Κυπριακό σε σύντομη παρέμβασή του, ενδεχομένως κατά τη διάρκεια του δείπνου.

Η αναφορά αυτή έχει τη δική της σημασία, καθώς είτε προέλθει από το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο, είτε από την Κομισιόν, η όποια επιπρόσθετη εμπλοκή της Ε.Ε. στις συνομιλίες θα πρέπει να βρίσκει σύμφωνους τους 27 ηγέτες.

Αυτή τη στιγμή οι επικεφαλής της Κομισιόν, του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου και του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου βλέπουν θετικά την προσέγγισή του. Πάντως, οι Βρυξέλλες έχουν γενικότερα χαμηλές προσδοκίες για το Κυπριακό, για το οποίο κάθε προσπάθεια θεωρείται καλοδεχούμενη, ιδιαίτερα από τη στιγμή που ο Πρόεδρος Χριστοδουλίδης δεν φαίνεται να αναφέρεται πλέον σε αλλαγές επί του πλαισίου Γκουτέρες, κάτι στο οποίο παραπέμπει το αίτημα για συνέχιση των συνομιλιών από εκεί που έμειναν στο Κραν Μοντανά.

Την ίδια στιγμή, θετικά σχολιάστηκε στις Βρυξέλλες το γεγονός ότι ο ΠτΔ κατ' επανάληψη τόνισε τον δυτικό προσανατολισμό της Κύπρου και τη στήριξη στην Ουκρανία, κάτι που αποτελεί συνειδητή επιλογή της Λευκωσίας λόγω των στερεοτύπων που δικαίως και αδίκως έχουν συσσωρευτεί για την Κύπρο και το πολιτικό κεφάλαιο και την αξιοπιστία που καλείται να ανακτήσει.

Επιχείρηση απεσταλμένος

Από την πλευρά της κυβέρνησης, τα αποτελέσματα των επαφών κρίνονται θετικά καθώς η Ούρσουλα φον ντερ Λάιεν, ο Σαρλ Μισέλ και η Ρομπέρτα Μέτσολα καλωσόρισαν τις ιδέες Χριστοδουλίδη, και η αίσθηση που υπάρχουν είναι πως βλέπουν ένα παράθυρο ευκαιρίας την επόμενη περίοδο. Ωστόσο, κυβερνητικές πηγές προσπάθησαν ταυτόχρονα να περιορίσουν τις προσδοκίες και να σημειώνουν πως ειδικά η πρόταση για απεσταλμένο βρίσκεται στη φάση της επεξεργασίας και της προεργασίας, καθώς θα μπορούσε να εφαρμοστεί μόνο μετά τις εκλογές στην Τουρκία. Παραμένει ανοιχτό το ερώτημα του πώς μπορεί να λειτουργήσει μια τέτοια πρόταση στην πράξη, ποιος θεσμός θα μπορούσε να αναλάβει τον διορισμό ενός απεσταλμένου, και ποιο ακριβώς μπορεί να είναι το προφίλ αυτού του ατόμου -αν δηλαδή θα πρόκειται για αμιγώς πολιτική ή τεχνοκρατική προσωπικότητα.

Όπως δήλωσε πάντως ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας, όταν ρωτήθηκε σχετικά από την «Κ», κατά την άφιξή του στο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο την Πέμπτη, «μιλάμε για μια πολιτική προσωπικότητα», καθώς προτεραιότητα αποτελεί το σπάσιμο του αδιεξόδου και η επανέναρξη των συνομιλιών, προσπάθεια στην οποία θεωρεί πως μπορεί να συμβάλει η αποστολή μιας τέτοιας προσωπικότητας. Ο Πρόεδρος διαχώρισε και δημόσια την ιδέα για πολιτικό απεσταλμένο από την τεχνοκρατική συμβολή της Ε.Ε. στην ίδια τη διαδικασία, εάν και εφόσον αυτή ξεκινήσει. Προανήγγειλε, παράλληλα, σειρά διαβουλεύσεων με τους επικεφαλής των θεσμών «είτε στο δικό μου επίπεδο είτε στο επίπεδο των συνεργατών μας προς την κατεύθυνση υλοποίησης αυτής της πρότασης».

Συνοδευτικό με Γκουτέρες

Τη δική της σημασία είχε και η σύντομη συνομιλία που ο Πρόεδρος Χριστοδουλίδης είχε με τον γ.γ. του ΟΗΕ Αντόνιο Γκουτέρες στο περιθώριο του γεύματος με τους 27 στο οποίο συμμετείχε την Πέμπτη, αλλά και η παρέμβαση του ίδιου του κ. Χριστοδουλίδη κατά τη διάρκεια του γεύματος, όπου τόνισε τη σημασία της συνεργασίας Ε.Ε. – Ηνωμένων Εθνών. Κάτι που όπως είπε αποδεικνύεται βοηθητικό στην περίπτωση των επιπτώσεων της εισβολής της Ουκρανίας και μπορεί να έχει τον ίδιο θετικό αντίκτυπο και στην περίπτωση της Κύπρου. Όπως μαθαίνει η «Κ» από διπλωματικές πηγές, η κυπριακή πλευρά είχε ζητήσει από τα Ηνωμένα Έθνη συνάντηση με τον γ.γ. του ΟΗΕ κατά τη διάρκεια της παρουσίας του κ. Γκουτέρες στις Βρυξέλλες, όμως κάτι τέτοιο δεν κατέστη δυνατόν λόγω του βεβαρημένου του προγράμματος.

Η Λευκωσία σημειώνει πως η πρόταση για απεσταλμένο βρίσκεται στη φάση της επεξεργασίας και της προεργασίας, καθώς θα μπορούσε να εφαρμοστεί μόνο μετά τις εκλογές στην Τουρκία.

Αυτό, ωστόσο, που διευθετήθηκε, μετά τη συνάντηση της βοηθού γενικού γραμματέα Ρόζμαρι Ντι Κάρλο με τον ΠτΔ στη Λευκωσία, ήταν σύμφωνα με κυβερνητικές πηγές να υπάρξει το πράσινο φως για μια σύντομη «pull aside» συνομιλία με τον κ. Γκουτέρες, δηλαδή στο περιθώριο του γεύματος. Πάντως, ο Πρόεδρος Χριστοδουλίδης στάθηκε αρκετή ώρα κοντά στον κ. Γκουτέρες, όπως φάνηκε και από τα πλάνα που μεταδόθηκαν. Η συζήτηση έγινε τελικά στην παρουσία της Προέδρου της Κομισιόν Ούρσουλα φον ντερ Λάιεν, η οποία είχε μόλις ενημερωθεί για τις προτάσεις της ε/κ πλευράς.

Τόνισε Δύση στο ΕΛΚ

Ο Πρόεδρος Χριστοδουλίδης παρουσίασε την προσέγγιση του όσον αφορά την επανέναρξη των συνομιλιών και στους ηγέτες των κρατών και κυβερνήσεων της Ε.Ε. που ανήκουν στο ΕΛΚ, κατά τη διάρκεια της καθιερωμένης συνάντησης προετοιμασίας πριν από την έναρξη της Συνόδου Κορυφής, την Πέμπτη το πρωί. Όπως πληροφορείται η «Κ», ο κ. Χριστοδουλίδης δήλωσε ενώπιον του ΕΛΚ πως είναι θετικός, εφόσον ξεκινήσουν διαπραγματεύσεις από εκεί που έμειναν στο Κραν Μοντανά, για προώθηση θετικής ατζέντας στις ευρωτουρκικές σχέσεις, και ειδικότερα όσον αφορά την αναβάθμιση της Τελωνειακής Ένωσης, τη συμμετοχή της Τουρκίας στη μόνιμη διαρθρωμένη συνεργασία (PESCO) καθώς και αιτήματα για φιλελευθεροποίηση των ταξιδιωτικών θεωρήσεων για τους Τούρκους πολίτες. Προσθέτοντας πως θα βοηθήσει την κατάσταση αν μια ισχυρή πολιτική προσωπικότητα αναλάβει ρόλο απεσταλμένου εκ μέρους της Ε.Ε. Και κατά τη συνάντηση του ΕΛΚ, ο κ. Χριστοδουλίδης έδωσε έμφαση στον δυτικό προσανατολισμό της Κύπρου, υπογραμμίζοντας πως η Δύση δεν μπορεί να χάσει την Τουρκία ως εταίρο και ούτε να στραφεί η Τουρκία προς τη Ρωσία. Υπογράμμισε πως ο ευρωπαϊκός και δυτικός προσανατολισμός της Κύπρου είναι αδιαμφισβήτητος, και πως η Ε.Ε. πρέπει να βρίσκεται δίπλα στην Ουκρανία όσο χρειαστεί. Ο κ. Χριστοδουλίδης αναφέρθηκε και στο ζήτημα της διαχείρισης της μετανάστευσης, το οποίο όπως είπε ήταν ένα από τα κύρια θέματα εκλογών στην Κύπρο, σημειώνοντας πως η Κύπρος αναμένει την συνομολόγηση του Σχεδίου Δράσης για την Ανατολική Μεσόγειο.

ΑΡΘΡΟ / *Της* **ΞΕΝΙΑΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ**

Η μεγάλη πρόκληση και το στοίχημα του ΔΗΣΥ

Η παράταξη που ίδρυσε το 1976 ο Γλαύκος Κληρίδης συμπληρώνει φέτος 47 χρόνια ζωής και αναζητεί να βρει τον πολιτικό της βηματισμό και πορεία μετά από δέκα χρόνια στο τιμόνι της διακυβέρνησης του τόπου. Η νέα «υβριδική» κυβέρνηση συνασπισμού δυνάμεων του κέντρου εμβολιασμένη με προσωπικότητες και από τον χώρο του Δημοκρατικού Συναγερμού, δημιουργούν ένα πρωτόγνωρο πολιτικό περιβάλλον το οποίο καλείται να διαχειριστεί η νέα ηγεσία.

Η πορεία προς τις προεδρικές εκλογές του '23, οι παραδοξότητες που κυριάρχησαν, η επικράτηση τελικά του Ν. Χριστοδουλίδη και ο διχασμός που δημιουργήθηκε μεταξύ α΄ και β΄ γύρου προκάλεσαν ένα γενικό μούδιασμα και οδήγησαν σε απότομες ανακατατάξεις στην ηγεσία.

Σε κάθε περίπτωση, κυβέρνηση σήμερα είναι ο Νίκος Χριστοδουλίδης, τα κόμματα που τον υποστηρίξαν και οι υπουργοί του. Το ΑΚΕΛ από την άλλη, συνεχίζει να είναι η αξιωματική αντιπολίτευση. Οπότε αυτόματα προκύπτει το ερώτημα, τι είναι ο Δημοκρατικός Συναγερμός; Ποιο ζωτικό πολιτικό χώρο μπορεί να καλύψει αυτή η παράταξη για να δημιουργήσει τις προϋποθέσεις να γίνει ξανά κυβέρνηση; Η απάντηση πως είναι η «υπεύθυνη αντιπολίτευση», μπορεί να ακούγεται ως κάποια λύση όμως το περιεχόμενο αυτού του όρου είναι θολό και αόριστο. Το να ισχυρίζεσαι ότι θα συμφωνώ με τα σωστά και θα διαφωνώ με τα λάθη, είναι το αυτονόητο και δεν είναι αρκετό. Το να επιζητείς από την άλλη ένα ειδικό ρόλο, στον οποίο θα βρίσκεσαι σε μια προνομιακή θέση αντιπολίτευσης αλλά και θα εξυπηρετείς την ίδια στιγμή με μια ευνοϊκή στάση την κυβέρνηση εγκυμονεί τον μεγάλο κίνδυνο να χάσεις εν τέλει την ταυτότητά σου. Να δημιουργηθούν δύο ταχυτήτων συναγερμικά στελέχη. Τα πιο «φιλικά» στην κυβέρνηση και οι «άλλοι» που θα επιδιώκουν μια πιο σκληρή αντιπολιτευτική γραμμή, πράγμα που θα οδηγήσει αναπόφευκτα σε διάσπαση, κάτι που θα ευνοεί όλους τους υπολοίπους, πλην του Δημοκρατικού Συναγερμού.

Στο πιο πάνω ενδεχόμενο, ο πιο άμεσος κίνδυνος δεν θα είναι ότι ο Συναγερμός θα απωλέσει κάποια ποσοστά προς τα κόμματα της εξουσίας ή και προς ένα ενδεχόμενα νέο σχήμα που μπορεί να ξεπηδήσει, αλλά, να απωλέσει τον κυρίαρχο του ρόλο ως το μεγαλύτερο και πιο σύγχρονο κόμμα του τόπου. Να χάσει δηλαδή τη δυνατότητα να αποτελεί τον πιο δυνατό και αξιόπιστο συνομιλητή με θεσμικούς κοινωνικούς εταίρους αλλά και με τον επιχειρηματικό κόσμο.

«Η νέα ηγεσία και η κοινοβουλευτική μας ομάδα πρέπει να σηκώσουν μανίκια και να δικτυώσουν ξανά την παράταξη με τη βάση της, τις τοπικές επιτροπές, τον κόσμο της παράταξης...»

Οπότε, το μεγάλο στοίχημα του Δημοκρατικού Συναγερμού σήμερα είναι να βρει εξ αρχής τα πατήματά του. Να μη φοβηθεί το πολιτικό κόστος που μπορεί να προκύψει από δούρειους ίππους που προσδοκούν σε αξιοποίησή τους από την παρούσα κυβέρνηση και οι οποίοι θα επιθυμούν να λειάνουν τις διαφωνίες και να πουλήσουν «εκδούλευση» στον Πρόεδρο.

Ο Δημοκρατικός Συναγερμός δεν πρέπει να είναι κόμμα αντανακλαστικό, αλλά, ο πρωταγωνιστής. Έχει τα μεγέθη, την οργάνωση, τη διοίκηση, τα στελέχη και τη δυνατότητα παραγωγής πολιτικής όπως κανένα άλλο κόμμα. Αν η νέα ηγεσία δεν πείσει μέσα στα επόμενα μερικά χρόνια ότι εμείς μπορούμε να κυβερνήσουμε καλύτερα, τότε, αναπόφευκτα η παράταξη και θα συρρικνωθεί και θα καταστεί ένα πολιτικό δεκανίκι της παρούσας διακυβέρνησης. Είναι γι' αυτόν τον λόγο που πιστεύω ότι πρέπει να δούμε την αντιπολίτευση ως μία μοναδική ευκαιρία για ανασύνταξη και για καθαρό πολιτικό λόγο. Η στάση μας απέναντι στα κόμματα που κυβερνούν αλλά και στο ΑΚΕΛ πρέπει να είναι αυστηρή και θεσμική. Η νέα ηγεσία και η κοινοβουλευτική μας ομάδα πρέπει να σηκώσουν μανίκια και να δικτυώσουν ξανά την παράταξη με τη βάση της, τις τοπικές επιτροπές, τον κόσμο της παράταξης αλλά και με τους θεσμικούς της συνεργάτες όπως τη ΣΕΚ, τον Παναγροτικό, τις οργανώσεις που διεκδικούν ατομικά δικαιώματα, τους διεθνείς συμβουλευτικούς οίκους, το ΚΕΒΕ, την ΟΕΒ, τους συνδέσμους του επιχειρείν κλπ.

Ο Συναγερμός αυτή την πενταετία πρέπει να καταστεί και πάλι πρωταγωνιστής. Ο κόσμος του Δημοκρατικού Συναγερμού πρέπει να νιώσει περήφανος που ανήκει στην πιο ισχυρή και αξιόπιστη παράταξη. Ο καθαρός πολιτικός λόγος δεν κερδίζει όλους από την πρώτη, κερδίζει όμως πολύ περισσότερους σε βάθος χρόνου. Επιπλέον, ο Δημοκρατικός Συναγερμός χρειάζεται συνεργασίες και ανοίγματα τώρα περισσότερο από ποτέ. Δεν μπορεί να είναι μοναχική η πορεία του και οι δημοτικές εκλογές σε 16 μήνες είναι μια πολύ καλή ευκαιρία για να αποδείξει ότι είναι μια παράταξη που ακούει τις τοπικές κοινωνίες και που θέτει τις βάσεις για να ανθίσει με επιτυχία η μεταρρύθμιση.

Άφησα τελευταίο το πλέον σημαντικό ζήτημα του Κυπριακού. Τον βασικό λόγο δηλαδή για τον οποίο ιδρύθηκε αυτή η παράταξη και τη βαριά κληρονομιά που μας άφησε ο ιδρυτής μας. Ο Δημοκρατικός Συναγερμός δεν μπορεί να αφεθεί να καταστεί όμηρος της επικοινωνιακής διαχείρισης που κάνει γι' αυτό το ζήτημα ο ΠτΔ. Οι εκλογές σε Ελλάδα και Τουρκία σύντομα θα τελειώσουν και το Κυπριακό θα επανέλθει. Δεν μπορούμε να χάσουμε άλλο πολύτιμο χρόνο όπου αντί να συζητάμε την ουσία του Κυπριακού να διαπραγματευόμαστε με 26 χώρες, αν θα μας διορίσουν ειδικό απεσταλμένο.

Καταληκτικά, έχω την άποψη ότι ο Δημοκρατικός Συναγερμός δεν πρέπει να φοβηθεί τον ρόλο της αντιπολίτευσης, αλλά αντίθετα να το αντιμετωπίσει ως μία ευκαιρία. Μια πρώτης τάξεως ευκαιρία για ανασύνταξη, ανασυγκρότηση και καθαρές πολιτικές θέσεις σε μία σειρά ζητημάτων. Είναι αυτός ο πιο ουσιαστικός και σημαντικός ρόλος που, εφόσον αξιοποιηθεί σωστά, με τόλμη και ευθύνη, μπορεί να τον οδηγήσει και πάλι στην εξουσία

Η κα Ξένια Κωνσταντίνου είναι μέλος του Εκτελεστικού Γραφείου ΔΗΣΥ.
xenia@disy.org.cy

«Μη μου την Άγκυρα ταράττετε» λέει η Ε.Ε.

Οι Τουρκικές εκλογές στις 14 Μαΐου, το μεταναστευτικό και το Ουκρανικό, προκαλούν δυσκαμψία για ευρωπαϊκές παρεμβάσεις

Του **ΠΑΥΛΟΥ Κ. ΞΑΝΘΟΥΛΗ**

Η Ευρωπαϊκή Ένωση εμφανίζεται με «δεμένα χέρια» έναντι του καθεστώτος της Άγκυρας, θεωρώντας, όπως πληροφορείται η «Κ», ως «αντιπαραγωγική» ενδεχόμενη ουσιαστική ευρωπαϊκή παρέμβαση προς την κυβέρνηση Ερντογάν, «στην παρούσα φάση και για οποιοδήποτε ανοικτό μέτωπο». Πηγή στις Βρυξέλλες ανέφερε χαρακτηριστικά ότι «τα υπό διαμόρφωση δεδομένα στις ευρωτουρκικές σχέσεις, ως επίσης και η νέα θετικότερη πορεία στην οποία τείνουν να εισέλθουν, δεν επιτρέπουν ενέργειες που θα μπορούσαν να προκαλέσουν ενδεχόμενες αναταράξεις, τόσο ενόψει των εκλογών στις 14 Μαΐου, όσο και υπό το φως των φονικών σεισμών αλλά και της διπλωματίας που έχει αναπτυχθεί στο πλαίσιο αυτό».

Όπως είμαστε σε θέση να γνωρίζουμε, σημαίνοντες κύκλοι στις Βρυξέλλες δίνουν ιδιαίτερη βαρύτητα στο υφιστάμενο τάιμινγκ και θεωρούν ότι «τώρα δεν είναι η ώρα των παρεμβάσεων». Σημειώνουν με ικανοποίηση τόσο τη συμφωνία ανανέωσης των εξαγωγών σιτηρών από την Ουκρανία, υπογραμμίζοντας ότι έγινε «για μια ακόμη φορά με τη συμβολή της Άγκυρας». Όσο και τη «σταθεροποίηση της κατάστασης στο μεταναστευτικό», καθώς, όπως λένε, δεν καταγράφηκαν νέες μεγάλες ροές, κάτι που πιστώνουν στην Άγκυρα, υπενθυμίζοντας τους κινδύνους που εγκυμονούσαν, καθώς ένας σημαντικός αριθμός Σύρων προσφύγων που φιλοξενούνται στην Τουρκία διέμεναν στις σεισμόπληκτες περιοχές. Στα θετικά καταγράφουν οι Βρυξέλλες και τη συμφωνία αλληλοϋποστήριξης των υποψηφιοτήτων Τουρκίας και Ελλάδας, στον ΙΜΟ και στο Συμβούλιο Ασφαλείας ΟΗΕ, αντίστοιχα, κάτι που, όπως μας έλεγαν κοινοτικοί κύκλοι, αναμένεται να περιληφθεί και στην ετήσια έκθεση προόδου της Κομισιόν. Στην ίδια κατεύθυνση αναθέρμανσης των ευρωτουρκικών σχέσεων τοποθετείται και η Διάσκεψη Δωρητών

> *Τώρα δεν είναι η ώρα των παρεμβάσεων λένε σημαίνοντες κύκλοι στις Βρυξέλλες, οι οποίοι δίνουν ιδιαίτερη σημασία στη χρονική συγκυρία.*

για τους σεισμούς στην Τουρκία (και στη Συρία), στο πλαίσιο της οποίας, συγκεντρώθηκε ποσό 7 δισεκατομμυρίων ευρώ. Αν και οι καταστροφές από τους σεισμούς στην Τουρκία υπολογίζονται από το UNDP στα 103,6 δισεκατομμύρια δολάρια (9% του εκτιμώμενου ΑΕΠ της χώρας 2023), γίνεται κατανοητό ότι και μέσω της Διάσκεψης Δωρητών, η Ε.Ε. επιθυμεί να επαναφέρει την Τουρκία εγγύτερα προς την Ένωση. Κάτι που επιδιώκουν πολλά κράτη-μέλη της Κοινότητας και ενθαρρύνουν και οι ΗΠΑ, που δεν παύουν να κινδυνολογούν, φοβούμενες μια «μόνιμη στροφή» της Άγκυρας προς τη Μόσχα.

Κύκλοι στην έδρα της Ε.Ε. έκαναν λόγο για «αναπροσαρμογή θέσεων της Λευκωσίας εν είδει μεταστροφής» κατά τις συζητήσεις που είχε ο κ. Χριστοδουλίδης με ηγέτες θεσμικών οργάνων, σε σχέση με προηγούμενες εξαγγελίες του.

Όλο αυτό το πακέτο καταδεικνύει αφενός γιατί η Ε.Ε. επιθυμεί να διαφυλάξει τη νέα, θετικότερη πορεία, που τείνουν να προσλάβουν οι ευρωτουρκικές σχέσεις. Και αφετέρου, πόσο δύσκολο είναι να «παρεισφρήσουν» στην ατζέντα της Ε.Ε. πρωτοβουλίες που θα μπορούσαν να θέσουν σε κίνδυνο αυτό που όλοι στις Βρυξέλλες επιθυμούν να διαφυλάξουν, λίγο μάλιστα πριν από τις προεδρικές εκλογές στην Τουρκία. Με βάση λοιπόν τα πιο πάνω, γίνεται ενδεχομένως κατανοητός, ο βαθμός δυσκολίας και του εγχειρήματος του Προέδρου Χριστοδουλίδη για μια ευρωπαϊκή πρωτοβουλία στο Κυπριακό και για διορισμό μιας ισχυρής πολιτικής προσωπικότητας από το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο. Ενδεικτικό του βαθμού δυσκολίας είναι, όπως πληροφορούμαστε, το γεγονός ότι ακόμη και η προσπάθεια της Λευκωσίας να περιληφθεί στα Συμπεράσματα του περασμένου Φεβρουαρίου μια απλή αναφορά για την εκπόνηση ενός «σχεδίου δράσης για την Ανατολική Μεσόγειο» στο μεταναστευτικό, προσέκρουσε στην αντίδραση υψηλά ιστάμενων αξιωματούχων της Ε.Ε. Όπως είναι σε θέση να γνωρίζει η «Κ», χρειάστηκαν λυτοί και δεμένοι για να πειστεί ανώτατος αξιωματούχος της Ε.Ε., που κατά τις παρασκηνιακές συζητήσεις δεν δεχόταν καν την εκπόνηση ενός τεχνοκρατικού σχεδίου της Κομισιόν, προκειμένου να μη δυσαρεστηθεί η Άγκυρα «προεκλογικά». Απαιτήθηκε παρέμβαση του Προέδρου Αναστασιάδη προς τον ηγέτη «μεσαίου κράτους-μέλους», η χώρα του οποίου είχε επίσης προβάλει επιφύλαξη κατά τη συζήτηση στην Επιτροπή Μονίμων Αντιπροσώπων (COREPER). Το κυπριακό αίτημα ικανοποιήθηκε εν τέλει, αλλά μόνο τυπικά, χωρίς καμιά ουσιαστική διασφάλιση για αναχαίτιση των μεταναστευτικών ροών που διοχετεύει η Τουρκία στην Κύπρο. Για δύο λόγους: Αφενός, γιατί το «σχέδιο δράσης» για την Ανατολική Μεσόγειο, που θα εκπονήσει η Κομισιόν, αποτελεί επί του παρόντος «ταμπέλα άνευ περιεχομένου». Και αφετέρου –και κυρίως– γιατί η προηγούμενη κυβέρνηση δεν κατόρθωσε να εξασφαλίσει από την Ε.Ε., την κατοχύρωση των πολιτικών ιδιαιτεροτήτων που αντιμετωπίζει η Κύπρος, πριν από την εκπόνηση του σχεδίου δράσης ή έστω ως μέρος του, προκειμένου να φρενάρει τις ροές που διοχετεύει η Τουρκία στη νήσο.

Για ένα τέτοιας εμβέλειας λοιπόν ζήτημα, που αφορά απλώς στην εκπόνηση, από τεχνοκράτες της Κομισιόν, ενός σχεδίου δράσης για την παράτυπη μετανάστευση στον διάδρομο της Ανατολικής Μεσογείου, ανώτατος αξιωματούχος, που είχε και το γενικό πρόσταγμα σε συγκεκριμένο θεσμικό όργανο, ήγειρε εντονότατες επιφυλάξεις και έσπευσε να διασφαλίσει ότι δεν θα δυσαρεστηθεί η Άγκυρα. Κατ' αναλογία, λοιπόν, εύλογα κάποιος θα μπορούσε να διερωτηθεί, τι μπορεί να αναμένει από την Ε.Ε. σε επίπεδο ουσιαστικών παρεμβάσεων και ευρωπαϊκών πρωτοβουλιών; Όταν γνώμονας των σκέψεων και των ενεργειών των βασικών παικτών της Ε.Ε., είναι να μη δυσαρεστηθεί η Άγκυρα. Σε κάθε περίπτωση, όπως έλεγαν οι ίδιοι κοινοτικοί κύκλοι, η εμπλοκή της Ε.Ε. στο Κυπριακό και το εύρος αυτής της εμπλοκής προϋποθέτουν τη σύμφωνο γνώμη όλων των μερών. Με ό,τι αυτό συνεπάγεται, δεδομένου ότι στην εξίσωση θα πρέπει να συνυπολογιστεί και η δεδομένη άρνηση της τουρκικής πλευράς να προσυπογράψει μια τέτοια εξέλιξη.

Πηγή με άριστη γνώση του θέματος επεσήμανε ότι η ευρωπαϊκή πρωτοβουλία για λύση του Κυπριακού φαίνεται πλέον να «προσαρμόζεται» στο πλαίσιο ενός «υποβοηθητικού ρόλου» και «να επικεντρώνεται» στην επανέναρξη των συνομιλιών.

Προσαρμογή Χριστοδουλίδη στις θέσεις της Ε.Ε.

Κύκλοι στην έδρα της Ε.Ε. έκαναν λόγο για «αναπροσαρμογή θέσεων της Λευκωσίας εν είδει μεταστροφής», κατά τις συζητήσεις που είχε ο Πρόεδρος Χριστοδουλίδης με ηγέτες θεσμικών οργάνων, σε σχέση με προηγούμενες εξαγγελίες του (ενώ γράφονταν αυτές οι γραμμές την Πέμπτη και πριν από συναντήσεις ηγετών κρατών μελών). Σε τρία τουλάχιστον σημεία:

1) Πηγή με άριστη γνώση του θέματος επεσήμανε ότι η ευρωπαϊκή πρωτοβουλία για λύση του Κυπριακού, στην οποία αναφερόταν μέχρι πρόσφατα ο Νίκος Χριστοδουλίδης, φαίνεται πλέον να «προσαρμόζεται» στο πλαίσιο ενός «υποβοηθητικού ρόλου» και «να επικεντρώνεται» στην επανέναρξη των συνομιλιών. Όπως σημείωσε, «αυτό στο οποίο δείχνει πλέον να εστιάζεται η Λευκωσία δεν είναι η ανάληψη μιας ουσιαστικής ευρωπαϊκής πρωτοβουλίας για λύση του Κυπριακού, αλλά μιας προσπάθειας της Ευρωπαϊκής Ένωσης, στο πλαίσιο της οποίας θα ασκήσει την επιρροή της προς την Άγκυρα προκειμένου να επανέλθει στο τραπέζι των διαπραγματεύσεων, μετά τις εκλογές στην Τουρκία». Και όχι πριν, όπως αρχικά επεδίωκε η Λευκωσία.

2) Το δεύτερο που φαίνεται να «ξεκαθαρίζεται» είναι ότι η Λευκωσία δεν επιζητεί μια ευρωπαϊκή πρωτοβουλία ιδίας ιδιοκτησίας, αλλά ότι οι όποιες προσπάθειες της Ε.Ε. θα βρίσκονται υπό την ομπρέλα του ΟΗΕ. Όπως μας ανέφερε η ίδια πηγή, «αυτό το είπε ο κ. Χριστοδουλίδης στις επαφές του στις Βρυξέλλες» (σ.σ. είχε λεχθεί από τον Πρόεδρο της Κύπρου και προς την αξιωματούχο του ΟΗΕ Ρόζμαρι Ντι Κάρλο). Ωστόσο, το ξεκαθάρισμα που επεχείρησε επί του προκειμένου ο Νίκος Χριστοδουλίδης δεν απέτρεψε την Ούρσουλα φον ντερ Λάιεν, η οποία «αισθάνθηκε την ανάγκη να διευκρινίσει πέραν πάσης αμφιβολίας», μέσω του λογαριασμού της στο Twitter ότι, «συζητήσαμε την πρόταση του (σ.σ. κ. Χριστοδουλίδη) για την επανέναρξη των συνομιλιών, για μια λύση στην Κύπρο, εντός του συμφωνημένου πλαισίου». Δηλαδή του πλαισίου του ΟΗΕ.

3) Άλλο θέμα στο οποίο η Λευκωσία δείχνει να διαφοροποιείται είναι η ισχυρή ευρωπαϊκή πολιτική προσωπικότητα, που δήλωνε ότι επεδίωκε να διορισθεί από το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο, όταν γινόταν λόγος για μια «ευρωπαϊκή πρωτοβουλία στο Κυπριακό». Ο Πρόεδρος Χριστοδουλίδης φαίνεται και στο ζήτημα αυτό να «προσάρμοσε τις θέσεις του προς τα κάτω» (scaled down), συναντώντας τις δυνατότητες της Ε.Ε., και υποστηρίζοντας πλέον ότι τον ρόλο του απεσταλμένου της Ε.Ε. θα μπορούσε να διαδραματίσει ένας υφιστάμενος Ευρωπαίος αξιωματούχος». Με βάση αυτή τη νέα προσέγγιση, ο εν λόγω υφιστάμενος Ευρωπαίος επίσημος θα διερευνήσει τις προθέσεις της Άγκυρας και θα επιχειρήσει να ασκήσει την επιρροή του προς την κατεύθυνση επανέναρξης των συνομιλιών. Πάντα υπό τον ΟΗΕ και μετά τις εκλογές στην Τουρκία.

ΑΡΘΡΟ / *Του* **ΔΙΚΑΙΟΥ ΤΣΕΡΚΕΖΟΥ**

Οι επικείμενες διαπραγματεύσεις για το Κυπριακό και το Μαντείο των Δελφών

Οι διαπραγματεύσεις για το κυπριακό ζήτημα αναμένεται να ξεκινήσουν κάποια στιγμή πολύ σύντομα. Ήδη οι πρώτες διερευνητικές επαφές του νέου Προέδρου της Δημοκρατίας έχουν ξεκινήσει. Δεν θα αργήσουμε να δούμε την υλοποίηση μιας νέας διαπραγματευτικής συνάντησης. Πρόκειται για μια διαδικασία, που ανεξάρτητα από τη στρατηγική υλοποίησης της διαπραγμάτευσης, χρειάζεται να έχει γίνει και η ανάλογη προετοιμασία. Η δημοσιοποίηση του προβλήματος. Αυτό είναι ένα μεγάλο ποσοστό της επιτυχούς εξέλιξης μιας διαπραγμάτευσης. Η προεργασία της δημοσιοποίησης. Η δημοσιοποίηση έχει γίνει. Ήδη το πρόβλημα αυτό έχει γίνει ευρύτερα γνωστό. Όλες οι προηγούμενες κυβερνήσεις σίγουρα έχουν δαπανήσει αρκετή προσπάθεια για τη δημοσιοποίηση του προβλήματος και φυσικά την έκθεση και τη στήριξη των απόψεών μας.

Αυτό που θα ήταν ένα επιπλέον βήμα, απαραίτητο για μια επιτυχή διαπραγμάτευση, είναι η στοχευμένη διαδραστική δημοσιοποίηση του προβλήματος. Στοχευμένη διαδραστική δημοσιοποίηση σε συγκεκριμένες ομάδες με επιρροή. Ομάδες των πολλών και των ολίγων. Ομάδες που επηρεάζουν κοινό που τις ακολουθεί και τις εμπιστεύεται. Κοινό που κατέχει κάποια κομβική θέση στο δένδρο της πληροφόρησης. Στον ιστό της παγκόσμιας πληροφόρησης. Σε δυναμικό κοινό που σίγουρα εξασφαλίζει διάρκεια. Εξασφαλίζει συνέχεια. Κοινό που δεν αφήνεται στην τύχη του. Κοινό που αποτελεί έναν ιστό διαδραστικής πληροφόρησης. Κοινό που συμμετέχει εμμέσως στη διαμόρφωση του αποτελέσματος. Κοινό που η διαμόρφωση άποψης ασκεί πιέσεις στους διαπραγματευτές.

Έχουμε και διδασκόμαστε μια ιστορία με θετικά δοκιμασμένο ρόλο. Υπάρχει και κυριαρχεί αιώνες τώρα. Μια ιστορία γραμμένη στο παρελθόν για να είναι πάντοτε χρήσιμη στο τώρα και να εξασφαλίζει, όσο αυτό είναι δυνατό, το απώτερο μέλλον. As θυμηθούμε το Μαντείο των Δελφών. Δεν βρέθηκε τυχαία στη διαδρομή της ύπαρξης και γενικότερα της επιβίωσής μας. Πρόκειται για ένα σχήμα διευθέτησης προβλημάτων αλλά και ένα σχήμα παρεμβατικής πληροφόρησης για την επιτευξη ενός στόχου. Ναι, θα μπορούσε να είναι και ένα σχήμα διαδραστικής παρεμβατικής πληροφόρησης. Ο τρόπος δόμησής του το κάνει επίκαιρο στον χρόνο. Όλοι θυμάστε την «Πυθία» και το «ιερατείο» που βοηθούσε στους επιτυχείς ή καλύτερα στοχευμένους «χρησμούς». Δεν θα πρέπει να περάσει απαρατήρητο ότι οι ακροάσεις και η επικοινωνία με την «Πυθία» γινόταν σε προσωπική βάση. Όχι όλοι μαζί. Ένας-ένας. Ποτέ δύο ή περισσότεροι ενδιαφερόμενοι μαζί.

Κάτι τέτοιο προσπάθησαν να αντιγράψουν οι αμερικανοί της RAND Corporation. Δημιούργησαν την Delfi method. Όσο και αν το αρνούνται, με βάση το Μαντείο των Δελφών δημιούργησαν ένα πληροφοριακό σύστημα την περίοδο του Ψυχρού Πολέμου. Η πλατφόρμα αυτού του πληροφοριακού συστήματος ήταν κατ' αρχάς η ταχυδρομική αλληλογραφία και μετά τα τηλεφωνικά δίκτυα. Σήμερα μεγάλο ρόλο έχει η κινητή τηλεφωνία και το διαδίκτυο.

Επειδή τίποτα δεν προδικάζει το αποτέλεσμα μιας διαπραγμάτευσης, τουλάχιστον στον χρόνο, καλό θα ήταν μαζί με τη συνηθισμένη δημοσιοποίηση του προβλήματος να υπάρχει και μια στοχευμένη διαδραστική δημοσιοποίηση. Μια δημοσιοποίηση του Κυπριακού προβλήματος με βάση τη «φιλοσοφία» του Μαντείου των Δελφών. Ένα πληροφοριακό σχήμα που το διδάσκουμε στο Πανεπιστήμιο. Είναι μέρος της ιστορίας μας.

Ο κ. Δικαίος Τσερκέζος είναι καθηγητής Οικονομετρίας στο Τμήμα Οικονομίας και Διοίκησης, στο Πανεπιστήμιο Νεάπολις της Πάφου.

Σε νέα βάση η Εθνική Στρατηγική Αμυνας

Οι προσανατολισμοί για σύσταση του ΣΕΑ, ο χαρακτήρας του και ο ρόλος που θα διαδραματίσει η Κυπριακή Υπηρεσία Πληροφοριών

Του **ΑΠΟΣΤΟΛΟΥ ΤΟΜΑΡΑ**

Μετά το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας αναμένεται να ξεκινήσει τις διεργασίες προς υλοποίηση της προεκλογικής του εξαγγελίας για σύσταση ενός οργάνου με αρμοδιότητες τη συλλογή πληροφοριών, εκτίμηση καταστάσεων, σύνταξη και εκτέλεση σχεδίων αντιμετώπισης ασύμμετρων απειλών, όπως οι παράνομες μεταναστευτικές ροές, ο κυβερνοπόλεμος, η κλιματική αλλαγή, η τρομοκρατία και γενικά κάθε είδους υβριδική απειλή. Η έναρξη υλοποίησης σύστασης Συμβουλίου Εθνικής Άμυνας (ΣΕΑ), όπως έχει προσδιοριστεί, θα γίνει στην πρώτη συνεδρία του Εθνικού Συμβουλίου (ΕΣ), υπό τον Νίκο Χριστοδουλίδη, στις 30 Μαρτίου κατά την οποία ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας θα ενημερώσει τα μέλη του ΕΣ για την πρότασή του.

Με βάση την προεκλογική εξαγγελία το ΣΕΑ θα ασχολείται με θέματα Ασφάλειας και Αμυντικής πολιτικής. Το ΣΕΑ θα λειτουργεί ως συμβουλευτικό όργανο και θα έχει ως στόχο τη συστηματική μελέτη και υποβολή συγκεκριμένων εισηγήσεων προς το υπουργικό συμβούλιο για όλα τα θέματα που αφορούν την εθνική ασφάλεια της χώρας όπως αυτά προκύπτουν σε περιόδους ειρήνης, έκτακτης ανάγκης, κρίσης ή σύρραξης. Πέρα από το γενικό πλαίσιο του νέου οργάνου, αδιευκρίνιστες παραμένουν βασικές παράμετροι λειτουργίας του ΣΕΑ προκειμένου να μην υπάρξει επικάλυψη ρόλων και αρμοδιοτήτων με θεσμοθετημένα όργανα, όπως η Υπουργική Ομάδα Διαχείρισης Κρίσεων.

Η νέα προσπάθεια

Με βάση τις επίσημες διακηρύξεις το ΣΕΑ θα εκπονήσει Στρατηγική Εθνικής Ασφάλειας, η οποία θα εγκριθεί από το υπουργικό συμβούλιο. Μια ανάλογη προσπάθεια για σύσταση ενός συμβουλευτικού οργάνου είχε γίνει και από την προηγούμενη κυβέρνηση η οποία το 2014 προχώρησε στη σύσταση του Συμβουλίου Γεωστρατηγικών Μελετών με πρόεδρο τον Μιχάλη Ατταλίδη, το οποίο στη συνέχεια ατόνησε. Πριν από τρία χρόνια είχε γίνει νέα προσπάθεια για αναβίωση ενός οργάνου συμβουλευτικής φύσεως, η οποία ωστόσο δεν προχώρησε. Η παρούσα προσπάθεια ουσιαστικά είναι η Τρίτη, και η πρόθεση του Προεδρικού είναι να ξεπερασθούν αδυναμίες και κενά του παρελθόντος προκειμένου το ΣΕΑ να πετύχει στην αποστολή του. Προς αυτήν την κατεύθυνση, όπως εκτιμούν πρόσωπα που είχαν άμεση εμπλοκή στο παρελθόν, θα πρέπει να ξεκαθαριστούν διάφορα ζητήματα με πιο σοβαρό το ΣΕΑ να μην εξελιχθεί σε ένα όργανο το οποίο θα είναι προέκταση της υφιστάμενης κρατικής δομής υπηρεσιών, να είναι αυτόνομο και να παράγει πολιτικές και συμβουλευτικές υπηρεσίες προς την κυβέρνηση αλλά και το Εθνικό Συμβούλιο.

Το μοντέλο σύστασης του ΣΕΑ θα βασισθεί σε μεγάλο βαθμό σε εισηγήσεις που είχαν υποβληθεί πριν τρία χρόνια στο Προεδρικό για την δημιουργία ενός συμβουλευτικού οργάνου που θα απαρτιζόταν από εξωυπηρεσιακά πρόσωπα.

Η αναβάθμιση της Κυπριακής Υπηρεσίας Πληροφοριών καθώς και το πρόσωπο που θα τοποθετηθεί επικεφαλής θα διαδραματίσουν κομβικό ρόλο στο υπό σύσταση Συμβούλιο Εθνικής Ασφάλειας.

Το μοντέλο

Κατά την προεκλογική περίοδο ο Νίκος Χριστοδουλίδης είχε ασχοληθεί επιστάμενα με τη δημιουργία ΣΕΑ, ένα θέμα στο οποίο και ο ίδιος είχε εμπλακεί την περίοδο που ήταν υπουργός Εξωτερικών. Όπως όλα δείχνουν το μοντέλο που θα παρουσιασθεί στη συνεδρία του Εθνικού Συμβουλίου θα βασίζεται σε προτάσεις που είχαν υποβληθεί στην Προεδρία της Δημοκρατίας το 2019-2020, περίοδο κατά την οποία η τουρκική προκλητικότητα στην ΑΟΖ ήταν σε έξαρση. Στις προτάσεις που είχαν συνταχθεί από πρώην στρατιωτικό με πλούσια εμπειρία και σε ζητήματα ενεργειακής ασφάλειας, προβλεπόταν η σύσταση ενός οργάνου (Γεωστρατηγικό Συμβούλιο), το οποίο θα απαρτίζεται από εξωυπηρεσιακά μέλη προκειμένου να έχουν αυτονομία, να μην επηρεάζονται από εξωγενείς παράγοντες και να μην έχουν εξαρτήσεις (κομματικές ή υπηρεσιακές). Οι προτάσεις προέβλεπαν ένα όργανο το οποίο θα αποτελείται από έναν πρόεδρο-επικεφαλής και πέντε έως επτά μέλη. Στην πρόταση αναφερόταν πως ο χαρακτήρας του οργάνου θα έπρεπε να ήταν συμβουλευτικός. Σε διαφορετική περίπτωση τονιζόταν ότι θα έπρεπε να καταργηθούν κάποια θεσμικά όργανα όπως η Υπουργική Ομάδα Διαχείρισης Κρίσεων. Στις προτάσεις ο συντάκτης είχε προσδιορίσει το προφίλ των μελών του οργάνου, το οποίο θα έπρεπε να απαρτίζεται από πρώην στρατιωτικούς, διπλωμάτες και πανεπιστημιακούς προκειμένου να υπάρχει μια συνολική και σφαιρική ενημέρωση σε θέματα ασφάλειας, οικονομίας και εξωτερικής πολιτικής.

Σε τρεις άξονες

Κατά την ενημέρωση του Εθνικού Συμβουλίου οι εισηγήσεις του Προέδρου της Δημοκρατίας αναμένεται να κινηθούν σε τρεις άξονες. Πρώτον, το ΣΕΑ θα είναι τεχνοκρατικής φύσεως και όχι πολιτικής. Δεύτερον, ο ρόλος του θα είναι συμβουλευτικός και θα υπάγεται απευθείας στον Πρόεδρο της Δημοκρατίας. Τρίτον, θα απαρτίζεται από ακαδημαϊκούς, πρέσβεις, διπλωμάτες, στρατιωτικούς και άλλα πρόσωπα που έχουν σχέση με την ασφάλεια και άμυνα. Μια σημαντική παράμετρος του υπό δημιουργία οργάνου είναι η σχέση που θα έχει με θεσμικά όργανα όπως π.χ. η Κυπριακή Υπηρεσία Πληροφοριών (ΚΥΠ). Στο κομμάτι συνεργασία με άλλες υπηρεσίες ασφάλειας εντάσσεται και η διακηρυγμένη πρόθεση για αναβάθμιση της ΚΥΠ προκειμένου να ξεπεραστούν κάποια ζητήματα, κυρίως λειτουργικά, του ΣΕΑ. Η σύσταση του ΣΕΑ, όπως όλα δείχνουν, θα γίνει με απόφαση του υπουργικού συμβουλίου και οργανωτικά και λειτουργικά θα έχει στενή σύνδεση με την ΚΥΠ, η οποία διαθέτει και τους οικονομικούς πόρους αλλά και τις υποδομές. Σε διαφορετική περίπτωση, για τη λειτουργία του ΣΕΑ θα πρέπει να γίνει νομοθετική ρύθμιση, να ετοιμασθεί προϋπολογισμός αλλά και να δημιουργηθεί μηχανισμός υποστήριξης της λειτουργίας του.

Η σύνθεση του Συμβουλίου Εθνικής Άμυνας

Η διαφαινόμενη διασύνδεση ΣΕΑ με ΚΥΠ καθώς και η ανάγκη αναβάθμισης της Υπηρεσίας Πληροφοριών εκ των πραγμάτων προσδιορίζει και το προφίλ στελέχωσης του συμβουλευτικού οργάνου, σε επίπεδο προέδρου του. Στη λογική να εκλείψουν προβλήματα συνεργασίας πληθαίνουν οι εκτιμήσεις και οι πληροφορίες για διασύνδεση της ΣΕΑ και ΚΥΠ σε διοικητικό επίπεδο, ένα ζήτημα που εξυπηρετεί και το μοντέλο συμβουλευτικού χαρακτήρα του ΣΕΑ. Με δεδομένη την αποχώρηση του Κυριάκου Κούρου από την ηγεσία της ΚΥΠ το πρόσωπο που θα αναλάβει την υπηρεσία ενδεχομένως να πληροί τα κριτήρια ώστε να τεθεί επικεφαλής και του υπό σύσταση Συμβουλίου. Όπως εκτιμάται ένα κοινό πρόσωπο-επικεφαλής εξυπηρετεί πρακτικά λειτουργικά ζητήματα του ΣΕΑ αλλά και συνεργασίας με άλλα θεσμοθετημένα όργανα στα οποία η ΚΥΠ συμμετέχει και θα λειτουργήσει ως ενδιάμεσος κρίκος. Λαμβάνοντας υπόψη το προφίλ του επικεφαλής ΚΥΠ και ΣΕΑ, δηλαδή ένα πρόσωπο με βαθιά γνώση, εμπειρία και αντίληψη των ευρύτερων γεωπολιτικών δεδομένων, μια επιλογή θα μπορούσε να ήταν ο Τάσος Τζωνής ο οποίος επί Τάσσου Παπαδόπουλου διετέλεσε προϊστάμενος της ΚΥΠ, ενώ σε διπλωματικό επίπεδο πέρασε από τις πρεσβείες Ισραήλ και Ιταλίας. Για την ΚΥΠ έχει ακουστεί και το όνομα του Κωνσταντίνου Φυτιρή με εμπειρία στο ΚΣΕΔ. Ωστόσο, και για τις δύο περιπτώσεις, πληροφορίες φέρουν τα δύο πρόσωπα να μην αντιμετωπίζουν θετικά ένα τέτοιο ενδεχόμενο. Επίσης, για το ΣΕΑ στο παρασκήνιο υπάρχει και το όνομα του Γεώργιου Κέντα, ακαδημαϊκού με κατεύθυνση τη διεθνή πολιτική και διακυβέρνηση.

Η μεγάλη εικόνα στην Ανατολική Μεσόγειο

Ενδιαφέρον του Προέδρου Χριστοδουλίδη για επισκέψεις σε Αίγυπτο και Ισραήλ με βλέμμα στην επανεκκίνηση των Τριμερών

Του **ΓΙΑΝΝΗ ΙΩΑΝΝΟΥ**

Η Ανατολική Μεσόγειος μπορεί να παραμένει ένα ρευστό πεδίο ως προς τις γεωπολιτικές ανακατατάξεις, ωστόσο, η τάση που παρατηρείται τα τελευταία δύο χρόνια συνδέεται με τον τρόπο εμπλοκής των κρατών της περιοχής ως προς το επίπεδο των διμερών τους σχέσεων με την Τουρκία. Το Ισραήλ κατόρθωσε τη διετία 2020-2022 να βελτιώσει και να επανεκκινήσει τις διμερείς του σχέσεις με την Άγκυρα υπό το βάρος του συμβάντος με το πλοίο «Μαβί Μαρμαρά», ενώ και η Αίγυπτος έχει μπει σε μια δυναμική προσπάθεια αποκατάστασης των σχέσεών της με την Τουρκία, λόγω της ανατροπής της κυβέρνησης Μόρσι το 2014 από τον στρατηγό Σίσι.

Εν μέσω αυτών των νέων πραγματικοτήτων η Κύπρος δείχνει να κινείται σε μια περίοδο ενδιαφέρουσων αλλαγών, έχοντας την περίοδο 2014-2022 επενδύσει σημαντικό διπλωματικό κεφάλαιο με τα κράτη της περιοχής (Ισραήλ, Αίγυπτος, Λίβανος, Ιορδανία, κ.ά.) σε πολλαπλά επίπεδα. Η διπλωματία των «Τριμερών» προχώρησε σε σειρά συμφωνιών στρατηγικής σημασίας και αναβάθμισης των διμερών σχέσεων με τα κράτη της περιοχής, ωστόσο, δεν κατόρθωσε να μετατραπεί σε ένα σχήμα συνεργασίας με στοιχεία περιφερισμού.

Αναφορικά, δε, με την Τουρκία, δεν κατόρθωσε να δημιουργήσει ένα συμπεριληπτικό σχήμα, σε σχέση με τον ρόλο της τελευταίας στην Ανατολική Μεσόγειο και ούτε μια πολιτική αντίβαρου σε σχέση με τις αναθεωρητικές επιδιώξεις της, που την περίοδο 2019-2020 οδήγησαν σε σειρά τετελεσμένων σε Βαρώσι, καθώς και στην κυπριακή ΑΟΖ.

Ισραήλ και Αίγυπτος

Αυτήν την περίοδο η Λευκωσία επιδιώκει να επανεκκινήσει τη διαδικασία των παγωμένων συνομιλιών στο Κυπριακό και να επανέλθει στις ενεργείς Τριμερείς συνόδους με τα κράτη της περιοχής, με τη μεγάλη εικόνα στην Ανατολική Μεσόγειο να παρουσιάζει τρία ποιοτικά χαρακτηριστικά:

Αυτήν την περίοδο η Λευκωσία επιδιώκει να επανεκκινήσει τη διαδικασία των παγωμένων συνομιλιών στο Κυπριακό και να επανέλθει στις ενεργείς Τριμερείς συνόδους με τα κράτη της περιοχής.

Αρχής γενομένης από το 2014, η πολιτική των Τριμερών αποτέλεσε για τη Λευκωσία ένα διπλωματικό εργαλείο για την Ανατ. Μεσόγειο. Στη φωτογραφία οι ΥΠΕΞ Κύπρου, Ελλάδας, Αιγύπτου κατά τη Συνάντηση στη Νέα Υόρκη.

• **Το Ισραήλ** διέρχεται μια πολύ σοβαρή εσωτερική πολιτική κρίση, με τη νομοθεσία για τη δικαστική μεταρρύθμιση που προωθεί η συμμαχία Νετανιάχου-Ακροδεξιάς να δημιουργεί περισσότερο εστιακό βάθος σε μια κρίση ακυβερνησίας που διαρκεί εδώ και τέσσερα χρόνια, με απανωτές εκλογές. Στο συγκείμενο της εν λόγω κρίσης προστίθεται φυσικά το Παλαιστινιακό με όλους να προβλέπουν αρχής γενομένης από τον τρέχοντα μήνα (μήνας Ραμαζανιού) ένα νέο κύκλο γενικευμένης βίας σε Δυτική Όχθη και Γάζα.

• **Η Αίγυπτος** εστιάζει σε μεγάλο βαθμό στη διαχείριση της κρίσης στη Λιβύη και σε μια ειλικρινή προσπάθεια επανεκκίνησης των σχέσεών της με την Τουρκία.

• **Οι εκλογές** της 14ης Μαΐου στην Τουρκία βάζουν τα κράτη της περιοχής, και δη το Ισραήλ και την Αίγυπτο, σε διαδικασία αναμονής, δεδομένου και του σεναρίου απομάκρυνσης του Ερντογάν από την εξουσία μετά από δύο και πλέον δεκαετίες. Η εν λόγω δυναμική μπορεί να μη γίνει σε βάρος της Κύπρου αλλά σε κάθε περίπτωση επηρεάζει τη Λευκωσία, που επένδυσε και επενδύει σημαντικό διπλωματικό κεφάλαιο, «έχοντας στο πίσω μέρος του μυαλού της πάντα την Τουρκία».

Φυσικά, οι εκλογές στην Τουρκία, εκτός της σημασίας ως προς το παράδειγμα της εξουσίας, πρέπει να ιδωθούν και υπό το πρίσμα των εμπορικών, οικονομικών και ενεργειακών εξελίξεων στην περιοχή που υπό το βάρος του πολέμου στην Ουκρανία επιταχύνονται ως προς τα επιμέρους δεδομένα τους, καθιστώντας την Τουρκία της επόμενης ημέρας των εκλογών μια χώρα που κράτη όπως η Αίγυπτος και το Ισραήλ δεν θα έχουν την πολυτέλεια να αγνοήσουν ή να μη συμπεριλάβουν στις πολιτικές τους, όπως π.χ. η πτυχή της ενεργειακής ασφάλειας. Επιπλέον, η Ανατολική Μεσόγειος δεν πρέπει να προσλαμβάνεται ως αποκομμένη από τα συστήματα του Κόλπου ή εν γένει των χωρών ΜΕΝΑ, δεδομένου ότι η διαμεσολάβηση της Κίνας στις σχέσεις Ιράν-Σαουδικής Αραβίας έχει τεράστια σημασία και θα μας απασχολήσει σε περιφερειακό επίπεδο τα επόμενα χρόνια.

Τι να αναμένουμε

Η Λευκωσία ορθώς επιδιώκει να ανανεώσει το ενδιαφέρον για τις Τριμερείς και επί τούτου το ενδιαφέρον για επισκέψεις του Προέδρου Χριστοδουλίδη σε Αίγυπτο και Ισραήλ κινούνται προς τη σωστή κατεύθυνση. Στη δεύτερη περίπτωση, ωστόσο, το ενδεχόμενο θα αργήσει αισθητά, δεδομένων των εξελίξεων στο εσωτερικό της χώρας, που ειρήσθω εν παρόδω θα παρατείνει και την ανοικτή εκκρεμότητα στην ΑΟΖ μετά τη συμφωνία Ισραήλ-Λιβάνου, όπως και τη χρονίζουσα διαφορά για τα κοιτάσματα «Αφροδίτη-Ισάι», με το Τελ Αβίβ τεχνηέντως να τηρεί διαχρονικά σκληρή στάση. Οι προκλήσεις στην περιοχή σε κάθε περίπτωση αφορούν, ιδίως στο ενδεχόμενο της πλήρους αποκατάστασης της Τουρκίας με την Αίγυπτο, δύο ενδιαφέρουσες δυναμικές:

• **Το αν οι ενεργειακές** συνέργειες στην περιοχή θα «προσπεράσουν» την Κύπρο, ιδίως σε ζητήματα οδεύσεων ή επιλογών εμπορικής αξιοποίησης (LNG, FLNG, κοκ.).

• **Αν η αποκατάσταση** των σχέσεων των κρατών της περιοχής με την Τουρκία, πέραν της διάστασης του μηδενικού αθροίσματος, θα οδηγήσουν σε διαφορετικές προσλήψεις ως προς το πεδίο της πολιτικής συνεννόησης.

Σε κάθε περίπτωση, η Ανατολική Μεσόγειος παραμένει ένα ρευστό και πολυεπίπεδο αναδυόμενο υποσύστημα στο οποίο οι προκλήσεις για τη Λευκωσία επανέρχονται για τη νέα κυβέρνηση, η οποία οφείλει να κοιτάξει την ουσία και όχι την πολιτική επικοινωνία. Ακριβώς γιατί εγκυμονεί πάντα ο κίνδυνος φαινομένων αμηχανίας, ακόμη και απομόνωσης.

Μορατόριουμ από Ελλάδα

Οι σεισμοί της 5ης Φεβρουαρίου δείχνουν να δημιουργούν μομέντουμ στις σχέσεις Τουρκίας-Ελλάδας, επαναφέροντας για τουλάχιστον δύο χρόνια μια κατάσταση «νηνεμίας» μετά την ταραγμένη περίοδο 2020-2022 στις σχέσεις Αθήνας-Άγκυρας (Έβρος, Αιγαίο, υψηλή ρητορική). Η εν λόγω διάσταση περνά μέσα και από την αμοιβαία στήριξη των δύο χωρών για διπλωματικές τους επιδιώξεις, για την Ελλάδα στο Σ.Α. του ΟΗΕ και για την Τουρκία στον Διεθνή Οργανισμό Ναυσιπλοΐας (ΙΜΟ). Αναπόφευκτα μια τέτοια διάσταση δημιουργεί αμηχανία στη Λευκωσία, η οποία ωστόσο είδε προσφάτως και την Ελλάδα να εγκαινιάζει κι απευθείας πτήσεις για την ανατολική Λιβύη, που έχει παράλληλη κυβέρνηση από τη διεθνώς αναγνωρισμένη στην Τρίπολη. Οι εν λόγω εξελίξεις καταδεικνύουν στην πράξη πως η Ανατολική Μεσόγειος παραμένει ένα πεδίο πολλαπλών εξελίξεων και υπενθυμίζει πως και ο φάκελος «ελληνοτουρκικών» και «Κυπριακού» δεν αποτελούν πλέον το περίφημο πακέτο που διαχρονικά προωθούσε η Άγκυρα στις δεκαετίες του 1990 και του 2000.

Η νέα πρόεδρος θα κληθεί να συνθέσει τη νέα της ομάδα διορίζοντας, μεταξύ άλλων, διευθυντή του κόμματος και διευθυντή του γραφείου της.

Οι θέσεις-κλειδιά στην εποχή της Αννίτας

Ποιοι θα είναι τελικά «οι άνθρωποι» της προέδρου του ΔΗΣΥ και οι σχολές σκέψεις που συγκρούονται για τον δεύτερο τη τάξει

Της **ΜΑΡΙΝΑΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΔΟΥ**

Μπορεί οι πρώτες εκτιμήσεις να διέβλεπαν συνωστισμό υποψηφιοτήτων για την ηγετική πυραμίδα του Δημοκρατικού Συναγερμού, ωστόσο, οι τελευταίες κινήσεις καταδεικνύουν πως το ενδιαφέρον άρχισε να μειώνεται με την πάροδο του χρόνου. Ενδιαφερόμενα στελέχη μέτρησαν τις δυνάμεις τους, μιλώντας με τη συναγερμική βάση και παρακολουθώντας εσωτερικές μετρήσεις. Κάποιοι προχωρούν ακάθεκτα, άλλοι εκτιμούν πως η εκλογική κούρσα αυτή τη στιγμή δεν τους ευνοεί και αποχωρούν από τη διαδικασία. Ενδεικτική είναι η απόσυρση του ενδιαφέροντος του τέως υπουργού Μεταφορών Γιάννη Καρούσου, ο οποίος προεκλογικά έβαζε το όνομά του και στο κάδρο για την προεδρία του κόμματος, αλλά και η πρόσφατη απόφαση του δημάρχου Πάφου Φαίδωνα Φαίδωνος να μη διεκδικήσει τη θέση του αναπληρωτή προέδρου του ΔΗΣΥ, αφήνοντας αιχμές για επιλογές με σκοπιμότητες και τακτική κατευνασμού από τη νέα κατάσταση πραγμάτων στο κόμμα. Το ποιο θα είναι το αποτύπωμα της νέας ηγεσίας είναι λίγο δύσκολο να διαπιστωθεί επί του παρόντος, καθώς εκκρεμούν –εκτός από την εκλογή της υπόλοιπης ηγετικής πυραμίδας που θα δείξει τις προθέσεις– θέσεις-κλειδιά για τη λειτουργία του κόμματος.

Οι νέοι ρόλοι

Η νέα πρόεδρος του ΔΗΣΥ, Αννίτα Δημητρίου, μετά λίγες μέρες στην ηγεσία του κόμματος και όπως είναι λογικό δεν έχει ανοίξει το κεφάλαιο του ποιοι θα είναι οι στενοί της συνεργάτες. Αυτό αναμένεται μάλλον να ξεκαθαρίσει, όταν συμπληρωθεί και το παζλ της ηγετικής πυραμίδας τον προσεχή Μάιο. Πέραν των θέσεων αναπληρωτή προέδρου, αντιπροέδρων και κοινοβουλευτικού εκπροσώπου, οι θέσεις που συγκεντρώνουν επίσης ενδιαφέρον είναι αυτές του διευθυντή του Γραφείου του Προέδρου, του διευθυντή του κόμματος, του οργανωτικού και του εκπροσώπου Τύπου.

Αρχική σκέψη της Αννίτας Δημητρίου ήταν ένας εκπρόσωπος Τύπου που δεν θα είναι πολιτικό πρόσωπο πρώτης γραμμής.

Η θέση του διευθυντή του ΔΗΣΥ και οργανωτικού άδειασε, όταν ο Γιώργος Λυσανδρίδης παραιτήθηκε από την εν λόγω θέση πριν από τη διεξαγωγή των εκλογών. Παρότι ο κος Λυσανδρίδης εργάστηκε κανονικά για τον προεκλογικό, η θέση του επισήμως δεν αναπληρώθηκε. Στα πηγαδάκια του ΔΗΣΥ, μέχρι και την απόσυρση του Αβέρωφ Νεοφύτου, συζητείτο ότι υπήρχε άτυπη συμφωνία μεταξύ Αβέρωφ Νεοφύτου και τέως υφυπουργού παρά τω προέδρω, Πέτρου Δημητρίου, για να αναλάβει ο τελευταίος τη θέση του διευθυντή με την επανεκλογή Νεοφύτου. Εν μέσω αυτής της φημολογίας υπήρξαν και διάφορες αντιδράσεις στελεχών για μία τέτοια εξέλιξη την οποία δημοσιοποίησαν τότε στον τέως Πρόεδρο του ΔΗΣΥ. Μάλιστα κομματικές πηγές σημειώνουν και ρήξη της σχέσης του τέως υφυπουργού με τον τέως Πρόεδρο της Δημοκρατίας Νίκο Αναστασιάδη, μεταξύ πρώτης και δεύτερης Κυριακής λόγω ενεργειών του πρώτου που ενόχλησαν τον Νίκο Αναστασιάδη.

Με την είσοδο της κας Δημητρίου στο προσκήνιο και την εκλογή της στην προεδρία του κόμματος, δεν υπήρξε οποιαδήποτε συνέχεια για διορισμό του στην εν λόγω θέση, αν και η νεοεκλεγείσα πρόεδρος και ο τέως υφυπουργός είχαν μακρά συζήτηση στο γραφείο της την εβδομάδα που πέρασε. Το κατά πόσο υπήρξε τελικώς συμφωνία ανάληψης καθηκόντων του στον ΔΗΣΥ είναι ένα θέμα που θα διαφανεί με την ολοκλήρωση της εκλογικής διαδικασίας. Ο πρώτος διορισμός βεβαίως που έκανε κατά τη διάρκεια της συνεδρίας του πρώτου Πολιτικού Γραφείου υπό την ηγεσία της ήταν να ανανεώσει τη θέση του Κρις Τριανταφυλλίδη ως νομικού συμβούλου του ΔΗΣΥ.

Ο διευθυντής του Γραφείου του Αβέρωφ Νεοφύτου, Γιώργος Γεωργίου, αναμενόταν ότι θα ακολουθούσε τον τέως πρόεδρο του ΔΗΣΥ στο πολιτικό του γραφείο, ωστόσο, λόγω και της πείρας που έχει, γίνονται δεύτερες σκέψεις ώστε να παραμείνει στο πλευρό της Αννίτας Δημητρίου. Δεν πρέπει να αγνοείται πως η πρόεδρος του ΔΗΣΥ και πρόεδρος της Βουλής έχει ήδη μία δική της ομάδα έμπιστων προσώπων στο Κοινοβούλιο, με διευθυντή του Γραφείου της τον Γιάννο Αφροδίσι.

Προετοιμασία προκλήσεων

Δεν πέρασε πάντως απαρατήρητο από συναγερμικά στελέχη το με ποιους επέλεξε να προετοιμαστεί για την πρώτη της συνέντευξη ως προέδρου του κόμματος στο ΡΙΚ. Μαζί με τον κ. Αφροδίσι, τον Δημήτρη Δημητρίου, που χειρίζεται τα Μέσα κοινωνικής δικτύωσής της, παρών ήταν και ο επικεφαλής του γραφείου Κυπριακού του ΔΗΣΥ Χαράλαμπος Σταυρίδης. Ο κος Σταυρίδης ήταν στενός συνεργάτης και του Αβέρωφ Νεοφύτου και ένα από τα πρόσωπα που συνόδευσαν τον τέως συναγερμικό πρόεδρο στο Κραν Μοντανά. Θα διαφανεί συνεπώς αν ο κος Σταυρίδης αποκτήσει ενισχυμένα καθήκοντα το επόμενο διάστημα. Ρόλο πάντως στην προετοιμασία της έπαιξε και ο Χάρης Γεωργιάδης.

Οι σκέψεις για εκπρόσωπο

Ένα μεγάλο ερώτημα είναι ποιος θα αναλάβει τα καθήκοντα του εκπροσώπου Τύπου και κατ' επέκταση ποιος θα αποτελεί την εικόνα της νέας ηγεσίας. Σύμφωνα με έγκυρες πηγές ωστόσο, η Αννίτα Δημητρίου έχει στο μυαλό της κάτι διαφορετικό σε σχέση με τις επιλογές που γίνονταν στο παρελθόν. Φαίνεται να σκέφτεται το ενδεχόμενο ενός προσώπου που δεν είναι στην πρώτη γραμμή της πολιτικής, όπως ήταν για παράδειγμα ο Δημήτρης Δημητρίου, όταν επελέγη από τον Αβέρωφ Νεοφύτου, αλλά να προέρχεται από άλλον χώρο και να έχει παράλληλα εμπειρία με τα ΜΜΕ. Στελέχη, ωστόσο, που την στήριξαν στον προεκλογικό της έχουν επισημάνει την ανάγκη ώστε ο εκπρόσωπος Τύπου να έχει πολιτικό στίγμα και δεν αποκλείεται να κάνει δεύτερες σκέψεις. Αυτή τη στιγμή χρέη εκπροσώπου Τύπου εκτελεί ο βουλευτής Αμμοχώστου Ονούφριος Κουλλά, μετά και την παραίτηση του Δημήτρη Δημητρίου. Συναγερμικά στελέχη θεωρούν πως σε αυτή την κρίσιμη συγκυρία της πλήρους ανανέωσης της ηγεσίας, τη θέση εκπροσώπου Τύπου θα πρέπει να πληρώσει ένα πολιτικό πρόσωπο που έχει δοκιμαστεί στα δύσκολα και είναι έτοιμο να αντεπεξέλθει στις μεγάλες προκλήσεις που έχει να διαχειριστεί το κόμμα, κυρίως σε ό,τι αφορά τη θέση του απέναντι στην κυβέρνηση. Σε αυτό το πλαίσιο υπάρχουν στελέχη που θεωρούν ότι η παρουσία Κουλλά στην εν λόγω θέση μπορεί να βοηθήσει. Υπάρχουν ωστόσο και συναγερμικοί κύκλοι που εκτιμούν πως ένα πρόσωπο όπως η Ξένια Κωνσταντίνου θα ήταν ιδανική για τη θέση. Η πρώην βουλεύτρια Λευκωσίας βγήκε μπροστά στον προεκλογικό του Αβέρωφ Νεοφύτου, εκπροσωπεί τη φιλελεύθερη τάση εντός του κόμματος, μια τάση που βλέπει να συρρικνώνεται το τελευταίο διάστημα μπροστά στην πλήρη επικράτηση της Λαϊκής Δεξιάς εντός του ΔΗΣΥ. Την ίδια στιγμή στο κάδρο της ονοματολογίας μπαίνει και το όνομα της δικηγόρου και εκπροσώπου Τύπου του επιτελείου Αβέρωφ Νεοφύτου Τζιώρτζιας Παναγιώτου, η οποία είχε ήδη συνάντηση με την Αννίτα Δημητρίου, μόλις η τελευταία ανέλαβε τα νέα της καθήκοντα.

Αξίζει βεβαίως να σημειωθεί πως τόσο το όνομα της κας Κωνσταντίνου όσο και της κας Παναγιώτου ακούγονται εντόνως για τη θέση του αντιπροέδρου. Η συναγερμική βάση αναμένεται να εκλέξει τρεις αντιπροέδρους. Επί του παρόντος υποψηφιότητα εξήγγειλαν ο τέως κυβερνητικός εκπρόσωπος Μάριος Πελεκάνος, η βουλεύτρια Λευκωσίας Σάβια Ορφανίδου και η βουλεύτρια Λεμεσού Φωτεινή Τσιρίδου.

Ο αναπληρωτής

Το μεγαλύτερο ενδιαφέρον βεβαίως σε αυτή την εκλογική διεργασία συγκεντρώνει το ποιος θα εκλεγεί ως δεύτερος τη τάξει. Όπως εκτιμάται ο αναπληρωτής πρόεδρος θα δώσει και την κατεύθυνση εξαιτίας του ότι η κα Δημητρίου ως πρόεδρος της Βουλής θα έχει αυξημένα καθήκοντα σε σχέση με τον προκάτοχό της Αβέρωφ Νεοφύτου.

Ο βουλευτής Λεμεσού Ευθύμιος Δίπλαρος θεωρείται εκπρόσωπος της Λαϊκής Δεξιάς, στήριξε την υποψηφιότητα του Αβέρωφ Νεοφύτου κατά την διάρκεια του προεκλογικού, ωστόσο μεταξύ πρώτης και δεύτερης Κυριακής είχε δείξει μέσω των τοποθετήσεών του ότι η προσωπική του επιλογή για τον β΄ γύρο των εκλογών ήταν η υποψηφιότητα Νίκου Χριστοδουλίδη. Ο Ευθύμιος Δίπλαρος διατηρεί άριστες σχέσεις με τον τέως Πρόεδρο της Δημοκρατίας Νίκο Αναστασιάδη και αυτές οι στενές σχέσεις θεωρούνται ένας από τους λόγους που τόσο ο Γιάννης Καρούσος όσο και ο Νίκος Νουρής έκαναν πίσω για την εν λόγω θέση. Ο κος Δίπλαρος έχει καταφέρει να κτίσει ένα πολύ ισχυρό δίκτυο με τη συναγερμική βάση όλα αυτά τα χρόνια που βρίσκεται στη Βουλή, αλλά ιδιαίτερα μέσα από τη δραστηριοποίησή του στην Επιτροπή Υγείας.

Ο εκτελεστικός διευθυντής του Ινστιτούτου Μελετών Γλαύκος Κληρίδης και πρώην βουλευτής Λευκωσίας Μιχάλης Σοφοκλέους έχει δώσει έμφαση στην ανάγκη για έναν σοβαρό ΔΗΣΥ, μακριά από λαϊκισμό, ενώ υπογραμμίζει την ανάγκη διεύρυνσης του κόμματος. Θεωρείται πως ανήκει στην πιο φιλελεύθερη τάση στον ΔΗΣΥ και βρισκόταν στον στενό κύκλο συνεργατών του Αβέρωφ Νεοφύτου κατά τη διάρκεια της προεδρίας του αλλά και κατά τη διάρκεια του προεκλογικού. Ήταν από τα πρόσωπα που διαφώνησαν ανοικτά με τις κινήσεις Νίκου Χριστοδουλίδη στο υπουργείο Εξωτερικών, ενώ διαφώνησε και με πολιτικές του Νίκου Αναστασιάδη, όταν ο τελευταίος δεν αξιοποίησε τη στήριξη Ακιντζί στο Πλαίσιο Γκουτέρες. Θεωρείται πολιτικό τέκνο του Ιωάννη Κασουλίδη, με συγκεκριμένες θέσεις στο Κυπριακό και την οικονομία. Μεταξύ πρώτου και δεύτερου γύρου ήταν από τα στελέχη που δεν δημοσιοποίησαν την προτίμησή τους για τον β΄ γύρο, ωστόσο είχε ξεκαθαρίσει πως κανείς συναγερμικός δεν μπορεί να πανηγυρίσει με το αποτέλεσμα.

Όπως εκτιμάται ο αναπληρωτής πρόεδρος θα δώσει και την κατεύθυνση εξαιτίας του ότι η κα Δημητρίου ως πρόεδρος της Βουλής θα έχει αυξημένα καθήκοντα.

Ο πρώην αντιπρόεδρος του ΔΗΣΥ και βουλευτής Αμμοχώστου Σωτήρης Σαμψών εξέπληξε με την πρόθεσή του να εξαγγείλει υποψηφιότητα για τη θέση του δεύτερου τη τάξει. Και αυτό γιατί το τελευταίο διάστημα είχε απομακρυνθεί από το κόμμα. Όπως μάλιστα παραδέχθηκε στον ALPHA τον είχαν εν πολλοίς παραμερίσει το τελευταίο διάστημα. Ποιοι τον είχαν παραμερίσει απέφυγε να πει. Τρίπτυχο του κ. Σαμψών είναι το «Πατρίς, Θρησκεία, Οικογένεια», σλόγκαν που προκάλεσε αμηχανία, αν ληφθεί υπόψη ότι χρησιμοποιήθηκε από τη Χούντα. Ο κος Σαμψών ξεκαθάρισε πως στήριξε τον Αβέρωφ Νεοφύτου (ο οποίος βάφτισε και τον γιο του) κατά τον προεκλογικό και παραδέχτηκε πως στον β΄ γύρο στήριξε τον Νίκο Χριστοδουλίδη. Η παρουσία του δεν ήταν έντονη κατά τη διάρκεια των τελευταίων χρόνων και σύμφωνα με το περιβάλλον του οφείλονται και στη διαφωνία του για το Κυπριακό.

Ο κος Σαμψών αποτελεί τον κατεξοχήν εκπρόσωπο του σκληρού ακροατηρίου στο Κυπριακό και της συντηρητικής Δεξιάς. Η παρουσία του στο κόμμα θεωρείται πως θα ανακόψει ψήφους προς το ΕΛΑΜ ή προς σχηματισμούς που απορρίπτουν τη διζωνική, δικοινοτική ομοσπονδία. Ερώτημα βεβαίως είναι αν μπορεί να προσελκύσει νέο αίμα ή αν το ενδεχόμενο εκλογής του θα επαναπατρίσει το σκληρό ακροατήριο.

Τα βήματα του Δημήτρη και το επιτελείο Αβέρωφ

Αμέσως μετά την εκλογή της Αννίτας Δημητρίου, ο ανθυποψήφιός της και βουλευτής Λευκωσίας Δημήτρης Δημητρίου τής επεσήμανε πως θα είναι στο πλευρό της για την ανανέωση του ΔΗΣΥ, και της πρότεινε ότι, αν συμφωνεί με κάποιες από τις θέσεις που κατέθεσε στον εσωκομματικό προεκλογικό, είναι πρόθυμος να βοηθήσει να προχωρήσουν. Όπως αναφέρουν έγκυρες πηγές, ο κος Δημητρίου θα επικεντρωθεί στο κοινοβουλευτικό του έργο και συγκεκριμένα στην Επιτροπή Θεσμών.

Δεν πέρασε για παράδειγμα απαρατήρητη η κίνησή του προς την Αρχή κατά της Διαφθοράς να διερευνήσει περαιτέρω το δημοσίευμα του OCCRP σύμφωνα με το οποίο ρωσικό λόμπι χρηματοδότησε κόμματα ευρωπαϊκών χωρών, για να προωθήσουν ψηφίσματα στα κοινοβούλιά τους για το θέμα της Κριμαίας. Ανάμεσα στις χώρες που αναφέρονται στο δημοσίευμα είναι και η Κύπρος, όπου γίνεται λόγος για εμπλοκή του ΑΚΕΛ. Κίνηση που ενεργοποίησε την κόντρα ΔΗΣΥ και ΑΚΕΛ, με τα υπόλοιπα ωστόσο συναγερμικά στελέχη να διατηρούν αποστάσεις από το εν λόγω θέμα. Ο κος Δημητρίου αναμένεται να επαναδραστηριοποιήσει την πλατφόρμα του για «Ανεκτίμητη Λευκωσία», ενώ θα ξεκινήσει εκ νέου τα podcast του, φιλοξενώντας δημοσιογράφους, πολιτικά πρόσωπα και άτομα που δραστηριοποιούνται στην Κοινωνία των Πολιτών.

Ο τέως πρόεδρος του ΔΗΣΥ Αβέρωφ Νεοφύτου έχει ήδη μετακινηθεί στο Πολιτικό του Γραφείο στην Αθαλάσσας.

Από την πλευρά του ο τέως πρόεδρος του ΔΗΣΥ Αβέρωφ Νεοφύτου έχει ήδη μετακινηθεί στο Πολιτικό του Γραφείο στην Αθαλάσσας, όπου αναμένεται να βλέπει ξένους αξιωματούχους, οικονομικούς και πολιτικούς παράγοντες. Έχει ήδη καταθέσει πρόταση για συμμετοχή στις κοινοβουλευτικές επιτροπές –στις οποίες δεν συμμετείχε ως Πρόεδρος του κόμματος– Εξωτερικών και Εμπορίου (αντί Οικονομικών που ήταν η αρχική πρόθεση). Εξακολουθεί να παρευρίσκεται σε εκδηλώσεις, συμμετείχε στο Πολιτικό Γραφείο της περασμένης Τρίτης, δείχνοντας πως θα συνεχίσει να είναι πολιτικά παρών.

Γιώργος Βαρνάβα
Φαίνεται σε συγκέντρωση στη Λεμεσό να παρουσιάσε πρόταση για τη δημιουργία νέας πολιτικής πλατφόρμας.

Κωστής Ευσταθίου
Δεν προτίθεται να αποκλίνει από τη διαχρονική θέση ενάντια στη λύση ΔΔΟ.

Δημήτρης Παπαδάκης
Πέρα από τον κόσμο της ΕΔΕΚ έχει επαφές και με πολίτες από τον χώρο του ΔΗΚΟ, της ΔΗΠΑ αλλά και του ΔΗΣΥ.

Κωνσταντίνος Χριστοφίδης
Οι διεργασίες για να μετατραπεί το «Νέο Κύμα» σε πολιτικο κίνημα βρίσκονται σε εξέλιξη.

Αχιλλέας Δημητριάδης
Δηλώνει ότι ήρθε για να μείνει, να εργαστεί για τη διαφάνεια και το τίμιο κράτος.

Δύσκολοι καιροί για νέους σχηματισμούς

Σε εξέλιξη βρίσκονται διαβουλεύσεις για τη δημιουργία συμμαχιών, ώστε να καλυφθούν κομματικά και ιδεολογικά κενά

Της **ΟΡΙΑΝΑΣ ΠΑΠΑΝΤΩΝΙΟΥ**

Κινητικότητα φαίνεται να υπάρχει στο νέο πολιτικό σκηνικό που δημιουργείται μετά και τις προεδρικές εκλογές με πρόσωπα εκτός κομματικών πλαισίων να διεκδικούν ρόλο και χώρο ώστε να καλύψουν κάποιο πολιτικό ή ιδεολογικό κενό που εκτιμούν ότι έχει δημιουργηθεί ή προϋπήρχε. Απώτερος στόχος, σύμφωνα με τα λεγόμενά τους, είναι η διεκδίκηση θέσης στις προσεχείς δημοτικές και ευρωπαϊκές εκλογές, ωστόσο, αν και οι εμπλεκόμενοι προεκλογικά άφηναν να εννοηθεί ότι θα κινηθούν άμεσα, σήμερα αντιλαμβάνονται πως από τα λόγια στην πράξη η απόσταση αλλά και τα εμπόδια που εμφανίζονται κάποιες φορές φαντάζουν ανυπέρβλητα.

Οι εκτός ΕΔΕΚ

Το τελευταίο χρονικό διάστημα γίνονται προσπάθειες για τη δημιουργία νέου πολιτικού κόμματος που θα στεγάζει τα πρόσωπα που έφυγαν ή εκδιώχθηκαν από το Κίνημα Σοσιαλδημοκρατών ΕΔΕΚ. Από την πρώτη όμως μεγάλη συνάντηση που έγινε και παρευρέθηκαν σε αυτήν μεταξύ άλλων ο ευρωβουλευτής Δημήτρης Παπαδάκης, ο βουλευτής Κωστής Ευστάθιου και ο πρώην βουλευτής της ΕΔΕΚ Γιώργου Βαρνάβα και είχε στόχο τον συντονισμό διαφάνηκαν και οι διαφορετικές προσεγγίσεις σε ουσιώδη ζητήματα.

Ο Δημήτρης Παπαδάκης που φαίνεται πέρα από τον κόσμο της ΕΔΕΚ να έχει επαφές και με πολίτες από τον χώρο του ΔΗΚΟ, της ΔΗΠΑ αλλά και του ΔΗΣΥ, που νιώθουν απογοήτευση από τα κόμματά τους, παρουσίασε την πρότασή του σε εκείνη τη συνάντηση για τη δημιουργία κόμματος χωρίς ωστόσο όπως διαμηνύεται να απορρίπτει την εισήγηση Γιώργου Βαρνάβα για δημιουργία πλατφόρμας. Μάλιστα, τέθηκε ως χρονικό περιθώριο για την ευόδωση των προσπαθειών το καλοκαίρι, ώστε να υπάρχει χρόνος ενόψει ευρωεκλογών και δημοτικών. Ένα χρονικό διάστημα περίπου τριών μηνών που απαιτείται, μιας και θα πρέπει να γίνουν συναντήσεις σε τοπικό επίπεδο και διαβουλεύσεις με ανθρώπους εκτός κομματικής γραμμής. Ο κος Παπαδάκης, μάλιστα, έχοντας ως παράδειγμα συνδυασμούς άλλων ευρωπαϊκών χωρών, πιστεύει στη δημιουργία μιας πολιτικής δύναμης χωρίς βαρίδια, με το σκεπτικό να δώσει στέγη στους Σοσιαλδημοκράτες και σε όσους θελήσουν να εργαστούν για την επίλυση κοινωνικών προβλημάτων και να βρεθούν απέναντι στη διαφθορά και τη διαπλοκή. Σε σχέση με τη θέση της νέας πολιτικής οντότητας στο Κυπριακό, ζητείται από όλους να κάνουν ένα βήμα πέρα από τις θέσεις τους ώστε να μπορέσουν να συνυπάρξουν. Ορισμένοι φέρνουν και ως παράδειγμα τα κόμματα που στηρίζουν την κυβέρνηση, μιας και οι θέσεις τους στο Κυπριακό ποικίλουν.

> *Ο Δ. Παπαδάκης, έχοντας ως παράδειγμα συνδυασμούς άλλων ευρωπαϊκών χωρών, πιστεύει στη δημιουργία μιας πολιτικής δύναμης, χωρίς βαρίδια, με το σκεπτικό να δώσει στέγη στους Σοσιαλδημοκράτες.*

Ωστόσο, το εθνικό μας θέμα είναι αυτό που δημιουργεί και τους περισσότερους τριγμούς, μιας και προσωπικότητες, όπως ο βουλευτής Κωστής Ευσταθίου, με διαχρονική θέση ενάντια στη λύση ΔΔΟ, δεν προτίθενται να αποκλίνουν έστω και στο ελάχιστο από τις θέσεις τους. Δεν φαίνεται άλλωστε η συγκεκριμένη προσπάθεια να τον εκφράζει και παρά το γεγονός ότι ορισμένοι προέτρεξαν να αναφέρουν πως θα είναι ο βουλευτής του νέου κομματικού σχηματισμού κάτι τέτοιο είναι σχεδόν αδύνατο να συμβεί, όπως άλλωστε και η περαιτέρω συνεργασία με τον υποψήφιο που στήριξε στις προεδρικές εκλογές, τον Γιώργο Κολοκασίδη. Μεταξύ των δύο αντρών υπάρχει αμοιβαία εκτίμηση και σεβασμός, ωστόσο, στην παρούσα φάση δεν φαίνεται να προκύπτει κάτι περισσότερο.

Αχιλλέας Δημητριάδης

Στην τελευταία του προεκλογική συγκέντρωση στη Λευκωσία ο Αχιλλέας Δημητριάδης δήλωνε μεταξύ άλλων «ότι οι προεδρικές εκλογές είναι μόνο η αρχή, θα είμαστε μαζί και την επόμενη ημέρα, έχουμε πολλά να κάνουμε ακόμα», δημιουργώντας έτσι προσδοκίες κυρίως στους φίλους και υποστηρικτές του. Ο ίδιος εξακολουθεί να δηλώνει ότι ήρθε για να μείνει, χωρίς να θεωρεί εμπόδιο το ποσοστό 2,04% που έλαβε στον πρώτο γύρο των προεδρικών εκλογών, μιας και ήταν μικρότερο από ό,τι ανέμενε, εξηγώντας ότι δούλεψε η λογική της «χαμένης ψήφου». Οι επαφές και οι συζητήσεις με φίλους και υποστηρικτές του συνεχίζονται σε όλες τις πόλεις, γνωρίζοντας ωστόσο καλά πως αυτό απέχει πολύ από τη δημιουργία ενός πολιτικού κινήματος. Προτάσεις όπως η διεκδίκηση μιας θέσης στο ευρωκοινοβούλιο ως μέλος μιας μεγαλύτερης ομάδας με προσωπικότητες που προέρχονται από τον ΟΠΕΚ ως μεμονωμένα πρόσωπα αλλά και πολίτες που συμμετέχουν στα κοινά φαίνεται να βρίσκονται στο τραπέζι.

Σκέψεις γίνονται και σε σχέση με τις επόμενες βουλευτικές εκλογές και πιθανή διεκδίκηση θέσης εντός του κοινοβουλίου, ενώ το σενάριο που ορισμένοι θέλησαν να προωθήσουν για διεκδίκηση της δημαρχίας του μητροπολιτικού πιθανότατα δήμου της Λευκωσίας δεν ευσταθεί, μιας και ο κος Δημητριάδης είναι δημότης Στροβόλου. Πάντως, όπως σημειώνουν άτομα που βρίσκονται κοντά του, ο ίδιος νιώθει πως έχει να προσφέρει, παραμένοντας πιστός στις δεσμεύσεις του να εργαστεί για τη διαφάνεια, το τίμιο κράτος, για περιβαλλοντικά ζητήματα και βέβαια για μια ξεκάθαρη λύση στο Κυπριακό.

Κωνσταντίνος Χριστοφίδης

Στις 5 Φεβρουαρίου ο επικεφαλής του κινήματος «Νέο Κύμα/Volt Cyprus – Η Άλλη Κύπρος» Κωνσταντίνος Χριστοφίδης, ο οποίος ήταν υποψήφιος για την προεδρία της Δημοκρατίας, εξέφρασε τις ευχαριστίες του προς τους 6.328 πολίτες που τον τίμησαν με την ψήφο τους, λέγοντας χαρακτηριστικά ότι «Κάναμε ένα πρώτο βήμα. Είναι μόνο η αρχή». Με αυτή τη δέσμευση η όλη προσπάθεια πάει, όπως όλα δείχνουν, ένα βήμα παραπέρα. Οι διεργασίες για να μετατραπεί το «Νέο Κύμα» σε πολιτικο κίνημα βρίσκονται σε εξέλιξη με ξεκάθαρο στόχο τις εκλογές. Ήδη πραγματοποιήθηκε συνάντηση για την οργάνωση του κινήματος, ενώ το επόμενο χρονικό διάστημα αναμένεται περαιτέρω εμπλοκή του Volt Europa, μιας και ευρύτερος στόχος είναι οι πολίτες να έχουν την επιλογή για κάτι νέο και πρωτοποριακό.

Οι εμπλεκόμενοι πιστεύουν πως ήρθε η ώρα για τα επόμενα βήματα μιας και το κίνημα διαθέτει ήδη παρουσία στο Ευρωκοινοβούλιο και κοινοβουλευτικές θέσεις σε Ολλανδία και Γερμανία. Μάλιστα, όπως σημειώνεται, υπήρξε και συζήτηση με τα στελέχη που βρέθηκαν εκτός ΕΔΕΚ για μία πιθανή συνεργασία ωστόσο, ένα τέτοιο ενδεχόμενο θεωρείται απομακρυσμένο, αν αναλογιστεί κανείς τις μεγάλες διαφορές που υπάρχουν σε σχέση με το Κυπριακό.

ΑΡΘΡΟ / *Του* **ΓΙΑΝΝΑΚΗ Λ. ΟΜΗΡΟΥ**

Περί της ευρωπαϊκής προοπτικής της Τουρκίας

Το θέμα της Ευρωπαϊκής προοπτικής της Τουρκίας, δηλαδή της ένταξής της στην Ευρωπαϊκή Ένωση, απασχόλησε κατ' επανάληψη την εξωτερική πολιτική Κύπρου και Ελλάδας. Ασφαλώς η ενταξιακή ευρωπαϊκή πορεία της Τουρκίας είναι εδώ και χρόνια «παγωμένη» και στάσιμη. Όχι όμως τερματισμένη. Το προ ετών ψήφισμα του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου με το οποίο ζητείτο η αναστολή των ενταξιακών διαπραγματεύσεων με την Τουρκία, προκάλεσε ένα ουσιαστικό προβληματισμό για ένα θεμελιώδες ζήτημα που απασχολεί Κύπρο και Ελλάδα τις τελευταίες δεκαετίες.

Όπως και οι επανειλημμένες εκθέσεις της Ευρωπαϊκής Επιτροπής. Είναι προς το συμφέρον της Κύπρου και της Ελλάδας η υποστήριξη της ευρωπαϊκής προοπτικής της Τουρκίας; Ήταν ορθή η αλλαγή πολιτικής των δύο χωρών, η εγκατάλειψη της αρνητικής τους θέσης έναντι της ευρωπαϊκής πορείας της Τουρκίας, εκτός εάν η τελευταία συμμορφωνόταν με το διεθνές δίκαιο στο Κυπριακό και στα κυριαρχικά δικαιώματα της Ελλάδας στο Αιγαίο;

Κάθε πολιτική κρίνεται από το αποτέλεσμά της. Και το αποτέλεσμα της θετικής στάσης Κύπρου και Ελλάδας στην ευρωπαϊκή πορεία της Τουρκίας είναι πασιφανώς αρνητικό. Μόνο θετικό αποτέλεσμα υπήρξε το γεγονός ότι σταμάτησαν οι Βρυξέλλες και μερικές ευρωπαϊκές χώρες να οχυρώνονται πίσω από την αρνητική μας στάση, όσο αυτή υπήρχε, για να δικαιολογούνται προς την Τουρκία για τη μη ομαλή εξέλιξη της ευρωπαϊκής της πορείας. Αποκρύβοντας έτσι τη δική τους, στην πραγματικότητα, αρνητική στάση. Αλλά, ουδέποτε απεδείχθη στην πράξη ότι η ευρωπαϊκή πορεία της Τουρκίας αποτέλεσε γι' αυτήν δέλεαρ. Άτεγκτη στάση στο Κυπριακό, έμπρακτη αμφισβήτηση των κυριαρχικών δικαιωμάτων της Κυπριακής Δημοκρατίας στην ΑΟΖ, περιφρόνηση προς τη διεθνή σύμβαση του ΟΗΕ για το Δίκαιο της θάλασσας. Άρνηση της Τουρκίας να εκπληρώσει τις λεγόμενες κυπρογενείς υποχρεώσεις που της ανατέθηκαν από το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο, ήδη από το 2005. Δηλαδή, ανεπιφύλακτη αναγνώριση της Κυπριακής Δημοκρατίας, άνοιγμα λιμανιών και αεροδρομίων σε κυπριακά πλοία και αεροπλάνα (σε εφαρμογή της τελωνειακής ένωσης για όλα τα κράτη-μέλη της Ε.Ε.) και συνεργασία για λύση του Κυπριακού στη βάση των περί Κύπρου ψηφισμάτων του Συμβουλίου Ασφαλείας και των αρχών και αξιών επί της οποίας εδράζεται η Ε.Ε.

Σε ό,τι αφορά την Ελλάδα καθημερινές παραβιάσεις του εθνικού εναέριου χώρου, των χωρικών υδάτων, ακόμα και εκδηλώσεις αναθεωρητισμού υφιστάμενων διεθνών συνθηκών, όπως η Συνθήκη της Λωζάνης, και θρασεία απαίτηση αποστρατικοποίησης νήσων του Αιγαίου. Περαιτέρω, θα πρέπει να εκτιμήσουμε τις πιθανότητες η Ε.Ε. να αποδεχθεί κάποτε την Τουρκία, στις τάξεις της. Οι πιθανότητες είναι ανύπαρκτες. Μεγάλες και ηγέτιδες χώρες της Ένωσης, όπως η Γαλλία και η Γερμανία, με σαφήνεια και απερίφραστα εκδηλώνουν την αρνητική τους θέση σε μια τέτοια προοπτική. Όταν τη δεκαετία του 1990 επισκέφθηκα το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, είχα συνάντηση με τον τότε Γερμανό Πρόεδρο του και του ανέπτυξα τη θέση, ότι θα πρέπει να αξιοποιηθεί η ευρωπαϊκή πορεία της Τουρκίας για να υποχρεωθεί να συναινέσει σε λύση του Κυπριακού. Μου απάντησε σε αυστηρό ύφος: «Δεν θα μας φορτώσετε την Τουρκία. Θέλω να σου πω κάτι και να το θυμάσαι. Ουδέποτε η Γερμανία, είτε οι Χριστιανοδημοκράτες, είτε οι Σοσιαλδημοκράτες είναι στην εξουσία, θα επιτρέψει την ένταξη της Τουρκίας στην Ε.Ε.».

Άτεγκτη στάση της Τουρκίας στο Κυπριακό, έμπρακτη αμφισβήτηση των κυριαρχικών δικαιωμάτων της Κυπριακής Δημοκρατίας στην ΑΟΖ, περιφρόνηση προς τη διεθνή σύμβαση του ΟΗΕ για το Δίκαιο της θάλασσας.

Με αυτά τα δεδομένα αποδεικνύεται ως φενάκη, η πολιτική στήριξης από πλευράς Κύπρου και Ελλάδας της υποτιθέμενης ευρωπαϊκής προοπτικής της Τουρκίας, με την ελπίδα διαφοροποίησης της θέσης της σε ό,τι αφορά Κυπριακό και Ελληνοτουρκικά. Η περίφημη διπλωματική θεωρία περί «μαστιγίου και καρότου» απεδείχθη ατελέσφορη, αφού περιορίστηκε στο «καρότο». Είναι εξόχως χαρακτηριστική η απόρριψη κάθε σκέψης κυρώσεων επί της Τουρκίας για τις παραβιάσεις στην ΑΟΖ της Κυπριακής Δημοκρατίας και το άνοιγμα της περίκλειστης περιοχής της Αμμοχώστου.

Μια σαφής θέση ότι όσο συνεχίζεται η τουρκική κατοχή και όσο διατηρούνται οι τουρκικές απειλές κατά των κυριαρχικών δικαιωμάτων της Ελλάδας δεν υπάρχει συνηγορία σε ενταξιακή πορεία της Τουρκίας, είναι πολύ πιθανότερο να αποδειχθεί πιο αποτελεσματική. Ούτως ή άλλως θα είναι πολύ πιο πραγματιστική. Και ο ρεαλισμός στην εξωτερική πολιτική πρέπει να αποτελεί πυξίδα πλεύσης.

Σημ.: Ο Επίτροπος Διεύρυνσης της Ε.Ε. Ολιβερ Βαρέλι δήλωσε προ μηνών ότι «η Τουρκία είναι πολύ σημαντικός περιφερειακός παίκτης και πρέπει τα κράτη-μέλη να κατανοήσουν ότι πρέπει να την έχουμε στο πλευρό μας». Πού είναι η αντίδραση μας; Η Τουρκία που κατέχει εδάφη μιας Ευρωπαϊκής χώρας, που παραβιάζει το διεθνές δίκαιο της θάλασσας, που απειλεί κράτος-μέλος (την Ελλάδα) με κατάληψη νησιών της και που παραβιάζει τα ανθρώπινα δικαιώματα και ελευθερίες του τουρκικού λαού, πρέπει να κατανοήσουμε ότι πρέπει να είναι «στο πλευρό μας»; Μέγα ατόπημα, κύριε Επίτροπε!

Ο κ. Γιαννάκης Λ. Ομήρου είναι πρώην πρόεδρος της Βουλής.

Κενά στη διαχείριση της σεισμικότητας

Ειδικοί μιλούν στην «Κ» για το σενάριο των υψηλών ρίχτερ, τον βαθμό ετοιμότητας και τις επικίνδυνες ζώνες

Του **ΠΑΥΛΟΥ ΝΕΟΦΥΤΟΥ**

Οι δύο ισχυροί σεισμοί (7,8 και 7,5 Ρίχτερ) της 6ης Φεβρουαρίου στην Τουρκία και τη Συρία ήταν η αφορμή για να «ταρακουνηθεί» τόσο η Πολιτεία όσο και η κοινή γνώμη για το ζήτημα της διαχείρισης της σεισμικότητας της Κύπρου και ειδικά για το σενάριο μιας μεγάλης κλίμακας σεισμού. Κατά τη δίωρη σύσκεψη της 16ης Μαρτίου στην Επιτροπή Εσωτερικών της Βουλής, για το κατά πόσο είναι καταλλήλως προετοιμασμένη η Κύπρος στο ενδεχόμενο ενός ισχυρού σεισμού καταβλήθηκε προσπάθεια να σχηματιστεί η μεγάλη εικόνα, με τους βουλευτές να υποβάλλουν απανωτές ερωτήσεις στους εκπροσώπους των αρμόδιων κρατικών υπηρεσιών και άλλων φορέων, σε σχέση με τα μέτρα πρόληψης, το σχέδιο δράσης την ώρα μιας τέτοιας κρίσης, αλλά και για την επόμενη μέρα.

Η επίγευση από τη συλλογή εκτιμήσεων και αναλύσεων, όπως φάνηκε και από τις διαπιστώσεις της Επιτροπής, είναι η ύπαρξη κενών δεκαετιών, τα οποία στην παρούσα χρονική στιγμή τρέχει να καλύψει σε περιορισμένο βαθμό το υπουργείο Εσωτερικών, μέσα από τη διαδικασία εκπόνησης ενός νομοσχεδίου για τη στατική επάρκεια των κτιρίων και την υποχρέωση περιοδικών ελέγχων. Συγκεκριμένα η Επιτροπή έχει διαπιστώσει τα εξής:

- Παρά τον σχεδιασμό δράσης για τους σεισμούς, όπου όπως ενημέρωσε ο εκπρόσωπος της Πολιτικής Άμυνας υπάρχει το σχέδιο «Εγκέλαδος», το οποίο επικαιροποιείται κάθε τρία χρόνια, μέχρι αυτήν τη στιγμή δεν έχουν γίνει πρωτοβάθμιοι σεισμικοί έλεγχοι, είτε σε δημόσια είτε σε ιδιωτικά κτίρια.

- Δεν έχει γίνει συνολική καταγραφή και προτεραιοποίηση του κινδύνου σε κτίρια, αναφορικά με τη στατική τους επάρκεια, είτε ευρύτερα είτε στην περίπτωση σεισμού.

- Υπάρχει αναγκαιότητα για έναν ενιαίο Φορέα που θα διαχειρίζεται τα πιο πάνω ζητήματα, γιατί όλες οι αρμοδιότητες είναι διεσπαρμένες σε πολλά τμήματα και υπηρεσίες.

ASSOCIATED PRESS

Οι δύο ισχυροί σεισμοί (7,8 και 7,5 Ρίχτερ) της 6ης Φεβρουαρίου στην Τουρκία, ήταν η αφορμή για να αρχίσει η συζήτηση για την ετοιμότητα της Κύπρου στο σενάριο ενός μεγάλης κλίμακας σεισμού.

Καταλληλόλητα υλικών

Μία άλλη διάσταση των προβλημάτων στη διαχείριση της σεισμικότητας της Κύπρου έχει να κάνει όχι με την απουσία δεδομένων ή τεχνογνωσίας, αλλά με περιπτώσεις που αυτά παραβλέπονται «σκάβοντας μόνοι μας τον λάκκο μας». Ο διευθυντής του Τμήματος Γεωλογικής Επισκόπησης Χριστόδουλος Χατζηγεωργίου ανάφερε στην «Κ» ότι σε πάρα πολλές περιπτώσεις έχει εξασφαλιστεί πολεοδομική άδεια και έχει προχωρήσει η ανέγερση μιας κατοικίας χωρίς την εξασφάλιση άδειας οικοδομής, η οποία προνοεί πριν τον σχεδιασμό τη γεωλογική-γεωτεχνική μελέτη και ειδικά στις ζώνες που υπάρχουν προβλήματα. Επίσης, τόνισε ότι είναι σημαντικό να κατανοήσουν οι επιβλέποντες μηχανικοί –για να μην μένουν εκτεθειμένοι οι ιδιοκτήτες– ότι πρέπει να κάνουν ελέγχους για την καταλληλότητα δομικών υλικών, διότι οι δειγματοληψίες από το Τμήμα είναι ενδεικτικές. «Είναι», πρόσθεσε, «σημαντικό να ζητούν τα πιστοποιητικά επίδοσης». Σύμφωνα με τον κ. Χατζηγεωργίου τα πιο πάνω έχουν να κάνουν με την κυπριακή νοοτροπία, κάνοντας λόγο και για θέμα παιδείας, με την εισήγησή του όπως τέτοια ζητήματα ενταχθούν στη Μέση Εκπαίδευση, «για να βγάζουμε υπεύθυνους πολίτες», όπως είπε χαρακτηριστικά.

Γνώση και πρόληψη

Σύμφωνα με τον ακαδημαϊκό στο Τμήμα Πολιτικής Μηχανικής του ΤΕΠΑΚ Νικόλα Κυριακίδη, ο οποίος μελετά εδώ και περίπου είκοσι χρόνια το θέμα των σεισμών και μεταξύ άλλων έχει συντονίσει εκπόνηση εθνικής μελέτης επικινδυνότητας για αξιοποίηση από την Πολιτική Άμυνα, αυτήν τη στιγμή σε διάφορες υπηρεσίες υπάρχει εμπειρογνωμοσύνη για αντιμετώπιση σεισμών, όμως αυτό συνδέεται με τη μέχρι τώρα εμπειρία. «Ο τρόπος που λειτουργούμε είναι να δημιουργούμε γνώση λίγο-πολύ με βάση το τι έχουμε αντιμετωπίσει μέχρι τώρα. Άρα πρέπει αυτή να δημιουργηθεί και σε ένα πιο ψηλό επίπεδο, το οποίο σαφώς –και ευτυχώς– δεν το ζήσαμε μέχρι σήμερα, όμως επιβάλλεται να προετοιμαστούμε», δήλωσε στην «Κ». Τόνισε ότι μπορεί να γίνονται ασκήσεις εκκένωσης περιοχών από την Πολιτική Άμυνα και εθελοντές ή μπορεί να έχουμε δει πώς λειτουργούν τα κτιριά μας σε σεισμούς, όμως είναι κυρίως για επίπεδα σεισμών που γνωρίζουμε και επίσης με πολύ λιγότερη προσοχή στην πρόληψη ή στο πώς ενεργούμε μετά από μία τέτοια κρίση.

Την ίδια άποψη έχει και ο διευθυντής του Τμήματος Γεωλογικής Επισκόπησης Χριστόδουλος Χατζηγεωργίου. Μιλώντας στην «Κ» τόνισε ότι μπορεί το Τμήμα του να εκτιμά ότι τα επόμενα χρόνια οι μεγάλοι σεισμοί που θα χτυπήσουν την Κύπρο θα είναι της τάξης των έξι με εφτά ρίχτερ, όμως οφείλουμε ως Πολιτεία να προετοιμαζόμαστε και για μεγάλης κλίμακας σεισμούς, οι οποίοι θα μπορούσαν να ανοίξουν όλα τα ενεργά ρήγματα.

> *«Σε μεγάλο σεισμό, όπως στην Τουρκία πρόσφατα, δεν μπορείς να προστατεύσεις τα κτίρια, αλλά προετοιμάζεσαι για το πώς θα αντιδράσεις».*

> *Το 70% του κτιριακού αποθέματος είναι αβέβαιης σεισμικής ικανότητας – Εκκρεμεί η κατηγοριοποίηση επικινδυνότητας.*

Τα τρία επίπεδα

Για τον κ. Κυριακίδη υπάρχουν τρία επίπεδα που χρειάζεται να οργανωθεί η Πολιτεία σε σχέση με την ετοιμότητα αντιμετώπισης κρίσεων σεισμών και σε αυτά βλέπει την ανάγκη δημιουργίας και δράσης ενός Φορέα που θα ασκεί συντονιστικό ρόλο και θα αντιμετωπίζει μία κρίση ολιστικά. Σήμερα η Κυπριακή Δημοκρατία προσπαθεί να «πατήσει» μόλις στο πρώτο από τα τρία επίπεδα, και είναι εκείνο, στο οποίο άμεσα γίνονται επιθεωρήσεις, επισκευές και άρση επικινδυνοτήτων, δηλαδή το πιστοποιητικό καταλληλότητας κτιρίων στο νομοσχέδιο που ετοιμάζει το υπουργείο Εσωτερικών. «Στην ουσία επαναφέρουμε τα κτιριά μας στην κατάσταση, την οποία θα έπρεπε να ήταν, όταν είχαν κατασκευαστεί, χωρίς να είναι προτεραιότητά μας ή να εξετάζουμε το πώς θα συμπεριφερθούν σε έναν σεισμό» εξηγεί.

Κατηγοριοποίηση

Το δεύτερο επίπεδο πρέπει να περιλαμβάνει την κατηγοριοποίηση επικινδυνότητας των 300.000 περίπου κτιρίων στην Κύπρο, τα οποία κατασκευάστηκαν σε διαφορετικές περιόδους, «κάτι που θα θέσει τις προτεραιότητές μας και θα μας βοηθήσει να δούμε πού εστιάζεται το πρόβλημα, πόσο μεγάλο είναι, σε ποιο είδος κατασκευών και σε ποιες περιοχές. Γιατί αυτήν τη στιγμή γνωρίζουμε γενικά, δεν είναι κωδικοποιημένο το πρόβλημά μας», σημείωσε. Στο σημείο αυτό ανάφερε ότι 70% του κτιριακού αποθέματος είναι αβέβαιης στατικής και σεισμικής επάρκειας, διότι είναι κτίρια τα οποία κατασκευάστηκαν πριν το 1994, δηλαδή πριν εφαρμοστεί ο κυπριακός αντισεισμικός κανονισμός. «Όταν γίνει η κατηγοριοποίηση και κατανοήσουμε ποιες περιοχές έχουν τη μεγαλύτερη επικινδυνότητα, θα πρέπει στη συνέχεια να δούμε πώς μπορούμε να βελτιώσουμε τη σεισμική ικανότητα», είπε, διευκρινίζοντας ότι το δεύτερο επίπεδο ανταποκρίνεται σε μεσαίας κλίμακας σεισμούς, στους οποίος αναμένεται ότι τα καινούρια κτίρια, που κατασκευάστηκαν από το 1994 και μετά, δεν θα έχουν μεγάλες βλάβες.

Οι μεγάλοι σεισμοί

Ακολουθεί ένα τρίτο επίπεδο, στο οποίο πρέπει αρχικά να εξεταστεί θεωρητικά το τι συμβαίνει σε έναν μεγάλο σεισμό, όπως στην Τουρκία και τη Συρία. Σύμφωνα με τον καθηγητή του ΤΕΠΑΚ, είναι ένας σεισμός, ο οποίος θα προκαλέσει βλάβες σε μεγάλη κλίμακα, είτε παγκύπρια είτε σε μεγάλο ποσοστό του νησιού. «Σε τέτοιο σεισμό δεν μπορείς να προστατεύσεις τα κτίρια, αλλά προετοιμάζεσαι για το πώς θα αντιδράσεις. Στην Τουρκία δεν έγινε ένας σεισμός για τον οποίο θα μπορούσαν να προετοιμάσουν τα κτίριά τους, τα οποία έπρεπε να κτιστούν με τέτοιο τρόπο ώστε να συμπεριφερθούν καλά σε έναν σεισμό, ο οποίος θα ήταν μικρότερης κλίμακας. Επομένως, αν δεν διαθέτεις αρκετούς διασώστες και υποδομές, πρέπει να συνάψεις κάποιες συμφωνίες με κράτη που βρίσκονται κοντά σου για να σε βοηθήσουν. Έχουν γίνει σε κάποιον βαθμό από την Πολιτική Άμυνα, όμως το θέμα είναι το επίπεδο και πόσο συντεταγμένα θα μπορούσε να γίνει αυτό από έναν κεντρικό φορέα, διότι η αποστολή κάθε μίας από τις αρμόδιες υπηρεσίες είναι συγκεκριμένη και καμία από αυτές δεν αντιμετωπίζει ολιστικά το πρόβλημα» δήλωσε ο κ. Κυριακίδης.

ΑΡΘΡΟ / Της **ΦΩΤΕΙΝΗΣ ΤΣΙΡΙΔΟΥ**

Social Media: Αρμονική λειτουργία μέσα από πλαίσια και κανόνες

Με τα Μέσα κοινωνικής δικτύωσης να έχουν ήδη εντυπωθεί στη συλλογική μας συνείδηση ως μία από τις σημαντικότερες επικοινωνιακές επαναστάσεις στην πρόσφατη ιστορία, η ανάγκη για οριοθέτηση ενός πλαισίου λειτουργίας που θα διέπει τη λειτουργία τους και τον τρόπο συμπεριφοράς των χρηστών μέσα σε αυτά καθίσταται αυτονόητη. Ο λόγος δεν είναι άλλος από την προστασία των χρηστών-πολιτών που γίνονται στόχος επιθέσεων, άλλοτε άμεσων, άλλοτε έμμεσων –συνήθως πάντα, όμως, ανώνυμων.

Τα SoMe λειτουργούν αρκετά συχνά ως ηχοθάλαμοι πόλωσης και προωθούν τη ρητορική «εμείς εναντίον των άλλων». Προφανώς, γι' αυτή την κατάσταση δεν ευθύνονται η τεχνολογία και οι ίδιες οι πλατφόρμες, αλλά η έλλειψη πλαισίου από πλευράς Πολιτείας. Ο διαδικτυακός εκφοβισμός, η παρενόχληση, η ρητορική μίσους και τα fake news είναι φαινόμενα που ισχύουν εδώ και χρόνια και πλέον παίρνουν ανησυχητικές διαστάσεις σε παγκόσμιο επίπεδο.

Σε ένα ευρύ πλαίσιο, ως ρητορική μίσους αναφερόμαστε στην υβριστική ή απειλητική ομιλία (ή γραφή) που εκφράζει προκατάληψη εναντίον μιας συγκεκριμένης ομάδας, συχνά στη βάση της εθνότητας, θρησκείας ή του σεξουαλικού προσανατολισμού. Η ρητορική μίσους στα Μέσα κοινωνικής δικτύωσης συχνά προέρχεται από τρολς (ανώνυμους χρήστες που σκοπό έχουν να αποπροσανατολίσουν τη συζήτηση) και είναι ιδιαίτερα έντονη σε συζητήσεις που προκαλούν συναισθηματική ανταπόκριση. Ένα τέτοιο χαρακτηριστικό παράδειγμα είναι οι πολιτικές αντιπαραθέσεις ή οι συζητήσεις για κοινωνικά ζητήματα που βρίσκονται στην επικαιρότητα.

Σε ατομικό επίπεδο η ρητορική μίσους μπορεί να αποτελέσει απειλή για τη φήμη ενός ανθρώπου, να τον πλήξει οικονομικά, ενώ μπορεί να οδηγήσει ακόμη και σε μακροπρόθεσμα προβλήματα ψυχικής υγείας. Σε κοινωνικό επίπεδο ενθαρρύνει την πόλωση και επηρεάζει την κοινωνική συνοχή, υπονομεύοντας την εμπιστοσύνη στους θεσμούς.

Μάλιστα, τα Social Media και το Dark Web (σκοτεινό διαδίκτυο) χρησιμοποιούνται συχνά από τις τρομοκρατικές οργανώσεις για να ριζοσπαστικοποιήσουν, στρατολογήσουν, διαδώσουν προπαγάνδα, ακόμη και για να προετοιμάσουν και να εκτελέσουν υποθέσεις. Χαρακτηριστικό παράδειγμα ο ISIS/Daesh και ο τρόπος που έδρασε την περασμένη δεκαετία.

«Η συζήτηση για την ανάγκη ρύθμισης των Social Media δεν σχετίζεται με την πολιτική αντιπαράθεση. Όσοι ισχυρίζονται κάτι τέτοιο πιθανά ακολουθούν την αντίστροφη τακτική: χρησιμοποιούν τα Social Media για να τροφοδοτήσουν την πολιτική αντιπαράθεση».

Στην Κυπριακή Δημοκρατία δεν υπάρχει ειδική νομοθεσία ή διατάξεις στον Ποινικό Κώδικα που να ρυθμίζουν την ποινικοποίηση πράξεων οι οποίες αφορούν την ηλεκτρονική επικοινωνία διά δημόσιου δικτύου με προσβλητικό και απειλητικό χαρακτήρα, με σκοπό ή αποτέλεσμα την πρόκληση ενόχλησης σε άλλο πρόσωπο. Στην Επιτροπή Νομικών, Δικαιοσύνης και Δημόσιας Τάξης συζητάμε προτεινόμενο πλαίσιο για συμπερίληψη στον Ποινικό Κώδικα διατάξεων για αρμονικότερη λειτουργία της κοινωνικής δικτύωσης έτσι ώστε οι πολίτες να εκφράζονται και να αλληλοεπιδρούν στο διαδίκτυο με ασφάλεια. Στο πλαίσιο της μελέτης μας ζητήσαμε έρευνα και σύγκριση μεταξύ άλλων κρατών-μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης, του Ηνωμένου Βασιλείου, του Καναδά και των ΗΠΑ, ενώ έχουμε συμβουλευτεί και το Ευρωπαϊκό Κέντρο Κοινοβουλευτικής Έρευνας και Τεκμηρίωσης (ECPRD). Αξίζει να σημειώσουμε ότι σε όλες τις χώρες υπάρχουν διατάξεις στον Ποινικό Κώδικα αναφορικά με την ποινικοποίηση αδικημάτων που διαπράττονται μέσω ηλεκτρονικών επικοινωνιών. Η προσπάθεια ρύθμισης του πλαισίου λειτουργίας στα Social Media είναι μια άσκηση ισορροπίας που πρέπει να λυθεί με… πειράματα. Μια αγορά που καινοτομεί και εξελίσσεται διαρκώς πρέπει να ρυθμιστεί χωρίς να ανακοπεί η δυναμική της. Κάτι τέτοιο δεν έγινε όμως και με την τηλεόραση, το ραδιόφωνο και τον Τύπο παλαιότερα;

Η απάντηση είναι η ίδια σε όλες τις περιπτώσεις. Η συζήτηση για την ανάγκη ρύθμισης των Social Media, λοιπόν, δεν σχετίζεται με την πολιτική αντιπαράθεση. Αντίθετα, όσοι ισχυρίζονται κάτι τέτοιο πιθανά ακολουθούν την αντίστροφη τακτική: χρησιμοποιούν τα Social Media για να τροφοδοτήσουν την πολιτική αντιπαράθεση. Η ανάγκη ρύθμισης του τοπίου έχει να κάνει ξεκάθαρα με την προστασία των πολιτών. Ας συμβαδίσουμε με τις εξελίξεις της εποχής, της ραγδαίας εξέλιξης της τεχνολογίας και ας προστατεύσουμε τους εαυτούς μας, τα παιδιά μας, την ίδια μας την κοινωνία.

Η κα Φωτεινή Τσιρίδου είναι βουλευτής ΔΗΣΥ, δικηγόρος και υποψήφια αντιπρόεδρος ΔΗΣΥ.

Πρώτον, λοιπόν, εχάθηκεν η Παλαιά η Πάφος

Ο μεγάλος σεισμός της 10ης Σεπτεμβρίου 1953 στην Πάφο μέσα από δύο ποιητάρικα και τον Τύπο της εποχής

Του **ΑΠΟΣΤΟΛΟΥ ΚΟΥΡΟΥΠΑΚΗ**

Στις 10 Σεπτεμβρίου 1953, ισχυρός σεισμός μεγέθους 6,3 βαθμών της κλίμακας Ρίχτερ, έπληξε την Κύπρο, με πολλές και σημαντικές ζημιές κυρίως στην επαρχία της Πάφου. Συνολικά καταγράφηκαν 40 νεκροί, κυρίως παιδιά και ηλικιωμένα άτομα, δεκάδες ήταν οι τραυματίες, ενώ οι άστεγοι υπολογίστηκαν περίπου στις 30.000. Οι δε ζημιές ανήλθαν σε εκατοντάδες χιλιάδες λίρες. Ο προηγούμενος μεγάλος σεισμός, που είχε συνταράξει την Κύπρο, είχε συμβεί στις 20 Ιανουαρίου 1941, με τις μεγαλύτερες ζημιές να εντοπίζονται στο Παραλίμνι, όπου εκατόν οικίαι κατέρρευσαν και 500 κάτοικοι έμειναν άστεγοι. Οι ζημιές, όπως αναφέρει ο Τύπος είναι μεγάλες και το μέγεθος της καταστροφής ανυπολόγιστο. Ο σεισμός, φυσικά, του 1953, ήταν πρωτόγνωρος, χιλιάδες άστεγοι, δεκάδες νεκροί και εικόνες ερήμωσης.

Το μέγεθος της καταστροφής περιέγραψαν με τον δικό τους τρόπο, οι ποιητάρηδες Ιωάννης Δ. Κυριακόπουλλος και Α.Θ. Ζυμπρής. «Τους κληρικούς και λαϊκούς εδώ θα συναθροίσω και Τούρκους και Χριστιανους όλους θα τους κλαμουρίσω. Είναι τώρα για τους σεισμούς που εννά ιστορήσω, [...]» γράφει ο ποιητάρης Ιωάννης Δ. Κυριακόπουλλος από το Μονάγρι Λεμεσού, στο ποίημά του «Οι σεισμικές καταστροφές». Σύμφωνα με τον ποιητάρη αιτία του σεισμού είναι η απομάκρυνση του ανθρώπου από τον Θεό: «Σαν Σόδομα και Γόμορα, που εκαταστραφήκαν, με το νερόν το χογλαστόν τελείως εχαθήκαν. Έφτασεν τ' αποτέλεσμα και μας η εποχή μας, να έχουμέντε έτοιμην όλοι μας την ψυχήν μας» και συνεχίζει, «Πρώτος σεισμός που άρχισεν δέκα του Σεπτεμβρίου, Πέμπτη, λοιπόν, που το πρωίν, γεννήματα ηλίου». Ο Κυριακόπουλλος, προφανώς, έχοντας διαβάσει και ακούσει πολλά για τον σεισμό, στο ποίημά του περιγράφει λεπτομερώς και φυσικά ποιητικώ τω τρόπω τις καταστροφές: «Πρώτον, λοιπόν, εχάθηκεν η Παλαιά η Πάφος, τα σπίτια εχαλούσασιν, κόβκετουν κάθε βράχος» και παρακάτω: «Βράχους, μα όπως τα βουνά, παντού ετσακκιστήκαν, στο Κτήμα και Παλιά Πάφουν σπίδια ερημωθήκαν. Οι εκκλησιές εσπάσασιν, σχολεία και τζαμάδες, καμπαναργιά και κτίρια, δρόμοι και μιναράδες». Ο λαϊκός ποιητής Κυριακόπουλλος μιλάει φυσικά και για τα χωριά που επλήγησαν «Στην Παναγιάν και εις Στρουμπίν και το Τουρκο-Κιδάσι, μα ήταν εκ Θεού θυμός, κόντεψεν να τα χάσει. Και Μαραθούντα, το χωριόν, Κονιά, Μεσόγη, Τσάδαν, να σβήσουν κιντυνέψασιν, σαν σβήνει η λαμπάδα» και λίστα με τα χωριά συνεχίζεται, Μαμούνταλα, Κανναβιού, Στατός, Λαπηθιού, Κρίτου Μαρόττου, Πολέμι, Ψιάχι, Φύτη, Νάτα, Καλοκέδαρα, Σαλαμιού, Τουρκο-Σταυροκόνου, Αμαργέτη και πάρα πολλά ακόμα. Μέχρι που έγινε ο δεύτερος σεισμός στις 18 Σεπτεμβρίου, τον οποίο και πάλι περιγράφει και εν είδει ιστορικής καταγραφής ο Κυριακόπουλλος μιλάει και για τον σεισμό που έπληξε την Κύπρο στις 5 Ιουνίου 1896. Ο ποιητάρης Κυριακόπουλλος δεν παραλείπει να μιλήσει και για τις ενέργειες των αρχών του τόπου, για την ανακούφιση των πληγέντων και γράφει: «Η ευγενής Αγγλία μας τσατίρκα έδωσέν τους, χιλιάδες πλάσματα, λοιπόν, και μέσα έβαλέν τους. Και προσπαθεί διά τροφές όλους να συντηρήσει, με έναν πλάσμα νηστικόν, ούτε να μην αφήσει» και παρακάτω: «Ο Μέγας Κυβερνήτης μας, που 'ν' μυρισμένος κρίνος πρώτος που επροώθησε για έρανον εκείνος».

ΓΓΠ

Ο καταστροφικός σεισμός του 1953, όπως είναι φυσικό, καλύφθηκε σε πολύ μεγάλη έκταση, από τον κυπριακό Τύπο, και ίσως είναι από τις πρώτες φορές που τα ρεπορτάζ των εφημερίδων εμπλουτίζονται με πολλές φωτογραφίες.

ΓΓΠ

ΓΓΠ

Ο δεύτερος ποιητάρης που ασχολήθηκε με τον μεγάλο σεισμό είναι ο Α.Θ. Ζυμπρής, από το Παλιομέτοχο, τίτλος του «Η σεισμική καταστροφή Επτανήσων - Κύπρου». Ο μεγάλος σεισμός στην Πάφο ενέσκηψε έναν περίπου μήνα μετά τον καταστροφικό σεισμό στα Επτάνησα, που ισοπέδωσε τη Ζάκυνθο και την Κεφαλονιά, τον Αύγουστο του 1953. «Νέον καθήκον σήμερον θα εκτελέσω πάλιν που προξενεί κάθε καρδιάς συγκίνησην μεγάλην. Με δακρυσμένους οφθαλμούς, με θλίψη και πικράδα θα την μαύρη συμφοράν πο' 'πληξεν την Ελλάδα, δεύτερον για την Κύπρο μας τα όσα εσυμβήκαν, πόσες μανάδες κα παιδιά εμαυροφορεθήκαν». Ο Ζυμπρής συνεχίζει: «Η Κύπρος και Επτάνησα εκαταρημωθήκαν, από σεισμούς και θύελλες τελείως σαρωθήκαν» και περιγράφει όσα ακολούθησαν τις σεισμικές δονήσεις στα νησιά του Ιουνίου. Έπειτα «Όπου μετά παρέλευσην περίπου ένα μήνα αυτά που προείπαμεν στην Κύπρο μας εγίναν. Ήταν μια Πέμπτη πρωϊνό στες δέκα Σεπτεμβρίου, έξι και πέντε ακριβώς ανατολή ηλίου [...]». Και ο Ζυμπρής καταγράφει τα χωριά: «Οι πολιτείες και χωριά που έτυχεν να πάθουν είν' το Κιδάσι, το Στρουμπί, Κτήμα και Κάτω Πάφου. Σ' αυτά τα μέρη οι φτωχοί και δυστυχείς κατοίκοι ζήσαν κι υποφέρασιν στης κόλασης την φρίκη». Ο Ζυμπρής καταγράφει και ονόματα νεκρών «Μάλιστα που εννιά χωριά, όπως μου ιστορήσαν, τριάντα δύο λείψανα ετραβήσαν. Όπως ανεγνωρίσθησαν και δημοσιευτήκαν, οι πρώτοι δεκατέσσερις που το Στρουμπίν εβγήκαν».

> *«Οι πολιτείες και χωριά που έτυχεν να πάθουν είν' το Κιδάσι, το Στρουμπί, Κτήμα και Κάτω Πάφου. Σ' αυτά τα μέρη οι φτωχοί και δυστυχείς κατοίκοι ζήσαν κι υποφέρασιν στης κόλασης την φρίκη», Α.Θ Ζυμπρής.*

Πλούσια φωτορεπορτάζ

Ο καταστροφικός σεισμός του 1953, όπως είναι φυσικό, καλύφθηκε σε πολύ μεγάλη έκταση, από τον κυπριακό Τύπο, και ίσως είναι από τις πρώτες φορές που τα ρεπορτάζ των εφημερίδων εμπλουτίζονται με πολλές φωτογραφίες. Ενδεικτικά αναφέρουμε τα φωτορεπορτάζ των εφημερίδων «Έθνος» και «Φως», με κατεστραμμένα κτήρια, εκκλησίες, καμπαναριά, φωτογραφίες με οικογένειες που έχουν μείνει άστεγες, θύματα και ταφές, όλα καταγράφονται από τον φωτογραφικό φακό. Το οπτικό υλικό εμπλουτίζεται από περιγραφικές λεζάντες, όπως η φωτογραφία του Γ.Ε. Ιακωβίδη: «Σεισμοπαθής γυνή του Στρουμπίου καθαρίζει πατάτας έξω από το αντίσκηνόν της». Δραματική η λεζάντα φωτογραφίας που δείχνει συντρίμμια οικίας, στην οποία αναφέρεται: Υπό τα ερείπια αυτά του Στρουμπίου απέθανον η Ελένη Μιλτιάδου ετών 38, η Κυριακού Γεωργίου, ετών 5, και τέσσερα άλλα μικρά παιδιά. Έντονα φορτισμένες είναι και οι λεζάντες της εφημερίδας «Έθνος»: «Ο Μακαριώτατος και ο Αρχιμανδρίτης Κιτίου Π. Βαρνάβας ενώπιον των πτωμάτων των παιδιών εις το Στρουμπί» και σε άλλη: «Ανοιγμένοι τάφοι αναμένουν να δεχθούν τα τραγικά θύματα».

> *«Βράχους, μα όπως τα βουνά, παντού ετσακκιστήκαν, στο Κτήμα και Παλιά Πάφουν σπίδια ερημωθήκαν. Οι εκκλησιές εσπάσασιν, σχολεία και τζαμάδες, καμπαναργιά και κτίρια, δρόμοι και μιναράδες», Ιωάννης Δ. Κυριακόπουλλος.*

«Σφοδρός σεισμός έπληξε την πρωϊαν της χθες ολόκληρον την Κύπρον και ιδίως την περιοχήν Πάφου» είναι ο τίτλος του κύριου θέματος της εφημερίδας «Ελευθερία» της 11ης Σεπτεμβρίου 1953 και τα δημοσιεύματα των επόμενων ημερών συνεχίζουν να ασχολούνται με τον σεισμό που έπληξε την Κύπρο, και ιδίως τα στην Πάφο, Κτήμα και Στρουμπί, Λετύμπου, Μεσάνα, αλλά και στη Φασούλα Λεμεσού και στο Κιδάσι. Άλλοι καιροί τότε, και διαβάζουμε: «Κατανυκτικαί δεήσεις υπέρ καταπαύσεως των δονήσεων»: «Εις πλείστους ναούς της Πάφου και χωρίων άλλων επαρχιών ετελέσθησαν χθες και προχθές κατανυκτικαί δεήσεις υπέρ καταπαύσεως των καταστρεπτικών δονήσεων, αίτινες εβύθισαν εις το πένθος μεγάλον αριθμόν οικογενειών των επαρχιών Πάφου και Λεμεσού» και όσο περνάνε οι ώρες αποκαλύπτεται το μέγεθος των ζημιών: «Αι ζημίαι πολύ μεγαλύτεραι ή όσον αρχικώς υπελογίσθησαν» και μόνο στο Κτήμα οι υπολογιζόμενες ζημιές είναι ύψους 800.000 λιρών. Στην εφημερίδα «Φως» διαβάζουμε: «Η φρικιαστική τραγωδία της Πάφου εβύθισεν εις βαρύτατον πένθος και περιήγαγεν εις μέγα δέος ολόκληρον τον Κυπριακόν λαόν». Η εφημερίδα «Έθνος», με πλούσιο για την εποχή φωτογραφικό υλικό, όπως και οι άλλες εφημερίδες, έχει ως κύριο τίτλο: «Πρωτοφανής η έκτασις της συμφοράς της ρηαγμένης Πάφο. Σκηναί φρίκης και απογνωσεως εις οδούς και νοσοκομεία». Χαρακτηριστικός είναι και ο τίτλος στο «Φως», «Σφοδρότατος σεισμός έπληξεν σήμερον την πρωΐαν την Πάφον. -20 νεκροί και 60 τραυματίαι. 500 οικίαι κατέρρευσαν – Αι πρώται δραματικαί λεπτομέρειαι» με το επίτιτλο: «Το δράμα των Ιονίων επαναλαμβάνεται και εις την Κύπρον». Το πρωτοσέλιδο του «Έθνους» επίσης ενδεικτικό: «40 νεκροί και 100 τραυματίαι εκ των χθεσινών τρομερών σεισμικών δονήσεων. Μερικά χωριά της επαρχίας Πάφου κατεστράφησαν και οι κάτοικοί παραμένουν άστεγοι. Μέλη των αυτών οικογενειών εύρον οικτρόν θάνατον υπό τους σωρούς των ερειπίων». Σύσσωμος ο κρατικός μηχανισμός τέθηκε σε πλήρη λειτουργία, αν και δεν λείπουν τα παράπονα. Η Εκκλησία, σωματεία, ενώσεις και άλλοι οργανισμοί σπεύδουν να διοργανώσουν εράνους, να ξεκινήσουν εκστρατείες εισφορών και γενικά να βρουν τρόπους ανακούφισης των πληγέντων.

ΑΡΘΡΟ / *Του δρος* **ΧΡΙΣΤΟΥ ΚΥΡΙΑΚΟΥ**

Πώς η τραγωδία στα Τέμπη ανατέμνει την συστημική κοινωνική παθογένειά μας

Τα συλλογικά υποκείμενα, όπως λ.χ. τα κράτη, οι ποδοσφαιρικές ομάδες ή οι επιχειρηματικοί όμιλοι, μπορούν να εκδηλώνουν αρετές και κακίες χαρακτήρος, με τον ίδιο τρόπο που τις εκδηλώνουν και τα άτομα. Όπως κάποιος μπορεί να είναι ευσυνείδητος, τολμηρός, υπεύθυνος, αξιοκρατικός και δίκαιος, έτσι και ένα συλλογικό υποκείμενο μπορεί να λειτουργεί, σε μεγαλύτερο ή μικρότερο βαθμό, ευσυνείδητα, τολμηρά, υπεύθυνα, αξιοκρατικά και δίκαια. Βέβαια, ο τρόπος λειτουργίας ενός συλλογικού υποκειμένου (σε διοικητικό επίπεδο, θεσμικό, γραφειοκρατικό) μπορεί να ενθαρρύνει και να καλλιεργεί αντίστοιχα ατομικές αρετές ή κακίες χαρακτήρος.

Η τραγωδία στα Τέμπη αποτελεί καλό παράδειγμα της συστημικής κοινωνικής παθογένειάς μας, δηλαδή του πώς ως συλλογικό υποκείμενο φέρουμε κακίες χαρακτήρος, οι οποίες ενθαρρύνονται και καλλιεργούνται συστημικά. Ένας πρώην αχθοφόρος, με ελάχιστη έως μηδενική εμπειρία, αφού πέρασε μέσα από μια σύντομη εκπαίδευση, βρέθηκε να είναι σταθμάρχης σε έναν από τους σημαντικότερους συγκοινωνιακούς κόμβους της Ελλάδος, σε περίοδο αυξημένης κίνησης λόγω γιορτών. Εν συνεχεία αφέθηκε μόνος στην βάρδια, αφού οι συνάδελφοί του την κοπάνησαν πριν το τέλος της βάρδιας τους. Αφού τα έκανε θάλασσα, προκαλώντας τη σύγκρουση των τρένων, ο ίδιος προσπάθησε να αποσείσει την ευθύνη, όπως και οι κοπανατζήδες συνάδελφοί του, ενώ ο επιθεωρητής έλαβε... αναρρωτική άδεια.

Θα μπορούσα να αναφέρω πολύ περισσότερα, αλλά ας αναλύσουμε αυτά τα βασικά γεγονότα. Πώς ένας αχθοφόρος βρέθηκε αίφνης να είναι σταθμάρχης; Μάλλον αναξιοκρατικά θα ήταν η εύλογη υποψία και, σε κάθε περίπτωση, πώς αξιολογήθηκε ως επαρκής αφού φάνηκε στην πράξη ότι ήταν παντελώς ανεπαρκής; Συνεπώς, η διαδικασία αξιολόγησής του ήταν η ίδια διαβλητή και αναξιόπιστη. Μετά, πώς τοποθετήθηκε σε ένα τόσο σημαντικό συγκοινωνιακό κόμβο και αφέθηκε μόνος του; Ο επιθεωρητής που τον τοποθέτησε ήταν είτε ανίκανος να αντιληφθεί την ανεπάρκεια του υφισταμένου του είτε ασυνείδητος αφού τον τοποθέτησε παρά το ότι γνώριζε την ανεπάρκειά του. Σε κάθε περίπτωση, ο ίδιος μάλλον δεν έπρεπε να είναι σε αυτή την θέση, κάτι για το οποίο ο οργανισμός δεν έκανε τίποτα. Επίσης, οι συνάδελφοι σταθμάρχες που την κοπάνησαν ήταν εξίσου ανεύθυνοι, κάτι για το οποίο ο οργανισμός επίσης δεν έκανε τίποτα.

Και ενώ όλα αυτά τα τραγελαφικά συνέβαιναν σε σιδηρόδρομο, δηλαδή σε ένα οργανισμό που απαιτεί υψηλότατο επίπεδο ασφάλειας, δεν υπήρχαν αξιόπιστες διαδικασίες κατάρτισης, επιτήρησης, αξιολόγησης και λογοδοσίας. Αν υπήρχαν, τότε οι βασικοί συντελεστές της τραγωδίας δεν θα ήταν στη θέση τους και οι αδικοχαμένοι θα ήταν σήμερα εν ζωή. Ίσως το χειρότερο είναι ότι μετά την τραγωδία όλοι αποδείχθηκαν δειλοί και ευθυνόφοβοι αφού προσπάθησαν να αποσείσουν τις βαριές ευθύνες των πράξεων και παραλείψεών τους. Αν μπορούσα με μια φράση να συνοψίσω την τραγωδία, θα έλεγα ότι συμπυκνώνει την κλασική ελληνική (και ελληνοκυπριακή) τσαπατσουλιά («πάμε και όπου βγει», είχε πει ο μηχανοδηγός).

Συμπερασματικά, όταν ένα συλλογικό υποκείμενο ανέχεται και αποδέχεται να υπάρχει αναξιοκρατική τοποθέτηση και αξιολόγηση, ανεπαρκής κατάρτιση, να υπάρχει ανικανότητα στην επιτέλεση της εργασίας, απειθαρχία, ανευθυνότητα και απουσία λογοδοσίας, και είναι ένα συλλογικό υποκείμενο που ενέχει σοβαρούς κινδύνους ασφάλειας τόσο για το προσωπικό όσο και για τους πελάτες, τότε είναι ένας οργανισμός όπου η ασφάλεια είναι ωρολογιακή βόμβα και το ατύχημα είναι, σε βάθος χρόνου, αναμενόμενο. Αφού είναι αναμενόμενο, αλλά θα μπορούσε να αποφευχθεί, αν ο οργανισμός λειτουργούσε πιο ενάρετα και τηρούνταν επαρκή μέτρα ασφαλείας, τότε δεν είναι απλό ατύχημα, είναι έγκλημα.

Ας ελπίσουμε ότι θα αντλήσουμε όλοι τα αναγκαία διδάγματα που θα συντείνουν τόσο σε θεσμικές αλλαγές (σε επίπεδο κράτους, οργανισμών, επιχειρήσεων) όσο και σε αλλαγές νοοτροπίας, κουλτούρας και πρακτικών, ώστε να μην θρηνήσουμε ξανά αδικοχαμένα θύματα.

Ο δρ Χρίστος Κυριάκου είναι επίκουρος καθηγητής φιλοσοφίας, Τμήμα Κλασικών Σπουδών και Φιλοσοφίας, στο Πανεπιστήμιο Κύπρου.

Τελειώνει όντως η βασιλεία του Ερντογάν;

Του **ΝΙΚΟΥ ΚΩΝΣΤΑΝΤΑΡΑ**

Δεσπόζοντας στην πολιτική (αλλά και στην οικονομική και κοινωνική) ζωή της Τουρκίας για πάνω από 20 χρόνια, ο Ερντογάν έχει ταυτιστεί με τη χώρα του. Δυσκολευόμαστε να πιστέψουμε ότι ίσως πλησιάζει το τέλος της παραχώδους ηγεμονίας του. Ομως, καθώς ουδείς εμπιστεύεται τις δημοσκοπήσεις σε μια χώρα όπου ο πρόεδρος ελέγχει τον Τύπο και χρησιμοποιεί τους θεσμούς για να πατάξει κάθε ανεξάρτητη φωνή, είναι εξαιρετικά δύσκολο να προβλέψει κανείς τι ακριβώς θα γίνει στις προεδρικές και βουλευτικές εκλογές της 14ης Μαΐου. Εάν δεν υπάρξει νικητής (με πάνω από 50%) για την προεδρία, θα διεξαχθεί δεύτερος γύρος στις 28 Μαΐου. Μεταξύ των κρίσιμων ερωτημάτων που προκύπτουν είναι τι θα συμβεί εάν ο υποψήφιος της αντιπολίτευσης κερδίσει την προεδρία αλλά το ΑΚΡ του Ερντογάν

Η Τουρκία σήμερα δεν αντιμετωπίζει κάποιον εσωτερικό ή εξωτερικό εχθρό που θα μπορούσε να «δικαιολογήσει» την ύπαρξη αυταρχικής κυβέρνησης.

κατακτήσει τις περισσότερες έδρες στη Βουλή. Πώς θα μπορέσει ο Κεμάλ Κιλιτσντάρογλου να υλοποιήσει τη δέσμευσή του να καταργήσει την παντοδύναμη εκτελεστική προεδρία που θέσπισε ο Ερντογάν; Επαναφέροντας το βουλευτικό σύστημα, θα παρέδιδε την εξουσία στον αντίπαλό του. Επίσης, εάν η χώρα πάει σε επαναληπτικές εκλογές (πράγμα πρωτόγνωρο στην Ιστορία της), είναι σίγουρο ότι ο νυν πρόεδρος θα χρησιμοποιήσει κάθε μέσο για να εξασφαλίσει τρίτη θητεία. Στο παρελθόν, όταν δεν τον ευνοούσε το αποτέλεσμα, δεν δίστασε να οδηγήσει τη χώρα σε επανάληψη εκλογών. Το γεγονός ότι τα συνεργαζόμενα έξι κόμματα της αντιπολίτευσης δεν διαμαρτύρονται για την παραβίαση του Συντάγματος (το οποίο αποκλείει τρίτη θητεία) δείχνει πόσο διστάζουν να προκαλέσουν τους οπαδούς του Ερντογάν, θέλοντας να τον νικήσουν στην κάλπη. Ο ίδιος δεν διστάζει να εφαρμόσει κάθε μέτρο για να πετύχει τους σκοπούς του. Επιπλέον, ενώ οι αντίπαλοί του φαίνονται απρόθυμοι να ελέγξουν τον Ερντογάν για τα πεπραγμένα του, αυτός δηλώνει ότι σημειώνει στο τεφτέρι του όσα λένε και ποιούν άλλοι σήμερα και ότι μετά τις εκλογές θα το ανοίξει.

Στο αυταρχικό σύστημα που έστησε, ο Ερντογάν έχει ανάγκη να νικάει συνεχώς και οι αντίπαλοί του να είναι καταδικασμένοι πάντα σε ήττες. Ομως, έμπειροι Τούρκοι αναλυτές πιστεύουν ότι η οικονομία και ο σεισμός καθιστούν την ήττα του Ερντογάν αναπόφευκτη. Καθώς αυτός και η κυβέρνησή του αδυνατούν να αντιμετωπίσουν την οικονομική κρίση, αποκαλύπτεται η εξάντληση του ιδίου και του συστήματός του. Ο σεισμός αποκάλυψε το μέγεθος της διαφθοράς, της οποίας ο Τούρκος πρόεδρος είναι κεντρικό πρόσωπο, καθώς εδώ και χρόνια συντελείται τεράστια λεπλασία δημοσίου χρήματος προς όφελος φίλων και συγγενικών προσώπων του προέδρου. Επιπλέον, ο σεισμός έπληξε την εικόνα του παντοδύναμου ηγέτη. Τώρα, σύμφωνα με έγκυρο Τούρκο δημοσιογράφο, η αλλαγή κυβέρνησης εξαρτάται από τη θέληση του λαού να εξασφαλίσει την αξιοπιστία των εκλογών – να διαφυλάξει τη διαδικασία μέτρησης και επικύρωσης των ψηφοδελτίων. Ο Ερντογάν θα πρέπει να αναλογιστεί εάν αξίζει το ρίσκο να απορρίψει το αποτέλεσμα και να γίνει ακόμη πιο αυταρχικός. Ομως, όπως είπε ο ίδιος δημοσιογράφος σε πρόσφατη συζήτηση, η Τουρκία σήμερα δεν αντιμετωπίζει κάποιον εσωτερικό ή εξωτερικό εχθρό που θα μπορούσε να «δικαιολογήσει» την ύπαρξη αυταρχικής κυβέρνησης. Αυτό καθιστά εξαιρετικά απίθανη την εγκαθίδρυση δικτατορίας, πρόσθεσε.

Σημαντικός παράγοντας στην Τουρκία σήμερα, μετά τη σαρωτική παρουσία του Ερντογάν, είναι η δίψα των πολιτών να δηλώσουν «παρών». Αυτό παρατηρούν άνθρωποι που ζουν εκεί και που έχουν πληρώσει τίμημα για την αντίστασή τους στον Ερντογάν. Εάν δεν διαψευστούν οι ελπίδες τους, η πολιτική επιστρέφει στην Τουρκία. Και η Ελλάδα και η Ευρωπαϊκή Ενωση θα κληθούν να αντιμετωπίσουν μια νέα κατάσταση.

ΥΠΟΘΕΣΕΙΣ / Του **ΠΑΝΤΕΛΗ ΜΠΟΥΚΑΛΑ**

Η Επανάσταση του 1821 και οι γυναίκες

Οσον αφορά τη βιβλιοπαραγωγή, τα διακόσια χρόνια από το 1821 αποδεικνύονται μια παρατεταμένη επέτειος, διαστελλόμενη. Και εύλογο είναι και δίκαιο. Θα 'λεγα υποχρεωτικό. Με τα εισόδιά του στον κόσμο των ανεξάρτητων κρατών, που γεννήθηκε τον 19ο αιώνα, τον αιώνα των εθνών, οφείλει να καταπιάνεται κανείς ανεξάρτητα από ορόσημα ή συγκυρίες. Αλλωστε υπάρχουν ακόμη ζητήματα ανεπαρκώς φωτισμένα και άλλα για τα οποία η κοινή αντίληψη, όπως τη σχηματίζει η εκπαίδευση και η δημοσιογραφία, παραμένει καθηλωμένη σε σχήματα εξιδανικευτικά.

Υποφωτισμένη είναι σίγουρα η συμβολή των γυναικών στον Αγώνα, είναι λοιπόν ιδιαίτερα χρήσιμο το βιβλίο της Βασιλικής Λάζου «1821. Γυναίκες και Επανάσταση: από τον οθωμανικό κόσμο στο ελεύθερο ελληνικό κράτος» (Διόπτρα, 2021). Ας προσθέσω ωστόσο εδώ ορισμένους εξαιρετικά ενδιαφέροντες τίτλους από την παραγωγή των ετών 2021-2022, που διερευνούν επιμέρους πτυχές: «Οι Εβραίοι στον κόσμο του νεοελληνικού διαφωτισμού και της Επανάστασης του 1821» (επιμ. Βάνα Νικολαΐδου-Κυριανίδου - Κωνσταντίνος Ηροδότου, εκδ. Καπόν). Σοφία Ματθαίου - Αθηνά Χατζηδημητρίου, «Οι αρχαιότητες στα χρόνια της Επανάστασης», Ινστιτούτο Ιστορικών Ερευνών / Εθνικό Ιδρυμα Ερευνών. «Η αλληλογραφία Κοραή - Τζέφερσον και ο αμερικανικός φιλελληνισμός», εισαγωγή - μτφρ. Περικλής Σ. Βαλλιάνος (The Athens Review of Books). Θεοδόσης Π. Τάσιος, «Εθνεγερσία: Το πνεύμα και το αίμα» (Ατων). Δ. Παπασταματίου - Φ. Κοτζαγεώργης, «Στις παρυφές της Επανάστασης: Μια νέα προσέγγιση του Αγώνα στη Χαλκιδική με βάση οθωμανικό τεκμηριακό υλικό» (εκδ. ΕΑΠ). Δημήτρης Α. Κατσορίδας, «Πρώιμη εργατική τάξη κατά την Επανάσταση του 1821» («Η Εφημερίδα των Συντακτών»). Μανόλης Γ. Δρακάκης, «Η Αγία Ζώνη στην Κρήτη το '21: Ιερά ταξίδια και ταξιδιώτες σε καιρούς πανδημίας και Επανάστασης (1821-1831)» (εκδ. Το Δόντι).

Οσον αφορά το εννοιολογικό ζεύγος «γυναίκες - Επανάσταση του '21», οι αυθόρμητες απαντήσεις θα κατονόμαζαν τη Μαντώ Μαυρογένη και τη Λασκαρίνα Μπουμπουλίνα. Γιατί Μαυρογένη και όχι Μαυρογένους; «Η ίδια υπέγραφε πάντοτε ως "Μαυρογένη"», γράφει, μετά τεκμηρίων, ο Μυκονιάτης συγγραφέας Παναγιώτης Κουσαθανάς στο βιβλίο του «Δεν έκαμα άλλο ειμή το χρέος μου: Μαντώ Μαυρογένη, 1821-2021» (Ινδικτος, 2022). Στις δύο νησιώτισσες προστίθενται σποραδικά στις αποτιμήσεις κάποια από τα εξής ονόματα: Δόμνα Βισβίζη, Ευανθία Καΐρη, Μαριγώ Ζαραφοπούλα, Ελισάβετ Υψηλάντη, Ασήμω Γκούραινα, Ευφροσύνη Νέγρη. Στις αναφορές στα προεπαναστατικά χρόνια δεσπόζουν οι Σουλιώτισσες, και μάλιστα δύο Τζαβέλλαινες, η Μόσχω και η Δέσπω. Τις Μεσολογγίτισσες, ελεύθερες πολιορκημένες και εξοδίτισσες, τις δόξασαν οι επίσης πολιορκημένοι ενθυμηματογράφοι, κυρίως ο Νικόλαος Κασομούλης, και ο Διονύσιος Σολωμός. Τις ανώνυμες Μανιάτισσες πολεμίστριες τις απαθανάτισε ένα δημοτικό του 1826, που ο Ν. Γ. Πολίτης το τύπωσε στις «Εκλογές» με τον τίτλο «Του πολέμου του Δηρού».

«Παρακαλούμεν λοιπόν θερμώς την δικαιοσύνην σας να μας πάρετε το δίκαιόν μας, εχάσαμε τον τροφέα μας, να μη αποθάνομεν και από την πείναν».

«Η ιστοριογραφία έχει αναδείξει κάποιες ξεχωριστές μορφές, κάποιες ιδιαίτερες περιπτώσεις πολιτικής ή και πολεμικής στράτευσης επώνυμων –στην κυριολεξία– γυναικών», παρατηρεί ο ιστορικός Δημήτρης Δημητρόπουλος στο βιβλίο του «Λόγος γυναικών; Δέκα στιγμιότυπα από τα χρόνια της Ελληνικής Επανάστασης» (Αντίποδες, 2022). «Συχνά όμως», προσθέτει, «επιχειρείται να αναδειχθεί η συμμετοχή των γυναικών στον Αγώνα με μια λογική μάλλον απολογητική, ότι δηλαδή δεν υστέρησαν στα κατεξοχήν ανδρικά έργα, αγωνίστηκαν και αυτές εξίσου ηρωικά ή τουλάχιστον στάθηκαν στο πλάι των πολεμιστών. Κατά την άποψή μου το ζήτημα οφείλει να μετακινηθεί και από την άγονη αναζήτηση γενναίων πράξεων να περάσει στην κατανόηση του τρόπου που οι γυναίκες μετείχαν σε όλες τις εκδηλώσεις του καθημερινού βίου, στην ένταξή τους στην κοινωνία και την οικογένεια, στις διεκδικήσεις τους και στις ιδιαίτερες επιπτώσεις που σήμανε για αυτές η μακρόχρονη πολεμική αναταραχή, σε συνδυασμό με τα χαρακτηριστικά των τοπικών κοινωνιών που διαβιούσαν».

Σοβαρότατα προβλήματα αντιμετώπιζαν οι γυναίκες που αναγκάζονταν να προσφυγέψουν σε άλλη πόλη, όταν η δική τους κυριευόταν από τους Τούρκους. Ενα τέτοιο δράμα περιγράφει ο Δημητρόπουλος στο βιβλίο του. Στις 13.11.1824, η «δυστυχής πατριώτισσα Γαρέφω» στέλνει γραπτώς τα παράπονά της «προς το έξοχον υπουργείον Δικαίου» (δεν κρατώ εδώ τα ορθογραφικά λάθη του πρωτοτύπου): «Αναφέρομαι διά της παρούσης μου, ότι ημείς οι δυστυχισμένοι επειδή και το χωρίον μας Βελίτζα της Λεβαδείας εκάη, εκατοικούσαμεν εις Τρίκαλα [Κορινθίας] και μη ημπορούντες εκεί να εβγάλομεν την αναγκαίαν ζωοτροφίαν μας, αποφασίσαμεν και εμισεύσαμεν μαζί με τον άνδρα μου, με τέσσερα μικρά παιδιά μας, η πεθερά μου και η ανδραδέρφη μου, με άλλες τρεις γυναίκες χωριανές μας, διά να έλθομεν εις το Ναύπλιον. Είχομεν εν άλογον εις το οποίον εφορτώσαμεν εκείνα τα ολίγα ρούχα μας, εβάλομεν και δύο παιδιά μας επάνω και ήρθομεν εις το Αργος. Επήγομεν εις τον φούρνον διά να αγοράσομεν ολίγον ψωμί να φάγομεν. Αιφνιδίως έρχεται ο Αγγελής του Κλουτζινιώτη Βαρελά υιός, Αργείος, ζητώντας να πάρει το άλογον. Τον επαρακαλέσαμεν μετά δακρύων διά να μην μας κάμει αυτό το άδικον και να λυπηθεί αυτά τα μικρά παιδιά μας, καν πλην δεν εισηκούσθημεν. Βλέποντες το αμετάθετον της γνώμης του τον ηρώτησεν ο άνδρας μου πού έχει σκοπόν να υπάγει, διά να υπάγει κοντά να πάρει το άλογον αυτός. Χωρίς να χάσει καιρόν έβγαλεν το μαχαίρι του και το έχωσε μέσα εις την κοιλίαν του, έμπροσθεν εις τόσους ανθρώπους και τον εθανάτωσεν. Ετρεξα προς τον έπαρχον θρηνώντας την κατάστασίν μου, ότις έστειλε να τον πιάσει, όμως αυτός εκρύφθη. Μοι είπεν να λάβω υπομονήν και θέλει με δικαιώσει. Εκάθισα τόσες ημέρες, όμως δεν είδα τίποτες. Τι να γένομεν οι δυστυχισμένοι οπού είμεθα επτά ψυχαί, όπου εκρεμόμεθα από αυτόν τον άνθρωπον και μας έτρεφε, και τώρα κινδυνεύομεν να αποθάνομεν από την πείναν; Οθεν προστρέχομεν εις το Υπουργείον τούτο μετά θερμών δακρύων, διά να κάμει έλεος εις ημάς και να μας πάει το δίκαιόν μας. Αυτός είναι με κατάστασιν, έχει αμπέλια, χωράφια, οσπίτια, πράματα [ζώα] και άσπρα [χρήματα]. Παρακαλούμεν λοιπόν θερμώς την δικαιοσύνην σας να μας πάρετε το δίκαιόν μας, εχάσαμε τον τροφέα μας, να μη αποθάνομεν και από την πείναν. Και με όλον το ανήκον σέβας, μένομεν».

«Λόγος ανωνύμων», αφιλτράριστη μαρτυρία της δεινής καθημερινότητας. Αν δικαιώθηκε η δυστυχής Γαρέφω δεν το ξέρουμε. Ο Δημητρόπουλος πάντως, μιλώντας γενικά για τις αναφορές γυναικών στη Διοίκηση, σαν αυτές που παραθέτει στο συναρπαστικό βιβλίο του, υπογραμμίζει ότι οι αναφερόμενες δεν εκλιπαρούν, όπως επί Τουρκοκρατίας, αλλά αξιώνουν από την κυβέρνηση να ασχοληθεί με το πρόβλημά τους. Το μαρτυρεί ο ίδιος ο αυτοχαρακτηρισμός τους. Υπογράφουν ως «η πολίτης» ή «η πατριώτης». Πιθανόν δεν ξέρουν τίποτε για το διαφωτιστικό πνεύμα των Συνταγμάτων. Νιώθουν όμως ότι κάτι συγκλονιστικό συμβαίνει. Μια Επανάσταση.

ΑΥΘΟΡΜΗΤΩΣ / Γράφει ο **ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ ΚΟΥΡΟΥΠΑΚΗΣ**

Θα τα αλλάξω όλα

Η νέα πρώτη κυρία ανέλαβε δράση και άρχισε να αναδομεί τα δωμάτια στους πάνω ορόφους του Προεδρικού Μεγάρου. Νέοι ένοικοι, νέες τάσεις, μια άλλη γενιά με λίγα λόγια, που θέλει να φέρει αέρα αλλαγής. Και για να είμαστε και ειλικρινείς δεν κάνει κακό μια αλλαγή, το θέμα είναι να μη γίνεται εις βάρος του κρατικού προϋπολογισμού.

Πάντως, από ό,τι μου λένε παλαιότεροι και πολύπειροι δημοσιογράφοι, κάθε πρώτη κυρία ήθελε να βάζει κάτι από το γούστο της στα ενδότερα προεδρικά δώματα. Εγώ θα πρότεινα, επίσης, στους νέους ενοίκους του Προεδρικού να δημιουργούσαν κι ένα μικρό μουσείο με τα προεδρικά δώρα, να αναζητήσουν τα αρχιτεκτονικά σχέδια κατασκευής του κτηρίου, αλλά και της θερινής προεδρικής κατοικίας στο Τρόοδος, όπου εργάστηκε και ο Αρθούρος Ρεμπώ και να κάνουν μία έκθεση, μία έκδοση. Να έργο ωραίο, να το δίνουν και δώρο, αν το κάνουν λεύκωμα.

Έρευνα; Περάστε αργότερα

Θα πρέπει οπωσδήποτε η νέα υπουργός Δικαιοσύνης να εγκύψει σοβαρά στο ζήτημα του Κρατικού Αρχείου, διότι δεν γίνεται η τελευταία καλή πράξη υπουργού Δικαιοσύνης να είναι αυτή της κας Γιολίτη, που πολύ τη σχολιάσαμε, αλλά άφησε το αποτύπωμά της στο Κρατικό Αρχείο. Ο θεματοφύλακας της μνήμης του τόπου, το Κρατικό Αρχείο, έχει εξαιρετικούς λειτουργούς, έχει όμως και σπουδαίο ρόλο να επιτελέσει, και με τη σημερινή κατάσταση η ερευνητική κοινότητα δεν μπορεί να δουλέψει. Είναι δυστυχώς τραγική η κατάσταση στη χώρα για όποιον θέλει να κάνει σοβαρή έρευνα. Το μεν Κέντρο Επιστημονικών Ερευνών το εναγκαλίστηκε το υφυπουργείο Πολιτισμού, το Κρατικό Αρχείο το έχουν στις τελευταίες προτεραιότητές τους στο Δικαιοσύνης, η Κυπριακή Βιβλιοθήκη και τα λογοτεχνικά αρχεία της είναι μια άλλη πονεμένη ιστορία. Βέβαια, από επενδυσάρες σε πύργους και μαρίνες είμαστε κομπλέ. Τι τη θέλουμε την έρευνα, αν έχουμε κότερα και οροφοδιαμερισματα!

Αλλάζουν τα άνω δώματα του Προεδρικού Μεγάρου, όπως άλλαξε και το κομματικό τοπίο, όπως ήρθε και η νέα γενιά... Αλλάζω, άρα ζω!

Ευχάριστα πρωινά

Ειλικρινά, είναι μια απόλαυση να βρίσκεσαι το πρωί στην Επιτροπή Παιδείας και Πολιτισμού της Βουλής των Αντιπροσώπων. Αν πας με χαλαρές αντιστάσεις, και αποφασίσεις να το διασκεδάσεις, τύφλα να έχουν άλλου είδους εξορμήσεις. Λόγια, αστεία, μπες-βγες, τηλεφωνήματα, μικροκουβεντούλες. Φυσικά, αυτά μάλλον συμβαίνουν, όχι από όλα τα μέλη βέβαια, στις περισσότερες Επιτροπές, αλλά στη Παιδείας και Πολιτισμού, συμβαίνουν συνήθως όταν συζητούν θέματα του πολιτισμού. Και για να μην παρεξηγηθώ, δεν είναι ζήτημα μη πολιτισμού, αλλά νομίζω πως είναι θέμα μη ευαίσθητης ματιάς, για να το θέσω κομψά. Ενώ στα της Παιδείας, μαθημένοι θες από τα μαθητικά θρανία, είναι λιγότεροι άτακτοι οι βουλευτές μας. Τελικά, κάτι κάνουν στα σχολεία μας, παίρνουμε εφόδια ζωής, όπως και να το κάνουμε.

Με τη σειρά μας...

Άλλαξαν οι υπουργοί, άλλαξαν και οι ομάδες τους, νέα πρόσωπα αρχίζουν και καταλαμβάνουν θέσεις κλειδιά και εμάς, ως δημοσιολογούντες και δημοσιογραφούντες, μας ενδιαφέρουν οι εκπρόσωποι Τύπου, οι οποίοι και οι οποίες πολλές φορές, λειτουργούν ωσάν να έχουν πιάσει τον πάπα από την τιάρα του και λειτουργούν ως θεματοφύλακες μιας απαράβατης αλήθειας. Αποφασίζουν αυτοί πότε και πού θα μιλήσει ο υπουργός ή η υπουργός, τηρείται μία σειρά προτεραιότητας που δεν την παραβαίνουν ποτέ, μία σειρά που συνήθως δεν έχει καμία λογική από πίσω, αλλά τηρείται. Θα πρέπει, λοιπόν, οι υπεύθυνοι Τύπου, να οργανωθούν λίγο καλύτερα, να ενημερώνουν τους προϊσταμένους τους υπουργούς για τα αιτήματα των Μέσων, πριν αποφασίσουν εκείνοι, οι λειτουργοί δηλαδή, να συστήσουν το λαϊκό αν είσαι και παπάς με την αράδα σου θα πας.

Αμαρτήσαμε!

Η στήλη έπεσε την περασμένη εβδομάδα σε γλωσσικό ολίσθημα, και «άμα τον διορισμό» γράψαμε, αντί του ορθού «άμα τω διορισμώ». Να πούμε φυσικά, ότι το κείμενο γράφτηκε αργά, και δεν εστάλη στη διόρθωση, για να δικαιολογηθούμε. Το λάθος επισημάνθηκε από φίλο της στήλης και τον ευχαριστούμε. Απολογούμαστε στις αναγνώστριες και τους αναγνώστες, αλλά ένας δαίμων της «κουράσεως» και όχι της κολάσεως και ένας άλλος του πληκτρολογίου πάντα είναι δίπλα μας.

Ένας πλικιωμένος πρόσφυγας

Της **ΕΛΕΝΗΣ ΞΕΝΟΥ**

Ένας πλικιωμένος πρόσφυγας με προβλήματα υγείας, που ζει σε μία από τις 43 προσφυγικές πολυκατοικίες οι οποίες έχουν κριθεί ως μη επισκευάσιμες και που δεν διαθέτουν καν ανελκυστήρα, βρίσκεται τώρα, στη δύση της ζωής του, αντιμέτωπος με την εξής σκληρή πραγματικότητα: Δεν μπορεί να πάει γιατρό, δεν μπορεί να πάει νοσοκομείο, δεν μπορεί καν να παρευρεθεί στην κηδεία της συζύγου του, αν προηγουμένως δεν κληθεί η πυροσβεστική ώστε να φέρει ειδικό μηχάνημα να τον κατεβάσει από το διαμέρισμά του, το οποίο η «τύχη» του κλήρωσε να βρίσκεται στους πάνω ορόφους. Ή όπως το είπε πολύ χαρακτηριστικά πριν από μερικά χρόνια ένας εκ των βουλευτών μας –χωρίς ωστόσο να έχει γίνει κάτι για την επίλυση του προβλήματος– «είναι πολλές φορές που αναγκαζόμαστε με ειδικά μηχανήματα να κατεβάσουμε αυτούς τους ανθρώπους σαν να είναι αντικείμενα…».

Αυτός λοιπόν ο πλικιωμένος πρόσφυγας που τώρα είναι περίπου 80 χρονών και τον «κατεβάζουν από το διαμέρισμά του σαν αντικείμενο» είναι ο ίδιος άνθρωπος που στα νιάτα του, γύρω στα τριάντα συνπλην, αναγκάστηκε να ζήσει πόλεμο, προσφυγιά, έμεινε μήνες σε αντίσκηνα, είδε τη ζωή του να διαλύεται και έπρεπε να βρει το σθένος να την ξαναχτίσει από την αρχή, να διαχειριστεί ένα σωρό τραύματα και να στηρίξει με τα ίδια του τα χέρια αυτό το κράτος. Αυτός λοιπόν ο άνθρωπος, ο οποίος σήκωσε στους ώμους του όλο το βάρος του πολέμου και της προσφυγιάς και έκανε την πλάτη του σκαλί για να πατά πάνω ο κάθε μεγαλοπατριώτης πολιτικός που μοίραζε στο διάβα του ελπίδες και υποσχέσεις, πρέπει τώρα, στα τελευταία χρόνια της ζωής του, να υποστεί ξανά την υποκρισία αυτού του κράτους που παρίστανε πως γνοιαζόταν όσο έπρεπε για τους πρόσφυγες του αλλά τελικά «γνοιαζόταν» μόνο όσο χρειαζόταν για να κερδίζει σε ποσοστά το κόμμα και βαθμούς προτίμησης ο τάδε ή ο δείνα αρχηγός ή ακόμα και λόγο ύπαρξης ο ένας και άλλος μέτριος πολιτικός. Με πιο απλά λόγια, αυτός ο πλικιωμένος πρόσφυγας, που δεν μπορεί καν να κατεβεί από το διαμέρισμά του για να πάει σε ένα γιατρό ή στην κηδεία της γυναίκας του, παραμένει δυστυχώς ένας πολίτης δευτέρας κατηγορίας όσο κι αν προσπάθησαν όλα αυτά τα χρόνια να του χρυσώνουν το χάπι οι επιτήδειοι της πολιτικής.

Η πραγματικότητα πόρρω απέχει από τη διαστρέβλωσή της, και η πραγματικότητα είναι πως σήμερα αυτός ο πλικιωμένος πρόσφυγας βλέπει την αξιοπρέπειά του να τσαλαπατιέται, καθώς καλείται να μαζέψει τα κομμάτια του και να μεταφερθεί σε ένα άλλο διαμέρισμα αν θέλει να είναι ασφαλής, για το οποίο λέει το σχέδιο της κυβέρνησης θα του χορηγηθεί επίδομα ενοικίου –λες και αυτό είναι το μοναδικό πρόβλημα που έχει να αντιμετωπίσει.

Ότι θα πρέπει να ψάξει κάποιος για εκείνον ένα σπίτι, να του μαζέψει τα πράγματα, να τον μεταφέρει, ότι θα πρέπει ο ίδιος να προσαρμοστεί σε έναν άλλο χώρο και ότι μπορεί να δυσκολεύεται οικονομικά να αντεπεξέλθει, αφού το επίδομα δεν θα καλύπτει ολόκληρο το ενοίκιο, αυτά θεωρούνται δευτερεύοντα ή αναγκαίο κακό.

Όσο σημαντικό όμως και να είναι το βοήθημα χορηγίας του ενοικίου, παραμένει ανίκανο να αναιρέσει τη σκληρή πραγματικότητα με την οποία πρέπει να αναμετρηθεί ξανά ο πλικιωμένος πρόσφυγας, αυτός δηλαδή που δεν έχει τον χρόνο να περιμένει για την ανέγερση νέας πολυκατοικίας, ούτε και την αντοχή να μετακινηθεί αλλού και το μόνο που του απομένει είναι να προσεύχεται να μη συμβεί κανένας ισχυρός σεισμός, όπως επίσης να συνεχίσει να απαντά η πυροσβεστική τις κλήσεις του όταν χρειάζεται το ειδικό μηχάνημα να τον κατεβάσει για να πάει στον γιατρό. Όλα τ' άλλα είναι δυστυχώς διορθωτικές κινήσεις και καθυστερημένες λύσεις ενός κράτους που όφειλε να γνοιαστεί περισσότερο για τους πρόσφυγές του και δεν το έκανε. Ό,τι και να λέμε.

elenixenou11@gmail.com

EPA/AARON UFUMELI

Ο Ουκρανός Πρόεδρος Βολοντιμίρ Ζελένσκι επισκέφθηκε την περιφέρεια της Χερσώνας και συναντήθηκε με κατοίκους, υποσχόμενος να αποκαταστήσει όλα όσα κατέστρεψαν οι Ρώσοι εισβολείς.

Η ώρα της υπέρβασης

Της **ΜΑΡΙΝΑΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΔΟΥ**

Την ώρα που ο Δημοκρατικός Συναγερμός βίωνε μία από τις μεγαλύτερες κρίσεις του, κρίση που οδήγησε τον άλλοτε κραταιό Αβέρωφ Νεοφύτου να αποχωρεί βίαια από την ηγεσία του κόμματος και να στρώνει το χαλί στη νέα γενιά πολιτικών προσώπων, το στέλεχος του επιτελείου του Ανδρέα Μαυρογιάννη, Βασίλης Πρωτοπαπάς, καλούσε το «απέναντι μαγαζί» να κινηθεί «ρηξικέλευθα», για να μην καταστεί «ουραγός των εξελίξεων».

Προσωπικά δεν συμμερίζομαι την ευφορία πολλών που συνδέουν την ανανέωση προσώπων με την ανανέωση του πολιτικού συστήματος. Είδαμε πολλές φορές νέα σε ηλικία πρόσωπα να εκφράζουν ό,τι πιο παλαιικό και ό,τι πιο «ξύλινο». Είδαμε τεχνοκράτες να εισέρχονται στην πολιτική ως σωτήρες που θα μεταρρυθμίσουν το κράτος και τελικώς να φοβούνται να λάβουν τις πιο απλές αποφάσεις. Χωρίς όραμα και χωρίς επί της ουσίας πολιτικές προτάσεις. Γι' αυτό ας κρατάμε μικρό καλάθι, και ας αποφεύγουμε τους βερμπαλισμούς. Αυτό που κρατάμε είναι τη σημασία που έχουν τα πολιτικά αντανακλαστικά για την πολιτική επιβίωση κομμάτων και πολιτικών προσώπων. Και σίγουρα την ανάγκη της αξιοποίησης των πολιτικών συγκυριών. Όχι για να μετατραπούν κόμματα και πολιτικά πρόσωπα σε τυχοδιωκτικούς μηχανισμούς που για χάρη της επικράτησής τους μπορούν με ευκολία να αναιρούν τη μέχρι τώρα πορεία τους, να απαξιώνουν τις αρχές και τις αξίες τους, αλλά για να λαμβάνουν τα μηνύματα των καιρών, να μαθαίνουν από τα λάθη τους και να μετεξελίσσονται. Ο ΔΗΣΥ είναι το μεγαλύτερο κόμμα και αλλάζει άρδην. Έχει μονοπωλήσει το ενδιαφέρον από τις εκλογές και μετά, καθώς μια στρατιά πρωτοκλασάτων στελεχών αποχωρεί από την πρώτη γραμμή και τη θέση τους παίρνουν άλλοι που θα κριθούν στην πορεία για το έργο τους. Σήμερα είναι η σειρά του ΑΚΕΛ να παρουσιάσει τι προτίθεται να κάνει. Πώς δηλαδή θα κινηθεί στο μεταβαλλόμενο πολιτικό περιβάλλον. Κυρίως όμως θα πρέπει να απαντήσει αν θα είναι κόμμα διαμαρτυρίας ή ένα κόμμα εξουσίας που στο πλαίσιο της διεύρυνσής του θα κάνει και τις πολιτικές του υπερβάσεις.

Ο Στέφανος Στεφάνου είχε σπεύσει να προαναγγείλει αλλαγές στο ΑΚΕΛ εν τω μέσω του προεκλογικού. Εξαγγελίες που έστειλαν αρχικά το μήνυμα πως το κόμμα της Αριστεράς προσπαθεί να διαχειριστεί ακόμη μία ήττα παρά να το παλέψει. Δεν ήταν μία αυθαίρετη προέκταση σκέψης, αν ληφθεί υπόψη η ακαμψία που έδειξε στο παρελθόν η ηγεσία του κόμματος, που ενώ υποστήριζε πως έλαβε τα μηνύματα από τη μεγάλη ήττα του 2016, παρουσίαζε την ίδια αμηχανία μπροστά στην επικίνδυνη συρρίκνωση των ποσοστών το 2021. Έστειλε το μήνυμα ότι φοβάται να εξελίξει τον πολιτικό του λόγο και την πολιτική του πρόταση, όταν η κοινωνία αντιδρούσε με την έξαρση διαπλοκής, το σκάνδαλο των διαβατηρίων και τη φημολογία για λύση δύο κρατών. Όταν η κοινωνία αναζητούσε πολιτικές εναλλακτικές.

Το εισιτήριο του δεύτερου γύρου αλλά και η δυναμική Μαυρογιάννη αύξησε τις προσδοκίες, σε ένα μεγάλο ποσοστό ψηφοφόρων που αποζητούν την αλλαγή ότι κάτι μπορεί πλέον να γίνει. Αυτήν την αλλαγή θα πρέπει να παρουσιάσει ο Στέφανος Στεφάνου το επόμενο διάστημα, καθώς η περίοδος χάριτος για τον ίδιο τελείωσε. Και δεν αναφερόμαστε σε καταστατικές αλλαγές. Αν δηλαδή ο αρχηγός του κόμματος θα εκλέγεται από την Κεντρική Επιτροπή ή από τους Συνέδρους, όπως ακούγεται. Αν οι Νέες Δυνάμεις θα μετονομαστούν σε κάτι νέο, αλλά θα αποτελούν το ίδιο αποτυχημένο μοντέλο. Κρατώ ωστόσο μία τοποθέτηση που πέρασε ως υποσημείωση: την κίνηση του Στέφανου Στεφάνου να εξάρει τον ηρωισμό του Γρηγόρη Αυξεντίου και τις προεκτάσεις αυτού. Το ΑΚΕΛ χρειάζεται συνεπώς αλλαγές ουσίας. Το κόμμα της Αριστεράς θα πρέπει να έχει ένα ξεκάθαρα ευρωπαϊκό προσανατολισμό, έστω και με κριτική διάθεση, και κυρίως μία σοβαρή οικονομική πρόταση. Σε μία εποχή που η εικόνα επικρατεί, η Αριστερά θα κερδίσει, αν απαντά πολιτικά. Χωρίς, ωστόσο, να βλέπει με αλλεργία την προώθηση της εικόνας και να την βαφτίζει ανεξέλεγκτα ως παραγοντισμό. Το ΑΚΕΛ πρέπει κυρίως να ανοίξει τις πόρτες του σε μία μεγάλη μερίδα της κοινωνίας που αγωνίζεται για το κράτος δικαίου, την προάσπιση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, την προστασία του περιβάλλοντος και τη λύση του Κυπριακού. Μία μερίδα της κοινωνίας που έχει κοινές ανησυχίες με το ΑΚΕΛ, έστω κι αν δεν υιοθετεί τον κομμουνισμό ή άλλες αγκυλώσεις του κόμματος. Να τους φέρει κοντά, χωρίς να τους πατρονάρει, χωρίς να τους βλέπει ανταγωνιστικά, αλλά δίδοντάς τους, με μεγαλοθυμία, χώρο να αναπτυχθούν και να αναπτύξουν από κοινού τον προοδευτικό χώρο.

Αυτό ακριβώς θα αποτελεί την πολιτική υπέρβαση και ίσως τη μεγαλύτερη παρακαταθήκη του Στέφανου Στεφάνου για την Αριστερά. Αν χαθεί και αυτή η ευκαιρία, τότε το ΑΚΕΛ δεν θα μετατραπεί απλώς σε ουραγό των εξελίξεων, αλλά θα χάσει την ευκαιρία να επισφραγίσει έναν προοδευτικό λόγο μακριά από λαϊκισμό ή ιδεοληψίες. Κυρίως θα χάσει την ευκαιρία να αποτελέσει ένα σοβαρό αντίβαρο σε μία κοινωνία που μετατοπίζεται ολοένα και δεξιότερα.

economidoum@kathimerini.com.cy

Το momentum της Αριστεράς

Του **ΣΤΑΥΡΟΥ ΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΟΥ**

Στις εκλογές κάποιος κερδίζει και κάποιος χάνει. Το ενδιαφέρον όμως με την πολιτική είναι ότι δεν κυριαρχείται από τη μαθηματική λογική. Εξ ου και οι νικητές ή οι χαμένοι των εκλογών δεν αποτελούν κατ' ανάγκην αντανάκλαση των ποσοστών που έλαβαν. Οι πρόσφατες προεδρικές εκλογές είναι ένα τέτοιο καλό παράδειγμα, καθώς έδωσαν θετικό πρόσημο στα κόμματα του λεγόμενου ενδιάμεσου και αρνητικό στον ΔΗΣΥ που έμεινε εκτός δεύτερου γύρου. Τι γίνεται όμως με το ΑΚΕΛ; Ή για να ακριβολογούμε, τι γίνεται με την ευρύτερη Κεντροαριστερά, η οποία έφτασε μέχρι την πηγή αλλά δεν ήπιε νερό;

Διαβάζω την άποψη ότι το ΑΚΕΛ μετά από μια τρίτη ήττα δεν δικαιούται να αισθάνεται δικαιωμένο από την επιλογή του. Αν το δούμε με τη στενή εκλογική (μαθηματική) λογική, το επιχείρημα αυτό έχει βάση. Αν όμως δούμε τη μεγάλη εικόνα, τότε θα καταλήξουμε σε δύο ενδιαφέροντα, κατά την άποψή μου, συμπεράσματα: Πρώτον, το ΑΚΕΛ ανέστρεψε μια καθοδική πορεία δέκα χρόνων, καταφέρνοντας να αποκλείσει από τον δεύτερο γύρο τον βασικό κομματικό του αντίπαλο. Καθόλου αμελητέο, αν σκεφτούμε ότι η υποψηφιότητα Μαυρογιάννη δεν είχε άλλα κομματικά στηρίγματα. Δεύτερον, έπειτα από ένα μπαράζ δημοσκοπήσεων που έδειχναν τον Χριστοδουλίδη να παίρνει κεφάλι έως και 20 μονάδες, ο υποψήφιος της Κεντροαριστεράς κατάφερε να κλείσει την ψαλίδα στις 4 μονάδες. Κι εδώ βάζουμε μια άνω τελεία. Αφενός γιατί όλα αυτά αποτελούν μια παλιά ιστορία που αφορά στο χθες κι αφετέρου γιατί το ενδιαφέρον πλέον εστιάζεται στο πολιτικό τοπίο όπως διαμορφώνεται σήμερα. Υπ' αυτή την έννοια, εκείνο που χαρακτηρίζει το μετεκλογικό σκηνικό είναι το momentum της Αριστεράς. Μια πολιτική δυναμική η οποία συσπείρωσε το 48% του λαού (τη μισή Κύπρο δηλαδή) πίσω από μια κεντροαριστερή υποψηφιότητα. Αυτό το γεγονός δικαιολογεί την αισιοδοξία του ΑΚΕΛ ότι μπορεί ν' αποτελέσει τον κινητήριο μοχλό για τη δημιουργία ενός πλατιού κεντροαριστερού μετώπου, το οποίο θα παίξει καθοριστικό ρόλο στο μέλλον. Με δύο βασικές προϋποθέσεις όμως: ότι το ΑΚΕΛ θα κατανοήσει την ύπαρξη του momentum και ότι θα επιδείξει ενεργά κομματικά αντανακλαστικά για να το αξιοποιήσει.

Τα κόμματα, ακόμα κι αυτά που δεν είναι αρχηγικά, αλλά στηρίζονται σε ιδεολογικά θεμέλια, δεν μπορούν να υπάρξουν χωρίς «πρόσωπο». Η Αριστερά, στον σύγχρονο κόσμο της πολιτικής επικοινωνίας και της επικυριαρχίας των κοινωνικών δικτύων, δεν θα μπορούσε φυσικά να αποτελεί εξαίρεση. Το ΑΚΕΛ, λοιπόν, αν θέλει να βρει τον νέο του βηματισμό, οφείλει να εισέλθει πιο αποφασιστικά στην «εποχή Στεφάνου». Μόνο έτσι ο κόσμος –όχι μόνο τα κομματικά μέλη αλλά το εν δυνάμει εκλογικό ακροατήριο της Αριστεράς– θα καταλάβει αν το ΑΚΕΛ λαμβάνει τα μηνύματα της εποχής και αν τα μετουσιώνει σε όραμα. Μόνο ένας στιβαρός ηγέτης, με τις πρωτοβουλίες που θα αναλάβει, θα καταφέρει να εξελίξει το νέο momentum σε νικηφόρα προοπτική. Ο Στεφάνου, λόγω ιδιοσυγκρασίας, έχει θετικό πρόσημο στην κοινή γνώμη και αυτό είναι βεβαίως πλεονέκτημα. Πλην όμως, δεν είναι αρκετό. Γιατί άλλο πράγμα είναι να σε συμπαθούν και άλλο να σε ψηφίζουν. Το momentum αποτελεί απλώς μια καλή προϋπόθεση. Με άλλα λόγια ανοίγει τους ορίζοντες σε ένα ευρύτερο κοινό, το οποίο αποζητά απαντήσεις και διεξόδους μέσα από την αριστερή πολιτική οπτική. Το ζητούμενο για το ΑΚΕΛ είναι αν θα καταφέρει να ξεπεράσει τον κομματικό του εαυτό και να εκφράσει εκλογικά τον ευρύτερο κεντροαριστερό χώρο.

Σύμφωνα με τις έως τώρα εξαγγελίες φαίνεται ότι στην Εζεκία Παπαϊωάννου έλαβαν τα μηνύματα και δρομολόγησαν εσωκομματικές διαδικασίες. Με ορίζοντα το Καταστατικό Συνέδριο του φθινοπώρου το ΑΚΕΛ θα κινηθεί σε τρία μέτωπα: Πρώτον, τον εκσυγχρονισμό του κόμματος με καταστατικές αλλαγές. Δεύτερον, την οργανωτική αναδιάρθρωση με σημερινούς όρους. Και τρίτον, τη μετεξέλιξη των Νέων Δυνάμεων σε μια δομή με χαρακτηριστικά Κοινωνικής Συμμαχίας. Το αποτέλεσμα της κάλπης των προεδρικών εκλογών έστειλε το μήνυμα ότι εκεί έξω υπάρχει ένα μεγάλο ακροατήριο έτοιμο να ακούσει. Το στοίχημα για το ΑΚΕΛ και τον Στέφανο Στεφάνου προσωπικά, είναι αν θα μπορέσει να το πείσει.

stavros.christodoulou@gmail.com

Ουσιαστική ή προεκλογική η νέα ελληνοτουρκική προσέγγιση;

Του **ΠΑΥΛΟΥ Κ. ΞΑΝΘΟΥΛΗ**

Η ωμή απειλή Ερντογάν προς την Ελλάδα για εισβολή στην Αθήνα, εν μέσω της νυχτός, ως επίσης και η on camera πολιτική αντιπαράθεση Τσαβούσογλου-Δένδια, έδωσαν τη θέση τους σε μια νέα προσέγγιση, η οποία τείνει να δημιουργήσει προσδοκίες. Μετά από 20 μέρες διαβουλεύσεων μακριά από τα φώτα της δημοσιότητας και υπό την καθοδήγηση μιας «τρίτης χώρας», των ΗΠΑ, βρισκόμαστε για πρώτη φορά ενώπιον ενός πλαισίου αλληλοστήριξης των δύο χωρών, σε διεθνείς οργανισμούς. Η Τουρκία λοιπόν θα στηρίξει την υποψηφιότητα της Ελλάδας για τη θέση μη μόνιμου μέλους στο Συμβούλιο Ασφαλείας (ΣΑ) και η Αθήνα την τουρκική υποψηφιότητα για τη θέση του γενικού διευθυντή του Διεθνούς Ναυτιλιακού Οργανισμού (ΙΜΟ).

Η Ελλάδα φαίνεται να είχε κατοχυρωμένη τη θέση μη μόνιμου μέλους στο ΣΑ, καθώς πέραν των 110 κρατών, φέρονται να έχουν δεσμευθεί ότι θα την στηρίξουν. Παρόλα αυτά, η σύμπλευση της Άγκυρας με την ελληνική υποψηφιότητα, πέραν του σημειολογικού της χαρακτήρα, εκτιμάται ότι ανατρέπει όποιες ενδεχόμενες σκέψεις για επιχείρηση μπλοκαρίσματος της ελληνικής υποψηφιότητας από τουρκόφωνα κράτη.

Την ίδια ώρα, η Αθήνα θα στηρίξει την τουρκική υποψηφιότητα για τον ΙΜΟ, τον Οργανισμό του ΟΗΕ με βασική αρμοδιότητα την ασφάλεια της διεθνούς ναυτιλίας και την επίβλεψη ασφαλούς επικοινωνίας και συνεργασίας των 175 κρατών-μελών που τον απαρτίζουν. Στα 175 αυτά κράτη περιλαμβάνεται και η Κύπρος, η οποία είναι μέλος του ΙΜΟ από το 1973, αλλά δεν αναγνωρίζεται από την Τουρκία, που ως γνωστόν αμφισβητεί έμπρακτα τη θαλάσσια περιοχή και την ΑΟΖ της Κυπριακής Δημοκρατίας. Υπό αυτή λοιπόν την έννοια, η Τουρκία που στοχεύει στη θέση του γενικού γραμματέα του ΙΜΟ, και με την ψήφο της Ελλάδας, θα εξακολουθεί να μην αναγνωρίζει την Κυπριακή Δημοκρατία. Άρα, πώς θα επιβλέπει την ασφαλή επικοινωνία και συνεργασία με ένα κράτος, που θεωρεί ως ανύπαρκτο; Εδώ λοιπόν υπάρχει αναμφισβήτητα ένα ζήτημα. Τόσο για την τουρκική υποψηφιότητα, όσο και για την ελληνική ψήφο.

Σε κάθε πάντως περίπτωση, η Αθήνα, όπως πληροφορούμαστε, είχε ενημερώσει τη Λευκωσία γύρω από τη συμφωνία με την Άγκυρα, στο πρόσφατο ταξίδι στην ελληνική πρωτεύουσα του Προέδρου Χριστοδουλίδη, ο οποίος είχε εξαγγείλει ενέργειες για αναβίωση του Ενιαίου Αμυντικού Δόγματος. Μέσα σε όλα αυτά, υπάρχουν όμως και κάποια άγνωστα στοιχεία που θα κρίνουν τελικά πόσο ουσιαστική θα είναι η νέα ελληνοτουρκική προσέγγιση:

Ήρθε για να μείνει; Ή πρόκειται για ένα όχημα χρονικής μετάθεσης των μείζονων διαφορών, μετά τις εκλογές στις δύο χώρες; Όπως δημοσίευσε η «Κ» (Βασίλης Νέδος), Ελλάδα και Τουρκία έχουν συμφωνήσει άτυπα σε μορατόριουμ στον αέρα και στη θάλασσα και δεν θα προβαίνουν σε ασκήσεις εθνικής εμβέλειας, κάτι που αναμένεται να επεκταθεί σε όλη τη θερινή περίοδο. Ποιο είναι το εύρος που θα μπορούσε να προσλάβει η νέα ελληνοτουρκική προσέγγιση; Δύναται να καταστεί καταλύτης και στο πεδίο των ελληνοτουρκικών διαφορών ή ακόμη και στο Κυπριακό; Ο Μεβλούτ Τσαβούσογλου φρόντισε πάντως να επισημάνει ότι οι διαφορές παραμένουν και ότι «ορισμένα ζητήματα συζητήθηκαν στις διερευνητικές επαφές αλλά δεν επετεύχθη συμφωνία και ως εκ τούτου τα προβλήματα συνεχίζονται».

Το γεγονός πάντως ότι συζητούνται «τα προβλήματα» και έχει εγκαθιδρυθεί ένας διαύλος επικοινωνίας έχει τη δική του αξία. Χωρίς όμως να εγγυάται –ο διαύλος– από μόνος του αποτελέσματα. Κυρίως στα μείζονα εθνικά ζητήματα, περιλαμβανομένων των διαφορών στο Αιγαίο, στην κυπριακή ΑΟΖ και στο Κυπριακό, όπου η Άγκυρα διαθέτει την έξωθεν κακή μαρτυρία. Και δεν δείχνει διατεθειμένη να αποστασιοποιηθεί από τις έκνομες διεκδικήσεις της.

Υγ. Προς προεδρικό: Όταν Πρόεδρος κάνει ένα φραστικό λάθος και αναφέρεται για παράδειγμα σε συμφωνία της Κυπριακής Δημοκρατίας για «απευθείας εμπόριο» Ε.Ε.-ψευδοκράτους, τότε το προεδρικό αναμένεται να εκδίδει διορθωμένο κείμενο με τη λέξη ΔΙΟΡΘΩΣΗ (κεφαλαία). Σε ανάλογες περιπτώσεις, η Ε.Ε. στέλνει διορθωμένο κείμενο με τη λέξη CORRIGENDUM, αναλαμβάνοντας την ευθύνη του λάθους που έγινε και αποδεχόμενη την ύπαρξή του, χωρίς να το εξαφανίζει. Όταν όμως η λανθασμένη αναφορά εξαφανίζεται από μια προεδρική δήλωση και όταν στη θέση της τοποθετείται αυτό που θα έπρεπε να είχε πει ο Πρόεδρος –αλλά δεν είπε– χωρίς καν μάλιστα τη λέξη ΔΙΟΡΘΩΣΗ, τότε αυτό εκλαμβάνεται, στην καλύτερη περίπτωση, ως παρέμβαση. Η έννοια της διόρθωσης προϋποθέτει και την ανάληψη της ευθύνης ενός λάθους, κάτι που δεν είναι κακό. Εκτός κι αν θεωρούμε ότι ο δικός μας Πρόεδρος είναι αλάνθαστος.

xanthoulis.pavlos@gmail.com

Ερευνα αγοράς πριν από την κάλπη

Του **ΑΛΕΞΗ ΠΑΠΑΧΕΛΑ**

Σε περίπου δύο μήνες από τώρα θα πάμε όλοι στις κάλπες να ψηφίσουμε. Εχουμε μπροστά μας, λοιπόν, λίγο χρόνο να σκεφτούμε, πέρα από ποιο κόμμα, και ποιους υποψηφίους θα σταυρώσουμε. Είναι ανάγκη, τεράστια και εθνική, να κάνουμε μία συστηματική έρευνα αγοράς.

Καλώς ή κακώς, το πολιτικό μας σύστημα βασίζεται σε μεγάλο βαθμό στον σταυρό προτίμησης. Οποιος είναι ο επόμενος πρωθυπουργός θα είναι αναγκασμένος

«Ανθρώπους να μας κυβερνήσουν ψάχνουμε. Δεν κάνουμε κάστινγκ σε τηλεμαϊντανούς για πρωινάδικα!».

να κοιτάξει τη λίστα των εκλεγμένων βουλευτών και από αυτήν να καταρτίσει την κυβέρνησή του. Αν εμείς στείλουμε στο Κοινοβούλιο ανθρώπους που δεν έχουν δουλέψει ποτέ στη ζωή τους, δεν ξέρουν τι θα πει ένσημο ή ο κίνδυνος της απόλυσης, ξέρουν μόνο από συνδικαλισμό, πανεπιστημιακό αμφιθέατρο και κομματικούς σωλήνες, τότε στην επόμενη κυβέρνηση θα υπάρχουν υπουργοί και υφυπουργοί που κανείς δεν προσλάμβανε στην επιχείρησή του. Οποιος κάνει κριτική θα ακούσει την περίφημη φράση που αποδίδεται στον Σεφέρη «αυτός είναι ο θιασός μας, με αυτόν θα παίξουμε». Ή, όπως λαϊκότερα θα έλεγε στενός συνεργάτης πρώην πρωθυπουργού, «αν μου δώσεις πατάτες και ρύζι, πώς θα κάνω εγώ τον μουσακά που θέλεις;».

Το πρόβλημα δεν είναι εύκολο. Είναι ολοένα και λιγότεροι οι συμπολίτες μας που είναι επιτυχημένοι στις δουλειές τους και θέλουν να μπλέξουν με την πολιτική. Οι προσπάθειες να προσελκυσθούν, μέσω μητρώων υποψηφίων και άλλων μεθόδων, δεν απέδωσαν γιατί η πολιτική είναι κάτι πολύ σκληρό. Ιδιαίτερα στην εποχή μας.

Είναι όμως καιρός να σοβαρευτούμε. Στέλνουμε πολλές φορές στη Βουλή ανθρώπους μόνο και μόνο γιατί τους βλέπουμε συχνά στην τηλεόραση, ενίοτε με γαρνιτούρα lifestyle. Ψηφίζουμε αυτούς που ξέρουμε σαν ονόματα και δεν ψάχνουμε ποτέ να βρούμε άλλους, που κάτι έχουν πετύχει στη ζωή τους, θέλουν να προσφέρουν, αλλά δεν έχουν γίνει «ονόματα». Υπάρχουν τέτοιοι άνθρωποι, σε διάφορα κόμματα. Οπως και πολιτικοί που αξίζουν τον σταυρό μας γιατί άφησαν έργο, αποτύπωμα, μετρήσιμο και απτό.

Εξοργίζομαι μερικές φορές με όσους γκρινιάζουν για το πολιτικό προσωπικό της χώρας. Και μετά τους ρωτάς τι ψήφισαν και σου αναφέρουν πολιτικούς που το μόνο που κατέχουν είναι η τέχνη της επικοινωνίας. Νιώθω σαν να θέλω να τους πιάσω από τον γιακά και να φωνάξω: «Ανθρώπους να μας κυβερνήσουν ψάχνουμε. Δεν κάνουμε κάστινγκ σε τηλεμαϊντανούς για πρωινάδικα!».

Εχει ο καιρός γυρίσματα

Του **ΚΩΣΤΑ ΙΟΡΔΑΝΙΔΗ**

Οταν σαν σήμερα, πριν από δύο αιώνες και δύο χρόνια, υψωνόταν το λάβαρο της Επαναστάσεως των Ελλήνων στη Μονή της Αγίας Λαύρας, οι πρόκριτοι, οι καπεταναίοι και οι ιεράρχες του Αγώνα κήρυτταν βέβαια τον πόλεμο ανεξαρτησίας από τον σουλτάνο, αλλά ταυτόχρονα και εναντίον της ευρωπαϊκής τάξεως πραγμάτων, που είχε διαμορφωθεί μετά τη συντριβή του Ναπολέοντα Βοναπάρτη. Εάν αυτό δεν ήταν μια απόπειρα ανατροπής τής πλέον ακραίας και ανορθολογικής μορφής, τότε οι λέξεις έχουν χάσει πλέον το νόημά τους.

Η Επανάσταση του 1821 ήταν βέβαια πόλεμος ανεξαρτησίας από τον σουλτάνο, αλλά ταυτόχρονα και εναντίον της ευρωπαϊκής τάξεως πραγμάτων.

Οταν η είδηση της επαναστάσεως υπό τον πρίγκιπα Υψηλάντη έφτασε στο Λάιμπαχ –τη σημερινή Λιουμπλιάνα–, οι αυτοκράτορες αντιμετώπισαν το θέμα μάλλον με ψυχραιμία. Ο τσάρος της Ρωσίας διαβεβαίωσε την Πύλη ότι δεν πρόκειται να στηρίξει τους Ελληνες εξεγερθέντες, και μαζί με τον Αψβούργο αυτοκράτορα συμφώνησαν ότι το θέμα αφορούσε τον σουλτάνο και δεν επρόκειτο να αναμειχθούν οι ίδιοι. Η Οθωμανική Αυτοκρατορία έκειτο μακράν.

Ο πρίγκιπας Μέτερνιχ ταύτισε ιδεολογικά τους Ελληνες επαναστάτες με τους αντιμοναρχικούς καρμπονάρους. Την υπονομευτική επιρροή στον τσάρο Αλέξανδρο δύο επιφανών Ελλήνων –του Υψηλάντη και του Καποδίστρια– αγωνιζόταν να εξουδετερώσει ο αρχιτέκτονας της Ιεράς Συμμαχίας. Τα υπόλοιπα δεν τον ενδιέφεραν άμεσα.

Η ήττα του Υψηλάντη όμως στη μάχη του Δραγατσανίου δεν σήμανε το τέλος της επαναστάσεως, που μεταλαμπαδεύτηκε σχεδόν αμέσως στην Πελοπόννησο. Και ενώ ο Μέτερνιχ ασχολείτο με τη σταθεροποίηση του ευρωπαϊκού συστήματος, δεν έλειψαν τα ευτράπελα. Στις 3 Μαρτίου 1822 έγραφε σε επιστολή του τα εξής:

«Αυτές τις μέρες ο αυτοκράτορας της Αυστρίας Φράνσις έλαβε επιστολή υπογραφόμενη "από ένα φίλο" που τον παρακινούσε να προτείνει τον Καποδίστρια για το αξίωμα του βασιλέα της Ελλάδος». Δεν θα είχε αντίρρηση προσωπικά, είπε ο Μέτερνιχ. Καλύτερα βασιλεύς παρά υπουργός του τσάρου.

Την ίδια εποχή, Αλβανός έμπορος μετέφερε στον Μέτερνιχ επιστολή τού Αλή Πασά, που του ζητούσε να του στείλει «συνταγματολόγο», διότι πίστευε ότι διά της παροχής Συντάγματος θα αμβλυνόταν η δυσαρέσκεια των υπηκόων του.

Ο Μέτερνιχ συμβούλευσε τον κομιστή του μηνύματος πως το καλύτερο «Σύνταγμα» ήταν να υποταχθεί ο Αλή Πασάς στη θέληση του σουλτάνου. Οταν ο Αλβανός έμπορος επέστρεψε στα Ιωάννινα, ο Αλή Πασάς είχε ήδη αποκεφαλισθεί από τον Χουρσίτ Πασά στις 22 Φεβρουαρίου 1822.

Και ενώ αυτά συνέβαιναν στη κραταιά αυτοκρατορία των Αψβούργων, η επανάσταση συνεχιζόταν στην Ελλάδα και ήρθε μια στιγμή που ο στρατηγός Χάμιλτον πήγε στο Ναύπλιο και πρότεινε στον Κολοκοτρώνη συμβιβασμό με τη διαμεσολάβηση της Αγγλίας.

«Ο βασιλεύς μας εσκοτώθη, καμία συνθήκη δεν έκαμε. Η φρουρά του [οι λεγόμενοι κλέφτες] είχε παντοτινό πόλεμο με τους Τούρκους και τα δύο φρούρια [η Μάνη και το Σούλι] ήταν πάντοτε ανυπότακτα», είπε ο Κολοκοτρώνης, και ο Χάμιλτον δεν ξαναμίλησε.

Το σύστημα Μέτερνιχ κατέρρευσε το 1848 από τις επαναστάσεις που σάρωσαν τότε την Ευρώπη και ο ίδιος εξεδιώχθη από την καγκελαρία της αυτοκρατορίας. Την εποχή εκείνη στην Ελλάδα βασίλευε ο Οθων. Εχει ενδιαφέρουσες τροπές η Ιστορία.

Από τον Καποδίστρια στο βαθύ κράτος

Του **ΤΑΚΗ ΘΕΟΔΩΡΟΠΟΥΛΟΥ**

Ο Ιωάννης Καποδίστριας αποβιβάστηκε στο Ναύπλιο τον Ιανουάριο του 1828. Ηταν ο πρώτος κυβερνήτης ενός κράτους που δεν ήταν ακριβώς κράτος. Χωρίς συγκεκριμένη επικράτεια, με τον ανδρικό πληθυσμό του αποδεκατισμένο από τα χρόνια του αγώνα, τη γη αφημένη στην τύχη της, τα γυναικόπαιδα στο έλεος της πείνας και της αρρώστιας. Ηταν έντιμος ο Καποδίστριας. Αγαπούσε αυτή την περίπου χώρα που του έτυχε να κυβερνήσει και έκανε ό,τι ήταν ανθρωπίνως δυνατόν για να τη βοηθήσει να σταθεί στα πόδια της. Θέλησε να μεταμορφώσει το υβρίδιο σε κράτος που θα μπορούσε να βρει τη θέση του στον χάρτη της Ευρώπης του καιρού του. Εφτιαξε ορφανοτροφεία, έφτιαξε σχολεία, προσπάθησε να οργανώσει Κοινοβούλιο και δικαστικό σύστημα. Τον δολοφόνησαν ο Κωνσταντίνος και ο Γεώργιος Μαυρομιχάλης το 1831. Και έτσι έκλεισε η προσπάθειά του να δημιουργήσει ένα κράτος προσαρμοσμένο στις προδιαγραφές του καιρού του.

Το κράτος εντέλει δημιουργήθηκε. Μετά τους συνηθισμένους εμφυλίους – αυτό το ξέσπασμα του φθόνου που υιοθετεί διάφορα πολιτικά προσχήματα για να κρύψει τη γύμνια του. Και η Ελλάδα, ης την μνήμην επιτελούμεν σήμερον, έφθασε αισίως να αποκτήσει Σύνταγμα που της παραχώρησε ο βασιλιάς της Οθων το 1843, και ένα χρόνο μετά, στην Εθνοσυνέλευση του 1844, πήρε τη μεγάλη απόφαση για το μέλλον της. Ποιοι έχουν δικαίωμα να διορισθούν στο ελληνικό Δημόσιο; Σύγκρουση ανάμεσα στους «αυτόχθονες» και τους «ετερόχθονες». Υπέρ των «αυτοχθόνων» ο Μακρυγιάννης. Τότε φέρεται είπών: «Εάν δεν φάγωμεν ημείς, ας πάει κατά διαόλου η ελευθερία». Υπέρ των ετεροχθόνων ο Κωλέττης: «Διά την μεγάλην ταύτην ιδέα του ελληνισμού επολεμήσαμεν, διά τους απανταχού Ελληνας». Πλειοψηφία οι «αυτόχθονες»: το ελληνικό Δημόσιο θα το επανδρώσουν όσοι προέρχονται από τις απελευθερωμένες περιοχές, την Πελοπόννησο, τη Στερεά και τις Κυκλάδες, οι αμόρφωτοι και πεινασμένοι. Ας θυμηθούμε ότι ο Κωνσταντίνος Παπαρρηγόπουλος δεν διοριζόταν καθηγητής στο Πανεπιστήμιο ως Κωνσταντινουπολίτης, κοινώς ετερόχθων.

Η δικαίωση των «αυτοχθόνων» ταυτίσθηκε με τη μεγαλύτερη καταστροφή της σύγχρονης ελληνικής Ιστορίας, την ήττα στη Μικρά Ασία. Οι «απανταχού Ελληνες» της Μεγάλης Ιδέας κατέληξαν πρόσφυγες στο ελληνικό κρατίδιο προσφέροντας κοινωνική και πολιτική υπεραξία στους διαχειριστές του.

Αν και δεν είμαι ιστορικός επιστήμων, προσπαθώ χρόνια τώρα να αντιληφθώ την ψυχολογική αξία του κρατισμού μας. Κοινώς το βάρος με το οποίο το βαθύ κράτος δεσμεύει όσες κοινωνικές δυνάμεις προσπαθούν να απελευθερωθούν. Γιατί ο Κωνσταντίνος Καραμανλής, ο κανονικός, ενώ προσπάθησε να συγκροτήσει μια σύγχρονη ευρωπαϊκή δημοκρατία, δεν μπόρεσε να συγκρουσθεί μαζί του; Γιατί ο Κώστας Σημίτης δεν κατάφερε να απαλλαγεί από το βάρος του; Το βάρος του κρατισμού είναι το βάρος του βαθέος κράτους. Και γιατί ο Κυριάκος Μητσοτάκης, εν έτει 2023, έχει να αντιμετωπίσει το βαθύ κράτος ως το αδύναμο σκέλος της εξουσίας του; Ισως να μην είναι τυχαίο ότι και τους τρεις αυτούς ηγέτες της Μεταπολίτευσης τους απασχόλησε η θέση της Ελλάδας στη διεθνή σκηνή. Ισως να μην είναι τυχαίο ότι κανείς από τους τρεις δεν είχε τη συμπαράσταση των πολιτικών κομμάτων στα οποία στηριζόταν.

Είμαστε μια συντηρητική κοινωνία. Ας το πάρουμε απόφαση. Ο Ιωάννης Καποδίστριας ήθελε να οργανώσει ένα σύγχρονο κράτος για την εποχή του. Σήμερα το αίτημα παραμένει ανικανοποίητο. Το 1844 στην Εθνοσυνέλευση τσακώνονταν για την αξιολόγηση των δημοσίων υπαλλήλων. Η διαφορά ανάμεσα στους «αυτόχθονες» και τους «ετερόχθονες» ήταν ένα είδος αξιολόγησης. Σήμερα το ζήτημα της αξιολόγησης είναι καίριο. Ποιος θα αξιολογήσει ποιον με ποια κριτήρια. Κάπως έτσι βρέθηκε εκείνη την άγρια νύχτα ο μοιραίος σταθμάρχης του οποίου κανείς δεν αξιολόγησε την ανικανότητα, με αποτέλεσμα να θρηνούν σήμερα οικογένειες τα παιδιά τους, τα αδέλφια τους, τους φίλους τους.

Εχουμε σταθερές αξίες. Να φτιάξουμε ένα σύγχρονο κράτος, σαν αυτό που ήθελε ο Καποδίστριας. Οποιον κι αν ρωτήσεις σήμερα, το ίδιο θα σου πει. Ευγενής η πρόθεση, πλην όμως κάποτε θα έπρεπε να αναρωτηθούμε για τις δυνατότητές της να παράγει αποτελέσματα. Ενα σύγχρονο κράτος δεν έχει τη δύναμη να αποκλείει δυστυχήματα. Εχει όμως τη δυνατότητα να ελέγξει τη βλακεία του σταθμάρχη. Το αντέχουμε ως κοινωνία; Ή μήπως τα συντηρητικά μας αντανακλαστικά είναι τόσο ισχυρά που προτιμούμε να θρηνούμε θύματα προκειμένου να κρίνουμε τους ζωντανούς; Για την τραγωδία στα Τέμπη ευθύνεται το βαθύ κράτος. Αυτό το ασπόνδυλο μαλάκιο που γεννήθηκε μαζί με την Ελλάδα και εξακολουθεί να τη διαχειρίζεται.

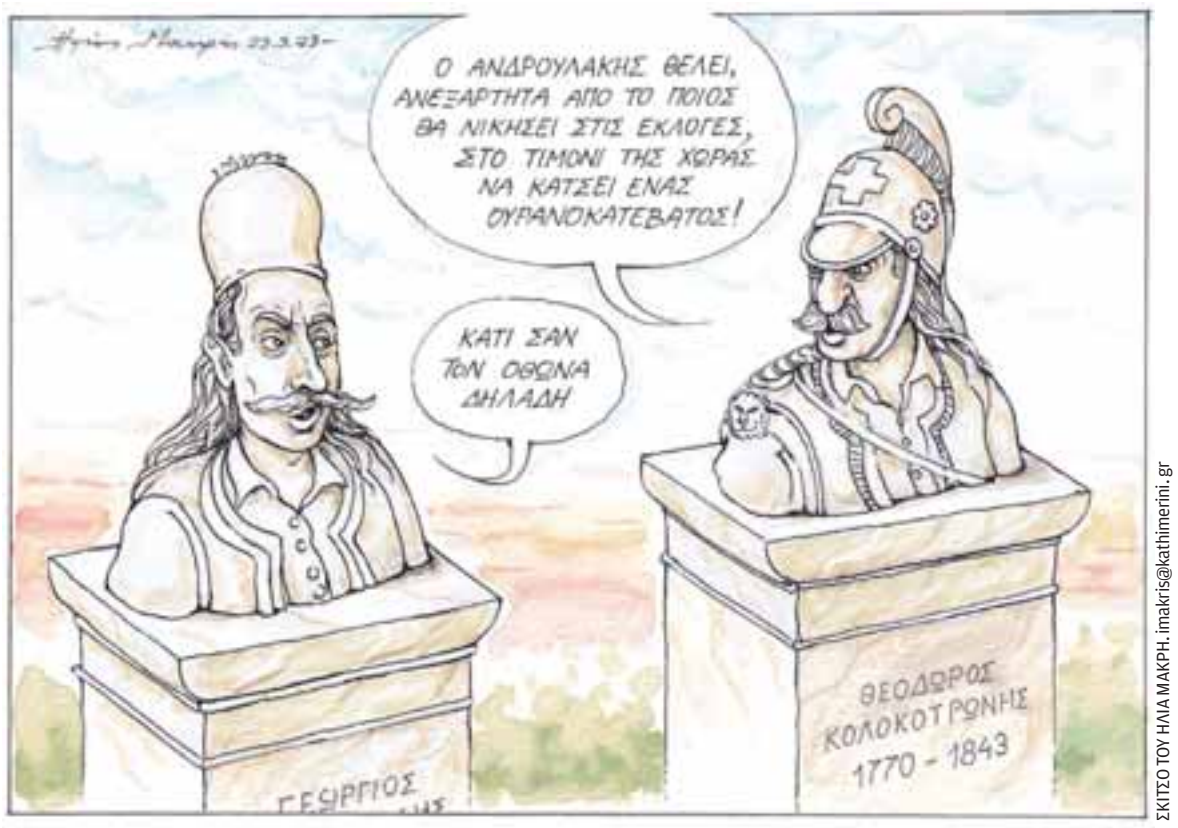

ΣΚΙΤΣΟ ΤΟΥ ΗΛΙΑ ΜΑΚΡΗ. imakris@kathimerini.gr

Εθνομηδενισμού πρωτεία

Του **ΧΡΗΣΤΟΥ ΓΙΑΝΝΑΡΑ**

Υπάρχει συλλογική ενοχή; Ή ο νομικός καταλογισμός και η ψυχολογική βίωση της ενοχής είναι μόνο και πάντοτε ατομικό γεγονός; Μπορούμε να αποδώσουμε έγκλημα, πταίσμα ή παράπτωμα συνολικά σε μια κοινωνία, σε ένα έθνος, σε έναν θεσμό – μπορεί να εντοπισθεί συλλογικά η ενοχή;

Στην περίφημη Δίκη της Νυρεμβέργης, μετά τον Δεύτερο Παγκόσμιο Πόλεμο, καταδικάστηκαν είκοσι τέσσερα άτομα, εγκληματίες πολέμου, αλλά και οκτώ θεσμοί (ένας από τους θεσμούς ήταν η Γκεστάπο). Τότε το δικαστήριο δέχθηκε ότι ένας θεσμός μπορεί να είναι ένοχος καθεαυτόν – η δομή, η λειτουργία και οι επιδιώξεις του να έχουν εγκληματικό χαρακτήρα.

Και όταν ο θεσμός είναι ένοχος, πόσην ευθύνη υπέχει το επιμέρους άτομο που μετέχει στην υπαλληλική στελέχωση του θεσμού; Αν στην Ελλάδα σήμερα ένα δημόσιο νοσοκομείο, ή εφορία ή και το ίδιο το κοινοβούλιο είναι θεσμοί που παράγουν ελάχιστη ωφέλεια και μείζονα βασανισμό του πολίτη, πόσο ένοχος πρέπει και μπορεί να αισθάνεται όποιος κερδίζει το ψωμί του υπηρετώντας τον ένοχο θεσμό;

Αλλά το ουσιωδέστερο ερώτημα είναι: Με ποιες προϋποθέσεις μπορεί να λειτουργήσει καταλογισμός και επίγνωση ενοχής; Η ενοχή έχει εξ ορισμού αναφορικό χαρακτήρα, είμαι ένοχος απέναντι σε κάποιον ή σε κάποιους – στην οικογένειά μου, στους συνεργάτες μου, στην τοπική κοινότητα, στην κοινωνία ευρύτερα. Οταν αυτή η αναφορά παύει να αντιπροσωπεύει πραγματικότητα σχέσεων, όταν γίνει αφηρημένη και θεωρητική, εκπίπτει και η ενοχή σε νομικό ρητόρευμα. Οταν απέναντι δεν υπάρχει κανείς, όταν ο «λαός», οι «συμπολίτες», η «πατρίδα» είναι λέξεις κενές, δίχως αντίκρισμα σχέσεων κοινωνίας, τότε και ο πιο σαδιστικός βασανισμός ανθρώπου από άνθρωπο, η αυθαιρεσία, η ακύρωση ανειλημμένων δεσμεύσεων δεν δημιουργούν ενοχές. Η λέξη λειτουργεί ως γυμνό και μόνο κέλυφος, δίχως επιπτώσεις ή συνέπειες.

Πριν από χρόνια, ο τότε Αμερικανός πρόεδρος Κλίντον αποδέχθηκε ευθαρσώς συγκεκριμένη ενοχή του, που πήρε και πλανητική δημοσιότητα. Αλλά αυτή η ενοχή (και η αίτηση συγγνώμης που τη συνόδευσε) δεν θεωρήθηκε ασυμβίβαστη με το προεδρικό αξίωμα και την άσκηση της πλανηταρχικής εξουσίας του προέδρου των ΗΠΑ. Ανάλογα και ο άλλοτε πρωθυπουργός της Ελλάδας Ανδρέας Παπανδρέου είχε αποδεχθεί την «πολιτική ευθύνη του σκανδάλου Κοσκωτά», αλλά και αυτός δεν διανοήθηκε να υποστεί την παραμικρή συνέπεια της ομολογημένης ενοχής του.

Σήμερα πια, στην πολιτισμική μας πραγματικότητα και νοοτροπία, τίποτα δεν δεσμεύει κανέναν, έχει ίσως πάψει να λειτουργεί άξονας κοινωνικής αναφοράς της ευθύνης. Ισως είναι η πρώτη φορά στην ανθρώπινη Ιστορία, που το αίσθημα της ευθύνης και η συνακόλουθη βίωση της ενοχής έχει τόσο ριζικά αμβλυνθεί. Από τον «πλανητάρχη» έως τον οδηγό ταξί και από τα «πνευματικά» καθιδρύματα έως τα συνδικαλιστικά σωματεία, όλοι δικαιούνται να ακυρώνουν τις δεσμεύσεις τους, αφού τα κριτήρια για τον καταλογισμό και την επίγνωση ενοχής συρρικνώνονται σε νομική κενολογία.

Αυτονόητο και το παιχνίδι της μεταφοράς των ευθυνών από τον κυρίως υπεύθυνο στον απλώς αυτουργό – ή το αντίστροφο, όταν ο αυτουργός καλύπτεται από απρόσωπο φορέα ευθύνης. Ο οδηγός της νταλίκας, που παίρνει εντολή να τρέχει τις περισσότερες και να κοιμάται τις λιγότερες κατά το δυνατόν ώρες, θεωρεί τον εαυτό του ανεύθυνο όταν προκαλέσει δυστύχημα, αλλά την ενοχή αποποιείται και ο εντολέας που εμπιστεύθηκε την ικανότητα ή την αντοχή του οδηγού. Ανεύθυνος είναι και κάθε υπάλληλος υπουργείου ή δημόσιου οργανισμού: βασανίζει δίχως ενοχές (συχνά και με φανερή ηδονή) τον πολίτη, αφού είναι «το σύστημα» που φταίει για όλα, ακόμα και για τη δική του βάναυση συμπεριφορά.

Οι εκτιμήσεις της αντικοινωνικής συμπεριφοράς υπακούουν σε ιδεολογικά προτάγματα, σε πολιτικές στρατηγικές ή σε διαπλεκόμενα συμφέροντα, δημιουργώντας κυκεώνα συγχύσεων, όπου χάνεται κάθε μέτρο ευθύνης και ενοχής. Η ελπίδα του Χέγκελ ότι η Ιστορία, ως συλλογική μνήμη και κρίση, είναι το υπέρτατο κοσμικό δικαστήριο, αποδεικνύεται, στον δικό μας κόσμο και πολιτισμό, ρομαντικό ιδεολόγημα. Στη σημερινή Ελλάδα, π.χ., εξακολουθούμε να συντηρούμε, με την ψήφο μας, στο ενεργό προσκήνιο κόμματα με εξόφθαλμη εγκληματική συμπεριφορά και ευθύνη για την οικολογική καταστροφή, την απάνθρωπη πολεοδομική χωροταξία, την αναπηρία εκπαιδευτικής κατάρτισης και καλλιέργειας χιλιάδων παιδιών, τον βασανισμό και εξευτελισμό ατέλειωτου αριθμού ανθρώπων στα δημόσια νοσοκομεία.

Υπήρξε ηθική και πολιτική ευθύνη της γερμανικής κοινωνίας του μεσοπολέμου για την άνοδο του εθνικοσοσιαλισμού στην εξουσία και για τη φρίκη των εγκλημάτων του; Υπάρχει εθνική και πολιτική ευθύνη της ελλαδικής κοινωνίας σήμερα για την ανήκεστη κρατική μας διάλυση; Αλλά και αν γίνει συνειδητή η συλλογική μας ενοχή, ποιο το όφελος; Η μετάνοια είναι μόνο ατομικό κατόρθωμα και ποτέ δεν εκβιάζεται. Ο συλλογικός μας βίος παραμένει μια πτήση στο τυχαίο.

Περισσότερη ουσία

Του **ΓΙΑΝΝΗ ΙΩΑΝΝΟΥ**

Όταν πριν από τέσσερα χρόνια ο Μάικ Πομπέο επισκέπτονταν την Ιερουσαλήμ, στον ίδιο χρόνο με την Τριμερή Ελλάδος-Ισραήλ-Κύπρου, η πολιτική επικοινωνία της τότε κυβέρνησης Αναστασιάδη, με τον νυν Πρόεδρο ως ΥΠΕΞ, έκανε λόγο για «τριμερή που έγινε τετραμερή με τη συμμετοχή των ΗΠΑ» και πανηγύριζε για την αναβάθμιση της ΚΔ σε διεθνές και περιφερειακό επίπεδο. Τέσσερα χρόνια μετά ωστόσο, η Ανατολική Μεσόγειος παραμένει πεδίο ισχυρών ανακατατάξεων και επιπλέον η πολιτική των Τριμερών, που τόσο πολύ διαφημίστηκε, έχει ατονίσει ως προς τη συχνότητά της, με τον τελευταίο γύρο με τη συμμετοχή της Ιορδανίας να ακυρώνεται «διακριτικά» από την Αθήνα.

Την ίδια στιγμή η προσπάθεια για επίσκεψη του νέου Προέδρου σε Αίγυπτο (εντός Απριλίου εν μέσω Ραμαζανίου) και Ισραήλ σε δυνητικό χρόνο (λόγω της φοβερής πολιτικής κρίσης που διανύει) μπορεί να είναι ωφέλιμη και χρήσιμη, συμβαίνει ωστόσο σε μια περίοδο που τόσο το Ισραήλ όσο και η Αίγυπτος επανεκκινούν τις σχέσεις τους σε διμερές επίπεδο με αυτά τα δύο σημαντικά κράτη –εξέλιξη που για την οποία αν έγραφε και επεξηγούσε κανείς πριν από τέσσερα χρόνια η ανάλυσή του βαφτίζονταν αμέσως «ανεπαρκής» υπό το διαχρονικό αφήγημα του «μηδενικού αθροίσματος», λες και οι διεθνείς σχέσεις είναι win-lose ή lose-lose με όρους διεθνούς συστήματος του 19ου αιώνα.

Η απόσταση μεταξύ ουσίας και πολιτικής επικοινωνίας σε θέματα που άπτονται της εξωτερικής πολιτικής δεν υπάγεται, διαχρονικά, στη θεωρητική και πρακτική εφαρμογή της δεύτερης, αλλά ούτε περιορίζεται στον κυνισμό της πρώτης. Είναι ένα δυναμικό πεδίο στο οποίο, αν δεν κυριαρχεί ένα dominant equilibrium, εγκυμονεί πάντα ο κίνδυνος να κάνεις μόνο PR καμπάνιες ή να χρησιμοποιείς την εξωτερική πολιτική για λόγους εσωτερικής πολιτικής κατανάλωσης. Γι' αυτό το πεδίο ως προς την απόσταση πρέπει πάντα να κλείνει χωρίς αποκλίσεις.

Επιπλέον, η περίοδος που συμπίπτει με τις πρώτες 100 ημέρες της νέας κυβέρνησης τυγχάνει, λόγω των τουρκικών εκλογών και της προσπάθειας για επανεκκίνηση του Κυπριακού, να συμπίπτει ως προς τον χρονισμό με μια πολύ ενδιαφέρουσα περίοδο ανακατατάξεων στην ανατολική Μεσόγειο και στις χώρες ΜΕΝΑ. Όπου όλοι περιμένουν το νέο παράδειγμα στην Άγκυρα και το πώς θα κινηθεί το διεθνές σύστημα με την τροπή του πολέμου στην Ουκρανία.

Η πολιτική των Τριμερών, μια σοβαρή προσπάθεια επανεκκίνησης του Κυπριακού, η αναβάθμιση των σχέσεων της ΚΔ σε διμερές και πολυμερές επίπεδο με τα κράτη της περιοχής και μια ολοκληρωμένη πολιτική για την εθνική ασφάλεια και την εθνική στρατηγική οφείλουν να αποτελούν ζητήματα περισσότερης ουσίας με ισχυρό θεσμικό αποτύπωμα και λιγότερη μικροκομματική πολιτική προβολή.

Και να υπάγονται, αναστοχαστικά, με μια υπεύθυνη στάση, ως αντικείμενα διαβούλευσης τόσο ως προς την κριτική τους αξιολόγηση από την αντιπολίτευση όσο και ως προς την πολιτική τους επικοινωνία στην κυπριακή δημόσια σφαίρα. Το πρώτο έτσι ώστε να μην υφίσταται μηδενισμός, να υπάρχει συναίνεση και -σημαντικότερα- σύνεση όταν ακούγεται και μια αντίθετη άποψη και το δεύτερο για να μην υπάρχει ο κίνδυνος της ανακολουθίας που σε σημαντικά ζητήματα εξωτερικής πολιτικής συνήθως οδηγεί σε πολύ αμήχανες καταστάσεις ως προς την αξιοπιστία της Κυπριακής Δημοκρατίας.

Ο Αμερικανός Πρόεδρος Κένεντυ συνόψιζε τη συζήτηση περί ουσίας και επικοινωνίας στην εξωτερική πολιτική με ένα τσιτάτο που συνοψίζει το πνεύμα αυτής της άποψης που παραθέτω: «Η εσωτερική πολιτική μπορεί να μας κάνει να χάσουμε. Η εξωτερική πολιτική μπορεί να μας σκοτώσει». Ισχύει εις το ακέραιο και θα μπορούσε να διαβαστεί και ανάποδα –στην Κύπρο που συχνά κάνουμε πολιτική κοιτάζοντας μόνο το εσωτερικό ακροατήριο.

Περισσότερη ουσία λοιπόν.

ioannoug@kathimerini.com.cy
Twitter: @JohnPikpas

EPA/MOHAMMED BADRA

Διαδηλωτής ανάβει δάδα καθώς χιλιάδες άνθρωποι συμμετέχουν στις μαζικές διαδηλώσεις ενάντια στη μεταρρύθμιση του συνταξιοδοτικού συστήματος από τη γαλλική κυβέρνηση (αύξηση της ηλικίας συνταξιοδότησης από τα 62 στα 64 έτη).

Παράθυρο ευκαιρίας. Αλλά πώς;

Του **ΛΑΡΚΟΥ ΛΑΡΚΟΥ**

Αλλάζει πολιτικές η Τουρκία; Το παράδειγμα με Δένδια-Τσαβούσογλου λέει, ναι, υπό προϋποθέσεις. Κάνει κωλοτούμπες, αν χρειαστεί; Ναι, υπό προϋποθέσεις, όπως το παράδειγμα με την κατάρριψη ρωσικού πολεμικού, μεσολάβηση, απολογία, αποκατάσταση. Αυτές τις ημέρες άνοιξε την πόρτα του ΝΑΤΟ στη Φινλανδία (με επίσκεψη Ερντογάν στο Ελσίνκι). Αποκαθιστά διπλωματικές σχέσεις με Αίγυπτο (επίσκεψη Τσαβούσογλου στο Κάιρο). Συμφωνία ώστε η Άγκυρα να ψηφίσει την ελληνική υποψηφιότητα για το ΣΑ του ΟΗΕ και η Αθήνα να στηρίξει την τουρκική υποψηφιότητα για τη θέση του γ.γ. Διεθνούς Ναυτιλιακού Οργανισμού (ΙΜΟ). Το μομέντουμ έχει τη σημασία του, σεισμοί, εκλογές με χαμηλούς τόνους, κλείσιμο εκκρεμοτήτων του παρελθόντος, καμπάνια του ΚΑΔ ότι αυτό αποτελεί την παράταξη που μπορεί να διαχειριστεί τα «δύσκολα».

Πώς συνδέονται τα πιο πάνω με το Κυπριακό; Κλασικό παραμένει το παράδειγμα με το ζήτημα του τερματισμού των επεμβατικών δικαιωμάτων, όπως διαμορφώθηκε στο Κραν Μοντάνα, συμφωνία υπό προϋποθέσεις. Ο λόγος στον τότε ειδικό σύμβουλο του γενικού γραμματέα του ΟΗΕ για την Κύπρο, Έσπεν Μπαρθ Αϊντε:

«Ο γ.γ. και εγώ, όταν δοκιμάζαμε την ευελιξία όλων κατανοήσαμε ότι ως συμβολή στο τελικό πακέτο θα έπρεπε να είναι δυνατόν όλοι να συμφωνήσουν σε άμεσο τερματισμό των επεμβατικών δικαιωμάτων με την έναρξη της ισχύος, αλλά, φυσικά, μόνο εάν συμφωνήσουν με το υπόλοιπο του τελικού πακέτου... Δεν υπήρξαν προσφορές που θα ίσχυαν από μόνες τους». Τι ήταν το «υπόλοιπο του τελικού πακέτου»; Κυρίως το ζήτημα της πολιτικής ισότητας και της μιας τ/κ ψήφου στο ομοσπονδιακό υπουργικό συμβούλιο σε αντικατάσταση του βέτο του 1960. Κατά συνέπεια, το τελικό στάδιο αφορούσε την ισορροπία που θα άφηνε και τις δύο πλευρές ικανοποιημένες, αμοιβαία επωφελείς ισορροπίες, με τα «στρατεύματα κάτω (πίσω) στα παλιά επίπεδα». Ξανά Αϊντε: «Στην κρίσιμη τελική στιγμή μία συμφωνία θα υλοποιείτο μόνο ως πακέτο, όπου όλοι θα κατόρθωναν να πάρουν ό,τι ήταν περισσότερο σημαντικό γι' αυτούς».

> *Το ερώτημα είναι απλό: τι κάνει η ίδια ηγεσία εντός Κύπρου για να πείσει ότι μιλάει σοβαρά; Υπάρχει ευρύ πεδίο πρωτοβουλιών που μπορεί να αναληφθούν. Δεν έχει αναληφθεί καμία.*

Ο Ν. Χριστοδουλίδης έκανε κύκλο συναντήσεων με ηγετικές προσωπικότητες στις Βρυξέλλες. Μπορεί να επιτύχει η προσπάθεια μόνο με κατανόηση της αιτίας που προκάλεσε το ναυάγιο στο Κραν Μοντάνα. Υπάρχει δυνατότητα για πρόοδο. Είναι δική του ευθύνη να διαρρήξει τον πυρήνα αυτής της πολιτικής που έφερε την αποτυχία στις 7 Ιουλίου 2017. Αυτής που οδήγησε τον γ.γ. να επαινέσει την Τουρκία για «τη σθεναρή στήριξή της στη διαδικασία» και, ίσως, αυτής που οδήγησε τον γ.γ. να μη δώσει χρόνο, παρά τις προσπάθειες της Λευκωσίας, για ξεχωριστή συνάντηση μαζί του στις Βρυξέλλες. Ο κύκλος εξελίσσεται υπό προϋποθέσεις. Γι' αυτό έστειλε προσφάτως στη νήσο τη βοηθό γ.γ. ΝτιΚάρλο.

Στις 22/3, σύμφωνα με κυβερνητικές πηγές με τις οποίες μίλησε το ΚΥΠΕ, ο ΠτΔ Νίκος Χριστοδουλίδης «παρουσίασε στους προέδρους της Κομισιόν και του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου την προσέγγισή του όσον αφορά στο Κυπριακό, ενώ διαπίστωσε πως οι ηγέτες των θεσμών βλέπουν παράθυρο ευκαιρίας για το Κυπριακό. Ο Πρόεδρος αντάλλαξε απόψεις με την Ούρσουλα φον ντερ Λάιεν και τον Σαρλ Μισέλ για την πρόταση της Κύπρου για ενεργότερη εμπλοκή της Ε.Ε. στις διαπραγματεύσεις. Στο πλαίσιο της συζήτησης αυτής, ο ΠτΔ συζήτησε το προφίλ που μπορεί να έχει η πολιτική προσωπικότητα που η Κύπρος θεωρεί πως θα μπορούσε να αναλάβει καθήκοντα πολιτικού απεσταλμένου της Ε.Ε.». Ο ίδιος ο ΠτΔ δήλωσε πως «βλέπω να υπάρχει μια έντονη επιθυμία για επανέναρξη των συνομιλιών για επίλυση του Κυπριακού αξιοποιώντας σημαντικές συγκυρίες που υπάρχουν τη συγκεκριμένη στιγμή».

Είναι εξαιρετικά ενδιαφέρον πως όλα τα πιο πάνω αφορούν ενέργειες που θα κάνουν άλλοι, αλλά τίποτε που να αφορά την ε/κ ηγεσία. Το ερώτημα είναι απλό: τι κάνει η ίδια ηγεσία εντός Κύπρου για να πείσει ότι μιλάει σοβαρά; Υπάρχει ευρύ πεδίο πρωτοβουλιών που μπορεί να αναληφθούν. Δεν έχει αναληφθεί καμία. Το να αφήνουμε την κοινή γνώμη στο περιθώριο του Κυπριακού, το να μην λέμε κουβέντα «γιατί μάς συμφέρει η λύση». Το να αδαφορούμε για το τι σημαίνει στον χρόνο το «τζείνοι ποτζεί, τζιαι, εμείς ποδά», δεν μας δίνει τα αναγκαία εργαλεία για να πείσουμε εκτός. Οι άλλοι προφανώς θέτουν ερωτήματα: «να διορίσουμε απεσταλμένο, αλλά εσείς τι ακριβώς θα κάνετε εν τω μεταξύ; Μόνο να περιμένετε πότε να συνομιλήσετε;».

Αλλά η εποχή του να κάνουμε συνομιλίες, περιπαίζοντας τους κουτόφραγκους ότι θέλουμε και λύση, έκλεισε οριστικά τον κύκλο της το 2017. Σήμερα αν δεν κάνεις πολλά και σημαντικά, αν δεν πείσεις με έργα ότι θέλεις και το πλαίσιο του ΟΗΕ αλλά και όλα όσα το υποστηρίζουν (και τα οποία κάθε τόσο καταγράφει σε εκθέσεις του ο γ.γ. του ΟΗΕ), ουδείς θα μας λάβει σοβαρά υπόψιν. Ποια είναι τα ελάχιστα μέτρα που θα πείσουν ΟΗΕ και Ε.Ε. ότι μιλάμε σοβαρά; Ανοικτή στήριξη της ΔΔΟ, διπλωματία των πολιτών, ανάδειξη/προβολή σε έργα που προωθεί η Ε.Ε. κλπ. Αν κάθε βράδυ παρελαύνει η ευθεία υπονόμευσης της λύσης από κανάλια που ζουν από/και για το να μην αλλάξει τίποτε, τι νομίζουμε ότι καταλαβαίνουν οι κουτόφραγκοι;

Η απαίτηση από τους άλλους να κάνουν το α ή το β, ενώ εμείς δεν έχουμε καμιά απαίτηση από το πολιτικό μας προσωπικό, δεν έχει πιθανότητες να πετύχει. Ο χρόνος θα εξανεμίσει τις προσδοκίες, γιατί αυτές απαιτούν, κυρίως, θάρρος και συνέπεια...

www.larkoslarkou.org.cy

Το κολοσσιαίο κόστος μιας ρητορικής απειλής

Της **ΤΑΣΟΥΛΑΣ ΚΑΡΑΪΣΚΑΚΗ**

Παράλλακτες απειλές ακολουθούν σταθερά η μία την άλλη. «Είναι υψηλότερος από ποτέ ο κίνδυνος ενός πυρηνικού πολέμου, η Μόσχα βρίσκεται σε de facto σύγκρουση με την Ουάσιγκτον για τον πόλεμο στην Ουκρανία», είπε προ ημερών ο Ρώσος υπουργός Εξωτερικών Σεργκέι Ριαμπκόφ. Επαναλαμβάνοντας τη χιλιομασημένη φοβέρα των Πούτιν, Μεντβέντεφ, Πεσκόφ, Λαβρόφ. Κάθε φορά που δυτικές χώρες αναγγέλλουν αποστολή στρατιωτικής βοήθειας στην Ουκρανία, η Ρωσία ξεσπάει σε πυρηνικές απειλές. Χωρίς νέο περιεχόμενο ή το επιφαινόμενο μιας διαφορετικής σημασίας, ως ρεφρέν ενός κυνικού εκφοβισμού. Απότοκο μιας έξαρσης κυριαρχικού παραλογισμού; Μπλόφα; Ή προπαγάνδα; Προπαγάνδα, λένε οι αναλυτές. Ομως... Οσο υπάρχουν πυρηνικά, μπορούν να εκτοξευθούν. Από τον Πούτιν ή άλλον (απελπισμένο, παγιδευμένο, ημιπαράφρονα) κάτοχο κεφαλών.

Ο Πούτιν έχει θέσει –το υπενθυμίζει συνεχώς– τα πυρηνικά του σε «ειδικό καθεστώς μάχης». Ορος επινοημένος από τον ίδιο, για χρήση μάλλον στη μάχη ρητορικής, την οποία θεωρεί ότι κερδίζει ενάντια σε μια Δύση, όπως πιστεύει, ευάλωτη στην παραπληροφόρηση και τις θεωρίες συνωμοσίας, με χαμηλή εμπιστοσύνη στις κυβερνήσεις, μια Δύση που φοβάται τα ρωσικά πυρηνικά περισσότερο απ' ό,τι η Ρωσία τα δυτικά πυρηνικά. Μέχρι στιγμής οι πυρηνικές κεφαλές μοιάζουν χρήσιμες μόνο για το πογκρόμ ψυχολογικού εκφοβισμού που εξαπολύει ο Πούτιν. Με στόχο να κρατήσει Ουκρανία και Δύση χωριστά.

Είναι αυτή μια στρατηγική που υπονομεύει ή ενισχύει την αρχιτεκτονική των επιχειρημάτων πάνω στην οποία βασίζεται η έπαρση του αναθεωρητή; Για τον κοινό νου, η εκτόξευση πυρηνικών απειλών εγκυμονεί είτε έναν γλυκύ ή έναν φαρμακερό καρπό, ανάλογα με την έκβαση του πολέμου. Εάν η χώρα με το μεγαλύτερο πυρηνικό οπλοστάσιο στον κόσμο (5.997 κεφαλές, από τις οποίες οι 1.520 έχουν αποσυρθεί· διαθέσιμες ή ενεργές 2.565 στρατηγικές και 1.912 τακτικές) υποστεί ήττα, η σημασία της κατοχής πυρηνικών όπλων θα περισταλεί και η ανάγκη απαγόρευσης της παραγωγής, αποθήκευσης, χρήσης ατομικών βομβών θα καταστεί περισσότερο αποδεκτή. Αντιθέτως, αν η Ουκρανία ηττηθεί, η Ρωσία ενδέχεται να εφαρμόσει και σε άλλους τον κριό της πυρηνικής απειλής. Οι χώρες που κατέχουν πυρηνικά όπλα θα αναδυθούν περισσότερο ισχυρές, εκείνες που δεν διαθέτουν θα σπεύσουν να αποκτήσουν. Το πυρηνικό ταμπού θα προσφέρει μικρή προστασία ενάντια σε ηγέτες παραληρηματικούς ή φανατικούς. Και θα εγκατασταθεί ξανά το φάντασμα του πυρηνικού αυτοκτονικού ιδεασμού.

Οι ΗΠΑ σήμερα διαθέτουν 5.428 πυρηνικές κεφαλές, η Κίνα 350, η Γαλλία 290, το Ηνωμένο Βασίλειο 225, το Πακιστάν 165, η Ινδία 160, το Ισραήλ 90, η Βόρεια Κορέα 20. Το Πεκίνο θα μπορούσε να πενταπλασιάσει το οπλοστάσιό του έως το 2035. Η Βόρεια Κορέα ετοιμάζεται για την έβδομη πυρηνική δοκιμή. Το Ιράν επιταχύνει τον εμπλουτισμό ουρανίου. Η Ινδία εκσυγχρονίζει το πυρηνικό της οπλοστάσιο. ΗΠΑ και Ρωσία εισέρχονται σε μια νέα κούρσα πυρηνικού ανταγωνισμού και όλοι μαζί ίσως σε μια νέα ψυχροπολεμική περίοδο, που θα λιγοστέψει κι άλλο το πετσοκομμένο όραμα για μια υφήλιο χωρίς πυρηνικά.

Μετά μια 67ετή κούρσα πυρηνικού αφοπλισμού και τη συρρίκνωση του παγκόσμιου πυρηνικού οπλοστασίου μέσω δεκάδων διμερών, πολυμερών, διεθνών συνθηκών, όπως οι SALT I, SALT II, START I, START II, TPNW (συμφωνία πλήρους απαγόρευσης των πυρηνικών όπλων – τέθηκε σε ισχύ τον Ιανουάριο του 2021, αλλά δεν υπογράφηκε από καμία πυρηνική δύναμη), NEW START μεταξύ ΗΠΑ και Ρωσίας, οι πυρηνικές δυνάμεις τρέχουν τώρα προς έξυπνα υπερηχητικά συστήματα και νέας τεχνολογίας ευέλικτο πυρηνικό εξοπλισμό. Καμία συμφωνία δεν περιορίζει την κατασκευή των (μικρότερων με βελνεκές έως 300 μίλια) τακτικών, μη στρατηγικών όπλων, που σχεδιάστηκαν για χρήση στα πεδία των μαχών της Ευρώπης κατά τη διάρκεια του Ψυχρού Πολέμου. Η Ρωσία διαθέτει, όπως αναφέρθηκε, 1.912 μη στρατηγικές πυρηνικές κεφαλές, οι ΗΠΑ 100 σε πέντε ευρωπαϊκές χώρες. Μια τέτοια κεφαλή έχει εκρηκτική απόδοση έως 300 κιλοτόνους, 20 φορές μεγαλύτερη από εκείνη της βόμβας της Χιροσίμα.

Ο,τι προσδίδει στον κόσμο μια σταθερή φυσιογνωμία οφείλεται στην ειρήνη. Αυτήν γεύτηκε για δεκαετίες ο ανεπτυγμένος κόσμος. Τώρα η πρωτόφαντη, φρικώδης, πλήρως αποσταθεροποιητική (ρητορική;) απειλή θρυμματίζει στέρεα εδάφη. Μόνο η κατάργηση του τρομακτικού υπερόπλου θα μπορούσε να αποσείσει την κατάρα που επικρέμαται και πάλι πάνω από την Ιστορία. Ανέφικτη. Και εμείς ξανά δέσμιοι του παραλόγου.

Ο Γιώργος Κακούρης απουσιάζει.

Ο φόβος του διαλόγου εντός της Βουλής

Του **ΠΑΝΑΓΙΩΤΗ ΚΑΠΑΡΗ**

Το μεγάλο μυστικό της Δημοκρατίας βρίσκεται στη διαδικασία της διαφάνειας. Την ώρα κατά την οποία, ο ηγέτης, ο αξιωματούχος, ο διευθυντής ακόμη και ο υπάλληλος, θελήσουν να βάλουν «το δάκτυλο στο μέλι» της εξουσίας, τουλάχιστον να φοβούνται ότι θα γίνουν ρεζίλι και ότι μπορεί να καταλήξουν και στη φυλακή. Όπως λένε και οι σοφοί: «καλύτερα να σου βγει το μάτι παρά το όνομα». Σε αυτή τη διαδικασία της διαφάνειας, οι δημοκρατικές πολιτείες, μαζί και η Κυπριακή Δημοκρατία, θεσμοθέτησαν με συνταγματική βούλα, σειρά μέτρων με κυριότερο την κοινοβουλευτική ασυλία. Απλώς ο βουλευτής, ο αντιπρόσωπος του λαού, να μπορεί να μιλάει ελεύθερα από τα βουλευτικά έδρανα, χωρίς τον φόβο ότι θα οδηγηθεί στα δικαστήρια, κατηγορούμενος για λίβελο. Οι αδικημένοι πολίτες αναζητούν με αγωνία βουλευτές, για να πουν τον πόνο τους και να αποκαλύψουν σκάνδαλα.

Το ίδιο προνόμιο της ασυλίας απολαμβάνουν και όσοι φιλοξενούνται σε συνεδριάσεις κοινοβουλευτικών επιτροπών. Δεν είναι τυχαίο το γεγονός ότι όλα τα σκάνδαλα αποκαλύπτονται στις κοινοβουλευτικές επιτροπές ή στα Μέσα μαζικής ενημέρωσης. Οι «έξυπνοι» υπουργοί, αξιωματούχοι και υψηλόβαθμοι δημόσιοι υπάλληλοι, λένε πικρές αλήθειες στις κοινοβουλευτικές επιτροπές, «μετατρέποντας» το Κοινοβούλιο «συμμέτοχο» στην ευθύνη λήψης δύσκολων αποφάσεων. Σε αυτή τη «μάχη», μεταξύ αποκάλυψης και απόκρυψης σκανδάλων, καθοριστικό ρόλο διαδραματίζουν και τα Μέσα μαζικής ενημέρωσης, τα οποία ενίοτε καλούνται και τέταρτη εξουσία.

Δημοσιογράφοι με όπλο τη συνείδησή τους, τον φόβο της απόλυσης, υπό τη δαμόκλειο σπάθη του αυστηρού νόμου περί λιβέλου, αλλά και των «μικρών ή μεγάλων» συμφερόντων ιδιοκτητών των Μέσων ενημέρωσης, προσπαθούν να κάνουν τη δύσκολη δουλειά τους, χωρίς να αμαυρώσουν το όνομα και την ψυχική τους υγεία.

Ο νέος Πρόεδρος της Κύπρου, ο Νίκος Χριστοδουλίδης, παρουσιάζοντας τις «προγραμματικές του δηλώσεις», ενώπιον της Ολομέλειας της Βουλής, έθεσε ένα νέο πλαίσιο συνεργασίας της εκτελεστικής με τη νομοθετική εξουσία. Με διπλωματικούς όρους μπορεί να χαρακτηριστεί άριστο, αλλά με νομικούς όρους παρεκκλίνει «ολίγον τι», από τη συνταγματική αρχή της Προεδρικής Δημοκρατίας και «καλοβλέπει» την αρχή της Κοινοβουλευτικής Δημοκρατίας. Συγκεκριμένα ανακοίνωσε ότι: θα απευθύνεται σε ετήσια βάση στη Βουλή των Αντιπροσώπων και θα συγκαλεί τακτικά συναντήσεις με την πρόεδρο της Βουλής και τους αρχηγούς των κοινοβουλευτικών κομμάτων. Ανακοίνωσε και διασύνδεση της διαβούλευσης που γίνεται κατά τη διαμόρφωση των νομοσχεδίων, με τη διαβούλευση στις κοινοβουλευτικές επιτροπές, μια πρακτική η οποία σίγουρα δεν ακολουθεί το γράμμα του νόμου για τη διάκριση των εξουσιών.

Με απλά λόγια, η νέα κυβέρνηση, «συνειδητά ή όχι», επιχειρεί να εντάξει τη Βουλή στη διαδικασία ετοιμασίας νομοσχεδίων και να μεταφέρει ουσιαστικά τις διαβουλεύσεις εκτός Κοινοβουλίου. Δεν είναι «αθώα» όλα αυτά και φανερώνουν «φόβο» για τις διαδικασίες εντός Κοινοβουλίου. Το «κούρεμα» των καταθέσεων, η «διάλυση» του Συνεργατισμού και το «κλείσιμο» των Κυπριακών Αερογραμμών, αποφασίστηκαν, λένε αυτοί οι οποίοι ξέρουν, στα δώματα του Προεδρικού, με συμμετοχή αρχηγών κομμάτων. Ακολούθως κλήθηκαν οι βουλευτές να επικυρώσουν αποφάσεις, υπό τη δαμόκλειο σπάθη της διάλυσης του κράτους. Πολλοί βουλευτές διαφώνησαν με τις αποφάσεις και με την όλη διαδικασία. Ωστόσο, χωρίς να έχουν ενώπιόν τους όλα τα δεδομένα, πώς μπορούσαν να αντιδράσουν, όταν οι αρχηγοί τους προειδοποιούσαν ότι θα καταστραφεί η Κύπρος.

Στο προσκήνιο έρχονται και ιστορίες «αδύναμων» υπουργών, οι οποίοι στο παρελθόν «πονηρά», έριχναν στο Κοινοβούλιο τις «καυτές πατάτες», κυρίως για κοινωνικά και οικονομικά ζητήματα. Αντί δηλαδή να διαβουλεύονται με τους εμπλεκόμενους και να βρίσκουν λύσεις στα υπουργικά γραφεία, οδηγούσαν νομοσχέδια στη Βουλή, με «κενά», ώστε να βρουν λύσεις οι αντιπρόσωποι του λαού. Έτσι εμφανίστηκε και ο όρος «κυβερνώσα βουλή». Ο «πειρασμός» είναι μεγάλος και για τους βουλευτές, αφού αναδεικνύονται με το «αζημίωτο», με ψήφους, ως οι «σωτήρες» κοινωνικών ομάδων. Άσχετο αν στο τέλος της ημέρας, ο λογαριασμός φορτώνεται στους ώμους των φορολογούμενων πολιτών.

Θεωρητικά, οι καλές σχέσεις μεταξύ των εξουσιών είναι θεμιτές και συμβάλλουν σε ένα ομαλό πολιτικό βίο. Το επικίνδυνο είναι η μετακίνηση του χώρου του διαλόγου, από τη Βουλή και το προνόμιο της ασυλίας, στο Προεδρικό Μέγαρο ή στα υπουργικά γραφεία. Το εγχείρημα δημιουργεί «ρωγμές» στη συνταγματική διάκριση των εξουσιών.

Οι αρχηγοί ή οι εκπρόσωποι των κομμάτων δεν μπορούν να αντικαθιστούν το σύνολο των αντιπροσώπων του λαού. Το Σύνταγμα είναι πολύ σοβαρή υπόθεση για να αμφισβητείται ή να παραγνωρίζεται με τόση ευκολία, όσες καλές προθέσεις και αν υπάρχουν. Γιατί όπως λένε και οι φιλόσοφοι: «ο δρόμος για την κόλαση είναι στρωμένος από καλές προθέσεις».

kaparispan@yahoo.gr

Επεξεργασία αστικών λυμάτων

Του **ΑΝΤΡΟΥ Γ. ΚΑΡΑΓΙΑΝΝΗ**

Τα αστικά λύματα αποτελούν μια από τις βασικές πηγές ρύπανσης των υδάτινων πόρων, του αέρα και του εδάφους. Η κατάλληλη επεξεργασία τους στις Μονάδες Επεξεργασίας Λυμάτων (ΜΕΛ) συμβάλλει στην προστασία του περιβάλλοντος, στην καθαρότητα των υδάτων και στη διατήρηση υγιούς εδάφους και βιοποικιλότητας. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή κατάθεσε πρόταση για αναθεώρηση της οδηγίας για την επεξεργασία των αστικών λυμάτων, τον Οκτώβριο του 2022. Η αναθεώρηση αποτελεί μέρος της στρατηγικής της Ευρωπαϊκής Πράσινης Συμφωνίας για κλιματική ουδετερότητα και μηδενική ρύπανση στην Ευρωπαϊκή Ένωση μέχρι το 2050. Η υφιστάμενη οδηγία για την επεξεργασία των αστικών λυμάτων (91/271/ΕΟΚ) χρήζει επικαιροποίησης και προσαρμογής στις νέες προκλήσεις, τις οποίες η Ευρωπαϊκή Επιτροπή των Περιφερειών (ΕΕτΠ) εντόπισε, συζήτησε και θα προτείνει αναθεώρηση στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή. Μια από τις βασικότερες εισηγήσεις, είναι η συμπερίληψη της συλλογής και επεξεργασίας αστικών λυμάτων και σε τοπικές αρχές με πληθυσμό κάτω των 2.000 κατοίκων.

Η πρόταση της ΕΕτΠ αφορά επίσης την επέκταση της εφαρμογής της οδηγίας σε απομακρυσμένες και απομονωμένες περιοχές για αποφυγή απόρριψης ρύπων και άλλων βλαβερών ουσιών στο φυσικό περιβάλλον που επιβαρύνουν τη δημόσια υγεία. Η μη σωστή επεξεργασία αστικών λυμάτων και η μη λειτουργία ΜΕΛ οδηγεί στην ανεξέλεγκτη απόρριψη βλαβερών για την υγεία λυμάτων στη φύση, τα οποία καταλήγουν στο υπέδαφος, στις λίμνες, στους ποταμούς, στα φράγματα και στη θάλασσα. Επιπρόσθετα, τα αστικά λύματα μολύνουν το έδαφος και τους υδροβιότοπους με χημικές ουσίες και κατάλοιπα φαρμάκων, τα οποία με τη βροχή διασκορπίζονται παντού στη φύση.

Η σύνδεση όλων των νοικοκυριών με το αποχετευτικό σύστημα επιβάλλεται, αφού συμβάλλει στον περιορισμό της απόρριψης επικίνδυνων μολυσματικών ουσιών και μικροπλαστικών στο υπέδαφος και στους υδάτινους πόρους. Η πρόσβαση στο αποχετευτικό σύστημα αποτελεί όχι μόνο υποχρέωση αλλά και επιτακτική ανάγκη για αποφυγή της περαιτέρω μόλυνσης του περιβάλλοντος και της δημόσιας υγείας. Με βάση λοιπόν την εισήγηση της ΕΕτΠ, οι ΜΕΛ καλύπτουν κοινότητες και δήμους από διαφορετικές περιοχές και επαρχίες, όπως η ΜΕΛ στην κοινότητα Άχνας, στην επαρχία Αμμοχώστου, η οποία αναμένεται να λειτουργήσει τέλος του 2023. Η Κύπρος, ως μέλος της Ε.Ε., θα πρέπει να συμμορφώνεται με τις σχετικές οδηγίες για την επεξεργασία λυμάτων, αφού όσα κράτη-μέλη της Ε.Ε. παρανομούν ή καθυστερούν τη λειτουργία και αναβάθμιση των ΜΕΛ επιβαρύνονται με σχετικές κυρώσεις.

Επιβάλλεται η συνεχής αναβάθμιση των υφιστάμενων ΜΕΛ και η επέκταση του δικτύου επεξεργασίας λυμάτων, στη βάση των σημερινών περιβαλλοντικών οδηγιών και απαιτήσεων.

Η επεξεργασία λυμάτων στις ΜΕΛ απελευθερώνει χαμηλές ποσότητες ρύπανσης, αφού κανένας σταθμός επεξεργασίας λυμάτων δεν μπορεί να επεξεργαστεί στο έπακρο τις εκπομπές ρύπων, όπως αναφέρθηκε στην ΕΕτΠ. Γι' αυτό επιβάλλεται η συνεχής αναβάθμιση των υφιστάμενων ΜΕΛ και η επέκταση του δικτύου επεξεργασίας λυμάτων, στη βάση των σημερινών περιβαλλοντικών οδηγιών και απαιτήσεων. Ενδεικτική είναι η κατασκευή της ΜΕΛ στην Άχνα του Συμβουλίου Αποχετεύσεων Κοκκινοχωρίων, η οποία μπορεί να καθυστέρησε, όμως πληροί τις σχετικές οδηγίες της Ε.Ε. για σωστή επεξεργασία των αστικών λυμάτων. Η δημιουργία λιμνών κατακράτησης ομβρίων υδάτων στο πολεοδομικό έργο του δρόμου Δερύνειας – Σωτήρας αποτελεί επίσης απόδειξη ότι οι τοπικές αρχές και οι εμπλεκόμενοι φορείς συμμορφώνονται με τις ευρωπαϊκές οδηγίες που αφορούν την προστασία του περιβάλλοντος, αφού η απόρριψη ρυπογόνων στοιχείων στο έδαφος χωρίς φιλτράρισμα μολύνει το υδροφόρο σύστημα, τις λίμνες και τη θάλασσα.

Η ευρωπαϊκή οδηγία για την επεξεργασία αστικών λυμάτων ισχύει εδώ και 30 χρόνια και γι' αυτό επιβάλλεται η αναθεώρησή της στη βάση των σημερινών περιβαλλοντικών προκλήσεων. Τα κράτη-μέλη της Ε.Ε. θα πρέπει να επενδύσουν στη δημιουργία σύγχρονων αλλά και στην αναβάθμιση των υφιστάμενων ΜΕΛ, προς όφελος της κοινωνίας των πολιτών χωρίς αποκλεισμούς, και η Κύπρος δεν μπορεί να αποτελεί εξαίρεση.

Ο κ. Άντρος Γ. Καραγιάννης είναι δήμαρχος Δερύνειας.

ΣΚΙΤΣΟ ΤΟΥ ΗΛΙΑ ΜΑΚΡΗ. imakris@kathimerini.gr

ΕΠΙΦΥΛΛΙΔΑ / Του **ΠΑΝΑΓΙΩΤΗ ΧΡΙΣΤΙΑ**

Η θεωρία του έθνους

«Όταν οι φιλόσοφοι επιχειρούν να νουθετήσουν ή να μεταρρυθμίσουν την ανθρωπότητα επινοώντας μια φανταστική πολιτεία, το κίνητρό τους είναι συγκεκριμένο και άμεσο, και η πολιτεία τους αποτελεί την ίδια στιγμή σάτιρα και πρότυπο. Ο Πλάτωνας και ο Πλωτίνος, ο More και ο Campanella, εμπνεύστηκαν από τα ελαττώματα των πραγματικών πολιτειών και κατασκεύασαν τις φανταστικές τους κοινωνίες με τα υλικά που έλειπαν από αυτές.

Η Πολιτεία, η Ουτοπία και η Πόλη του Ήλιου ήταν διαμαρτυρίες κατά μιας κατάστασης πραγμάτων, την οποία οι συγγραφείς τους καταδίκασαν βιώνοντάς την εμπειρικά. Από τα ελαττώματα της πραγματικότητας κατέφυγαν όμως στα αντίθετα άκρα. Παρέμειναν χωρίς επιρροή και δεν πέρασαν ποτέ από την ιστορία της λογοτεχνίας στην πολιτική ιστορία, διότι απαιτείται κάτι περισσότερο από τη δυσαρέσκεια και την κερδοσκοπική εφευρετικότητα για να αποκτήσει μια πολιτική ιδέα δύναμη πάνω στις μάζες της ανθρωπότητας». Αυτά έγραφε ο Λόρδος Άκτον, το 1862, στο άρθρο του «Θεωρία του έθνους» (Nationality). Ο Άκτον απαντούσε με το άρθρο του αυτό στις θεωρίες περί έθνους και δημοκρατίας του Ιταλού στοχαστή, καρμπονάρου και πατέρα της Ιταλικής Δημοκρατίας, Giuseppe Mazzini. Πιο συγκεκριμένα, ασκούσε κριτική στην ιδέα ότι μια επιτυχημένη επανάσταση, είτε εθνική είτε κοινωνική, ακόμη και όταν ήταν επιβεβλημένη από το μέγεθος του κακού που υπέφερε ένας λαός, ήταν η λύση στα δεινά του.

Ο λόγος ήταν ότι οι διάφορες επαναστατικές θεωρίες, όπως ο κομμουνισμός ή ο εθνικισμός, υπόσχονταν ότι με την εξάλειψη της εξουσίας που προκαλούσε το κακό θα ερχόταν αυτόματα μια νέα εποχή όπου οι κοινωνίες των ανθρώπων θα μεταμορφώνονταν ως εκ θαύματος σε ιδανικές πολιτείες. Αν και πολλοί είχαν αρκετά νωρίς χαρακτηρίσει τον σοσιαλισμό και τον κομμουνισμό ως ουτοπίες, ο Άκτον υπήρξε ο πρώτος που υποστήριξε ότι ούτε ο εθνικισμός διέφερε από τις διάφορες ουτοπίες ως προς τον τρόπο λειτουργίας του, αφού θεωρούσε ότι το εθνικό κράτος είναι ένα ιδανικό κράτος αποκλειστικά και μόνο επειδή είναι εθνικό. Αυτή η θεωρία του έθνους θεωρούσε δηλαδή ότι, όταν ο εθνικός χαρακτήρας ενός λαού εκφραζόταν ελεύθερα, έχοντας απελευθερωθεί από τον ζυγό των τυράννων του, αυτό από μόνο του θα δημιουργούσε το ιδανικό πολίτευμα, εγγύηση της μελλοντικής ευτυχίας του λαού. Αυτό, σημειώνει ο Άγγλος ιστορικός, είναι το βασικό σφάλμα όλων αυτών των θεωρητικών, οι οποίοι, όταν η ιστορία τους επιτρέπει να εφαρμόσουν τις ιδέες τους, ανακαλύπτουν την πραγματική δυσκολία του εγχειρήματός τους.

Η ορθή και απρόσκοπτη λειτουργία του κράτους δικαίου δεν μπορεί να εξαχθεί από επαναστατικές θεωρίες, οι οποίες έχουν μόνο αρνητικό χαρακτήρα.

Γράφει ο Λόρδος Άκτον: «Οι θεωρίες αυτού του είδους είναι δίκαιες, εφόσον προκαλούνται από συγκεκριμένα διαπιστωμένα κακά και αναλαμβάνουν την εξάλειψή τους. Δεν μπορούν όμως να χρησιμεύσουν ως βάση για την ανασυγκρότηση της κοινωνίας των πολιτών, όπως τα φάρμακα δεν μπορούν να χρησιμεύσουν για τροφή». Όταν το φάρμακο διώξει το μικρόβιο ή τον ιό που προκάλεσε την ασθένεια, ο οργανισμός θα χρειαστεί να τραφεί. Τα φάρμακα όμως δεν είναι τρόφιμα, δεν είναι φτιαγμένα για να τρέφουν τον οργανισμό. Η ρομαντική ένωση ενός έθνους με το κράτος που του έλειπε, όπως εκείνη ενός σώματος με την ψυχή του, αναφέρει ο συγγραφέας του άρθρου, είναι ικανή να αναμοχλεύσει πάθη, αλλά όχι και να παραγάγει έναν ικανό πολιτικό λόγο και τους αναγκαίους θεσμούς για την ευημερία των πολιτών. Η ορθή και απρόσκοπτη λειτουργία του κράτους δικαίου δεν μπορεί να εξαχθεί από επαναστατικές θεωρίες, οι οποίες έχουν μόνο αρνητικό χαρακτήρα. Στηλιτεύουν τα κακώς κείμενα και υποδεικνύουν πώς θα εξαλειφθούν, κάτι που από μόνο του δεν είναι αρκετό. Μολονότι ελκυστική, η θεωρία του έθνους παραμένει κενός λόγος. Η δύναμή της, η ικανότητά της να ενώνει πολλούς ανθρώπους και να τους ωθεί σε μια κοινή πράξη είναι στην ουσία η ίδια της η κενότητα. «Μόνο η έλξη μιας αφηρημένης ιδέας ή μιας ιδανικής κατάστασης μπορεί να ενώσει σε μια κοινή δράση πλήθη που αναζητούν μια καθολική θεραπεία για κάθε συγκεκριμένο κακό που έχουν βιώσει και ένα κοινό μέσο επανόρθωσης που να μπορεί να εφαρμοστεί σε πολλές διαφορετικές καταστάσεις», προσθέτει ο Άκτον.

Ακόμη και στην ιστορική του καταγωγή, το εθνικό συναίσθημα των ευρωπαϊκών λαών τράφηκε και γιγαντώθηκε μέσα από την άρνηση του ξένου. Ο Ναπολέων υπήρξε στην ουσία ο εμπνευστής των ευρωπαϊκών εθνικών κινημάτων, με την επίθεσή του στο εθνικό συναίσθημα στη Ρωσία, με το να το εμφυσήσει στην Ιταλία και με το να επιμένει πεισματικά να κυβερνά στη Γερμανία και την Ισπανία: «Οι ηγεμόνες αυτών των χωρών καθαιρέθηκαν ή υποβαθμίστηκαν και εισήχθη ένα σύστημα διοίκησης που ήταν γαλλικό στην προέλευση, το πνεύμα και τα μέσα του. Ο λαός αντιστάθηκε στην αλλαγή. Το κίνημα εναντίον της αλλαγής ήταν λαϊκό και αυθόρμητο, επειδή οι ηγεμόνες απουσίαζαν ή ήταν ανήμποροι, και ήταν εθνικό, επειδή στρεφόταν κατά των ξένων θεσμών». Το δίδαγμα της Γαλλικής επανάστασης ήταν ότι η λύση απέναντι σε συγκεκριμένα δεινά πρέπει να είναι η ολική ανατροπή της ισχύουσας τάξης πραγμάτων, ενώ του Ναπολέοντος ότι οι λαοί πρέπει να πάρουν τα πράγματα στα χέρια τους και να μην αφήσουν κανέναν άλλο να τους εξουσιάζει. Ποιος όμως δίδαξε στους λαούς πώς να ασκούν την εξουσία στον εαυτό τους; Εορτάζουμε την επανάσταση του 1821 σαν να ήταν το τέλος των δεινών μας, ενώ ουσιαστικά ήταν μόνο η αρχή τους. Απελευθερωθήκαμε από έναν τύραννο, μόνο για να πέσουμε στα χέρια του μοναδικού πραγματικού και ίσως χειρότερου εχθρού μας, του εαυτού μας.

Ο κ. Παναγιώτης Χριστιάς είναι αν. καθηγητής πολιτικής και κοινωνικής φιλοσοφίας του Πανεπιστημίου Κύπρου.

Πόλεμος διλημμάτων για συνεργασίες

Στο πεδίο των προτάσεων κάθε κόμματος για το σχήμα της μελλοντικής κυβέρνησης μεταφέρεται η προεκλογική αντιπαράθεση

Του **Κ. Π. ΠΑΠΑΔΙΟΧΟΥ**

Το «σκληρό πόκερ» μεταξύ των κ. Κυριάκου Μητσοτάκη, Αλέξη Τσίπρα και Νίκου Ανδρουλάκη, με βασικά «χαρτιά» τις συνεργασίες και την αναγκαιότητα της αυτοδυναμίας, θα είναι μια από τις κεντρικές παραμέτρους της μακράς προεκλογικής περιόδου που δρομολόγησε την περασμένη εβδομάδα ο πρωθυπουργός και θα έχει ως κατάληξη την 2α Ιουλίου, οπότε και τοποθετούνται οι δεύτερες κάλπες, με τον εκλογικό νόμο που ψήφισε η Ν.Δ.

Η Ν.Δ., με διακηρυγμένο στόχο την αυτοδυναμία στις δεύτερες εκλογές, θα επιδιώξει μέχρι την πρώτη αναμέτρηση της απλής αναλογικής, που αναμένεται να διεξαχθεί στις 21 ή 28 Μαΐου, να αποδομήσει τα –διαφορετικά– αφηγήματα του ΣΥΡΙΖΑ και του ΠΑΣΟΚ για σχηματισμό κυβέρνησης συνεργασίας από την πρώτη Κυριακή. Επί της ουσίας, το ερώτημα που απευθύνει το Μέγαρο Μαξίμου είναι:

• Προς τον κ. Τσίπρα, με ποιους θα σχηματίσει την «κυβέρνηση των νικητών» που προτάσσει ο ΣΥΡΙΖΑ.

• Προς τον κ. Ανδρουλάκη, ποιος θα είναι ο πρωθυπουργός στον κυβερνητικό συνασπισμό για τον οποίο κάνει λόγο το ΠΑΣΟΚ.

Οι στοχεύσεις του Μεγάρου Μαξίμου είναι ως εκ τούτου συγκεκριμένες. Σε σχέση με την Κουμουνδούρου, η Ν.Δ. θα αναδεικνύει ότι επί της ουσίας διατυπώνει μια κυβερνητική πρόταση που, με βάση τα υφιστάμενα δημοσκοπικά δεδομένα, καθιστά δυνάμει κυβερνητικούς εταίρους τον ΣΥΡΙΖΑ, το ΠΑΣΟΚ και το ΜέΡΑ25. Το συγκεκριμένο «σχήμα», κατά τη Ν.Δ., σηματοδοτεί την επιστροφή του Γιάνη Βαρουφάκη στα κυβερνητικά έδρανα, με ό,τι αυτό συνεπάγεται για την αναβίωση των «αντι-ΣΥΡΙΖΑ» αντανακλαστικών, της μερίδας εκείνης των ψηφοφόρων που βίωσαν ως δραματική εμπειρία το πρώτο εξάμηνο του 2015. Όμως, σύμφωνα με κυβερνητικά στελέχη, μετά την τοποθέτηση του Νίκου Ανδρουλάκη πως δεν είναι «ανοικτός» σε κυβέρνηση με τη συμμετοχή του «δραχμιστή» κ. Βαρουφάκη, το αφήγημα του κ. Τσίπρα για σχηματισμό προοδευτικής κυβέρνησης από την αναμέτρηση της απλής αναλογικής υφίσταται και ένα «αριθμητικό» πλήγμα: Μόνοι τους ΣΥΡΙΖΑ και ΠΑΣΟΚ θεωρείται εξαιρετικά δύσκολο έως απίθανο να συγκεντρώσουν αθροιστικά το ποσοστό του 46%-47% που απαιτείται προκειμένου να διαμορφωθεί κοινοβουλευτική πλειοψηφία 151 εδρών.

Σε σχέση με το ΠΑΣΟΚ, σημείο αιχμής της κριτικής της Ν.Δ. αναμένεται να είναι πως ο κ. Ανδρουλάκης δεν ανοίγει τα χαρτιά του για τον πρωθυπουργό που θα ηγηθεί μιας κυβέρνησης συνεργασίας στην οποία θα μετέχει το τρίτο σε δύναμη κόμμα. Ο κ. Ανδρουλάκης, που απορρίπτει σταθερά την προοπτική να ηγηθεί κυβέρνησης στην οποία θα μετέχει το ΠΑΣΟΚ είτε ο κ. Μητσοτάκης είτε ο κ. Τσίπρας, έκανε ένα πρώτο βήμα λέγοντας πως δεν πρόκειται να προτείνει για την πρωθυπουργία ένα μη πολιτικό πρόσωπο. Όμως, σύμφωνα με πληροφορίες, δεν πρόκειται να μπει σε ονοματολογία αναφορικά με στελέχη της Ν.Δ., του ΣΥΡΙΖΑ ή του ευρύτερου πολιτικού φάσματος που θα μπορούσε να κάνει αποδεκτά. Το βασικό επιχείρημα της Ν.Δ. θα είναι ως εκ τούτου πως «ενώ οι πολίτες ψηφίζουν τόσο για κυβέρνηση όσο και για πρωθυπουργό», ο πρόεδρος του ΠΑΣΟΚ πορεύεται προς τις κάλπες μέσα σε ένα «θολό τοπίο» για την επόμενη ημέρα.

Η Ν.Δ. θα απευθύνει προς τον ΣΥΡΙΖΑ το ερώτημα «με ποιους εταίρους» και στο ΠΑΣΟΚ «με ποιον πρωθυπουργό».

Θα πρέπει να επισημανθεί πως η προσέγγιση του κ. Ανδρουλάκη για τη μορφή της κυβέρνησης συνεργασίας που προτείνει το ΠΑΣΟΚ θα βρεθεί στο στόχαστρο της κριτικής και του ΣΥΡΙΖΑ καθ' όλη τη διάρκεια της προεκλογικής περιόδου. Η Κουμουνδούρου:

• Θα σημειώνει –και εδώ υπάρχει «συναίνεση» με τη Ν.Δ.– ότι εάν στις επόμενες εκλογές σχηματιστεί κυβέρνηση συνεργασίας, προς σεβασμό της λαϊκής ετυμηγορίας, επικεφαλής θα πρέπει να είναι ο αρχηγός του πρώτου κόμματος, είτε αυτός είναι ο κ. Μητσοτάκης είτε ο κ. Τσίπρας.

• Θα επιτίθεται στον κ. Ανδρουλάκη, με φόντο την υπόθεση των παρακολουθήσεων, για το γεγονός ότι σε περίπτωση επιτευξης προγραμματικής συμφωνίας αφήνει ανοικτό το παράθυρο συνεργασίας τόσο με τη Ν.Δ. όσο και με τον ΣΥΡΙΖΑ.

Βασικό επιχείρημα του ΣΥΡΙΖΑ είναι ότι το ΠΑΣΟΚ δέχεται να συμπράξει με την Κοινοβουλευτική Ομάδα της Ν.Δ. για τον σχηματισμό κυβέρνησης, όταν μόνον δύο βουλευτές της τελευταίας διαφοροποιήθηκαν δημοσίως και άσκησαν ευθεία κριτική για την παρακολούθηση του κ. Ανδρουλάκη.

Σε κάθε περίπτωση, το πλαίσιο των συνεργασιών που έθεσε ο πρόεδρος του ΠΑΣΟΚ –συνεργασία με πολιτικό πρόσωπο ως πρωθυπουργό, προγραμματική συμφωνία, «όχι» στη συμμετοχή Βαρουφάκη και προϋπόθεση το ισχυρό διψήφιο ποσοστό– προκάλεσε πολλές συζητήσεις εντός και εκτός Χαριλάου Τρικούπη. Σύμφωνα με πληροφορίες, ο κ. Ανδρουλάκης ήθελε να βάλει φρένο στα σενάρια σύμφωνα με τα οποία πρωθυπουργός θα μπορούσε να είναι πρόσωπο προερχόμενο από τον χώρο της οικονομίας ή των τραπεζών, ως επανάληψη του σχήματος της «κυβέρνησης Παπαδήμου». Στη Χαριλάου Τρικούπη εκτιμούν πως το συγκεκριμένο μοντέλο έχει συνυφανθεί στη μνήμη των πολιτών με την περίοδο των μνημονίων και ως εκ τούτου η σχετική φιλολογία είχε κόστος για το ΠΑΣΟΚ.

Ο όρος Ανδρουλάκη να μην είναι ούτε ο Μητσοτάκης ούτε ο Τσίπρας επικεφαλής θα γίνει στόχος και των δύο μεγαλύτερων κομμάτων.

Πάντως, ορισμένοι εκτιμούν πως το περίγραμμα που παρουσίασε ο κ. Ανδρουλάκης σε σχέση με το πρόσωπο του πρωθυπουργού και κυρίως το ισχυρό διψήφιο ποσοστό που θα πρέπει να έχει το ΠΑΣΟΚ προκειμένου να αποτελέσει μέρος της κυβερνητικής λύσης μπορεί να έχει τις αντίθετες συνέπειες: να δημιουργήσει φόβους σε μερίδα των ψηφοφόρων για πιθανή κυβερνητική αστάθεια και να ενισχύσει το αφήγημα του κ. Μητσοτάκη περί της αναγκαιότητας της αυτοδυναμίας.

Το δίλημμα «αυτοδυναμία ή συνεργασίες» θα είναι εξάλλου ένα από τα βασικά πεδία αντιπαράθεσης μεταξύ των κ. Μητσοτάκη και Τσίπρα σε όλη τη διάρκεια της εν εξελίξει μακράς προεκλογικής περιόδου: Η Ν.Δ. ήδη τονίζει, υπενθυμίζοντας τον Εβρο, τον κορωνοϊό, τη ρωσική εισβολή στην Ουκρανία και το ενεργειακό, πως σε μια περίοδο συνεχών διεθνών κρίσεων απαιτείται μια συμπαγής, αυτοδύναμη κυβέρνηση που θα είναι σε θέση να λαμβάνει άμεσα αποφάσεις και δεν θα συνιστά η ίδια πηγή αστάθειας. Στον αντίποδα, η Κουμουνδούρου τους τελευταίους μήνες αντιτείνει πως συνταγή αστάθειας αποτελεί η στρατηγική του ίδιου του κ. Μητσοτάκη, καθώς μπορεί να οδηγήσει τη χώρα σε αλλεπάλληλες εκλογικές αναμετρήσεις.

Σημειώνεται, τέλος, πως παρά την αναμενόμενη πίεση από το Μέγαρο Μαξίμου, ο ΣΥΡΙΖΑ δεν αναμένεται να συγκεκριμενοποιήσει περαιτέρω τη στρατηγική του για τις συνεργασίες: Θα επιμείνει στη θέση για προοδευτική κυβέρνηση των «νικητών» από την πρώτη κάλπη της απλής αναλογικής, παραπέμποντας για τη μορφή και τη σύνθεσή της στα αποτελέσματα που θα προκύψουν από την ψήφο των πολιτών το βράδυ των εκλογών.

AP PHOTO/THANASSIS STAVRAKIS

Πολίτες επιβιβάζονται σε αμαξοστοιχία κατά την επανεκκίνηση των σιδηροδρομικών δρομολογίων την Τετάρτη. Το δυστύχημα στα Τέμπη έριξε βαριά τη σκιά του στις πολιτικές εξελίξεις, επηρεάζοντας τη στρατηγική των κομμάτων στον δρόμο προς τις κάλπες – μια διπλή μάχη με ορίζοντα τη 2α Ιουλίου.

Η «γκρίζα ζώνη» του 2012 και οι (δυσ)αναλογίες με το παρόν

Της **ΔΩΡΑΣ ΑΝΤΩΝΙΟΥ**

Εντεκα χρόνια μετά τις διπλές εκλογές του 2012, η χώρα είναι πολύ πιθανό να οδηγηθεί και πάλι σε διπλές εκλογές, καθώς η απλή αναλογική της πρώτης Κυριακής και οι προϋποθέσεις που τίθενται από τους πρωταγωνιστές του πολιτικού τοπίου για κυβερνητική συνεργασία καθιστούν δύσκολο τον σχηματισμό κυβέρνησης. Το ιδιαίτερο στοιχείο της προεκλογικής περιόδου που διανύουμε, το οποίο καθιστά επισφαλείς τις προβλέψεις για το εκλογικό αποτέλεσμα, είναι το υψηλό ποσοστό των ψηφοφόρων που τοποθετούνται από τις εταιρείες δημοσκοπήσεων στη λεγόμενη «γκρίζα ζώνη». Στην τελευταία δημοσκόπηση της εταιρείας Pulse η «γκρίζα ζώνη», δηλαδή οι αναποφάσιστοι, το λευκό, το άκυρο, η αποχή, μετρήθηκε στο 17,5%, σημαντικά αυξημένο ποσοστό σε σχέση με τις προηγούμενες μετρήσεις και εν πολλοίς αποτέλεσμα της αντίδρασης που προκάλεσε η τραγωδία των Τεμπών.

Αν αναζητήσει κάποιος ομοιότητες και διαφορές ανάμεσα στο προεκλογικό κλίμα του 2012 και το τωρινό, το αυξημένο ποσοστό της αδιευκρίνιστης ψήφου είναι κοινό. Τότε η «γκρίζα ζώνη» είχε μετρηθεί 15 ημέρες πριν από τις εκλογές του Μαΐου του 2012, οπότε και ενεργοποιήθηκε η απαγόρευση δημοσίευσης δημοσκοπήσεων, στο 19,5%. Βεβαίως, όπως επισημαίνει σχετικά ο γενικός διευθυντής της Pulse Γιώργος Αράπογλου, στην τελική ευθεία προς τις εκλογές η «γκρίζα ζώνη» εμφάνιζε πτωτική πορεία, καθώς στην αμέσως προηγούμενη μέτρηση είχε υπολογιστεί στο 21% και πιο πριν ακόμη πιο ψηλά.

Οι μετρήσεις για την αποχή και πώς είχε συμπεριφερθεί το εκλογικό σώμα στην προηγούμενη διπλή κάλπη – Συνήθως στις δεύτερες εκλογές ενισχύονται οι δύο βασικοί μονομάχοι.

Σε εκείνη την τελευταία μέτρηση είχε επιβεβαιωθεί η ραγδαία μείωση των ποσοστών της Ν.Δ., που βρέθηκε στο 17,5%, και του ΠΑΣΟΚ, που μετρήθηκε στο 12%, καθώς και η δυναμική αύξηση των ποσοστών του ΣΥΡΙΖΑ από περίπου 4% ένα χρόνο πριν στο 9%. Το δεκαπενθήμερο που ακολούθησε οι δημοσκοπήσεις που έγιναν, αλλά δεν δημοσιοποιήθηκαν, έδειξαν ότι ΣΥΡΙΖΑ και Χ.Α. ήταν τα μόνα κόμματα που συνέχιζαν να αυξάνουν τη δύναμή τους, να καταγράφουν ανοδική πορεία, με το ποσοστό της «γκρίζας ζώνης» να μειώνεται.

«Αν κάτι αντλούμε ως συμπέρασμα από εκείνη την περίοδο αλλά και γενικότερα ως εμπειρία από τις δημοσκοπήσεις είναι ότι η "γκρίζα ζώνη" δεν είναι εύκολο να κατανέμεται σε περιόδους δύσκολου πολιτικού κλίματος. Συνήθως σε ομαλές περιόδους δείχνει να κινείται ομοιόμορφα και να μοιράζεται, τελικά, σχεδόν αναλογικά στα κόμματα, με βάση το ποσοστό τους. Ομως, στις πρώτες εκλογές του 2012 είδαμε να κατευθύνονται αυτοί οι ψηφοφόροι προς ΣΥΡΙΖΑ και Χ.Α., με τα υπόλοιπα κόμματα να μην κερδίζουν από αυτή τη δεξαμενή», προσθέτει ο κ. Αράπογλου.

Οι διαφορές της τωρινής περιόδου με το 2012 είναι σημαντικές: Η «γκρίζα ζώνη» που καταγράφεται αυξημένη στις μετρήσεις μετά τα Τέμπη τροφοδοτήθηκε κυρίως από τη Ν.Δ. και αν αυτό είναι κάτι που θα παγιωθεί εκτιμάται ότι θα φανεί στο δεύτερο κύμα δημοσκοπήσεων, όταν θα περάσει η επίδραση της περισσότερο συναισθηματικής και φορτισμένης αντίδρασης των ψηφοφόρων. Παράλληλα, ο ΣΥΡΙΖΑ που το 2012 είχε ενισχυθεί σημαντικά, δεν σηματοδοτεί πλέον το φρέσκο και το καινούργιο, καθώς έχει δοκιμαστεί. Πέραν αυτών, δεν καταγράφεται ουσιαστική ενίσχυση κάποιου κόμματος. Το τρίτο ΠΑΣΟΚ δείχνει να συμπιέζεται και τα κέρδη των πιο μικρών είναι λιγοστά για να μπορούμε να μιλάμε για ανατροπή εικόνας και νέα δεδομένα. Η μέχρι τώρα επίπτωση αφορά περισσότερο τη δυνατότητα σχηματισμού κυβέρνησης συνεργασίας ή τη δυνατότητα επίτευξης αυτοδυναμίας.

Δύσκολη είναι η σύγκριση και με τις δεύτερες εκλογές του 2012, καθώς είναι τελείως διαφορετικό το περιβάλλον. «Τότε κυριαρχούσαν η ανασφάλεια, ο θυμός, η αγωνία, ήταν η εποχή των μνημονίων, των περιοριστικών μέτρων και η προοπτική μιας πιο δύσκολης κατάστασης προσεχώς. Τώρα πολλά από τα στοιχεία αυτά δεν υφίστανται και είναι μάλλον αισιόδοξη η προοπτική για το άμεσο μέλλον», σχολιάζει ο κ. Αράπογλου. Στις δεύτερες εκλογές του 2012, Ν.Δ. και ΣΥΡΙΖΑ κέρδισαν περισσότερο από 10 ποσοστιαίες μονάδες το κάθε κόμμα, παρά το γεγονός ότι υπήρξε και ενίσχυση της αποχής, που έφθασε στο 37,5%. Η εμπειρία δείχνει ότι συνήθως στις δεύτερες εκλογές ενισχύονται οι δύο βασικοί μονομάχοι και αυτός ο κανόνας επιβεβαιώθηκε και το 2012. Από την πλευρά της Ν.Δ. η ενίσχυση των ποσοστών, αυτό το +10%, προέκυψε ως αποτέλεσμα της ακραίας πόλωσης και των απόλυτα καθαρών διλημμάτων που ετέθησαν αλλά και εξαιτίας της αμφίπλευρης διεύρυνσης στην τελική ευθεία για τις δεύτερες εκλογές. «Στις πρώτες εκλογές, τον Μάιο του 2012, η Ν.Δ. είχε στραφεί προς τα δεξιά, είχε απομακρυνθεί από τον μεσαίο χώρο. Η Ντόρα Μπακογιάννη είχε κατέβει με το δικό της κόμμα. Στις δεύτερες εκλογές άλλαξε όλο αυτό και επελέγη μια στρατηγική αμφίπλευρης διεύρυνσης, η οποία έφερε αποτέλεσμα», λέει ο κ. Αράπογλου. Ο ΣΥΡΙΖΑ ενισχύθηκε κυρίως από την πλήρη κατάρρευση του ΠΑΣΟΚ, που συνέχισε να χάνει δυνάμεις και οι ψηφοφόροι του στο μεγάλο ποσοστό τους μετακινήθηκαν προς αυτό που θεώρησαν ότι έφερνε μια νέα προοπτική.

Υπάρχει περιθώριο να επαναληφθεί μια τόσο σημαντική ενίσχυση ποσοστών και τώρα; Το 17,5% της «γκρίζας ζώνης» δείχνει ότι αριθμητικά το περιθώριο υπάρχει. Βεβαίως παραμένει η ιδιαιτερότητα ότι αυτή η δεξαμενή ενισχύθηκε περισσότερο από την πλευρά της Ν.Δ.

Καμπάνια με απολογία και χωρίς ντουντούκες

Αναπροσαρμόζει την τακτική της η Ν.Δ.

Του **ΣΤΑΥΡΟΥ Γ. ΠΑΠΑΝΤΩΝΙΟΥ**

Το τραγικό δυστύχημα στα Τέμπη αλλάζει τα πάντα, τόσο επί της ουσίας όσο και σε επίπεδο επικοινωνίας, καθώς η σύγκρουση των δύο τρένων κυριαρχεί στην προεκλογική αντιπαράθεση που έχει ήδη ξεκινήσει, με πρώτο σταθμό τον Μάιο. Η κυβέρνηση, προ Τεμπών, είχε υιοθετήσει αρχικά το σύνθημα «συνέπεια, συνέχεια, σταθερότητα», το οποίο ωστόσο δεν προοριζόταν για τελικό προεκλογικό σλόγκαν. Ηταν ένα μεταβατικό μήνυμα που αποτύπωνε τη φιλοσοφία της διακυβέρνησης και έθετε το δίλημμα της επόμενης μέρας, καταλήγοντας με τη λέξη «σταθερότητα». Κατά πληροφορίες, η κυβέρνηση εξέταζε στο τελικό προεκλογικό της πρόταγμα να ενσωμάτωνε την «αλλαγή» που έχει συντελεστεί στη χώρα αυτά τα τέσσερα χρόνια.

Η τομή του δυστυχήματος, που επανέφερε με εμφατικό τρόπο χρόνιες παθογένειες, επιβάλλει την αναπροσαρμογή του αρχικού σχεδιασμού. Η νέα στόχευση, όπως λέει κυβερνητική πηγή στην «Κ», είναι το κεντρικό προεκλογικό μήνυμα να κινείται σε μια κατεύθυνση πως «η προσπάθεια πρέπει να ενταθεί» και να «αλλάξουμε περισσότερα», χωρίς «να υποβαθμίζει όσα πολύ σημαντικά έχουν γίνει τα τέσσερα αυτά χρόνια».

Οι ίδιες πηγές λένε πως το τραγικό συμβάν στα Τέμπη έδειξε πως η «αλλαγή» δεν μπορεί να γίνει από τη μια στιγμή στην άλλη, αλλά είναι μια διαδικασία που χρειάζεται κόπο και αυτό το βίωμα δεν μπορεί να μην αποτυπωθεί στην προεκλογική περίοδο. «Η κυβέρνηση πρέπει να ενσωματώσει στη ρητορική της το γεγονός πως αλλού πέτυχε, αλλού δεν πέτυχε», προσθέτουν. Η «αλλαγή», πάντως, δεν θα φύγει εντελώς από το λεξιλόγιο της κυβερνητικής καμπάνιας, καθώς, όπως καταδεικνύεται σε όλες τις δημοσκοπήσεις, η τάση των πολιτών είναι «υπέρ της αλλαγής» και όχι «υπέρ της συνέχειας», κάτι που δικαιολογεί και την εγκατάλειψη του –ούτως ή άλλως προσωρινού– συνθήματος περί «συνέχειας». Στην τελευταία του μάλιστα συνέντευξη στον Σταύρο Θεοδωράκη, ο πρωθυπουργός αναφέρθηκε στο θέμα αυτό λέγοντας πως «και μένα μ' αρέσει η αλλαγή. Αλλαγή ώστε να κάνουμε ένα μεγάλο άλμα μπροστά».

Στο επίκεντρο της κυβερνητικής ρητορικής θα βρεθεί η αλλαγή στο «βαθύ κράτος».

Στόχος το «βαθύ κράτος»

Η γλώσσα που έχει αρχίσει να χρησιμοποιεί η κυβέρνηση μετά τα Τέμπη, απέναντι στο «βαθύ κράτος», εντάσσεται σε αυτή τη λογική της αλλαγής. Στόχος είναι να βρεθεί η ισορροπία μεταξύ της αποδοχής των κυβερνητικών ευθυνών για το δυστύχημα, αλλά και της ανεπάρκειας του σταθμάρχη που παραβίασε όλες τις δικλίδες ασφαλείας και οδήγησε στην τραγωδία. Η αλλαγή αυτού του παλαιού τύπου μοντέλου διοίκησης θα αποτελέσει προμετωπίδα του προεκλογικού αγώνα για τον Κυριάκο Μητσοτάκη. «Οχι με τιμωρητική διάθεση, αλλά αντίθετα με παροχή κινήτρων για βελτίωση της κρατικής μηχανής», λέει κυβερνητική πηγή, προσθέτοντας πως η νέα στρατηγική «φέρνει αναπόφευκτα το κράτος στο επίκεντρο».

Οι ίδιες πηγές σημειώνουν όμως πως η κυβέρνηση δεν μπορεί να κλείσει τα μάτια απέναντι σε καταστάσεις που είδαν το φως της δημοσιότητας, με υπαλλήλους εντελώς ακατάλληλους για τη δουλειά που προορίζονταν, υπαλλήλους που έφυγαν πριν τελειώσει η βάρδιά τους, ανύπαρκτη εφαρμογή πρωτοκόλλων και... blanco για να μη φαίνονται οι βάρδιες.

Οι λύσεις ωστόσο σε αυτή την πραγματικότητα δεν είναι εύκολες. Αυτή τη στιγμή όταν συνταξιοδοτείται ένας προϊστάμενος με τον βαθμό του γενικού διευθυντή, απαιτούνται ακόμη και εφτά χρόνια προκειμένου να ολοκληρωθούν οι διαδικασίες για να καλυφθεί η θέση. Το σύστημα, όπως είναι δομημένο, είναι εξαιρετικά βραδυκίνητο και χρειάζεται τολμηρές πρωτοβουλίες ώστε να δημιουργηθεί ένα νέο Δημόσιο.

Το Μέγαρο Μαξίμου εμφανίζεται έτοιμο να προχωρήσει σε τέτοιες αλλαγές, όπως είναι για παράδειγμα το μπόνους στις υψηλές θέσεις της διοίκησης, αλλά και η αυστηροποίηση των όρων για την κάλυψη μιας θέσης, όπως είναι για παράδειγμα η διοίκηση των νοσοκομείων. Από εκεί και πέρα η κυβέρνηση θα δώσει μεγάλη έμφαση στις απαιτούμενες αλλαγές στη Δικαιοσύνη και την Υγεία, δύο τομείς που κατά τη διάρκεια της τετραετίας που πέρασε δεν έγιναν όλες οι τομές που χρειάζονταν.

Χωρίς μεγάφωνα

Λίγες μόλις ημέρες πριν από την τραγωδία των Τεμπών, στις 25 Φεβρουαρίου, ο πρωθυπουργός είχε βρεθεί σε προεκλογική ομιλία στη Λάρισα. Ο παλμός θύμιζε παλιές εποχές, με σημαίες να κουνιούνται και συνθήματα να δονούν την ατμόσφαιρα. «Σήμερα δεν βρισκόμαστε εκεί και ούτε θέλουμε κάτι τέτοιο», λέει στην «Κ» κυβερνητικό στέλεχος, αφήνοντας να εννοηθεί πως οι περιοδείες του πρωθυπουργού έως τις εκλογές θα έχουν άλλο ύφος και άλλη στοχοθεσία, που θα συνάδει με το βαρύ πένθος του τραγικού δυστυχήματος.

Συνεπώς αναμένεται μια πιο βουβή προεκλογική περίοδος, που θα περιέχει περισσότερο προγραμματικό λόγο και λιγότερο πανηγυρικό, με τη σχετική προτροπή να έχει ήδη διαβιβαστεί στα κομματικά στελέχη. «Ο ήπιος τόνος είναι, ούτως ή άλλως, χαρακτηριστικό του Κυριάκου Μητσοτάκη και θα τηρηθεί ακόμη πιο ευλαβικά στο διάστημα έως τις εκλογές», λέει κυβερνητική πηγή ενόψει της αυριανής επίσκεψης του πρωθυπουργού στη Λαμία.

Το «ποιος» και το «πώς»

«Πόσο έχει αλλάξει το δυστύχημα των Τεμπών τη στρατηγική της αυτοδυναμίας;», είναι ένα ακόμη ερώτημα που τίθεται στον δημόσιο διάλογο. Η απάντηση είναι πως η κυβέρνηση δεν εγκαταλείπει τον στόχο, με τον ίδιο τον πρωθυπουργό να δηλώνει στην τελευταία του συνέντευξη πως «η πρώτη κάλπη θα μας πει "ποιος" πρέπει να κυβερνήσει τη χώρα και η δεύτερη, εφόσον χρειαστεί, θα μας υποδείξει και "πώς" θα κυβερνηθεί».

Είναι σαφές, ωστόσο, πως η τραγωδία ρευστοποιεί το πολιτικό σκηνικό και η αυτοδυναμία κάθε άλλο παρά βέβαιη είναι. Στο παρασκήνιο ήδη υπάρχουν πολλές συζητήσεις για την πιθανότητα συγκυβέρνησης μετά τις εκλογές, ενώ και στο προσκήνιο η ρητορική έναντι του ΠΑΣΟΚ από την κυβέρνηση έχει «χαμηλώσει». Κυβερνητικά στελέχη σε ιδιωτικές συζητήσεις δεν αποκλείουν συγκυβέρνηση με το ΠΑΣΟΚ, κάτι που πάντως δημοσίως δεν πρόκειται να ειπωθεί έως τις εκλογές, που προσδιορίζονται για τις 21 ή τις 28 Μαΐου, με πιθανότερο χρόνο προκήρυξης μετά το Πάσχα.

Αν πάντως κάτι έχει μείνει ίδιο μετά τα Τέμπη, είναι το δίλημμα με το οποίο θα διεκδικήσει την ανανέωση της εντολής της η Ν.Δ. στην τελική ευθεία. Οι πολίτες θα κληθούν να αποφασίσουν «αν θέλουν πρωθυπουργό τον κ. Μητσοτάκη ή τον κ. Τσίπρα».

ΑΠΕ-ΜΠΕ / ΓΡΑΦΕΙΟ ΤΥΠΟΥ ΠΡΩΘΥΠΟΥΡΓΟΥ / ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΠΑΠΑΜΗΤΣΟΣ

Ο Κυριάκος Μητσοτάκης με την Τζόρτζια Μελόνι στη σύνοδο του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου την Πέμπτη. Οπως δήλωσε πρόσφατα ο πρωθυπουργός, βρίσκεται σε επικοινωνία με την Ιταλίδα ομόλογό του θέτοντας ζήτημα επαναδιαπραγμάτευσης της σύμβασης με την ιταλικών συμφερόντων Hellenic Train.

Τα «γαλλικά» κατά Πολάκη και οι μεσίτες του σασμού

Υποσχέθηκε ότι θα δίνει σε συνεργάτες του τις αναρτήσεις για «φιλτράρισμα» προτού τις δημοσιοποιήσει

Του **ΑΝΤΩΝΗ ΑΝΤΖΟΛΕΤΟΥ**

Είναι αρκετά τα μέλη της Πολιτικής Γραμματείας που υποστηρίζουν πως αν οι εκλογές δεν ήταν προ των πυλών, η απόφαση για τον Παύλο Πολάκη θα ήταν εντελώς διαφορετική. Είτε το πιστεύουν είτε το λένε για να δικαιολογηθούν για το «μπρος πίσω» σε σχέση με τον αρχικό «κόψιμό» του από τα ψηφοδέλτια, στη συνεδρίαση του περασμένου Σαββάτου φάνηκε πως διάθεση σύγκρουσης δεν υπήρξε. Εκτός από ορισμένες περιπτώσεις μελών που εξέφρασαν τη διαφωνία τους μαζί του λίγο πιο έντονα.

Στα «γαλλικά» τού απευθύνθηκε κορυφαίο στέλεχος, με την αναφορά του να θυμίζει, σύμφωνα με πληροφορίες της «Κ», τον Κώστα Ζουράρι που το 2015 στη Βουλή είχε πει για τους Γερμανούς και τις αποζημιώσεις πως «μας έχουν πρήξει τα μέζεα του στεατοπυγικού μας υποσυστήματος». Απλώς επέλεξε να χρησιμοποιήσει με ευθύ και απολύτως κατανοητό τρόπο τη νεοελληνική διάλεκτο... «Εχουμε μαλώσει πολλές φορές», του επισήμανε. «Είσαι ευφυής, ξέρεις τι κάνεις και δεν είναι ότι κάτι σου ξέφυγε. Ποτέ δεν μπήκες στον κόπο να σκεφτείς αν την ώρα που μιλάς βοηθάς τη συλλογική προσπάθεια. Δεν σε ενδιέφερε», συμπλήρωσε σε υψηλούς τόνους.

Οσα έγιναν στη συνεδρίαση του οργάνου αποτυπώνουν τόσο το κλίμα που έχει διαμορφωθεί σε σχέση με τον Παύλο Πολάκη όσο και τον σεβασμό που υπάρχει προς τον Αλέξη Τσίπρα. Από τη στιγμή που η εισήγηση του προέδρου έδειχνε προς την κατεύθυνση της «άφεσης αμαρτιών», κανείς δεν σκέφτηκε να μη συνηγορήσει. Ακόμη και όσοι εμφανίστηκαν διστακτικοί για την αλλαγή στάσης του κόμματος, δεν ήταν η πλειοψηφία. Εξ ου και η ομόφωνη απόφαση. Σύμφωνα με πληροφορίες, ο Πάνος Ρήγας κατά την τοποθέτησή του ήταν ο μόνος που έδειξε την πόρτα της εξόδου στον βουλευτή, λέγοντας πως πρέπει να διευκολύνει το κόμμα και να αποσυρθεί μόνος του από τις λίστες.

Ο πρώην υπουργός ισχυρίστηκε ότι με τον τρόπο του δίνει δημοσιότητα στις θέσεις του ΣΥΡΙΖΑ, που δεν προβάλλονται από τα «συστημικά ΜΜΕ».

Από 41 μέλη αποτελείται η Πολιτική Γραμματεία και περίπου το ένα πέμπτο αποφάσισε να μην πάρει τον λόγο. Κάποιοι γιατί δεν ήθελαν να πυροδοτήσουν την ένταση, άλλοι προτίμησαν να μην εκφράσουν τη διαφωνία τους στην τοποθέτηση του Αλέξη Τσίπρα και ορισμένοι, όπως δήλωναν στην «Κ», φέρεται να έμειναν αποσβολωμένοι όταν άκουσαν τον Παύλο Πολάκη να εξηγεί πως ο προκλητικός τρόπος με τον οποίο έχει επιλέξει να τοποθετείται στα social media βοηθά στο να τραβά την προσοχή των μέσων ενημέρωσης που δεν προβάλλουν τις θέσεις του ΣΥΡΙΖΑ. Μια τοποθέτηση χωρίς κανένα βάθος και ίχνος πολιτικού περιεχομένου.

Δεν ήταν μια εύκολη διαδικασία για τον πρώην αναπληρωτή υπουργό Υγείας, που επέλεξε να μην απαντήσει και να κινηθεί στη γραμμή της απολογητικής επιστολής του. Επιτέθηκε στην κυβέρνηση δικαιολογώντας με αυτόν τον τρόπο τις «πύρινες» παρεμβάσεις του. Δεσμεύτηκε πως θα είναι συγκρατημένος και ότι θα αναθέσει σε δύο στενούς συνεργάτες του να κοιτούν τις δηλώσεις του πριν ανέβουν στο Διαδίκτυο.

Μπορεί αργά το βράδυ του προηγούμενου Σαββάτου να μη βρέθηκε κανείς δίπλα του να τον συμβουλεύσει, πριν ξεκινήσει έναν καβγά με τον Αδωνι Γεωργιάδη, ωστόσο είναι γεγονός ότι όλη την εβδομάδα που πέρασε επέδειξε «κοσμιοτάτη διαγωγή». Κανείς βέβαια στην Κουμουνδούρου δεν βάζει το χέρι του στη φωτιά πως αυτό θα συνεχιστεί. Δεν θα πέσουν από τα σύννεφα αν η κατάσταση ξεφύγει πάλι, όμως, όπως τονίζουν, «αυτή τη φορά δεν θα υπάρξει γυρισμός».

Σύμφωνα με πληροφορίες της «Κ», ο Παύλος Πολάκης από τις 28 Φεβρουαρίου που συνεδρίασε το Εκτελεστικό Γραφείο μέχρι το περασμένο Σάββατο που πήρε την «απαλλαγή» πέρασε αρκετές ημέρες στην Κρήτη. Η απόσταση και το διάστημα που μεσολάβησε από την τραγωδία στα Τέμπη ήταν καθοριστικά για να πέσουν οι τόνοι και το θέμα να ξεχαστεί. Και ο ίδιος είχε τον χρόνο στην πατρίδα του να σκεφτεί τα πράγματα.

Οι ίδιες πηγές αναφέρουν πως ο Χρήστος Σπίρτζης και ο Νίκος Παππάς ήταν τα στελέχη που συνομιλώντας μαζί του έπαιξαν ένα ρόλο πυροσβεστικό, ώστε το ζήτημα να λήξει και το κόμμα να επικεντρωθεί στην προεκλογική εκστρατεία του χωρίς να έχει καμία εσωτερική εκκρεμότητα. Και κάπως έτσι συντάχθηκε η επιστολή με τη συγγνώμη της προηγούμενης Παρασκευής.

Στην Πολιτική Γραμματεία οι «προεδρικοί» εξέφρασαν διαφορετικές απόψεις. Υπήρξαν οι επιφυλακτικοί, οι λιγομίλητοι, αλλά και οι υποστηρικτικοί. Ο Χρήστος Σπίρτζης φέρεται να τόνισε πως στον δύσκολο προεκλογικό αγώνα δεν περισσεύει κανείς. «Εχουμε περάσει πάρα πολλά όλοι μας, με αποτέλεσμα να έχει χτιστεί μια συντροφική σχέση αγάπης. Να δώσουμε όλοι μαζί τον αγώνα», ζήτησε ο τομεάρχης Μεταφορών. Τα στελέχη της «Ομπρέλας» άσκησαν κριτική στον Παύλο Πολάκη για τη συμπεριφορά του, συντάχθηκαν όμως με την πρόταση του Αλέξη Τσίπρα. Τόνισαν πως δεν είναι δυνατόν να δίνεται η εντύπωση ότι η Αριστερά προτάσσει μια αντιπαράθεση μεταξύ «ατίμων και εντίμων». Συμπλήρωσαν πως «υπάρχει ένα πεδίο ιδεολογικής αντιπαράθεσης που απαντά στις κοινωνικές ανισότητες». Διαφώνησαν άλλωστε, από την πρώτη στιγμή, με το ενδεχόμενο διαγραφής του από το κόμμα και παραπομπής του στην Επιτροπή Δεοντολογίας. Ενα όργανο το οποίο δεν είδαν ποτέ με καλό μάτι. Πηγές ανέφεραν στην «Κ» πως απευθυνόμενοι προς τον Αλέξη Τσίπρα του επισήμαναν ότι από την εποχή της πανδημίας, που ο Παύλος Πολάκης είχε υιοθετήσει μια πολιτική αμφισβήτησης των εμβολίων, έπρεπε να υπάρξει μια πιο δυναμική αντίδραση.

ΑΠΕ-ΜΠΕ/ΓΙΩΡΓΟΣ ΒΙΤΣΑΡΑΣ

Ο Αλέξης Τσίπρας σε συνάντηση με εργαζομένους στην ΕΥΔΑΠ την Τετάρτη, με θέμα το νερό ως δημόσιο αγαθό. Νερό στο κρασί τους, πάντως, έβαλαν αρκετά μέλη της Πολιτικής Γραμματείας συναινώντας με βαριά καρδιά στην επιστροφή Πολάκη στα ψηφοδέλτια του ΣΥΡΙΖΑ.

«Τώρα είναι χειρότερα από τη χούντα»

Η «Κ» σε ένα από τα λίγα τουρκικά ΜΜΕ που αντιπολιτεύονται τον Ερντογάν

Του ανταποκριτή μας στην ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΗ **ΜΑΝΩΛΗ ΚΩΣΤΙΔΗ**

Τα αντιπολιτευόμενα τηλεοπτικά δίκτυα της Τουρκίας τα τελευταία χρόνια έχουν υψηλή τηλεθέαση. Η ζήτηση είναι μεγάλη – έχουν απομείνει λίγα ελεύθερα ΜΜΕ και υπάρχουν εκατομμύρια Τούρκοι που προσπαθούν να ακούσουν και την άλλη άποψη, σε ένα περιβάλλον στο οποίο, όπως υποστηρίζει η αντιπολίτευση, πολλά από τα μέσα ενημέρωσης έχουν άμεση ή έμμεση εξάρτηση από την τουρκική κυβέρνηση.

Επισκεφθήκαμε τα γραφεία και τα στούντιο του «Tele 1». Είναι ένα από τα μέσα ενημέρωσης που αντιστέκονται και ασκούν σκληρή κριτική στην κυβέρνηση του Ρετζέπ Ταγίπ Ερντογάν. Είναι ένα μικρό τηλεοπτικό δίκτυο, που όμως έχει εκατομμύρια τηλεθεατές. Σχεδόν καθημερινά είναι ανάμεσα στα ΜΜΕ που καθορίζουν την ατζέντα της χώρας. Παρακολουθούμε την εκπομπή «18 λεπτά» στην οποία οι παρουσιαστές σχολιάζουν τις εξελίξεις της ημέρας. Ακούγοντας κανείς όσα λέγονται στην αίθουσα σύνταξης, θυμάται το γαλατικό χωριό του Αστερίξ. Μικρό αλλά ισχυρό, με φρόνημα αντίστασης. Η επιβεβαίωση έρχεται ταυτόχρονα με τον συνειρμό: Στην οθόνη περνάει η είδηση μιας νέας ποινής που επέβαλε το Ραδιοτηλεοπτικό Συμβούλιο στο Tele 1.

Ο Μερντάν Γιανάρνταγ, ιδιοκτήτης και γενικός διευθυντής του Tele 1, χαμογελάει και μας εξηγεί πως «σε τηλεοπτική μας εκπομπή είπαμε πως η κυβέρνηση του ΑΚΡ οδηγεί τη χώρα σε ένα θρησκευτικό, φασιστικό και αυταρχικό σύστημα. Ουσιαστικά κάναμε μια κριτική στο πλαίσιο της δημοσιογραφικής ελευθερίας. Εκφράσαμε την άποψή μας χθες, όμως σήμερα το Ραδιοτηλεοπτικό Συμβούλιο άμεσα αποφάσισε την ποινή. Την περασμένη εβδομάδα μας είχαν επιβάλει πρόστιμο απαγόρευσης μετάδοσης για 5 ολόκληρες ημέρες. Μόλις επιστρέψαμε στις μεταδόσεις, ήρθε αυτή η ποινή καθώς το Ραδιοτηλεοπτικό λειτουργεί σαν δικαστήριο. Πρέπει να καταβάλουμε πρόστιμο το 3% του μηνιαίου κύκλου εργασιών μας. Θα πρέπει να το κάνουμε άμεσα και, αν δικαιωθούμε στα δικαστήρια, θα μας το επιστρέψουν. Αυτό είναι μεγάλο οικονομικό βάρος. Επειδή δεν μπορούν να σταματήσουν με τα ποινικά δικαστήρια, προσπαθούν να μας σιγήσουν με οικονομικές πιέσεις».

Το Tele 1, που έχει τα γραφεία του στον τρίτο όροφο ενός μεγάλου κτιρίου στην ευρωπαϊκή όχθη της Κωνσταντινούπολης και έχει 137 εργαζομένους, δημοσιογράφους και τεχνικούς και 24ωρο πρόγραμμα ειδήσεων και ενημερωτικών εκπομπών, προσπαθεί να συνεχίσει την κανονική ροή. Ο κ. Γιανάρνταγ με σπουδές Κοινωνιολογίας με μεταπτυχιακό και διδακτορικό είναι ένας έμπειρος δημοσιογράφος, έχει γράψει πολλά βιβλία και μας τονίζει πως μόνο το 2022 στο συγκεκριμένο τηλεοπτικό δίκτυο επιβλήθηκε πρόστιμο 8 εκατομμυρίων λιρών (400.000 ευρώ) και πενθήμερες απαγορεύσεις λειτουργίας όπως και απαγορεύσεις μετάδοσης συγκεκριμένων εκπομπών.

Ο Μερντάν Γιανάρνταγ, έμπειρος δημοσιογράφος, ιδιοκτήτης και γενικός διευθυντής του Tele 1, ενός μικρού, ανεξάρτητου τηλεοπτικού σταθμού, λέει στην «Κ»: «Σε τηλεοπτική μας εκπομπή είπαμε πως η κυβέρνηση του ΑΚΡ οδηγεί τη χώρα σε ένα θρησκευτικό, φασιστικό και αυταρχικό σύστημα. Το Ραδιοτηλεοπτικό Συμβούλιο άμεσα αποφάσισε ποινή. Την περασμένη εβδομάδα, επίσης, μας είχαν επιβάλει απαγόρευση μετάδοσης για πέντε ολόκληρες ημέρες».

Από το 2010

«Είμαι δημοσιογράφος από το 1985. Αυτή η κυβέρνηση μου ακύρωσε τη δημοσιογραφική μου ταυτότητα! Εδώ και τόσα χρόνια εργάστηκα σε τόσες εφημερίδες και τηλεοπτικά δίκτυα, μπορώ να πω πως η προσπάθεια του ελέγχου του κράτους και των πιέσεων στα μέσα ενημέρωσης ξεκίνησε από το 2010, τότε άρχισαν οι αντιδημοκρατικές πρακτικές. Εγώ στην ιστορία της Τουρκίας δεν έχω ξαναδεί τόσο καταπιεστική περίοδο προς τα μέσα ενημέρωσης. Και στις περιόδους στρατιωτικής χούντας, επειδή αντιστάθηκα το 1980 και φυλακίστηκα, ακόμη και εκείνη την περίοδο θεωρώ πως τα μέσα ενημέρωσης ήταν πιο ελεύθερα και τα δικαστήρια ήταν πιο δίκαια. Υπήρχαν πιέσεις, βασανιστήρια αλλά τότε κρατούσαν τους τύπους. Τώρα καταδικάζεσαι για υποθετικά πράγματα και δικάζεσαι ιδεολογικά».

Καθημερινά αντιμετωπίζουν διώξεις και δυσβάσταχτα πρόστιμα – «Δεν μπορούν να μας σταματήσουν με τα ποινικά δικαστήρια και προσπαθούν να μας σιγήσουν με οικονομικές πιέσεις».

Μας αναφέρει πως συνεχίζεται η δίκη εναντίον του επειδή σε εκπομπή αντιτάχθηκε στη μετατροπή της Αγίας Σοφίας σε τζαμί. Με κατηγορούν «για υπόθαλψη μίσους και εχθρότητας και πρόκληση διχόνοιας. Ήταν λάθος, έπρεπε να μείνει ως μουσείο, είναι σύμβολο ειρήνης. Και στα εγκαίνια διάβασαν προσευχή της Αλωσης. Αυτό ερμηνεύεται ως εισβολή! Αυτό είναι λογική του Μεσαίωνα», μας αναφέρει. Πρόσφατα του επιβλήθηκε απαγόρευση εξόδου από τη χώρα για άλλο ένα σχόλιό του για τον καταστροφικό σεισμό της Τουρκίας.

Το Tele 1, στην Κωνσταντινούπολη διαθέτει δύο στούντιο και μια μεσαίου μεγέθους αίθουσα σύνταξης. Δεν μπορεί να συγκριθεί με τις μεγάλες υποδομές και τα τεράστια κτίρια των φιλοκυβερνητικών τηλεοπτικών δικτύων της Τουρκίας. Ομως έχει μεγαλύτερη τηλεθέαση από αυτά! «Τα δελτία ειδήσεών μας είναι αντικειμενικά και τηρούμε όλους τους κανόνες της δημοσιογραφίας. Αλλά όταν σχολιάζουμε γεγονότα πρέπει να είμαστε ελεύθεροι. Η Τουρκία οδηγείται από τη σημερινή κυβέρνηση σε ένα μεσαιωνικό περιβάλλον του Ισλάμ που συνεχίζει να υπάρχει ακόμη και σήμερα. Κι εμείς εκφράζουμε την αντίρρησή μας σε αυτό», μας αναφέρει ο κ. Γιανάρνταγ.

Το Tele 1 συγκεντρώνει και στο YouTube ένα ακροατήριο πολλών χιλιάδων. «Εχουμε μεγάλη απήχηση καθώς ο λαός αντιλαμβάνεται την ειλικρινειά μας. Δεν σκύψαμε το κεφάλι. Δεν κατάφεραν να μας εξαγοράσουν αν και έγιναν προσπάθειες. Επειδή αυτό δεν πέτυχε άρχισαν οι μεγάλες πιέσεις. Ο λαός είδε πως αντιστεκόμαστε στις αδικίες και προσπαθούμε να δώσουμε την πραγματική είδηση».

Χορηγίες τηλεθεατών

Ο κ. Γιανάρνταγ μας αναφέρει πως καμία επιχείρηση του δημόσιου τομέα δεν δίνει διαφήμιση. Για να αντέξουν στο οικονομικό βάρος βρήκαν μια νέα μέθοδο: τις χορηγίες των τηλεθεατών. «Για να αντέξουμε έχουμε ίσως ένα από τα πιο δημοκρατικά χρηματοδοτικά μοντέλα. Οι τηλεθεατές μας μπορούν και γίνονται χορηγοί στις εκπομπές ή στα δελτία μας. Δεν μπορούμε να δώσουμε υψηλούς μισθούς. Πολλοί συνάδελφοί μας θα μπορούσαν να πάνε σε άλλα δίκτυα με διπλό ή τριπλό μισθό. Μένουν, καθώς πιστεύουν πως στο περιβάλλον πολιορκίας των μέσων ενημέρωσης, εδώ δίνουμε αγώνα για να ανοίξουμε ένα παράθυρο ελευθερίας. Δεν έχουμε κάποιο πολιτικό κόμμα που μας στηρίζει. Το 30% των εσόδων μας προέρχεται από τη χορηγία των τηλεθεατών».

Το Tele 1 διαθέτει γραφεία και στούντιο και σε Σμύρνη, Αγκυρα όπως και ανταποκριτές στο εξωτερικό. Ο γενικός διευθυντής του Tele 1 δηλώνει ότι «κάποτε δεν μας έδιναν διαφήμιση και από τον ιδιωτικό τομέα. Αλλά επειδή αυξήθηκε η τηλεθέασή μας οι ιδιωτικές εταιρείες δεν μπόρεσαν να αδιαφορήσουν και τώρα δίνουν διαφημίσεις».

Υποστηρίζει πως στις προεδρικές εκλογές του Μαΐου η συμμαχία Ερντογάν - Μπαχτσελί θα ηττηθεί με μεγάλη διαφορά. Επισημαίνει πως «δεν είναι μόνο η οικονομική κρίση. Ο τουρκικός λαός έχει και τη βάση του διαφωτισμού και την κουλτούρα της κοσμικότητας. Εχουμε πια μια μεγάλη οικονομική κρίση, ανισότητα, οι δημοκρατικοί θεσμοί κατέρρευσαν κι έχουμε ένα καθεστώς σουλτανισμού και φτάσαμε σε ένα θρησκευτικό, φασιστοειδές αυταρχικό καθεστώς. Αρα χρεοκοπεί πολιτικά και οικονομικά».

Οταν του θέσαμε το ερώτημα πως παρά τις κατηγορίες για την ελευθερία του Τύπου στην Τουρκία, η κυβέρνηση Ερντογάν έχει ως επιχείρημα τη λειτουργία αρκετών εφημερίδων και τηλεοπτικών δικτύων που ασκούν κριτική, μας απαντά: «Ναι, αλλά τους επιβάλλουν συνέχεια πρόστιμα και βάζουν εμπόδια. Μόνο εγώ έχω 32 δίκες!».

Μετά το μορατόριουμ, διάλογος με την Τουρκία;

Του **ΒΑΣΙΛΗ ΝΕΔΟΥ**

Οι ρεαλιστικές προοπτικές για την ουσιαστική και εις βάθος συζήτηση των ελληνοτουρκικών διαφορών μετά τις εκλογές που θα πραγματοποιηθούν στις δύο χώρες είναι αντικείμενο έντονης συζήτησης σε διπλωματικούς κύκλους στην Αθήνα, καθώς, όπως όλα δείχνουν, το κεκτημένο που έχει δημιουργηθεί μετά τις 6 Φεβρουαρίου και τους καταστροφικούς σεισμούς στην Τουρκία είναι ικανό να οδηγήσει σε συνθήκες πραγματικού διαλόγου. Τη δυναμική της συγκυρίας ενισχύει το γεγονός ότι για την ανάγκη ουσιαστικής συνεννόησης ανάμεσα σε Αθήνα και Αγκυρα συμφωνούν, από διαφορετική οπτική γωνία, διεθνείς παράγοντες όπως οι ΗΠΑ και περιφερειακές δυνάμεις όπως η Αίγυπτος και το Ισραήλ.

Τις προηγούμενες ημέρες η ελληνική διπλωματία κινήθηκε ταχύτατα, μη αφήνοντας την ευκαιρία να χαθεί, γεγονός όχι αυτονόητο έπειτα από συνολικά επτά έτη διαρκώς αυξανόμενης έντασης από πλευράς της Αγκυρας (ουσιαστικά με το αποτυχημένο πραξικόπημα του 2016). Μετά την ταχύτατη αντίδραση κατά την εκδήλωση του σεισμού, ακολούθησε η επαναλειτουργία του διαύλου μεταξύ των υπουργείων Εξωτερικών, αλλά και σε επίπεδο Μεγάρου Μαξίμου - Προεδρικού παλατιού, ενώ κινήσεις συμβολικού χαρακτήρα, όπως η αλληλοϋποστήριξη για διεθνή πόστα (μη μόνιμου μέλους του Συμβουλίου Ασφαλείας του ΟΗΕ για την Ελλάδα και γενικής γραμματείας Διεθνούς Ναυτιλιακού Οργανισμού για την Τουρκία), αλλά και ουσιαστικής μείωσης της έντασης, όπως το άτυπο μορατόριουμ μεγάλων εθνικών ασκήσεων στο Αιγαίο μέχρι να ολοκληρωθούν οι εκλογές στις δύο χώρες και να περάσει η θερινή περίοδος, είναι ενδεικτικές πολύ ευαίσθητων διπλωματικών αντανακλαστικών. Η τήρηση συνθηκών άκρας μυστικότητας κατά τη διάρκεια των διαπραγματεύσεων για τις τελευταίες πρωτοβουλίες είναι, επίσης, ένα στοιχείο που υποδηλώνει ότι όχι μόνο οι διεργασίες, αλλά και ο συντονισμός σε διάφορα επίπεδα της κυβέρνησης (Μαξίμου, ΥΠΕΞ) ήταν απόλυτος. Είναι ήδη γνωστές οι υφιστάμενες μορφές διαλόγου ανάμεσα στις δύο πλευρές (διερευνητικές επαφές, μέτρα οικοδόμησης εμπιστοσύνης - ΜΟΕ, πολιτικός διάλογος, θετική ατζέντα, μηχανισμός εξομάλυνσης ΝΑΤΟ και έως έναν βαθμό η υπό την αιγίδα του Βερολίνου διαδικασία συνάντησης των διπλωματικών συμβούλων των δύο νητών) και θεωρείται δεδομένο ότι μετά τη συγκρότηση κυβερνήσεων κάποιες από αυτές θα ενεργοποιηθούν με τον έναν ή τον άλλον τρόπο. Οι διερευνητικές επαφές με τη γνωστή τυπολογία και τα ΜΟΕ σε επίπεδο υπουργείων Εθνικής Αμυνας θα δρομολογηθούν με κάθε βεβαιότητα, ωστόσο οι εξελίξεις των τελευταίων ετών δημιουργούν ορισμένες ανησυχίες σχετικά με την ατζέντα.

Τη δυναμική της συγκυρίας για ουσιαστική συνεννόηση ενισχύουν διεθνείς παράγοντες όπως οι ΗΠΑ, η Αίγυπτος, το Ισραήλ.

Η Αγκυρα τα τελευταία τρία χρόνια έχει εκ των πραγμάτων τοποθετήσει στο τραπέζι δύο επιπλέον ζητήματα τα οποία λειτουργούν ως αποτρεπτικοί παράγοντες ουσιαστικής συζήτησης. Το πρώτο είναι το τουρκολιβυκό μνημόνιο και η επιβολή δι' αυτού με τη συμμετοχή τρίτης κυβέρνησης (της Τρίπολης) της άποψης ότι τα ελληνικά νησιά δεν έχουν καμία επήρεια στη χάραξη θαλασσίων ζωνών, πέρα από 6 ναυτικά μίλια χωρικών υδάτων. Και το δεύτερο είναι η διασύνδεση της κυριαρχίας των νησιών του ανατολικού Αιγαίου με την αποστρατιωτικοποίησή τους. Εν ολίγοις, θα πρέπει να γίνει πολύ μεγάλη προσπάθεια από μέρους της Αγκυρας προκειμένου να δημιουργηθεί έδαφος για μια ειλικρινή συζήτηση που θα μπορούσε να οδηγήσει σε κάποιο πλαίσιο αμοιβαίων υποχωρήσεων και συμβιβασμού.

Δεδομένου ότι τόσο η Ελλάδα όσο και η Τουρκία τα τελευταία χρόνια έχουν συνάψει συμφωνίες με την Αίγυπτο και τη Λιβύη αντιστοίχως, είναι απολύτως δεδομένο πως μια διαδικασία επίλυσης των ελληνοτουρκικών διαφορών στην Ανατολική Μεσόγειο θα οδηγήσει σε συζητήσεις και με τρίτους. Οι πληροφορίες από το Κάιρο περί παραινέσεων των Αιγυπτίων προς τους Τούρκους να λύσουν τις διαφορές τους με την Ελλάδα και την Κυπριακή Δημοκρατία προκειμένου να ενταχθούν στο Φόρουμ Φυσικού Αερίου της Ανατολικής Μεσογείου (East Med Gas Forum) είναι χαρακτηριστικό ενός κλίματος το οποίο δεν περιορίζεται στη μεγαλύτερη αραβική χώρα. Φαίνεται ότι ανάλογη ατμόσφαιρα επικρατεί και στο Ισραήλ, το οποίο βρίσκεται σε πορεία ταχείας εξομάλυνσης των σχέσεων με την Τουρκία, με τους σεισμούς σε αυτή την περίπτωση να διαδραματίζουν πράγματι καταλυτικό ρόλο. Την ερχόμενη Πέμπτη 30 Μαρτίου οι υπουργοί Εξωτερικών Ελλάδας, Ισραήλ και Κυπριακής Δημοκρατίας θα συναντηθούν στη Λευκωσία με σκοπό την αναθέρμανση του τριμερούς σχήματος συνεργασίας ύστερα από σχεδόν έναν χρόνο. Με την εξαίρεση του Νίκου Δένδια ο οποίος βρίσκεται στη θέση του υπουργού Εξωτερικών για 3 χρόνια και 9 μήνες, οι ομόλογοί του Ελι Κοέν και Κωνσταντίνος Κόμπος εκπροσωπούν κυβερνήσεις οι οποίες ανέλαβαν μόλις πριν από λίγους μήνες και ημέρες αντιστοίχως.

Στο Κάιρο και την Ιερουσαλήμ αντηχούν, εν ολίγοις, απόψεις που είναι εξαιρετικά κοντά σε όλα όσα εκπέμπονται από την Ουάσιγκτον αυτή την περίοδο. Οι Αμερικανοί –και αυτό εξέπεμψε με αρκετή σαφήνεια στην πρόσφατη επίσκεψή του στην Αθήνα ο υπουργός Εξωτερικών των ΗΠΑ Αντονι Μπλίνκεν– επιθυμούν αξιοποίηση της θετικής συγκυρίας και προώθησης των συνομιλιών Ελλάδας - Τουρκίας το ταχύτερο. Πέρα από τη σταθερή βούληση για τη μείωση των εντάσεων στη νοτιοανατολική πτέρυγα του ΝΑΤΟ, ο πόλεμος στην Ουκρανία έχει εντείνει την ανάγκη για διαφοροποίηση των πηγών ενέργειας της Ευρώπης, γεγονός το οποίο αποτελεί για την Ουάσιγκτον μια περαιτέρω αιτία άμεσης επίλυσης των ελληνοτουρκικών διαφορών. Για τον λόγο αυτό αναμένεται να φανεί μετά το θέρος, αν οι Αμερικανοί θα αναλάβουν κάποια συγκεκριμένη πρωτοβουλία ή αν θα περιοριστούν στην άσκηση εκατέρωθεν πιέσεων. Είναι, επίσης, ασαφές αν υπάρχει έδαφος και για την επανέναρξη της διαδικασίας για το Κυπριακό, η επίλυση του οποίου –ούτως ή άλλως– αποτελεί ίσως το πιο κεντρικό κομμάτι στην επίλυση του παζλ των νέων ενεργειακών ισορροπιών στην Ανατολική Μεσόγειο.

Δημήτρης Κουτσούμπας *γενικός γραμματέας της Κεντρικής Επιτροπής του ΚΚΕ*

Το ΚΚΕ δεν δίνει ούτε ανοχή

Οι κυβερνήσεις είναι σαν τα τρένα. Ν.Δ. και ΣΥΡΙΖΑ είναι σε λάθος ράγες, ακολουθούν λάθος κατεύθυνση

Συνέντευξη στον **ΑΝΤΩΝΗ ΑΝΤΖΟΛΕΤΟ**

Κανένα περιθώριο για παροχή ψήφου ανοχής από το ΚΚΕ δεν αφήνει ο Δημήτρης Κουτσούμπας σε περίπτωση αδυναμίας σχηματισμού κυβέρνησης, μιλώντας στην «Κ». Ο γενικός γραμματέας της Κεντρικής Επιτροπής του ΚΚΕ στοχεύει σε μια ισχυρή παρουσία του κόμματος στην επόμενη Βουλή με 30-40 βουλευτές και τονίζει πως δυναμώνει ένα ρεύμα στον λαό που λέει «κανένας από τους δύο και τους πρόθυμους συγκυβερνήτες του».

– Μόνο ένα «ναι» δικό σας θα καθιστούσε ρεαλιστική την πρόσκληση του ΣΥΡΙΖΑ για σχηματισμό προοδευτικής κυβέρνησης από την κάλπη της απλής αναλογικής. Γιατί αρνείστε αυτή την πρόταση;

– Δεν θα αποφύγω την ερώτησή σας, αλλά επιτρέψτε μου να παρατηρήσω ότι ο ΣΥΡΙΖΑ τέτοιο κάλεσμα απευθύνει στο ΠΑΣΟΚ και στο ΜέΡΑ25. Κάποιοι, μάλιστα, πρώην υπουργοί συμπεριέλαβαν και τον Βελόπουλο. Τελευταία ακούμε και στελέχη του ΣΥΡΙΖΑ να ξεκαθαρίζουν ότι τα προγράμματα του ΣΥΡΙΖΑ και του ΚΚΕ είναι «μη συνθέσιμα». Καμία αντίρρηση, απορώ όμως γιατί τους πήρε 11 χρόνια να το παραδεχθούν και τόσο καιρό κορόιδευαν ασύστολα τον κόσμο...

Σήμερα δεν είμαστε ούτε στο 2012-2015 ούτε στο 2019. Ζήσαμε και τις υποσχέσεις του ΣΥΡΙΖΑ για μεγάλες αλλαγές και τις υποσχέσεις της Ν.Δ. για ανάπτυξη και καλές δουλειές. Και το αποτέλεσμα για τον λαό ήταν τραγικό. Το ερώτημα είναι γιατί συμβαίνει αυτό.

Συμβαίνει γιατί οι κυβερνήσεις είναι σαν τα τρένα. Το πού θα πάνε δεν το καθορίζει ο «μηχανοδηγός», το καθορίζουν οι ράγες. Οταν είσαι σε λάθος ράγες, θα ακολουθήσεις και λάθος κατεύθυνση. Οταν τις ράγες τις έχει φτιάξει το κεφάλαιο, η Ε.Ε., το ΝΑΤΟ, οι δεσμεύσεις απέναντι σε αυτούς, εκεί θα πάνε και τα τρένα, δηλαδή οι κυβερνήσεις. Συνεπώς, το ζήτημα δεν είναι να αλλάξουμε τα κόμματα που θα είναι «μηχανοδηγοί» και «σταθμάρχες» της ίδιας πολιτικής, αλλά να ξηλώσουμε τις ράγες και να φτιάξουμε άλλες, αν θέλουμε να πάμε σε άλλη κατεύθυνση.

– Αποκλείετε το ενδεχόμενο μιας κυβέρνησης μειοψηφίας με την ανοχή του ΚΚΕ;

– Ισχύει κι εδώ η προηγούμενη απάντησή μου. Επιτρέψτε μου, όμως, να διευκρινίσω ότι αυτή μας η στάση δεν σημαίνει καθόλου ότι υποτιμάμε έστω και το ελάχιστο εμπόδιο που μπορεί να μπει σήμερα στην αντιλαϊκή πολιτική, το παραμικρό μέτρο ανακούφισης που μπορεί να κατακτήσει ο εργαζόμενος. Αντίθετα, πιστεύουμε ότι η συμμετοχή ή η ανοχή του ΚΚΕ σε μια τέτοια κυβέρνηση θα υπέσκαπτε τη δυνατότητά μας να συμβάλουμε σε αυτό. Αποδείχθηκε, άλλωστε, πόσο απατηλό ήταν αυτό που έλεγαν κάποιοι, ότι θα μπορούσε το ΚΚΕ να προτείνει τέσσερα-πέντε σημεία ως προϋποθέσεις για να δείξει ανοχή σε μια τέτοια κυβέρνηση. Η κυβερνητική πολιτική δεν αφορά πέντε τομείς της καθημερινότητας και της ζωής του λαού, αλλά τα πάντα, από την ακρίβεια και τους μισθούς μέχρι τους σιδηροδρόμους και την εξωτερική πολιτική. Φαντάζεστε το ΚΚΕ να ήταν μέρος της κυβέρνησης που «τεμάχιζε» και ξεπουλούσε τον ΟΣΕ και να λέει «εγώ δεν έχω σχέση με αυτό, είμαι εδώ για πέντε ζητήματα»;

Η εμπειρία και της τετραετίας που πέρασε δείχνει πως ό,τι κατέκτησε ο λαός το κατέκτησε με τους αγώνες του, στους οποίους το ΚΚΕ ήταν ανελλιπώς μπροστά. Οσο πιο δυνατό το ΚΚΕ, τόσο πιο δυνατοί αυτοί οι αγώνες, τόσο μεγαλύτερο το κέρδος για τον λαό.

> *Καλούμε ακόμη κι όσους δεν συμφωνούν σε όλα μαζί μας να σκεφτούν: Θα ήταν καλύτερα ή χειρότερα τα πράγματα αν είχαμε 30 ή 40 βουλευτές αντί για 15;*

> *Τελευταία ακούμε και στελέχη του ΣΥΡΙΖΑ να ξεκαθαρίζουν ότι τα προγράμματά μας είναι «μη συνθέσιμα». Γιατί τους πήρε 11 χρόνια να το παραδεχθούν;*

ΑΠΕ-ΜΠΕ

«Είδαμε τον ΣΥΡΙΖΑ να ψηφίζει τα μισά νομοσχέδια της κυβέρνησης της Ν.Δ. και το ΠΑΣΟΚ να ψηφίζει το 70%. Κυβέρνηση με τον ένα ή τον άλλο τρόπο θα φτιάξουν και ήδη γίνονται τέτοιες διεργασίες. Το ζήτημα είναι ποιος θα βρεθεί απέναντί της για να έχει στήριγμα ο λαός», λέει ο Δημήτρης Κουτσούμπας.

– Ενδιαφέρεται το ΚΚΕ να μετάσχει σε μια κυβέρνηση ή έχει, όπως λέγεται, βολευτεί στον ρόλο του κόμματος διαμαρτυρίας του 5%-6%;

– Το ΚΚΕ ιδρύθηκε όχι απλώς για να συμμετέχει σε μια κυβέρνηση, αλλά για να παίξει τον καταλυτικό ρόλο στην ανατροπή του παλιού, του σάπιου κοινωνικού συστήματος. Σήμερα, το κόμμα μας διαθέτει σύγχρονο, επιστημονικά επεξεργασμένο πρόγραμμα εξουσίας - διακυβέρνησης, το οποίο καταθέτει ανοιχτά στον λαό και είναι έτοιμο να το υπηρετήσει από κυβερνητικές θέσεις, όταν ο λαός το επιλέξει.

Ωστόσο, δεν αισθανόμαστε καθόλου «βολεμένοι». Ολα τα μέλη του ΚΚΕ αναλαμβάνουν κάθε μέρα μεγάλες ευθύνες μπαίνοντας μπροστά σε κάθε διεκδίκηση και αγώνα του λαού μας. Καταθέτουμε διαρκώς προτάσεις νόμου, τροπολογίες και ερωτήσεις, με επεξεργασμένες θέσεις για κάθε λαϊκό πρόβλημα. Οι βουλευτές του ΚΚΕ δεν αφιερώνουν τον χρόνο τους σε συναλλαγές με λόμπι, εισπρακτικές εταιρείες και συνεννοήσεις με επιχειρηματίες για τηλεοπτικές άδειες, αλλά τρέχουν από χώρο σε χώρο δουλειάς όπου οι εργαζόμενοι έχουν προβλήματα και διεκδικούν, από γειτονιά σε γειτονιά, από σπίτι σε σπίτι, όπου επιχειρείται να γίνει βίαιη έξωση και προσπαθούν να τη σταματήσουν. Αυτό το ξέρουν πολύ καλά ακόμη κι όσοι δεν συμφωνούν σε όλα μαζί μας. Επομένως τους καλούμε να σκεφτούν αν θα ήταν καλύτερα ή χειρότερα τα πράγματα με το ΚΚΕ να έχει 30 ή 40 βουλευτές αντί για 15 και να πράξουν αναλόγως.

– Εχετε πει πως «το πραγματικό δίλημμα που αναδεικνύεται και σε αυτή την εκλογική αναμέτρηση είναι να μην είναι δυνατή η επόμενη αντιλαϊκή κυβέρνηση». Πιστεύετε στις αυτοδύναμες κυβερνήσεις ή στις συμμαχικές κυβερνήσεις;

– Για την ακρίβεια το δίλημμα τίθεται ως εξής: Θα είναι δυνατή η επόμενη αντιλαϊκή κυβέρνηση ή θα είναι δυνατός ο λαός και το κίνημά του, με ένα πιο δυνατό ΚΚΕ;

Ξέρετε, τα προηγούμενα χρόνια ζήσαμε κυριολεκτικά όλων των ειδών τις κυβερνήσεις: αυτοδύναμες, συνεργασίας, τεχνοκρατών, σοσιαλδημοκρατικές, φιλελεύθερες, της δήθεν «Αριστεράς», με συμμετοχή ακροδεξιών κ.ο.κ. Διαφορετικές δοκιμές, κι όμως ο ένας συνέχιζε από εκεί που σταματούσε ο άλλος. Γιατί συνέβη αυτό; Γιατί συμφωνούν στα στρατηγικά ζητήματα, στη βασική κατεύθυνση. Σήμερα αυτή η κατεύθυνση εκφράζεται με τα προαπαιτούμενα του Ταμείου Ανάκαμψης, με τις κατευθύνσεις της Ε.Ε. για την «απελευθέρωση» της ενέργειας, των σιδηροδρόμων, του νερού, με τους επικίνδυνους νατοϊκούς σχεδιασμούς, με την επίθεση στις λαϊκές κατοικίες για να στηριχθούν οι τράπεζες, σε μια περίοδο μάλιστα που κυοφορείται νέα καπιταλιστική κρίση. Και πολλά ακόμη...

Γι' αυτό και είδαμε τον ΣΥΡΙΖΑ να ψηφίζει τα μισά νομοσχέδια της κυβέρνησης της Ν.Δ. και το ΠΑΣΟΚ να ψηφίζει το 70%. Κυβέρνηση με τον έναν ή τον άλλο τρόπο θα φτιάξουν, και ήδη γίνονται τέτοιες διεργασίες. Το ζήτημα είναι ποιος θα βρεθεί απέναντί της για να έχει στήριγμα ο λαός. Σήμερα, άλλωστε, δυναμώνει ένα ρεύμα στον λαό που λέει «κανένας από τους δύο και τους πρόθυμους συγκυβερνήτες του».

– Μιλήσατε για προδιαγεγραμμένο έγκλημα στα Τέμπη. Τι πιστεύετε πως πρέπει να αλλάξει από εδώ και πέρα στη λειτουργία των ελληνικών σιδηροδρόμων ώστε τα ταξίδια να πραγματοποιούνται με ασφάλεια;

– Ο μόνος τρόπος για να πραγματοποιούνται τα ταξίδια με ασφάλεια είναι να πάψει η ασφάλεια να μπαίνει στη ζυγαριά του κόστους - οφέλους είτε για τον κάθε επενδυτή είτε για το κράτος. Αυτό σημαίνει να πάψει το κέρδος να αποτελεί το κριτήριο για το τι, πώς, πότε και πόσο θα αναπτυχθεί και να αντικατασταθεί από το κριτήριο της ικανοποίησης των σύγχρονων λαϊκών αναγκών.

Οσο δεν συμβαίνει αυτό, η ανθρώπινη ζωή θα μπαίνει σε δεύτερη μοίρα. Αυτό δεν ισχύει μόνο για τον σιδηρόδρομο, αλλά αφορά όλους σχεδόν τους τομείς της κοινωνικής ζωής: τα ανύπαρκτα μέτρα ασφαλείας στους χώρους δουλειάς, την άθλια κατάσταση στην οποία βρίσκονται τα σχολικά και πανεπιστημιακά κτίρια, την ελλιπή αντιπλημμυρική, αντισεισμική και αντιπυρική προστασία, με τα γνωστά αποτελέσματα κάθε χρόνο. Τα «άλλα Τέμπη» που μας περιτριγυρίζουν σήμερα και πρέπει να δράσουμε έγκαιρα για να τα προλάβουμε.

Για μια πιο ολοκληρωμένη παρουσίαση της πρότασής μας για τους σιδηροδρόμους, θα σας παραπέμψω στη σχετική ημερίδα που διοργανώνουμε το επόμενο Σάββατο, με τη συμμετοχή ειδικών επιστημόνων.

– Η κριτική που ασκείται στο ΚΚΕ είναι πως δεν ανανεώνει τον λόγο του. Πώς ανακυκλώνει την παράδοση του κομμουνισμού του προηγούμενου αιώνα. Πώς απαντάτε σε αυτή την κριτική; Πιστεύετε ότι ο λόγος του κόμματος απευθύνεται στους νέους;

– Αυτή την περίοδο επιβεβαιώνεται ακριβώς το αντίθετο. Γιατί τις τελευταίες εβδομάδες, εκατοντάδες χιλιάδες νέοι άνθρωποι βγήκαν στους δρόμους όλης της χώρας με σύνθημα «τα κέρδη τους ή οι ζωές μας». Αυτό το σύνθημα «ακουμπά» στην ανάλυση που κάνει το ΚΚΕ και βρίσκει απάντηση στην πολιτική του πρόταση, ακριβώς γιατί ανταποκρίνεται στη σημερινή αναγκαιότητα.

Θα είχε ενδιαφέρον να ρωτήσουμε κάποιους από αυτούς τους νέους και τις νέες πόσο σύγχρονα και πρωτότυπα τους ακούγονται αυτά που λένε οι άλλες πολιτικές δυνάμεις, δηλαδή τα χιλιοειπωμένα περί «βαθέος κράτους», «συντεχνιών», «παθογενειών» και πάει λέγοντας...

Υποκριτικός ο διαχωρισμός αμυνόμενου και επιτιθέμενου στην Ουκρανία

– Ο πόλεμος στην Ουκρανία έκλεισε ήδη ένα χρόνο. Εσείς έχετε πει ότι «δεν διαλέγουμε στρατόπεδο στον ιμπεριαλιστικό πόλεμο». Δεν θεωρείτε δηλαδή κρίσιμη τη διάκριση μεταξύ επιτιθέμενου και αμυνόμενου στην Ουκρανία;

– Οταν μιλάμε για πολέμους που διεξάγονται με σκοπό το μοίρασμα του πλούτου σε βάρος των λαών, ο διαχωρισμός ανάμεσα σε «επιτιθέμενους» και «αμυνόμενους» ουσιαστικά συγκαλύπτει αυτό το κρίσιμο ζήτημα. Πολύ περισσότερο που η «καύσιμη ύλη» στην περιοχή συσσωρεύεται πολλά χρόνια πριν από την επίσημη έναρξη του πολέμου.

Η υποκρισία περισσεύει. Γι' αυτό και η κυβέρνηση ή άλλοι που σήμερα εμφανίζονται υπέρ του «αμυνόμενου», στις περιπτώσεις της Γιουγκοσλαβίας, του Αφγανιστάν, του Ιράκ, της Παλαιστίνης έκαναν το ακριβώς ανάποδο.

Κι αν κάποιοι δυσκολεύονταν πριν από ένα χρόνο να καταλάβουν τον λόγο που το ΚΚΕ μιλούσε για ιμπεριαλιστική σύγκρουση ΝΑΤΟ - Ρωσίας –και όχι απλώς Ρωσίας - Ουκρανίας–, σήμερα νομίζουμε ότι υπάρχουν πολύ περισσότεροι που το κατανοούν.

> *Το ΚΚΕ μιλούσε για ιμπεριαλιστική σύγκρουση ΝΑΤΟ - Ρωσίας – και όχι απλώς Ρωσίας - Ουκρανίας. Σήμερα νομίζουμε ότι υπάρχουν πολύ περισσότεροι που το κατανοούν.*

Θέλουμε, όμως, για μια ακόμη φορά να επισημάνουμε τον τεράστιο κίνδυνο κλιμάκωσης της σύγκρουσης. Σε ένα τέτοιο ενδεχόμενο η χώρα μας είναι κάτι παραπάνω από σίγουρο ότι θα βρεθεί στο στόχαστρο εξαιτίας της εμπλοκής της, με ευθύνη όλων των κομμάτων του νατοϊκού τόξου. Γι' αυτό και το αίτημα για απεμπλοκή της Ελλάδας από τον πόλεμο είναι πιο αναγκαίο από ποτέ. Αποτελεί κριτήριο ψήφου και μπορεί να δυναμώσει μόνο με ένα πιο δυνατό ΚΚΕ που τάσσεται με το «στρατόπεδο» των λαών.

– Δεν είναι προς το συμφέρον της Ελλάδας να αντιταχθεί στις δυνάμεις που διεκδικούν την αναθεώρηση των συνόρων; Δεν βλέπετε ως προς αυτό αναλογία μεταξύ της Ρωσίας και της Τουρκίας;

– Πάντως στο Ιράκ, στη Συρία, στην Κύπρο, η Τουρκία αναθεωρεί σύνορα με τις «πλάτες» του ΝΑΤΟ, των ΗΠΑ, της Ε.Ε. και όλων αυτών που δήθεν αντιτάσσονται στους «αναθεωρητισμούς». Ταυτόχρονα, και παρά το γεγονός ότι η Ελλάδα πρωτοστατεί στις κυρώσεις και στην αποστολή πολεμικού υλικού στην αντιδραστική κυβέρνηση της Ουκρανίας, η τουρκική άρχουσα τάξη προβάλλει νέες διεκδικήσεις έναντι των κυριαρχικών δικαιωμάτων της χώρας μας, επίσης με τις «πλάτες» όσων προανέφερα.

Γιατί για όλους αυτούς προέχουν οι οικονομικές και γεωστρατηγικές σχέσεις τους με την Τουρκία, η διαφύλαξη της νατοϊκής συνοχής και η απόσπαση της Τουρκίας από τη «ρωσική επιρροή». Γι' αυτό και αρνούνται να τοποθετηθούν ακόμη και για προφανή ζητήματα, όπως η κυριαρχία των ελληνικών νησιών, και επαναλαμβάνουν την προτροπή «βρείτε τα».

Μέσα σε αυτό το περιβάλλον προειδοποιούμε ότι κυοφορούνται «επώδυνοι συμβιβασμοί» με ευρωατλαντική σφραγίδα. Κανένας εφησυχασμός δεν πρέπει να υπάρξει από τις αναφορές για μορατόριουμ μεταξύ Ελλάδας - Τουρκίας, μετά και τον πρόσφατο σεισμό κι ενόψει των εκλογών στις δύο χώρες. Τα προβλήματα παραμένουν και η λεγόμενη «διπλωματία των σεισμών» δεν έχει καμία σχέση με την πραγματική αλληλεγγύη και τις ανάγκες και των δύο λαών.

– Ποια είναι η πρόταση του ΚΚΕ για την καταπολέμηση της ακρίβειας, αλλά και για τον κατώτατο μισθό;

– Εχουμε καταθέσει δύο φορές το τελευταίο διάστημα τροπολογίες που προβλέπουν κατάργηση του ΦΠΑ στα είδη πλατιάς λαϊκής κατανάλωσης, των ειδικών φόρων στα καύσιμα και στο ηλεκτρικό ρεύμα και άλλα μέτρα που μπορούν να στηρίξουν το λαϊκό εισόδημα σε αυτή τη δύσκολη περίοδο. Σε αντίθεση με τα «καλάθια» της κοροϊδίας, τα διάφορα «pass» και τη διαμόρφωση του κατώτατου μισθού λίγο πάνω από τα επίπεδα που ήταν το μακρινό 2011 και παρά τον πληθωρισμό που σπάει κόκαλα. Ολες απορρίφθηκαν χωρίς να μπουν σε ψηφοφορία από την κυβέρνηση, ενώ κανένα από τα υπόλοιπα κόμματα δεν έβγαλε «άχνα», ακριβώς γιατί πρόκειται για μέτρα που θίγουν τις δεσμεύσεις που όλοι τους έχουν απέναντι στο κεφάλαιο.

Οσον αφορά τους μισθούς, το ΚΚΕ ήταν το μοναδικό κόμμα που κατέθεσε στη Βουλή την πρόταση νόμου, που έφτιαξαν τα ίδια τα συνδικάτα, για την επαναφορά της εθνικής γενικής συλλογικής σύμβασης εργασίας, των κλαδικών συμβάσεων, για να υπάρχει ρήτρα αναπροσαρμογής των μισθών με βάση τον πληθωρισμό, επαναφορά των τριετιών και ονομαστική αύξηση του κατώτατου μισθού, όπως αυτή που ζητούν σήμερα τα συνδικάτα και ξεπερνά τα 850 ευρώ με τα τωρινά δεδομένα.

Εθνική επέτειος σε εθνικό πένθος

Ελλάδα είναι...

Η φετινή επέτειος της Παλιγγενεσίας έρχεται μέσα σε κλίμα εθνικού πένθους. «Αυτή είναι η Ελλάδα»: το παλιό απόφθεγμα ακούγεται ολοένα και περισσότερο τις τελευταίες ημέρες, ως επιφώνημα απελπισίας μετά την τραγωδία των Τεμπών. Ποια είναι τελικά η Ελλάδα; Η «Κ» ζήτησε από 23 προσωπικότητες να δώσουν τον δικό τους ορισμό του συλλογικού μας εαυτού.

Επιμέλεια: **ΣΑΚΗΣ ΙΩΑΝΝΙΔΗΣ**

Λίνα Νικολακοπούλου
Στιχουργός

Είναι η χώρα που βιώνω τη ζωή μου μέχρι σήμερα κι εύχομαι μέχρι το τέλος. Είναι παλιά. Είναι όμορφη από μόνη της. Κι ο καθένας μας τη ζωγραφίζει μέσα του από γωνία που την κοιτάζει και με τα χρώματα που έχει στη διάθεσή του σε κάθε καιρό. Με το ιδιαίτερο φως της κάνει ευδιάκριτη σε όλους μας την έλλειψη της κοινής λογικής και του κοινού αισθήματος. Είναι ένα σταθερό μέτρο μέτρησης του παροδικού και του περιττού. Ενα σκηνικό δεδομένο για τα ανθρώπων έργα μας. Ο καθρέφτης μας. Χρόνια πολλά.

Ευάγγελος Βενιζέλος
Πρώην αντιπρόεδρος της κυβέρνησης

Είναι οι αντιφάσεις της, γοητευτικές και βασανιστικές αδιακρίτως. Είναι οι άνθρωποί της και αυτό που προκύπτει σε πείσμα των ανθρώπων της. Είναι η Ιστορία της, οικεία και απρόσιτη ταυτοχρόνως. Είναι μια διαρκής εναλλαγή πένθους και χαράς. Μια σισύφεια σύγκρουση προόδου και καθήλωσης. Μια ατελείωτη άσκηση πατριδογνωσίας. Ενα προνόμιο και ένα καθήκον. Ελλάδα είναι η Πατρίδα μας. Το προνόμιό μας να μνημονεύουμε τον Διονύσιο Σολωμό και να ψελίζουμε «Τα μάτια μου δεν είδαν τόπον ενδοξότερον από τούτο το αλωνάκι».

Πύρρος Δήμας
Ολυμπιονίκης

Είναι το σπίτι μου, η πατρίδα μου, η χώρα που μου χάρισε μια χορταστική ζωή τόσο γενναιόδωρη σε συγκινήσεις, που έχει άπλετο χώρο και για τις πίκρες.

Τίτος Πατρίκιος
Ποιητής

Είναι αυτή που δημιουργήθηκε με την Επανάσταση του 1821 και η επέτειος μας φέρνει στον νου δύο μεγάλα διδάγματα που δεν πρέπει ποτέ να ξεχνάμε. Το ένα είναι ότι ο αγώνας αυτός μας έφερε την ελευθερία, πρώτα πρώτα την εθνική ελευθερία και συνακόλουθα την πολιτική και πνευματική ελευθερία. Οι ελευθερίες αυτές εμπεδώνονται και ευδοκιμούν μέσα στη δημοκρατία. Το άλλο δίδαγμα που πρέπει πάντα να θυμόμαστε είναι οι φοβερές καταστροφές που φέρνει ο εμφύλιος πόλεμος, η βίαιη επιβολή της άποψης του ενός πάνω στον άλλον, από ένα άτομο ή μια ομάδα ατόμων. Και τελικά, η οποιασδήποτε μορφής δικτατορία.

Λένα Διβάνη
Συγγραφέας

Είναι μία κυρία από την επαρχία που φοράει (ακόμα) τη στολή της Αμαλίας: ολίγος γερμανικής εμπνεύσεως ρομαντισμός, ολίγος νεοκλασικισμός, ολίγον νησιώτικο ζιπούνι, ολίγον σέξι μπούστο, αλλά και πελοποννησιακή στόφα! Τρελό χαρμάνι, αλλά πέτυχε: μην ξεχνάμε ότι η Αμαλία έγινε το απόλυτο fashion icon σε όλα τα Βαλκάνια τότε!

Πέτρος Μαρτινίδης
Ομότιμος καθηγητής ΑΠΘ

Είναι μια υπέροχη χώρα, με κατοίκους αενάως μετεξεταστέους στο μάθημα της Νεωτερικότητας.

Αγγελική Κοτταρίδη
Εφορος Αρχαιοτήτων Ημαθίας

Είναι η ύλη που υποτάσσεται στον Λόγο και δοξάζεται… Η ομορφιά που ελευθερώνει από τον φόβο, η ιδανική εικόνα του ανθρώπου που εξημερώνει και εκπολιτίζει, το υπέροχο γυμνό σώμα της θεάς, πηγή χαράς και ευλογίας για όλους. Ελλάδα είναι τα όνειρα που γίνονται εύηχες λέξεις, ο ασίγαστος πόθος της Ψυχής για τον Ερωτα, η α-λήθεια της μνήμης που νικάει τον θάνατο. Ελλάδα είναι η Γνώση που μοιράζεται για να γεννηθεί η Οικουμένη των «στοχαστικών προσαρμογών» και της ελευθερίας των επιλογών. Ελλάδα είναι ο τόπος χωρίς σύνορα, όπου οι θεοί γίνονται άνθρωποι και οι άνθρωποι αποθεώνονται, η Θεοτόκος Χώρα του Αχώρητου. Ελλάδα είναι πνευματική στάση και επιλογή, αέναο ταξίδι στον δύσκολο δρόμο της Αρετής.

Χρήστος Αρμάντο Γκέζος
Συγγραφέας

Είναι ένα μέτωπο αντιφάσεων. Αυτό φυσικά δεν αποτελεί ούτε κατάρα ούτε ριζικό, μπορεί εύκολα να εξηγηθεί ιστορικά και γεωπολιτικά, ενδεχομένως σε κάποιο άλλο μεγαλύτερης έκτασης άρθρο. Ενδεικτικά, εγώ μπορώ να πω πως όταν ξεκίνησα να καταλαβαίνω τη χώρα και τον εαυτό μου εντός της, μου προξένησε μια κάποια εντύπωση η δομή της ελληνικής σημαίας: ουρανός και αφρός της θάλασσας, τη στιγμή που έχουμε να κάνουμε με μια χώρα πρωτίστως ορεινή. Φυσικά, είναι λογικό να δίνεται έμφαση στη θάλασσα, ο ανθρώπινος πολιτισμός πάντα το υγρό στοιχείο αγαπούσε. Είναι κι αυτό όμως μια ψηφίδα αντίφασης. Μία ακόμα: η Ελλάδα, με βαρίδι το λαμπρό παρελθόν της, αγκομαχάει περπατώντας προς το μέλλον. Σαν εκείνους τους τραγουδιστές ή αθλητές που, λόγω σπουδαίας καριέρας ενός εκ των γονιών τους, ναρκοθετούν ή σαμποτάρουν τη δική τους σταδιοδρομία. Η Ελλάδα είναι, λοιπόν, μια οντότητα που ακόμα δεν ξέρει, δεν είναι σίγουρη τι θέλει να είναι. Αυτό οδηγεί σε μια σειρά από παλινωδίες, σε φαυλότητα, σε μιζέρια και διαφθορά, γιατί όταν δεν ξέρεις τι θέλεις να είσαι, σου λείπει το πιο κρίσιμο ίσως συστατικό που απαιτεί η επίτευξη στόχων και η πρόοδος: η αποφασιστικότητα. Ο μεγεθυντικός φακός βάζει φωτιά στα άχυρα επειδή συγκεντρώνει τις ακτίνες του ηλίου.

Βίβιαν Στεργίου
Συγγραφέας

Ο τόπος μας. Τον αγαπάμε χωρίς λογική. Η γλώσσα μας. Ενα μέρος με ήλιο και μελαγχολικούς ανθρώπους. Μερικοί είναι τόσο τσακισμένοι, που το λέει το πρόσωπό τους κι ας διαλέγουν προσεκτικά τις λέξεις, για να κρύψουν ότι ζορίστηκαν στη ζωή. Ξέρουν ότι η πρώτη δουλειά κάποιων είναι στο κόμμα και η δεύτερη στην κυβέρνηση κι αυτό ενοχλεί μέχρι που δεν ενοχλεί, συνηθίζεται και κάποτε δεν απδιάζεις πια

Εθνική επέτειος σε εθνικό πένθος

τόσο. Νοσηρό σημείο. Κι όμως, τόσες νέες και νέοι ονειρεύονται, εργάζονται, παράγουν και διασκεδάζουν παρά τις αδικίες. Είναι το σφίξιμο των δοντιών. Το όριο απ' όπου συνεχίζεις, όπως και να 'χει, επειδή έτσι. Το πείσμα πως θα τα καταφέρεις στην άκρη του Νότου της Ευρώπης, με την παχιά ανισότητα σαν κινούμενη άμμο στα πόδια σου. Το μέρος είναι τόσο φωτεινό που του συγχωρείς διάφορα. Εχει μικρούς, ήσυχους παραδείσους με ανθρώπους, φαγητά, τοπία και ζώα που φέρνουν συγκίνηση. Κι όμως, είναι σκληρό μέρος για να ζεις, παρά τα φαινόμενα, και σκληραίνει άσχημα και τους ανθρώπους του. Οσοι το αγαπούν πραγματικά (όχι όπως τα παράσιτα που αγαπούν τον ξενιστή τους) και επιμένουν να φτιάχνουν τη ζωή τους εδώ, έχουν κάποιου είδους πολύτιμη, ξεσηκωτική τρέλα.

Γκόντα Φαν Στιν

Διευθύντρια του Κέντρου Ελληνικών Σπουδών και κάτοχος της Εδρας Κοραή Kings College

Είναι ένας κόσμος ευκαιριών, αν όμως εκτιμούνταν οι ταλαντούχοι άνθρωποι και οι άνθρωποι απ' όλο τον κόσμο. Αφήστε τους ανθρώπους και το ταλέντο να ανανεώσουν αυτά που η Ελλάδα μπορεί να προσφέρει τις επόμενες δεκαετίες και αιώνες.

Εβίτα Αράπογλου

Ιστορικός τέχνης

Είναι κύματα και βότσαλα, ιστορίες και άσβηστες μνήμες, μαβιά βουνά, γεφύρια και γκρεμίσματα, ταξίδι σε όνειρα και ελπίδες, σύγχυση και κρίμα, φως και λάμψη, αέρας, ηχώ και ευωδιές, μεγαλείο αισθητικής, προχειρότητα και ασχήμια, γλυκό μεράκι, κατάθεση γενεών, θαλπωρή και γέλιο, ελευθερία, κόπος, δημιουργία, περηφάνια και αγωνία, θρίαμβοι και ήττες, και πάλι απ' την αρχή. Η Ελλάδα, πληγή για τόσα, μα αστείρευτη πηγή, πνοή για όλα...

Βικτόρια Χίσλοπ

Συγγραφέας

Είναι ένας τόπος όπου συμπάσχουμε με τον πόνο του άλλου. Ο,τι συμβαίνει σε έναν συμβαίνει σε όλους. Αυτό είναι ταυτόχρονα το άχθος και το καλό μιας μικρής χώρας. Κάθε επέτειος της 25ης Μαρτίου μας δίνει την ευκαιρία όχι μόνο για αυτοεπιβράβευση, αλλά και για αυτοέλεγχο. Ειδικά αυτή τη χρονιά, στη σκιά της βαθιάς και τρομερής τραγωδίας των Τεμπών, εκεί όπου χάθηκαν αθώες ζωές, είναι σίγουρα μια ευκαιρία να δεσμευθούμε στη δημιουργία ενός καλύτερου μέλλοντος, στο να κάνουμε την Ελλάδα ένα καλύτερο μέρος και στο να ξεκινήσουμε τώρα.

Αμάντα Μιχαλοπούλου

Συγγραφέας

Είναι Το Σπίτι Μου –το Κρυφοχώρι– Το Μανιφέστο Της Ηττας. Το Τσίρκο. Η Κοιλάδα της Λάσπης –Σώμα στη Βιτρίνα– Γάλα Αίμα. Δέρμα. Ανατομία Κόρης; Ενδεχόμενα Τοπία; Η Τέχνη Να Μην Αισθάνεσαι Τίποτα; Rien Ne Va Plus κι Ο Ηλιος Δύω.

{Ενα λεξικό ηρωικό και πένθιμο φτιαγμένο από τίτλους έργων των: Μέλπως Αξιώτη, Μάτσης Χατζηλαζάρου, Αντζελας Δημητρακάκη, Μιμίκας Κρανάκη, Ιωάννας Μπουραζοπούλου, Αργυρώς Μαντόγλου, Αλεξάνδρας Κ*, Βίβιαν Στεργίου, Μαρίας Φακίνου, Δανάης Σιώζιου, Ερσης Σωτηροπούλου, Μαργαρίτας Καραπάνου και Μαρίας Μήτσορα}.

Αγγελική Γιαννακίδου

Ιδρύτρια Εθνολογικού Μουσείου Θράκης

Είναι μνήμη και λήθη, τραγωδία και κάθαρση. Η τέχνη τού να ζεις.

Λεωνίδας Καβάκος

Βιολονίστας

Η Ελλάδα κινείται μεταξύ του ζενίθ και του ναδίρ.

AP PHOTO/PETROS GIANNAKOURIS

Στις συγκεντρώσεις για την τραγωδία των Τεμπών κυριάρχησε η απογοήτευση των νέων για τη σύγχρονη Ελλάδα. Οι προσωπικότητες που ανταποκρίθηκαν στην πρόσκληση της «Κ», απαντώντας στο ερώτημα «Τι είναι η Ελλάδα;», σκιαγράφησαν το διττό πρόσωπο μιας χώρας με αρετές, που συχνά βάζει η ίδια εμπόδια στον δρόμο της.

Κρίστοφερ Κινγκ

Μουσικολόγος

Είναι ένα ερώτημα, που ανακύπτει διαρκώς και αιωνίως σε κύματα. Το ερώτημα είναι «Γιατί είναι Μαύρα τα Βουνά;». Κατάλαβέ με. Μια στιγμή. Είμαι ένας αγριωπός ρομαντικός Αμερικανός που είναι τώρα Ελληνας, αλλά έχω ακόμη το μυαλό μου μέσα στο κεφάλι μου στην Κόνιτσα όπου κατοικώ.

Ο βαθύτερος σφυγμός ενός λαού ή ενός πολιτισμού είναι η μουσική του. Θα έλεγα ακόμη ότι ο πολιτισμός είναι μουσική. Κάποιοι μπορεί να μη συμφωνήσουν, αλλά αυτοί απλώς πλανώνται. Μπορείς να καταλάβεις τη ζωντάνια, τη μακροζωία, τη λάμψη και την εφευρετικότητα μιας χώρας ή μιας περιοχής ακούγοντας τους μουσικούς και τους τραγουδιστές της και βλέποντας τους χορευτές της. Μπορώ να ταξιδέψω από το πιο μακρινό σημείο της Δυτικής Ελλάδας στην Ηπειρο έως το ανατολικότερο σημείο της χώρας, στη Θράκη, και να μείνω έκπληκτος από την παραδοσιακή μουσική που θα ακούσω από το ένα χωριό στο άλλο. Σε ένα συνεχές σοκ. Ούτε μία ώρα δεν μπορείς να ταξιδέψεις από τα δυτικά προς τα ανατολικά χωρίς να συναντήσεις κάποιον περίεργο, ξένο, αλλά οικείο ήχο. Νιώθω σαν ένας ταξιδιώτης του χρόνου που επισκέπτεται επίσης πλανήτες, δορυφόρους και φεγγάρια στη διάρκεια μιας ημέρας.

Οταν δίνεις έναν ορισμό, αναζητείς μια μοναδικότητα. Καμιά χώρα στον πλανήτη σε αυτόν τον μοναχικό γαλαξία δεν έχει τη συντριπτική γονιμότητα της παραδοσιακής μουσικής όπως η Ελλάδα. Υπάρχει λόγος γι' αυτό.

Ισως επειδή το 1833 ήταν ένα νεαρό έθνος. Το 1913 έγινε νεότερο. Το 1922 και το 1923 ήταν σχεδόν ένα αθώο βρέφος. Το 1945 έμοιαζε περισσότερο με ένα κύτταρο και μέχρι το 1950 ήταν στην κατάσταση του σωματιδίου, ήταν περισσότερο μια ιδέα με την οποία έπαιζαν αόρατες δυνάμεις. Κανένα έθνος δεν δημιούργησε τον εαυτό του από τα πιο βασικά στοιχεία όπως η Ελλάδα. Γιατί να μη θέλει κάποιος να ζήσει μέσα σε έναν τέτοιο δυναμισμό; Η Ελλάδα είναι μια διαδικασία απάντησης στο ερώτημα για τα Βουνά και τη «Μαυρίλα» τους. Και η απάντηση δίνεται συνεχώς μέσα στους αιώνες. Την ακούμε;

Σάββας Σαββόπουλος

Ψυχαναλυτής

Ελλάδα είναι μια άνοιξη που παλεύει να ανθίσει.

Στέλιος Ράμφος

Συγγραφέας

Η Ελλάδα είναι ένας που φωνάζει «ξέρεις ποιος είμαι εγώ;» για να σε τρομάξει, ενώ κατά βάθος θέλει να του πεις τι είναι.

Βασίλης Παπαβασιλείου

Σκηνοθέτης, ηθοποιός

Ελλάδα είναι ένα ποτό, πηγή σπάνιας μέθης, που μετατρέπεται εύκολα σε εστία hangover.

Μάνος Ματσαγγάνης

Καθηγητής, Πολυτεχνείο του Μιλάνου, Παρατηρητήριο Ελληνικής και Ευρωπαϊκής Οικονομίας του ΕΛΙΑΜΕΠ

Είναι αυτό που αποφεύγουμε να δούμε στον καθρέφτη. Είναι συνηθισμένο το φαινόμενο μερικοί άνθρωποι να περιφέρουν μια εικόνα του εαυτού τους πολύ πιο κολακευτική από την εικόνα που έχουν οι άλλοι για εκείνους. Οταν κάποια ταπείνωση γεφυρώνει το χάσμα, κάνοντας σαφές ακόμη και στους ίδιους πόσο υπερφίαλη ήταν η προηγούμενη αντίληψή τους, βρίσκονται αντιμέτωποι με δύο επιλογές: είτε να αποδεχθούν τη δημόσια εικόνα τους (ακόμη καλύτερα: να εργαστούν για να τη βελτιώσουν) είτε να συνεχίσουν να αυταπατώνται, ρίχνοντας στους άλλους την ευθύνη για τις αναπόφευκτες αποτυχίες.

Ο,τι ισχύει για τα άτομα ενίοτε ισχύει και για τα έθνη. Η κρίση του Σουέζ (1956) έδειξε στους Βρετανούς ότι η εποχή της παντοκρατορίας είχε παρέλθει. Το ίδιο έδειξε και στους Γάλλους, όμως εκείνοι αποδείχθηκαν κάπως ανεπίδεκτοι, παρότι τους είχε προϊδεάσει η πανωλεθρία του Ντιεν Μπιεν Φου (1954): μόνο το 1962 αποσύρθηκαν από την Αλγερία. Ισως να μην είναι εντελώς τυχαίο ότι η έκφραση «illusion de grandeur» είναι γαλλική.

Είναι τα Τέμπη το ανάλογο του Σουέζ, και του Ντιεν Μπιεν Φου; Οχι ακριβώς: η Μικρασιατική Καταστροφή, μάλιστα – και, σε λιγότερο αιματηρή εκδοχή, η πτώχευση του 2010. Τι μάθαμε από την τελευταία; Οχι πολλά, αν αναλογιστούμε με πόση ευκολία όλοι (κυβέρνηση, αντιπολίτευση, τοπικά συμφέροντα, κοινή γνώμη) κύλησαν στην πεπατημένη.

Θα ήταν ωραίο να ελπίζει κανείς ότι τα Τέμπη θα μας ωθήσουν να αναθεωρήσουμε την παραδοσιακή μας αντίληψη για το Δημόσιο ως ξέφραγο αμπέλι – ιδεώδες για ρουσφέτι (αν είμαστε πολιτικοί προϊστάμενοι), για πλιάτσικο (αν είμαστε προμηθευτές, ή καμιά φορά και συνδικαλιστές), ή για λούφα (αν είμαστε απλοί εργαζόμενοι). Η πρόσληψη στον ΟΣΕ των συγγενών των θυμάτων δείχνει ότι απέχουμε πολύ.

Και η άλλη Ελλάδα, των ευσυνείδητων εργαζομένων, των έντιμων επιχειρηματιών, των ακέραιων πολιτικών; Ισως υπάρχει ακόμη. Εάν ναι, ας δώσει σήμα.

Χρήστος Λούλης

Ηθοποιός

Είναι... ο αδύναμος μπροστά στο δυνατό, ο νους μπροστά στο σκοτάδι, είναι η γλώσσα, η πίστη στο αδύνατο, το ταξίδι στον κόσμο, μια ελιά γαντζωμένη στον βράχο, η αλήθεια, το ψέμα, το γέλιο κι ο χορός. Είναι στην καρδιά μου γιατί είναι η πατρίδα μου.

Γιώργος Κουμεντάκης

Καλλιτεχνικός διευθυντής ΕΛΣ

Είναι οι καθημερινοί ήρωες που με τις πράξεις τους σώζουν τις ζωές μας.

Στάθης Καλύβας

Καθηγητής Πολιτικής Επιστήμης, κάτοχος της έδρας Gladstone στο Πανεπιστήμιο της Οξφόρδης

Είναι ένα εκκρεμές ανάμεσα σε καταστροφές και θριάμβους, με διαχρονικά ανοδική πορεία.

ChatGPT

Μηχανή τεχνητής νοημοσύνης

Η ελληνικότητα χαρακτηρίζεται από πλούσια κληρονομιά, βαθιά σύνδεση με την αρχαία ιστορία και μυθολογία, και ένα ισχυρό αίσθημα εθνικής υπερηφάνειας. Συχνά εκφράζεται με μια πληθώρα πολιτισμικών παραδόσεων, όπως η μουσική, ο χορός, η κουζίνα και η τέχνη. Η ελληνική γλώσσα είναι επίσης πολύ σημαντικό συστατικό της ελληνικότητας. Αλλα στοιχεία της είναι η έμφαση στην οικογένεια και στην κοινότητα, η αγάπη για το καλό φαγητό και το κρασί και ένα ισχυρό εργασιακό ήθος. Οι Ελληνες είναι επίσης γνωστοί για τη φιλοξενία, τη γενναιοδωρία και το πάθος για τη ζωή.

Το πολιτικό κραχ της Γαλλίας

Η κοινωνική αναταραχή επαναφέρει το φάντασμα των Κίτρινων Γιλέκων

Του **ΠΕΤΡΟΥ ΠΑΠΑΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ**

«Μία ακόμη νίκη επί των Ρωμαίων και θα καταστραφούμε εντελώς», είπε κατά τον Πλούταρχο ο ηγεμόνας της Ηπείρου Πύρρος ύστερα από μια κερδισμένη, αλλά με βαρύτατες απώλειες μάχη στην ιταλική χερσόνησο. Κάπως έτσι πρέπει να αισθάνθηκε το απόγευμα της περασμένης Δευτέρας ο Εμανουέλ Μακρόν ύστερα από την αγχωτική επιβίωση της κυβέρνησής του στην ψήφο για την πρόταση δυσπιστίας που είχε καταθέσει η αντιπολίτευση. Η Εθνοσυνέλευση απέρριψε την πρόταση με πλειοψηφία μόλις εννέα βουλευτών σε σύνολο 577, γεγονός που χαρακτηρίστηκε «ισχυρό ράπισμα» στον πρόεδρο της Δημοκρατίας από την κεντροαριστερή Le Monde, ενώ η συντηρητική Le Figaro έβλεπε τη Γαλλία «στα πρόθυρα του πολιτικού κραχ».

Μαζί με την κυβέρνηση της πρωθυπουργού Ελιζαμπέτ Μπορν διασώθηκε και η επίμαχη μεταρρύθμιση για το ασφαλιστικό, που αυξάνει την ηλικία συνταξιοδότησης από τα 62 στα 64 χρόνια και έχει πυροδοτήσει, εδώ και δύο μήνες, κοινωνική αναταραχή διαρκείας, με αλυσιδωτές απεργίες, διαδηλώσεις και οδομαχίες. Η ένταση έφτασε στο ζενίθ από τη στιγμή που η κυβέρνηση, έχοντας αποτύχει να εξασφαλίσει κοινοβουλευτική πλειοψηφία για την υπερψήφιση της μεταρρύθμισης, έκανε χρήση του άρθρου 49.3 του γκωλικής έμπνευσης συντάγματος, που δίνει τη δυνατότητα στην εκάστοτε κυβέρνηση να περνάει νομοσχέδια χωρίς έγκριση από το Κοινοβούλιο, με προεδρικά διατάγματα.

Το πολιτικό τίμημα που εισέπραξε ο Μακρόν ήταν τεράστιο. Θεωρητικά, η μάχη στην Εθνοσυνέλευση θα έπρεπε να είναι εύκολη υπόθεση για την κυβερνώσα παράταξη, καθώς το κεντροδεξιό κόμμα «Οι Ρεπουμπλικανοί» (LR) θα ψήφιζε μαζί της εναντίον της πρότασης δυσπιστίας. Αλλωστε, στην προεκλογική περίοδο το ακραιφνώς φιλοεπιχειρηματικό LR υπερφαλάγγιζε τον Μακρόν στο συνταξιοδοτικό, προτείνοντας να πάει το όριο συνταξιοδότησης στα 65 χρόνια, ενώ από τις τάξεις του προέρχονται δύο κορυφαία κυβερνητικά στελέχη, ο υπουργός Εσωτερικών Ζεράλ Νταρμανέν και ο υπουργός Οικονομικών Μπρινό Λε Μερ. Παρ' όλα αυτά, από τους 61 βουλευτές του LR οι 19, δηλαδή κοντά το ένα τρίτο, συντάχθηκαν με την αντιπολίτευση και υπερψήφισαν την πρόταση δυσπιστίας.

Το βαθύ ρήγμα στην Κεντροδεξιά, που εμφανίζει εικόνα διάλυσης, ήρθε να επιτείνει την αίσθηση πνιγηρής απομόνωσης του προέδρου και της κυβέρνησής του. Γιατί αυτή τη φορά δεν μπορούν να καταφύγουν στο βολικό αφήγημα των «δύο άκρων» – τη ριζοσπαστική Αριστερά του Ζαν-Λικ Μελανσόν, που πρωτοστατεί στις λαϊκές κινητοποιήσεις, και την Ακροδεξιά της Μαρίν Λεπέν, που φιλοδοξεί να αποκομίσει δημοσκοπικά οφέλη. Η πρόταση δυσπιστίας που συγκέντρωσε 278 ψήφους κατατέθηκε από κεντρώα ομάδα της Εθνοσυνέλευσης. Τα κεντροαριστερά κόμματα (Σοσιαλιστές, Οικολόγοι) συντάχθηκαν μέχρι τελευταίου βουλευτή με τον Μελανσόν, όπως έκανε και το Κομμουνιστικό Κόμμα. Μάλιστα ο ηγέτης των Σοσιαλιστών Ολιβιέ Φορ κατηγόρησε τον Μακρόν για «διαρκές πραξικόπημα». Ακόμη και το μακρονικό κόμμα «Αναγέννηση» έχει αρχίσει να βάζει νερά. «Βγήκαμε όλοι αποδυναμωμένοι, ο πρόεδρος, η κυβέρνηση, η κοινοβουλευτική πλειοψηφία», αναγνώρισε στη Liberation ο επί δύο χρόνια επικεφαλής της μακρονικής κοινοβουλευτικής ομάδας Ζιλ Λεζάντρ, ενώ ένας άλλος βουλευτής της «Αναγέννησης», ο Πατρίκ Βιντάλ, ζήτησε από τον πρόεδρο να αναστείλει την εφαρμογή του επίμαχου νόμου.

Θα αναρωτηθεί κανείς ποια αλογόμυγα τσίμπησε ξαφνικά τόσους βουλευτές απολύτως συστημικών κομμάτων ώστε να προκύπτει η εικόνα ενός πολιτικού συστήματος στα πρόθυρα νευρικής κρίσης; Το αίνιγμα μοιάζει ανεξιχνίαστο μόνο για όσους δεν έχουν συνειδητοποιήσει την έκταση και την ένταση του κοινωνικού αναβρασμού που κάνει το έδαφος να τρίζει κάτω από τα πόδια των κυβερνώντων. Από τις 19 Ιανουαρίου, η χώρα έχει γνωρίσει εννέα ημέρες γενικής απεργίας και συλλαλητηρίων, που απλώνονται σε περίπου 300 πόλεις, μικρές και μεγάλες, κατεβάζοντας στους δρόμους εκατομμύρια πολίτες. Κυλιόμενες απεργίες, που συνεχίζονται και μετά την ψήφιση, ή μάλλον την επιβολή του νομοσχεδίου, αναστατώνουν τις μεταφορές, μπλοκάρουν πετροχημικά εργοστάσια δημιουργώντας ελλείψεις σε πρατήρια βενζίνης, δημιουργούν λοφίσκους σκουπιδιών στους δρόμους του Παρισιού και μειώνουν την παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας στα πυρηνικά εργοστάσια. Αποκλεισμοί δρόμων, φλεγόμενα οδοφράγματα και βίαιες συγκρούσεις μεταξύ αστυνομικών και διαδηλωτών είναι στην ημερήσια διάταξη, ενώ κάθε βράδυ συλλαμβάνονται εκατοντάδες ακτιβιστές.

A.P PHOTO / JEREMIAS GONZALEZ

Διαδηλωτές χρησιμοποιούν ομπρέλες σαν ασπίδες σε συμπλοκή με άνδρες της αστυνομίας στην απεργιακή πορεία της Πέμπτης στην πόλη Ναντ. Από τις 19 Ιανουαρίου, η Γαλλία έχει γνωρίσει εννέα ημέρες γενικής απεργίας και συλλαλητηρίων σε περίπου 300 πόλεις, με εκατομμύρια πολίτες στους δρόμους.

Ο απομονωμένος Μακρόν έχει απέναντί του όχι μόνο τους συνήθεις υπόπτους της ριζοσπαστικής Αριστεράς και του νεανικού ακτιβισμού, αλλά και τους εξοργισμένους νοικοκυραίους.

Το μεγάλο πρόβλημα για τον Μακρόν είναι ότι έχει απέναντί του όχι μόνο τους συνήθεις υπόπτους της ριζοσπαστικής Αριστεράς και του νεανικού ακτιβισμού, αλλά και τη «βαθιά Γαλλία» των εξοργισμένων νοικοκυραίων, οπότε ο κοινωνικός αυτοματισμός εναντίον των μαχητικών συνδικαλιστών δεν μπορεί να λειτουργήσει. Την ημέρα που γινόταν η ψηφοφορία για την πρόταση δυσπιστίας, οι δημοσκοπήσεις έφεραν το 61% των Γάλλων να θέλει συνέχιση των κινητοποιήσεων ανεξάρτητα από το τι θα γίνει στο Κοινοβούλιο, το 67% να επιθυμεί πτώση της κυβέρνησης και το 74% να καταδικάζει την προώθηση του νομοσχεδίου με προεδρικό διάταγμα. Οσο για τη δημοτικότητα του Μακρόν, είχε κατρακυλήσει στο 28% έναντι 45% του Μελανσόν.

Τα όρια για σύνταξη

Αρκετοί αναλυτές στον διεθνή Τύπο αναρωτιούνται πώς είναι νοητή μια τέτοια αντίδραση της γαλλικής κοινωνίας απέναντι σε ένα μέτρο δυσάρεστο μεν, αλλά όχι και τραγικό –επιτέλους ακόμα και με την αύξηση του ορίου συνταξιοδότησης στα 64 χρόνια οι Γάλλοι θα παίρνουν νωρίτερα σύνταξη από τους υπόλοιπους Ευρωπαίους– ιδίως για μια χώρα που έχει χρέος στο 113% του ΑΕΠ και έλλειμμα στο 5%. Οι περισσότεροι δεν γνωρίζουν ότι τα 64 χρόνια είναι για πολλούς θεωρητικά, καθώς μια άλλη ρύθμιση του νομοσχεδίου λέει ότι από το 2027 και μετά πλήρη σύνταξη θα παίρνουν μόνο όσοι θα έχουν συμπληρώσει ένσημα 43 χρόνων. Αυτό σημαίνει ότι ένας νέος που σπουδάζει στην τριτοβάθμια εκπαίδευση και μπαίνει στην αγορά εργασίας στα 25 χρόνια του, θα έχει τα απαιτούμενα ένσημα σε ηλικία 68 ετών, κι αυτό αν δεν έχει καθόλου κενά στον εργασιακό του βίο. Πλήρη σύνταξη ανεξαρτήτως ενσήμων θα παίρνουν μόνο στα 67, όπως και στην Ελλάδα.

Το κυριότερο, για πολύ κόσμο το συνταξιοδοτικό ήταν όχι τόσο η αιτία όσο η αφορμή να εκφραστεί η συσσωρευμένη λαϊκή δυσαρέσκεια για την αχαλίνωτη ακρίβεια που ροκανίζει τα εισοδήματα των νοικοκυριών και για τον αυταρχισμό μιας κυβέρνησης που έχει ήδη χρησιμοποιήσει, στον λιγότερο από ένα χρόνο της θητείας της, έντεκα φορές το άρθρο 49.3 για να περάσει κρίσιμα νομοσχέδια (συμπεριλαμβανομένου του κρατικού προϋπολογισμού) με διατάγματα. Το ελιτίστικο-τεχνοκρατικό-δασκαλίστικο ύφος της Ελιζαμπέτ Μπορν, που μιλάει για την ανάγκη «κοινωνικής παιδαγωγικής», ωσάν οι Γάλλοι πολίτες να ήταν μια τάξη απαίδευτων και τεμπέληδων μαθητών, έκανε τα πράγματα ακόμη χειρότερα. Αναζητώντας μια κάποια συμφιλίωση με την κοινή γνώμη και την επανεκκίνηση της προεδρίας του, ο Εμανουέλ Μακρόν έδωσε, την Τετάρτη, την πρώτη του τηλεοπτική συνέντευξη από την έναρξη της κρίσης, χωρίς ωστόσο να δεσμευτεί για ουσιαστική αλλαγή πορείας.

Προφανώς, ο Γάλλος πρόεδρος ευελπιστεί ότι ο παράγοντας χρόνος είναι με το μέρος του και ποντάρει στην κόπωση των εργαζομένων και της νεολαίας. Για την ώρα, οι κινητοποιήσεις καλά κρατούν, οι διαδηλωτές ριζοσπαστικοποιούνται από βδομάδα σε βδομάδα και το φάντασμα μιας νέας, παρατεταμένης περιόδου έντασης στους δρόμους, όπως την περίοδο των Κίτρινων Γιλέκων (2018-2019), διαγράφεται στον ορίζοντα. Παράλληλα, 252 βουλευτές και γερουσιαστές της αντιπολίτευσης, δηλαδή πάνω από το ένα πέμπτο του Κοινοβουλίου, κατέθεσαν στο Συνταγματικό Συμβούλιο αίτημα για δημοψήφισμα για την πρότασή τους να μην ξεπερνάει το όριο συνταξιοδότησης τα 62 χρόνια. Αν καταφέρουν να συγκεντρώσουν μέσα σε εννέα μήνες υπογραφές από το ένα δέκατο του εκλογικού σώματος, δηλαδή περίπου 4,9 εκατομμύρια, τότε βάσει του συντάγματος το δημοψήφισμα θα πρέπει να δρομολογηθεί. Δεν είναι καθόλου βέβαιο ότι θα το πετύχουν, αλλά σε κάθε περίπτωση η Γαλλία φαίνεται να βαδίζει προς μια θερμή, στο κοινωνικό πεδίο, άνοιξη που θα φέρει σοβαρές πολιτικές ανακατατάξεις: ήδη οι Ρεπουμπλικανοί βρίσκονται στο χείλος της διάσπασης ανάμεσα σε μια πτέρυγα που είναι έτοιμη να ενταχθεί στο στρατόπεδο Μακρόν και μια άλλη, που αλληθωρίζει προς τη Λεπέν.

Το μέτωπο Κίνας - Ρωσίας αμφισβητεί τη δυτική τάξη πραγμάτων

Τα μηνύματα της επίσκεψης του Σι Τζινπίνγκ στη Μόσχα λίγες ημέρες μετά το ένταλμα σύλληψης του ΔΠΔ για τον Πούτιν

Του **ΚΡΙΣ ΜΠΑΚΛΕΪ**
THE NEW YORK TIMES

Ο Κινέζος ηγέτης Σι Τζινπίνγκ πήγε στη Μόσχα αυτήν την εβδομάδα με τον τίτλο του ειρηνοποιού στην Ουκρανία. Η συνάντηση κορυφής όμως με τον πρόεδρο Βλαντιμίρ Πούτιν απέδειξε πως άμεση προτεραιότητά του είναι να ενισχύσει τις σχέσεις του με τη Μόσχα για να αναχαιτίσει την αμερικανική εκστρατεία κατά της ανόδου της Κίνας. Οι συνομιλίες των δύο ανδρών για την Ουκρανία επισκιάστηκαν από την αλληλεγγύη του Σι προς τη Ρωσία ως πολιτικού, διπλωματικού, οικονομικού και στρατιωτικού εταίρου. Δύο υπερδυνάμεις εναρμονισμένες να αντικρούσουν την αμερικανική κυριαρχία και την παγκόσμια τάξη πραγμάτων, όπως έχει διαμορφωθεί από τη Δύση.

Οι δύο ηγέτες συναντιούνται αρκετά συχνά. Τον Σεπτέμβριο είχαν βρεθεί στο Ουζμπεκιστάν, στη Σύνοδο Κορυφής του Οργανισμού Συνεργασίας της Σαγκάης και πριν από αυτήν είχαν μία σύντομη συνάντηση λίγο πριν από την εισβολή της Ρωσίας στην Ουκρανία. Οι σχέσεις μεταξύ των δύο χωρών είναι αρκετά στενές παρά το γεγονός πως δεν έχει γίνει κάποια δημόσια αναφορά σε συμμαχία εκ μέρους κάποιου από τους δύο ηγέτες, όμως η περίσταση αυτής της συνάντησης είναι πολύ ιδιαίτερη. Η Ρωσία, απομονωμένη από τον δυτικό κόσμο και υπό διαρκή οικονομική πίεση, είχε ανάγκη την αγκαλιά της Κίνας για να ισορροπήσει τα οικονομικά της ελλείμματα. Το Πεκίνο από την πλευρά του επιβεβαίωσε πως οι οικονομικές σχέσεις των δύο χωρών παραμένουν «δυνατές», ενώ ανακοίνωσε και περαιτέρω διεύρυνση στην αγορά ρωσικής ενέργειας. Η Ρωσία υποσχέθηκε ότι θα δεχτεί περισσότερες κινεζικές επιχειρήσεις στο έδαφός της. Ο Αλεξάντερ Γκαμπούεφ, ερευνητής στο ίδρυμα Κάρνεγκι για την Παγκόσμια Ειρήνη, σχολίασε μετά τη συνάντηση των δύο ηγετών: «Πρόκειται για μία δήλωση προς τη Ρωσία, ότι "μην ανησυχείτε, είμαστε εδώ", αλλά και μία δήλωση προς τη Δύση ότι η Κίνα δεν είναι μία χώρα στην οποία θα πει κανείς τι να κάνει. Υποδείξεις όπως: "Ο Πούτιν είναι κακό παιδί, μην παίζετε μαζί του", δεν την επηρεάζουν». Αλλωστε η συνάντηση έρχεται λίγες μέρες αφότου το Διεθνές Ποινικό Δικαστήριο, με έδρα τη Χάγη, εξέδωσε ένταλμα σύλληψης για τον Πούτιν.

Το «υπόρρητο νόημα» της συνάντησης, σύμφωνα με αναλυτές, είναι πως τους τελευταίους 13 μήνες η ανάγκη της Ρωσίας για τη στήριξη της Κίνας έχει αυξηθεί πολύ.

Η Κίνα παρουσίασε τον προηγούμενο μήνα ένα ολοκληρωμένο «ειρηνευτικό σχέδιο» για την Ουκρανία. Ο πόλεμος λέγεται πως ήταν στην κορυφή της ατζέντας και στη συνάντηση της Τρίτης. Για τον Γκαμπούεφ, ωστόσο, αυτό είναι ένα «φύλλο συκής» για να καλυφθεί ο πραγματικός σκοπός: η εμβάθυνση και η σύσφιγξη των πολυεπίπεδων σχέσεων των δύο χωρών. Αλλωστε, λίγες ώρες μετά τις δηλώσεις των δύο ηγετών, ο εκπρόσωπος Τύπου του αμερικανικού υπουργείου Αμυνας, Τζον Κίρμπι, δήλωσε πως «αν η Κίνα ήθελε να παίξει έναν βοηθητικό ρόλο θα έπρεπε να έχει ζητήσει από τη Ρωσία να σταματήσει την εισβολή» και πως «ύστερα από τη συνάντηση Σι - Πούτιν, δεν φαίνεται πως ο πόλεμος θα λήξει σύντομα». Αν και ο Σι έχει μιλήσει υπέρ της ειρήνης, δεν είναι δεδομένο ότι τον ενδιαφέρει να τελειώσει άμεσα ο πόλεμος. Αυτό που σίγουρα τον ενδιαφέρει είναι να παραμείνει στην εξουσία ο Πούτιν, καθώς η αντικατάστασή του από κάποια φιλοδυτική κυβέρνηση θα έβαζε φρένο στις καλές σχέσεις των δύο χωρών, σε μία εποχή γεωπολιτικής ανακατανομής στην οποία φιλοδοξεί να κυριαρχήσει στην Ασία.

Οι κυριαρχικές βλέψεις της Κίνας, η οποία κινείται αργά και σταθερά, προς την οικοδόμηση μιας συμμαχίας η οποία θα ανταγωνιστεί τις ΗΠΑ και τους συμμάχους της και στην οποία η ίδια θα είναι επικεφαλής, φάνηκαν και από το γεγονός ότι ο γ.γ. του κινεζικού κομμουνιστικού κόμματος υπήρξε πιο «μετρημένος» απέναντι στις επιδιώξεις του Βλαντιμίρ Πούτιν. Ενώ ο Ρώσος πρόεδρος κόμπαζε εδώ και μήνες ότι ένας νέος μεγάλος αγωγός που θα στέλνει φυσικό αέριο στην Κίνα μέσω της Μογγολίας θα είναι έτοιμος μέχρι το 2030, ο Σι δήλωσε πως κάτι τέτοιο δεν είναι αυτή τη στιγμή στα σχέδια. Το «υπόρρητο νόημα» της συνάντησης, σύμφωνα με αναλυτές, είναι πως τους τελευταίους 13 μήνες η ανάγκη της Ρωσίας για τη στήριξη της Κίνας έχει αυξηθεί πολύ. Και δεν υπάρχει ακριβώς η ίδια ανταπόκριση από την άλλη πλευρά. Τον περασμένο χρόνο, λίγες εβδομάδες πριν διαταχθεί η εισβολή στην Ουκρανία, οι δύο χώρες είχαν εκδώσει μία κοινή ανακοίνωση που έλεγε, μεταξύ άλλων, πως η φιλία τους είναι «δίχως όρια». Η ανακοίνωση της περασμένης Τρίτης ήταν σαφώς πιο υποτονική.

«Η ιδέα μιας Ρωσίας ως υποδεέστερου εταίρου, βαθιά στο τσεπάκι της Κίνας, χωρίς να έχει άλλες επιλογές, είναι πολύ επωφελής εάν η Κίνα πιστεύει ότι βρίσκεται σε μια μακροπρόθεσμη αντιπαράθεση με τις ΗΠΑ», σχολίασε ο Αλεξάντερ Γκαμπούεφ. Η πόλωση μεταξύ των ΗΠΑ και των συμμάχων τους από τη μία και της Ρωσίας με την Κίνα από την άλλη φάνηκε πιο εδραιωμένη αυτήν την εβδομάδα.

Ντέιβιντ Μίλιμπαντ, *πρόεδρος και διευθύνων σύμβουλος της Διεθνούς Επιτροπής Διάσωσης (IRC)*

Ο Πούτιν, το Brexit και η πολυκρίση

Είναι πολύ σημαντικό το κράτος δικαίου σε εθνικό και διεθνές επίπεδο να ισχύει για όλους χωρίς φόβο ή εύνοια

Συνέντευξη στον **ΠΑΥΛΟ ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟ**

«Είμαι ένας Αγγλος στη Νέα Υόρκη», λέει ο Ντέιβιντ Μίλιμπαντ, ο πρώην υπουργός Εξωτερικών του Ηνωμένου Βασιλείου (2007-2010) που από το 2013 ζει στη Νέα Υόρκη και εργάζεται ως πρόεδρος και διευθύνων σύμβουλος της Διεθνούς Επιτροπής Διάσωσης (International Rescue Committee - IRC). Πρόκειται για έναν οργανισμό που ιδρύθηκε έπειτα από παραίνεση του Αλμπερτ Αϊνστάιν το 1933. Η IRC βοηθάει περισσότερες από 40 χώρες να αντιμετωπίσουν ανθρωπιστικές κρίσεις. Ρωτώ τον Μίλιμπαντ πώς νιώθει όταν ακούει το τραγούδι του Στινγκ «Englishman in New York» («Αγγλος στη Νέα Υόρκη»). Γελάει. Μου λέει ότι ξέρει απέξω όλους τους στίχους. Αν σκεφθούμε τους στίχους, τότε είναι ένας «νόμιμος αλλοδαπός» (legal alien) στη Νέα Υόρκη που αγωνίζεται για τα δικαιώματα των «παράνομων αλλοδαπών», των προσφύγων σε όλο τον κόσμο. Και μάλλον εμπνέεται από έναν άλλον στίχο αυτού του τραγουδιού: «Το βράδυ ένα κερί είναι πιο φωτεινό από τον ήλιο» («At night's a candle is brighter than the sun»). Ο Μίλιμπαντ έγραψε πρόσφατα ένα άρθρο στους New York Times με τίτλο «Η Εποχή της Ατιμωρησίας» αναφερόμενος στον «Ατλαντα της Ατιμωρησίας» που δημοσιεύθηκε από δύο «δεξαμενές σκέψης», το Eurasia Group και το Chicago Council on Foreign Affairs. Ο Ατλας κατατάσσει τις χώρες ανάλογα με την ανοχή που επιδεικνύουν απέναντι σε κάθε είδους παράνομη ή παραβατική συμπεριφορά. Η Ελλάδα βρίσκεται στην 127η θέση μεταξύ 197 χωρών. Βρισκόμαστε σε καλή θέση, αλλά υπάρχει ακόμη έδαφος για βελτίωση.

– Αμέσως μετά τη δημοσίευση του άρθρου σας «Η Εποχή της Ατιμωρησίας», ο Βλαντιμίρ Πούτιν κατηγορήθηκε από το Διεθνές Ποινικό Δικαστήριο για εγκλήματα πολέμου στην Ουκρανία. Και ο Ντόναλντ Τραμπ ενημέρωσε τους οπαδούς του ότι πρόκειται να συλληφθεί. Μήπως έχει ήδη αντιστραφεί η τάση υπέρ της ατιμωρησίας των ισχυρών;

– Οχι ακόμη. Βρισκόμαστε σε μια πολύ σημαντική στιγμή όπου οι καταχρήσεις εξουσίας αποτελούν κύριο χαρακτηριστικό της πολιτικής ζωής. Αλλά είναι πολύ σημαντικό το κράτος δικαίου σε εθνικό και διεθνές επίπεδο να ισχύει για όλους χωρίς φόβο ή εύνοια.

– Τι λέτε για την Ελλάδα; Πρέπει να είμαστε ικανοποιημένοι από τις επιδόσεις μας;

– Οι Ελληνες πρέπει μόνοι τους να δουν τους βαθμούς στον «Ατλαντα της Ατιμωρησίας» και να αποφασίσουν αν είναι ικανοποιημένοι. Η Ελλάδα βρίσκεται στο καλύτερο μισό της λίστας. Αλλά σε ορισμένους δείκτες είναι στη μέση. Η Ελλάδα τα πάει σχετικά άσχημα στην ασφάλεια των γυναικών. Σε άλλους τομείς τα πάει καλύτερα, π.χ., από τις ΗΠΑ.

– Η Διεθνής Επιτροπή Διάσωσης (IRC) έχει υποστηρίξει τους πρόσφυγες στην Ελλάδα. Η Αθήνα έχει ανταποκριθεί καλά στη συνεχιζόμενη προσφυγική κρίση;

– Λόγω της γεωγραφικής θέσης της, η Ελλάδα φιλοξενεί μεγαλύτερο ποσοστό προσφύγων από άλλα κράτη της Ευρώπης. Και η Ευρώπη ανταποκρίθηκε προσφέροντας οικονομική υποστήριξη. Υπάρχουν ακόμη πολύ σημαντικά ζητήματα, ειδικά των παιδιών προσφύγων που αντιμετωπίζουν ορισμένες πολύ σκληρές συνθήκες. Μια συζήτηση για τον ρόλο της Ελλάδας σε σχέση με τον προσφυγικό πληθυσμό πρέπει να ενταχθεί σε μια ευρύτερη συζήτηση για την ανταπόκριση της Ευρώπης στην πρόκληση των προσφύγων.

Το ερώτημα δεν είναι αν η Ουκρανία πρέπει ή όχι να ενταχθεί στο ΝΑΤΟ. Το ερώτημα είναι αν η Ουκρανία πρέπει να μπορεί να κάνει επιλογές για το μέλλον της.

– Ο (Αγγλος πρώην ποδοσφαιριστής και παρουσιαστής της εκπομπής «Match of the Day» στην τηλεόραση του BBC) Γκάρι Λίνεκερ είπε ότι η γλώσσα της βρετανικής κυβέρνησης για τους πρόσφυγες τού θύμισε τη Γερμανία της δεκαετίας του 1930. Συμφωνείτε;

– Πιστεύω ακράδαντα ότι η πολιτική της κυβέρνησης του Ηνωμένου Βασιλείου άφησε πολλούς πρόσφυγες σε αδιέξοδο. Δεν κατάφεραν να αντιμετωπίσουν το ζήτημα των παράνομων διακινητών και θέτουν υπό αμφισβήτηση τη φήμη του Ηνωμένου Βασιλείου ως νομοταγούς κράτους. Αλλά δεν πρόκειται να μπω σε μια συζήτηση σχετικά με τη γλώσσα που χρησιμοποιείται.

– Το 1979 οι Συντηρητικοί της Θάτσερ κέρδισαν τις εκλογές με το σύνθημα «Οι Εργάτες δεν δουλεύουν» («Labour isn't working») αναφερόμενοι στην υψηλή ανεργία, υπονοώντας ταυτόχρονα ότι το Εργατικό Κόμμα (Labour Party), που τότε κυβερνούσε, «δεν δουλεύει» και απέτυχε. Σχεδόν μισό αιώνα μετά θα πρέπει να αναγκαστούν να απαντήσουν εάν το Brexit λειτουργεί;

– Σαφώς το Brexit δεν λειτουργεί. Εγινε μια τερατώδης κακοδιαχείριση του Brexit. Ακόμη και οι αντίπαλοι του Brexit, όπως εγώ, λένε ότι θα μπορούσε να υλοποιηθεί καλύτερα. Και ας ελπίσουμε ότι η κοινή λογική που επικράτησε στη συμφωνία μεταξύ της σημερινής κυβέρνησης του Ηνωμένου Βασιλείου και της Ε.Ε. για τη Βόρεια Ιρλανδία θα ακολουθηθεί από μια καλύτερη πολιτική που θα διασφαλίζει τη συνεργασία του Ηνωμένου Βασιλείου με την Ευρωπαϊκή Ενωση.

– Ο πόλεμος στην Ουκρανία οδήγησε σε αύξηση τιμών στα τρόφιμα και στην ενέργεια πυροδοτώντας τον πληθωρισμό και αναγκάζοντας τις κεντρικές τράπεζες παγκοσμίως να αυξήσουν τα επιτόκια. Τα υψηλά επιτόκια ωθούν τράπεζες στη χρεοκοπία, όπως είδαμε πρόσφατα. Είναι αυτός ακόμη ένας λόγος για τον οποίο χρειαζόμαστε επειγόντως μια διπλωματική λύση για τον πόλεμο στην Ουκρανία;

– Μάλλον βρισκόμαστε διεθνώς σε μια πολυκρίση. Αλλά νομίζω ότι η αποτυχία ελέγχου της τράπεζας της Σίλικον Βάλεϊ (Silicon Valley Bank) δεν σχετίζεται με τον πόλεμο στην Ουκρανία. Ασφαλώς, το βασικό πρόβλημα σε μια σειρά από πεδία, που όλα μαζί οδηγούν σε πολυκρίση, είναι η κατάχρηση εξουσίας. Αλλά σε ό,τι αφορά την Ουκρανία, η ιδέα ότι μια χώρα μπορεί να υφαρπάζει τμήματα μιας άλλης χώρας δεν μπορεί να συνάδει με το διεθνές δίκαιο.

– Συμφωνώ απόλυτα μαζί σας, αλλά ας προσπαθήσουμε για λίγο να δούμε τον κόσμο και από την οπτική γωνία της Μόσχας. Η Ρωσία λέει ότι η Ουκρανία δεν μπορεί να είναι μέλος του ΝΑΤΟ, γιατί αυτή η εξέλιξη θα δημιουργήσει πρόβλημα ασφάλειας για τη Μόσχα. Γιατί αυτό το θεωρούμε τόσο αδιανόητο; Γιατί πρέπει να επιμείνουμε να φθάσει το ΝΑΤΟ τόσο κοντά στη Ρωσία;

– Νομίζω ότι αυτή είναι μια λάθος ερώτηση. Αυτό που είπε ο Πούτιν, ότι η Ουκρανία δεν είναι χώρα, ήταν η βάση δικαιολόγησης της εισβολής. Η αλήθεια είναι ότι σύμφωνα με το διεθνές δίκαιο η Ουκρανία είναι χώρα. Η Ρωσία υπέγραψε διεθνείς συμφωνίες που δηλώνουν ότι η Ουκρανία είναι χώρα. Κατά συνέπεια, το ερώτημα δεν είναι αν η Ουκρανία πρέπει ή όχι να ενταχθεί στο ΝΑΤΟ. Το ερώτημα είναι αν η Ουκρανία πρέπει να μπορεί να κάνει επιλογές για το μέλλον της.

– Η ένταξη της Ουκρανίας στο ΝΑΤΟ δεν είναι μόνο θέμα της Ουκρανίας. Είναι επίσης θέμα των μελών του ΝΑΤΟ να αποφασίσουμε εάν αποδεχόμαστε την ένταξη της Ουκρανίας. Γιατί να επιμείνουμε σε αυτό όταν είναι προφανές ότι αποτελεί την αιτία ενός μεγάλου γεωπολιτικού προβλήματος;

– Κανείς δεν επιμένει σε αυτό. Απλώς η Ουκρανία θα πρέπει να έχει το δικαίωμα να υποβάλει αίτηση για ένταξη στο ΝΑΤΟ και το ΝΑΤΟ θα πρέπει να έχει το δικαίωμα να αποφασίσει εάν θα την αποδεχθεί.

«Ας ελπίσουμε ότι η κοινή λογική που επικράτησε στη συμφωνία μεταξύ της σημερινής κυβέρνησης του Ηνωμένου Βασιλείου και της Ε.Ε. για τη Βόρεια Ιρλανδία θα ακολουθηθεί από μια καλύτερη πολιτική που θα διασφαλίζει τη συνεργασία του Ηνωμένου Βασιλείου με την Ευρωπαϊκή Ενωση», λέει ο Ντέιβιντ Μίλιμπαντ.

Περιμένει το ένταλμα σύλληψης παίζοντας γκολφ

Οσοι βρίσκονται κοντά στον Τραμπ αναφέρουν ότι μοιάζει να μη συνειδητοποιεί τη σοβαρότητα της νομικής του θέσης

Των **ΜΑΪΚΛ ΜΠΕΝΤΕΡ** *και* **ΜΑΓΚΙ ΧΑΜΠΕΡΜΑΝ**
THE NEW YORK TIMES

Πίσω από κλειστές πόρτες στην έπαυλή του στο Μαρ-α-Λάγκο, ο Ντόναλντ Τραμπ έχει πει σε φίλους και συνεργάτες του ότι καλωσορίζει την προοπτική της σύλληψης και της μεταγωγής του με χειροπέδες συνοδευόμενος από αστυνομικούς κάτω από τα φλας των φωτορεπόρτερ. Εχει μάλιστα συζητήσει σοβαρά εάν θα πρέπει να χαμογελά για τις κάμερες και το πώς θα αντιδράσει το κοινό στην είδηση της σύλληψής του, περιγράφοντας την εμπειρία ως «διασκεδαστική». Ουδείς γνωρίζει εάν τα σχόλια αυτά του Τραμπ προέρχονται από την έμφυτη τάση του να κομπάζει ή εάν αποτελούν τις πρώτες ενδείξεις ότι συνειδητοποιεί όσα έπονται. Νομικοί κύκλοι διαλύουν, όμως, το σενάριο του Τραμπ, επισημαίνοντας ότι ακόμη και αν η Εισαγγελία της Νέας Υόρκης εκδώσει ένταλμα σύλληψης εναντίον του για δωροδοκία της πρώην πορνοστάρ Στόρμι Ντάνιελς, ο τέως πρόεδρος δεν πρόκειται να «παρελάσει» σιδηροδέσμιος μπροστά στις κάμερες. Αντίθετα η Μυστική Υπηρεσία, αρμόδια για τη φύλαξη πρώην προέδρων και άλλων κυβερνητικών αξιωματούχων, θα εξασφάλιζε την κρυφή μεταγωγή του Τραμπ στο δικαστικό μέγαρο για την απαγγελία κατηγοριών εναντίον του.

Καθώς ο τέως πρόεδρος αναμένει την κοινοποίηση του εντάλματος σύλληψης εις βάρος του, για να γίνει ο πρώτος εν ενεργεία ή πρώην πρόεδρος των ΗΠΑ που αντιμετωπίζει ποινικές κατηγορίες, στενοί του συνεργάτες λένε ότι συχνά δεν μοιάζει να συνειδητοποιεί τη σοβαρότητα των κατηγοριών εναντίον του. Περνάει τις ημέρες του στο γήπεδο γκολφ, ενώ πριν από μερικές ημέρες ανέλαβε χρέη ντισκ τζόκεϊ σε πάρτι στην έπαυλη.

Οταν ο Τραμπ ασχολείται με την ποινική υπόθεση της Νέας Υόρκης –ο τέως πρόεδρος αντιμετωπίζει άλλες κατηγορίες στην πολιτεία της Τζόρτζια, αλλά και από τη δικαιοσύνη της ομοσπονδιακής πρωτεύουσας Ουάσιγκτον– προσπαθεί να εμφανισθεί νηφάλιος και απαλλαγμένος από κάθε ανησυχία. Φροντίζει να μην επιδεικνύει αισχύνη, μεταμέλεια ή αμφιβολίες για τις πράξεις του, στάση που τον διέκρινε σε όλη του την προεδρία. Η θέα του Τραμπ να κάθεται στο εδώλιο ενδέχεται, σύμφωνα με τον ίδιο, να συσπειρώσει τους οπαδούς του, τους οποίους κάλεσε να διαδηλώσουν σε περίπτωση σύλληψής του. «Θέλει να εμφανίζεται αγέρωχος και να δείξει στον κόσμο ότι αν το "σάπιο σύστημα" μπορεί να κάνει τέτοια πράγματα σε αυτόν, τότε αυτό μπορεί να τύχει στον οποιονδήποτε», έλεγε συνεργάτης του. Νιώθει αναζωογονημένος, αλλά και οργισμένος, από την προοπτική της σύλληψής του, σύμφωνα με άτομα του στενού του περιβάλλοντος, ενώ συνεχίζει να καλλιεργεί αυταπάτες σχετικά με την επιρροή που ασκεί στη δικαστική εξουσία. Εδώ και δεκαετίες ο Τραμπ –που αντιμετώπισε την πρώτη του ποινική έρευνα τη δεκαετία του 1970– φοβόταν πολύ τη σύλληψη, αφιερώνοντας χρόνια προκειμένου να καλλιεργήσει σχέσεις με δικαστικούς και πολιτικούς. Ο ίδιος φέρεται να υποστηρίζει ότι οι αλλεπάλληλες προσωπικές και προκλητικές επιθέσεις που έχει εξαπολύσει εναντίον του ομοσπονδιακού εισαγγελέα του Μανχάταν Αλβιν Μπραγκ, αρμόδιο για την έρευνα δωροδοκίας της Στόρμι Ντάνιελς από τον Τραμπ, θα πείσουν τον δικαστικό λειτουργό να εγκαταλείψει πρόωρα την προσπάθεια.

Ο ίδιος περιγράφει την προοπτική της σύλληψης και της μεταγωγής του με χειροπέδες ως «διασκεδαστική».

Παρότι νομικοί κύκλοι θεωρούν ένα τέτοιο ενδεχόμενο απίθανο, ο Τραμπ έχει αποδείξει ότι πιστεύει στην ικανότητά του να διαμορφώνει τις εξελίξεις προς όφελός του, όπως έχει κάνει κάποιες φορές. Τον Οκτώβριο του 2016, λίγες εβδομάδες πριν εκλεγεί, η εφημερίδα Washington Post αποκάλυπτε τη συνέντευξη, στην οποία ο μετέπειτα πρόεδρος εξηγούσε πως «άρπαζε τις γυναίκες από το αιδοίο». Αντιμέτωπος με τις επικρίσεις των Ρεπουμπλικανών, το ένστικτο του Τραμπ τον οδήγησε στον δρόμο, όπου δεκάδες οπαδοί του είχαν συγκεντρωθεί έξω από τον ουρανοξύστη του στη Νέα Υόρκη. Το 2021, όταν ο Τραμπ, απομονωμένος στο Μαρ-α-Λάγκο, αγωνιούσε για το πολιτικό του μέλλον, συνεργάτες του περιέγραφαν έναν πρώην πρόεδρο παραδομένο στην κατάθλιψη, με αγωνίες για την ηλικία του και τα υπερβολικά του κιλά. Βρήκε, όμως, ψυχική ανακούφιση στη νέα του ρουτίνα, παίζοντας τέσσερις φορές την ημέρα γκολφ. Τον Ιούνιο του 2021 διοργάνωνε πάλι προεκλογικές συγκεντρώσεις.

Δύο χρόνια αργότερα όχι μόνο διέψευσε τις προσδοκίες όσων περίμεναν ότι δεν θα διεκδικούσε εκ νέου την προεδρία, αλλά αναδείχθηκε στην πρώτη θέση των υποψηφιοτήτων για το χρίσμα των Ρεπουμπλικανών. Η εμπειρία αυτή έχει ενισχύσει την αυτοπεποίθηση του Τραμπ, με την ομάδα του να πιστεύει ότι η σειρά διώξεων που διαγράφεται στο μέλλον του μπορεί να λειτουργήσει θετικά για τις προεδρικές του βλέψεις.

Stoiximan

Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ
ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΣ
ΚΥΡΙΑΚΗ 26 ΜΑΡΤΙΟΥ 2023

Stoiximan

Πήρε ψηλά τον Απόλλωνα

Με τον Νίκο Κίρζη ο Απόλλωνας μετατράπηκε σε πρωταγωνιστή σε όλα τα επίπεδα

ΤΟΥ ΠΑΝΙΚΟΥ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ

Εννέα Φεβρουαρίου 2023 ο Απόλλωνας μόλις έχει χάσει από την Καρμιώτισσα με 3-4. Το νεόδμητο στάδιο Αλφαμέγα μοιάζει με καζάνι που κοχλάζει. Ο κόσμος στις εξέδρες είναι οργισμένος και οι βρισιές και απειλές εναντίον του προπονητή Κωνσταντίνου Μακρίδη είναι έντονες. Η ατμόσφαιρα ήταν ήδη εκρηκτική από το 4ο γκολ στο 86ο λεπτό, του Ολλανδού επιθετικού με καταγωγή από το Σουρινάμ, Γκράβενμπερχ.

Από τη μήνη των οπαδών δεν ξέφυγε ούτε ο Νίκος Κίρζης. Ένας άνθρωπος με τον οποίο ο Απόλλωνας είχε μπει στο κάδρο των κορυφαίων ομάδων του νησιού.

Ο Απόλλωνας που από μια ομάδα μέτριου ποδοσφαιρικού εκτοπίσματος μετατράπηκε σε πρωταγωνίστρια σε όλα τα επίπεδα. Από τις αθλητικές εγκαταστάσεις μέχρι τις Ευρωπαϊκές επιτυχίες και από την αύξηση του μέσου όρου εισιτηρίων διαρκείας έως και το μεγάλωμα της εμπορικής του επωνυμίας.

Το απόγευμα της 9ης Φεβρουαρίου δημιουργήθηκαν αμφιβολίες για το μέλλον του διοικητικού ηγέτη των «γαλάζιων». Το βράδυ της ίδιας μέρας το Δ.Σ. εξέδωσε την ακόλουθη ανακοίνωση: «Η Εταιρεία Απόλλων Ποδόσφαιρο (ΔΗΜΟΣΙΑ) Λτδ ενημερώνει ότι ο Πρόεδρος Νίκος Κίρζης και το Διοικητικό Συμβούλιο έχουν αποφασίσει να αποχωρήσουν κατά το τέλος της τρέχουσας ποδοσφαιρικής περιόδου ώστε τον ερχόμενο Μάιο να συγκληθεί εκλογική γενική συνέλευση της Ποδοσφαιρικής Εταιρείας, ως προνοεί το Καταστατικό».

Η διακύβευση για τον νέο ιδιοκτήτη - εάν αποχωρήσει ο Νίκος Κίρζης- θα είναι να διατηρήσει την ομάδα σε επαγγελματικά επίπεδα σε όλους τους τομείς.

Είναι η αρχή του τέλους ή θα αλλάξει γνώμη ο Νίκος Κίρζης; Η απάντηση αναμένεται να δοθεί σε 6-7 εβδομάδες. Το βέβαιο είναι πως ο Απόλλωνας και να αλλάξει χέρια, στα χέρια του Νίκου Κίρζη έχει μεγαλώσει, ομορφύνει και… αυξήσει την αξία του.

Το βέβαιο είναι πως ο Απόλλωνας και να αλλάξει χέρια, στα χέρια του Νίκου Κίρζη έχει μεγαλώσει, ομορφύνει και... αυξήσει την αξία του.

13 χρόνια – 13 πρόεδροι

Πάμε από την αρχή. Τη σεζόν 2002-03 ο Απόλλωνας ασθμαίνοντας τερματίζει στην 11η θέση του Παγκύπριου Πρωταθλήματος. Στα τρία τελευταία παιχνίδια θα ηττηθεί από τη Σαλαμίνα (3-1), τον Ολυμπιακό (2-4) και την Ομόνοια (5-0). Είχαν περάσει σχεδόν 10 χρόνια από την τελευταία φορά που ο Απόλλωνας πανηγύρισε το πρωτάθλημα με πρόεδρο τον Ντίμη Κίρζη. Η αποχώρηση του το 1999 έφερε τον Απόλλωνα σε δύσκολη θέση όσον αφορά τα διοικητικά της ομάδας. Κάθε μερικούς μήνες άλλαζε διοικητικό ηγέτη. Από τον Μάρτιο μέχρι τον Σεπτέμβριο του 1999 ανέλαβε ο Φρίξος Σαββίδης, από Σεπτέμβριο του 1999 μέχρι τον Απρίλιο του 2000 ο Πάμπος Γεωργιάδης, τη σεζόν 2000-2001 ήταν ο Γιώργος Παπάς, την επόμενη ο Λάμπρος Χριστοφή, ακολούθησε ο Σοφοκλής Σοφοκλέους (2002-03), ο Γιώργος Παπάς από τον Ιανουάριο του 2004 μέχρι τον Ιανουάριο του 2005 και τη σεζόν ολοκλήρωσε ο Φίλιος Δρουσιώτης. Από το 2005 μέχρι το 2007 δημιουργήθηκε διοικούσα επιτροπή με τον Απόλλωνα να κατακτά τον τίτλο το 2006 με πρόεδρο τον Φρέντι Τζον Πολ, ωστόσο, οι αλλαγές στη διοίκηση δεν σταμάτησαν. Από το 2007 μέχρι το Φεβρουάριο του 2009 ήταν ο Φρίξος Σαββίδης, από το Φεβρουάριο του 2009 μέχρι το Μάιο ανέλαβε ο Δώρος Αντωνίου, επέστρεψε ο Φρίξος Σαββίδης την επόμενη σεζόν, ακολούθησαν ο Γιώργος Παυλίδης (2010-11) και ο Παύλος Αριστοδήμου (2011-12)… μπέρδεμα ε!

Από την σταθερότητα που είχε ο σύλλογος με τον Ντίμη Κίρζη στην προεδρία μέχρι την ανάληψη της ηγεσίας από το υιό του, Νίκο Κίρζη, ο Απόλλωνας έδειχνε σημάδια μιας ταλαιπωρημένης ομάδας. Μιας ομάδας που ναι μεν είχε κατακτήσει ένα πρωτάθλημα το 2006, αλλά την προηγούμενη χρονιά είχε τερματίσει στην 7η θέση και την επόμενη στην 6η θέση. Στο ενδιάμεσο πατέρα Κίρζη-υιού Κίρζη μεσολάβησαν 13 χρόνια και 13 πρόεδροι. Ήταν μία ομάδα η οποία περιοδικά είχε κάποιες επιτυχίες (τρία κύπελλα και ένα πρωτάθλημα) αλλά ο κανόνας ήταν μια «μεσαία» ομάδα της Κύπρου.

Η αξία της στο ποδοσφαιρικό χρηματιστήριο δεν ήταν μεγάλη και ειδικά απέναντι στις παραδοσιακές δυνάμεις Ομόνοια, ΑΠΟΕΛ και Ανόρθωση μειονεκτούσε.

Εισιτήρια διαρκείας

Ο Νίκος Κίρζης έτρεξε όσο κανείς άλλος για τη δημιουργία του νέου γηπέδου στη Λεμεσό. Το νέο γήπεδο έχει προσδώσει μεγαλύτερη οντότητα στον Απόλλωνα και δεν είναι σχήμα λόγου. Τούτο φαίνεται από την τεράστια διαφορά στα εισιτήρια διαρκείας τη φετινή σεζόν σε σχέση με τις προηγούμενες:

2016-2017	1.677
2017-2018	2.152
2018-2019	1.814
2019-2020	1.814
2020-2021	1.777
2021-2022	1.979
2022-2023	6.066

Ο εκσυγχρονισμός και οι αγωνιστικές επιτυχίες

Στις 4 Μαΐου το 2012 ο Απόλλωνας μπαίνει στην εποχή του Νίκου Κίρζη. Από την πρώτη χρονιά (2013) πανηγυρίζει την κατάκτηση του κυπέλλου. Όμως εκείνο που κάνει την παρουσία του ξεχωριστή την επόμενη 10ετία είναι όλα τα υπόλοιπα. Όχι τόσο οι τίτλοι, που και αυτοί μετράνε εν τέλει, αλλά ότι ο Απόλλωνας άλλαξε το «στάτους» του ως ομάδα. Ο Απόλλωνας αρχίζει να εκσυγχρονίζεται και να μπαίνει σε επαγγελματικά πλαίσια σε όλα τα επίπεδα.

Από τα πρώτα πράγματα που προσπαθεί να βάλει τάξη ο νέος πρόεδρος είναι οι καλές συνθήκες εργασίας. Όχι μόνο του ποδοσφαιρικού τμήματος αλλά και λοιπού προσωπικού. Η εταιρεία μετακομίζει σε νέα γραφεία στην Αγίου Ανδρέου και δημιουργεί κατάστημα αναμνηστικών ειδών. Ανοίγουν νέες θέσεις εργασίας, οι υπάλληλοι υπερδιπλασιάζονται. Αυξάνονται επίσης και τα μέλη του ποδοσφαιρικού τμήματος σε τομείς που κρίνονται απαραίτητοι, όπως φυσιοθεραπευτές, φροντιστές, μόνιμος ιατρός, σεφ κλπ. Ο Νίκος Κίρζης έχει ήδη αναγνωρίσει πως μια ποδοσφαιρική ομάδα για να πετύχει, η πρόοδος δεν έρχεται μόνο μέσα από τις μεταγραφές. Στη διάρκεια της θητείας του τρεις φορές το προπονητικό κέντρο στο Κολόσσι ανακαινίσθηκε. Δωμάτια πολυτελείας για τη φιλοξενία ποδοσφαιριστών, νέα κουζίνα, τα αποδυτήρια, φωτισμός γηπέδου, αλλαγή χορτοτάπητα κλπ. Αλλά και οι αγωνιστικές επιτυχίες έχουν σημασία, άλλωστε αυτές είναι που βοηθούν στην αύξηση των οπαδών. Ο Απόλλωνας την τελευταία δεκαετία σύμφωνα με την τελευταία έρευνα του Πανεπιστημίου Κύπρου έχει αύξηση 4% στους οπαδούς του -από 7% πήγε στο 11%. Όλα τούτα είναι προϊόν και των επιτυχιών που είχε ως ομάδα.

Από τα πρώτα πράγματα που προσπαθεί να βάλει τάξη ο νέος πρόεδρος είναι οι καλές συνθήκες εργασίας.

Ο Απόλλωνας την τελευταία δεκαετία σύμφωνα με την τελευταία έρευνα του Πανεπιστημίου Κύπρου έχει αύξηση 4% στους οπαδούς του -από 7% πήγε στο 11%. Όλα τούτα είναι προϊόν και των επιτυχιών που είχε ως ομάδα.

Από τις 117 ευρωπαϊκές συμμετοχές του Απόλλωνα στην Ευρώπη οι 73 ήταν με τον Νίκο Κίρζη στην προεδρία ενώ τέσσερεις φορές προκρίθηκε στους ομίλους Γιουρόπα Λιγκ.

Η ποδοσφαιρική εταιρεία έχει πλέον αποκτήσει τεράστια αξία και η διακύβευση για τον νέο ιδιοκτήτη -εάν αποχωρήσει ο Νίκος Κίρζης- θα είναι να διατηρήσει την ομάδα σε ψηλά επίπεδα σε όλους τους τομείς.

ΑΠΟΨΕΙΣ

Αθλητικός δικαστής... της ανομίας

Του **ΧΡΙΣΤΟΥ ΖΑΒΟΥ**

Η σκέψη αρνείται να ολοκληρωθεί ούτε και κτυπάν τα δάκτυλα στο πληκτρολόγιο, μήπως και μεταφερθεί το επιθυμητό νόημα στην οθόνη. Ψυχικά δεν υπάρχει κανένα σθένος, ούτε και κουράγιο ή ελπίδα ότι κάτι θ' αλλάξει.

Σταλιά θάρρους δεν έχει απομείνει, ούτε και μισή προσδοκία ότι κάτι μπορεί να διαφοροποιηθεί στον χώρο του κυπριακού ποδοσφαίρου. Όλα αυτά μάλλον συμπεριλαμβάνονται στο στάδιο που ακολουθεί της γραφικότητας. Γιατί ακριβώς την έχουμε ξεπεράσει, χρόνια και αρθρογραφώντας επί του θέματος.

Δεν έχει απομείνει τίποτα να γράψουμε για τον αθλητικό Δικαστή και τους προϊστάμενους του στην ΚΟΠ. Ούτε μια ακόμη λέξη να προστεθεί, μήπως και αναδειχθεί μια νέα πτυχή, την οποία ενδεχομένως να μην είχαμε παρατηρήσει ως προς τον τρόπο λειτουργίας ή τις μεθόδους που χρησιμοποιούν ασκώντας την εξουσία τους στον χώρο του ποδοσφαίρου.

Πάντοτε η ιδιότητα του αθλητικού δικαστή της ΚΟΠ λογιζόταν ως ένα βασικό εργαλείο της ηγεσίας της Ομοσπονδίας στο παζάρι που κάνει με τα σωματεία. Υπήρξαν δεκάδες περιπτώσεις μέσα από τις οποίες συμπεράναμε ότι κάποιες αποφάσεις είναι προϊόν ανταλλαγής μεταξύ των δύο μερών.

Έτυχε επίσης να τιμωρηθεί βαρύτατα ο κατηγορούμενος, με τρόπο εκδικητικό από τη μεριά της εξουσίας που επιθυμούσε απλά να επιβάλει την ισχύ της στέλνοντας ξεκάθαρο μήνυμα για το ποιος κάνει κουμάντο στον χώρο.

Όσο όμως πλησιάζουμε στη λήξη της θητείας του κύριου Κούμα, τα δεδομένα έχουν πραγματικά ξεφύγει. Στην προσπάθειά τους να ικανοποιήσουν τους ψηφοφόρους-σωματεία δεν έχουν κανένα ενδοιασμό να ανεχθούν ή ακόμη και να κρύψουν παράνομες πράξεις, παικτών παραγόντων ή και οπαδών. Η διαχείριση της κατάστασης εκ μέρους του αθλητικού Δικαστή πλέον κρίνεται έως και απειλητική ακριβώς γιατί δημιουργεί καταστάσεις άκρως επικίνδυνες. Και η επικινδυνότητα είναι τέτοια που δυστυχώς δεν περιορίζεται στο ποδοσφαιρικό κομμάτι.

Από το δικαιοδοτικό όργανο της ΚΟΠ πηγάζει η ατιμωρησία και η αδικία που θρέφουν τον φανατισμό ανάμεσα σε κόσμο ή και παράγοντες των σωματείων. Η απουσία της τάξης λόγω της παραβίασης των κανόνων ή και των αξιών δημιουργεί την ανομία.

Επί τούτου, ο αθλητικός Δικαστής και η ηγεσία της ΚΟΠ, δυστυχώς δημιουργούν επικίνδυνα μονοπάτια, μέσα από τα οποία διαβαίνουμε οι πάντες. Υπεύθυνοι και ανεύθυνοι.

Ευθιξία, παραίτηση. Εννοιες και λέξεις άγνωστες

Του **ΓΙΩΡΓΟΥ ΛΟΓΙΔΗ**

Δικαιολογημένα θα διερωτηθεί κάποιος, ποιος παραιτήθηκε σε αυτή τη χώρα και θα παραιτηθεί ο αθλητικός Δικαστής της ΚΟΠ; Ποιος ένιωσε το βάρος της ευθύνης για πολλά… στραβά εδώ και πολλά χρόνια στον χώρο του κυπριακού ποδοσφαίρου και θα αντιληφθεί τον εξευτελισμό και το ρεζίλεμα της αθλητικής δικαιοσύνης ο κύριος Αριστοτέλης Βρυωνίδης; Πολύ περισσότερο, από τη στιγμή που ο εργοδότης του, κάθε άλλο παρά δυσαρεστημένος φαίνεται, το αντίθετο μάλιστα, διατηρώντας τον στο σημαντικό αυτό πόστο από το 2015!

Ανώφελο να ασχοληθεί κάποιος, για μία ακόμη φορά, με τον τρόπο που ο κύριος Βρυωνίδης εκδικάζει τις διάφορες υποθέσεις και το θέμα έχει να κάνει με τις σοβαρές καταγγελίες-υποθέσεις, γιατί για έναν ή κανέναν Κύπριο ποδοσφαιριστή στην αρχική εντεκάδα δεν χρειάζεται αθλητικός δικαστής για να κρίνει αν θα επιβληθεί το ανάλογο πρόστιμο. Κύριο χαρακτηριστικό της παρουσίας του κυρίου Βρυωνίδη στη θέση του αθλητικού Δικαστή η ανομοιομορφία, οι αντιφατικές αποφάσεις και οι ποινές-εφεύρεση, σε σχέση με το τι προνοούν οι πειθαρχικοί κανονισμοί. Το δε… άδειασμα του από το Εφετείο, σε συγκεκριμένες σοβαρές υποθέσεις, υπό κανονικές συνθήκες, σε ποδοσφαιρικές ομοσπονδίες που νοιάζονται για την αξιοπιστία του χώρου και του προϊόντος τους, θα έπρεπε να ήταν η αιτία για την αντικατάσταση εδώ και καιρό. Αντί αυτού, παραμένει ακλόνητος στη θέση του, όπως αμετακίνητοι εδώ και χρόνια παραμένουν στις θέσεις τους εργοδοτούμενοι στην ΚΟΠ, σε καίρια πόστα, είτε αυτά έχουν να κάνουν με το σημαντικό κεφάλαιο των εθνικών ομάδων, είτε με τη γενικότερη λειτουργία, φιλοσοφία και προσέγγιση μιας σύγχρονης ποδοσφαιρικής ομοσπονδίας.

Αποφασίζει μόνος του, με τη δική του αποκλειστικά κρίση ή για τις κατά καιρούς ανεξήγητες αποφάσεις του διαδραματίζουν ρόλο πιέσεις ή και υποδείξεις από τα ψηλά δώματα της ΚΟΠ; Όποια και να είναι η απάντηση η ουσία δεν αλλάζει. Η υποβολή παραίτησης, φαντάζει ως η μόνη διέξοδος για τον κύριο Βρυωνίδη, αφού εδώ που έχουν φθάσει τα πράγματα, όπως ο ίδιος έχει αυτοεγκλωβιστεί με κάποιες από τις αλλοπρόσαλλες αποφάσεις του, σαφώς δεν μπορεί να λειτουργήσει, έχοντας δημιουργήσει προηγούμενα τα οποία συνεχώς θα βρίσκει μπροστά του.

Γιατί η ΚΟΠ και η ηγεσία της δεν αντιδρά; Προφανώς γιατί βολεύεται να βολεύει και σε κάποιες περιπτώσεις να… χαϊδεύει σωματεία-μέλη της, εκεί και όπου το κοινό συμφέρον το επιβάλλει, εκεί και όπου το πάρε-δώσε το απαιτεί. Διαχρονική, άλλωστε, η συγκεκριμένη τακτική…

EUROBANK
Cyprus

ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ
ΚΥΡΙΑΚΗ 26 ΜΑΡΤΙΟΥ 2023

EUROBANK
Cyprus

Μεταβολές εβδομάδας		Dow Jones	Nasdaq	Nikkei	Dax	FTSE 100		Πετρέλαιο	€/$
Χ.Α.Κ. 2,57%	Χ.Α. 0,71%	-0,51%	0,50%	0,70%	3,26%	3,03%		2,74%	2,79%

ΗΠΑ
Κλιμακώνουν τον πόλεμο με Κίνα για τα μικροτσίπ
Σελ. 9

ΔΙΑΒΑΣΤΕ

ΕΥΡΩΠΑΪΚΕΣ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΕΣ

Ανεπαρκής η απάντηση Ε.Ε. στο πακέτο Μπάιντεν

Ανεπαρκή, ασαφή και χωρίς στόχευση, χαρακτηρίζουν οι επικεφαλής των ευρωπαϊκών βιομηχανιών την πρόταση-απάντηση της Κομισιόν στο μεγάλο πακέτο Μπάιντεν. Τονίζουν ότι η Ε.Ε. παρουσιάζει απλώς ένα πολιτικό πλαίσιο που δεν προσφέρει κίνητρα για επενδύσεις στη Γηραιά ήπειρο. **Σελ. 11**

ΕΚΤΙΜΗΣΕΙΣ ΟΙΚΩΝ

Οι καταθέσεις - ασπίδα για ελληνικές τράπεζες

Αντοχές έναντι της τρέχουσας κρίσης εντοπίζουν οι οίκοι αξιολόγησης στις ελληνικές τράπεζες. Οπως επισημαίνουν Moody's και DBRS, η ρευστότητα των ελληνικών τραπεζών είναι θωρακισμένη έναντι της διεθνούς αναταραχής στον τραπεζικό κλάδο, χάρη στις αυξανόμενες καταθέσεις τους. **Σελ. 6**

ΑΓΟΡΑ ΑΚΙΝΗΤΩΝ

Ελκυστική η Αθήνα για επενδύσεις σε κατοικίες

Επτά από τις δέκα περιοχές της Αττικής με τις υψηλότερες αποδόσεις για την εκμετάλλευση κατοικιών βρίσκονται στο κέντρο της Αθήνας. Σύμφωνα με έρευνα, Πατήσια, πλατεία Αττικής, Ομόνοια, πλατεία Αμερικής, πλατεία Βικτωρίας, Κυψέλη και Κολωνός προσφέρουν σημαντικά κέρδη. **Σελ. 12**

Απόδοση δεκαετών ομολόγων

	Απόδοση	Εβδομαδιαία αλλαγή
Κύπρος	**4,07%**	**0,00%**
Γερμανία	2,26%	-0,02%
Γαλλία	2,78%	-0,04%
Ιταλία	4,10%	-0,07%
Ισπανία	3,30%	-0,07%
Ιρλανδία	2,75%	0,13%
Ελλάδα	4,13%	-0,10%
Ην. Βασίλειο	3,44%	0,02%

Βαθμολογία από οίκους αξιολόγησης

Οίκος Αξιολόγησης	Μακροπρόθεσμο Χρέος	Προοπτικές (outlook)
DBRS	BBB	Σταθερή
Fitch	BBB	Σταθερή
Moody's	Bal	Θετική
S&P	BBB	Σταθερή

Ψηλά στην ατζέντα της Τρόικα η ΑΗΚ

Θα παρακολουθεί τη λειτουργία της καθότι θα διαδραματίσει βασικό ρόλο στην πράσινη μετάβαση

Ψηλά στην ατζέντα της Τρόικα βρίσκεται η ΑΗΚ. Κλιμάκιο της Τρόικα που βρισκόταν στην Κύπρο στο πλαίσιο του 14ου μεταμνημονιακού ελέγχου της κυπριακής οικονομίας, επέδειξε ιδιαίτερο ενδιαφέρον για την ΑΗΚ. Δίχως να υπάρχει κάποια σκιά πίσω από το ενδιαφέρον των Τροϊκανών για τη συγκεκριμένη Αρχή, εκείνο που μεταφέρθηκε στην «Κ» είναι ότι από εδώ και πέρα η Τρόικα θα δώσει ιδιαίτερη βαρύτητα στην ΑΗΚ καθότι θα διαδραματίσει πρωταγωνιστικό ρόλο στη διαδικασία της πράσινης μετάβασης της χώρας. Άρα και θα πρέπει στη συγκεκριμένη Αρχή να δουλεύουν όλα «ρολόι». Να σημειωθεί ότι τα 269 εκατ. ευρώ από τα συνολικά 447 εκατ. που θα απορροφηθούν από το Ταμείο Ανάκαμψης για την Πράσινη οικονομία έχουν σχέση με την κλιματική ουδετερότητα, την ενεργειακή απόδοση και τη διείσδυση ανανεώσιμων πηγών ενέργειας – ΑΠΕ. Πέραν της ΑΗΚ, η Τρόικα επέδειξε ενδιαφέρον για τον θεσμό των Ταμείων Προνοίας. Εξάλλου την ερχόμενη εβδομάδα αναμένεται στην Κύπρο κλιμάκιο του ΔΝΤ, το οποίο θα δώσει ιδιαίτερη βαρύτητα στους Ημικρατικούς οργανισμούς. **Σελ. 3**

Γαλλική σαμπάνια στη Ρωσία μέσω Τουρκίας

Οι εξαγωγές σαμπάνιας στις χώρες του Κόλπου από τη Γαλλία εκτινάχθηκαν το 2022, διότι εκεί συνέρρεαν Ρώσοι τουρίστες μετά τον πόλεμο στην Ουκρανία, που περιόρισε την πρόσβασή τους στις δυτικές αγορές. Η σαμπάνια είναι απλώς ένα από τα πολλά προϊόντα που μέσω Τουρκίας καταλήγουν στη Ρωσία ή σε ρωσικά χέρια, παρά τις κυρώσεις της Δύσης εξαιτίας του πολέμου της Μόσχας κατά της Ουκρανίας. Αντιστοίχως, μέσω της οδού της Τουρκίας τα ρωσικά προϊόντα βρίσκουν διέξοδο προς τις αγορές της Εσπερίας. **Σελ. 10**

Διαμορφώνεται νέα στρατηγική στον τουρισμό

Προσθήκη νέων δεδομένων

Νέα εθνική στρατηγική για τον τουρισμό, με άξονα το 2035, αναμένεται να διαμορφωθεί τους επόμενους μήνες. Όπως ανέφερε ο νέος υφυπ. Τουρισμού Κ. Κουμής, πρόκειται για πάντρεμα των καλών στοιχείων των προηγούμενων στρατηγικών με προσθήκη νέων. Η νέα στρατηγική θα αφορά και τις αγορές στόχευσης και βεβαίως ζητήματα βιωσιμότητας και αειφορίας στον τουρισμό. **Σελ. 4**

Λιγοστό το προσωπικό στα ξενοδοχεία

Υποστελεχωμένα 9 στα 10

Η έλλειψη προσωπικού είναι η μεγαλύτερη πρόκληση που αντιμετωπίζει ο τουριστικός τομέας της Κύπρου. Σύμφωνα με έρευνα εννέα στα δέκα ξενοδοχεία αντιμετωπίζουν πρόβλημα. Οι ελλείψεις κυμαίνονται από 5-50 άτομα ανά τουριστική μονάδα και αφορούν κυρίως θέσεις σερβιτόρων και μαγείρων. Κύριες αιτίες είναι η εποχικότητα, η έλλειψη καταρτισμένου προσωπικού, ο μισθός και το ωράριο. **Σελ. 5**

ΑΝΑΛΥΣΗ / *Του* **ΧΟΛΓΚΕΡ ΣΜΙΕΝΤΙΝΓΚ***

Ο Εμανουέλ Μακρόν αλλάζει τη γαλλική οικονομία

Ο Γάλλος πρόεδρος Εμανουέλ Μακρόν έχει μεταμορφώσει τη γαλλική οικονομία κατά τρόπο συγκρίσιμο με τις μεταρρυθμίσεις της Μάργκαρετ Θάτσερ στο Ηνωμένο Βασίλειο τη δεκαετία του 1980 και τις μεταρρυθμίσεις της γερμανικής «Ατζέντας 2010» του 2003-2005. Ομως, έχοντας χάσει την κοινοβουλευτική πλειοψηφία του τον Ιούνιο του 2022, ο Μακρόν χρειάστηκε να παρακάμψει το Κοινοβούλιο με μια ρήτρα διαφυγής ώστε να προωθήσει τη μεταρρύθμιση για τη δεύτερη θητεία του: μια σταδιακή αύξηση του ηλικιακού ορίου συνταξιοδότησης από τα 62 στα 64 έτη για τους Γάλλους εργαζομένους, που μόχθησαν για να συγκεντρώσουν τα απαιτούμενα χρόνια. Ως αποτέλεσμα, η κυβέρνησή του βρέθηκε αντιμέτωπη με τη διαδικασία ψήφου εμπιστοσύνης στο Κοινοβούλιο (σ.σ. όπως αναφέρει το Reuters, οριακά επιβίωσε, αν και μπροστά της έχει μεγάλες προκλήσεις). Είναι καλό, πάντως, να μετρήσουμε τι έχει έως τώρα επιτευχθεί. Η Γαλλία σήμερα είναι μια διαρθρωτικά υγιέστερη οικονομία από πριν. Ξεπερνάει τη Γερμανία με σημαντική διαφορά.

Ο Μακρόν έχει επιφέρει μεταρρυθμίσεις υπέρ της ανάπτυξης σε δύο στάδια. Ως υπουργός Οικονομίας υπό τον τότε πρόεδρο Φρανσουά Ολάντ το 2016 δημιούργησε ορισμένες βασικές αλλαγές από κοινού με την τότε υπουργό Εργασίας Μιριάμ Ελ Κόμρι. Αυτές οι μεταρρυθμίσεις έθεσαν τέλος στη μακρά περίοδο κατά την οποία η απασχόληση είχε αυξηθεί πιο αργά στη Γαλλία απ' ότι στη Γερμανία. Επειτα από έναν περαιτέρω γύρο μεταβολών στην αγορά εργασίας, την εκπαίδευση και τη φορολογία των επιχειρήσεων με την ανάδειξη του Μακρόν στην προεδρία το 2017, η απασχόληση αυξάνεται τώρα πλέον γρηγορότερα στη Γαλλία απ' ότι στη Γερμανία. Αλλα στοιχεία, όπως επί παραδείγματι αυτά που αφορούν την έναρξη επιχειρήσεων, επιβεβαιώνουν ότι η Γαλλία έχει πλέον το προβάδισμα έναντι του μεγάλου γειτονά της στην άλλη όχθη του Ρήνου.

> **Η Γαλλία σήμερα είναι μια διαρθρωτικά υγιέστερη οικονομία από πριν. Ξεπερνάει τη Γερμανία με σημαντική διαφορά.**

Καθώς οι άνθρωποι ζουν περισσότερο σε σχέση με το παρελθόν, η Γαλλία χρειάζεται να αυξήσει την πραγματική ηλικία συνταξιοδότησης για να καταστήσει το συνταξιοδοτικό της σύστημα διανεμητικό σε μακροπρόθεσμο ορίζοντα. Εντούτοις, το σχέδιο Μακρόν για σταδιακή αύξηση της ηλικίας συνταξιοδότησης είναι ιδιαίτερα αμφιλεγόμενο. Η πιθανότητα γι' αυτή ή μια παρόμοια μεταρρύθμιση του συνταξιοδοτικού συστήματος είναι μεγάλη. Ομως, λόγω του υψηλότερου ποσοστού γεννήσεων 1,83 παιδιών ανά γυναίκα το 2020 έναντι 1,64 στις ΗΠΑ και 1,53 στη Γερμανία, η Γαλλία μπορεί (κάπως) να αντέξει οικονομικά ένα υπερβολικά γενναιόδωρο συνταξιοδοτικό σύστημα με λιγότερη δημοσιονομική πίεση για λίγο περισσότερο διάστημα από πολλές άλλες ανεπτυγμένες χώρες.

* Οικονομολόγος της Berenberg Bank.

pwc

12η Έρευνα της PwC για τους CEOs στην Κύπρο

Προκλήσεις του σήμερα και του αύριο

Η έρευνα είναι διαθέσιμη στην ιστοσελίδα μας

ΑΝΑΛΥΣΗ

Της ΔΡΟΣ ΑΛΙΓΙΑ ΤΣΚΑΙ

Η Ευρώπη και τα κοιτάσματα της Κεντρικής Ασίας

Είναι εύκολο να φανταστεί κανείς ότι η πλούσια σε υδρογονάνθρακες Κεντρική Ασία θα μπορούσε να αντισταθμίσει τις απώλειες των ρωσικών εξαγωγών ενέργειας στην Ευρώπη. Από το ξέσπασμα του πολέμου στην Ουκρανία το 2022 και την επακόλουθη ρήξη στις ενεργειακές σχέσεις μεταξύ Ευρώπης και Ρωσίας, το αναπόφευκτο ερώτημα της προέλευσης των τόσο απαραίτητων πόρων της Ε.Ε. αναδεικνύεται σε επίμονο ζήτημα. Η Ε.Ε. βρέθηκε στριμωγμένη από το γεγονός της καθολικής και δεκαετούς εξάρτησής της από τις προμήθειες φυσικού αερίου από τη Ρωσία και την έλλειψη ετοιμότητας για τη διακοπή τους. Τώρα πλέον στρέφεται στο να εντοπίσει εναλλακτικούς εταίρους, ανανεώνοντας τις υποδομές της και μάλιστα επαναφέροντας εργοστάσια με καύση γαιάνθρακα, κάτι που θα ανατρέψει τις περιβαλλοντικές δεσμεύσεις της. Από μέρους τους, τα κράτη της Κεντρικής Ασίας, πλούσια σε αποθέματα υδρογονανθράκων, είναι μεταξύ όσων χωρών δυνητικά μπορούν να υποκαταστήσουν τα ρωσικά καύσιμα. Είναι εύκολο να φανταστεί κανείς ότι οι χώρες αυτές θα έπαιζαν έναν τέτοιο ρόλο, αν και η πιθανότητα να υλοποιηθεί ένα ανάλογο σχέδιο είναι πολύ μικρή. Κι αυτό δεν οφείλεται στη μικρή πρόοδο στις δημοκρατικές μεταρρυθμίσεις στην Κεντρική Ασία, αλλά στις πραγματιστικές και εμπορικές αποφάσεις που ελήφθησαν πριν από δεκαετίες.

> **Θα μπορούσαν το Καζακστάν και το Τουρκμενιστάν να αντισταθμίσουν τις απώλειες των ρωσικών εξαγωγών;**

Κατ' αρχάς, όταν μιλάμε για την Κεντρική Ασία ως προμηθευτή ενέργειας στην Ευρώπη, εννοούμε κυρίως το Καζακστάν και ενδεχομένως το Τουρκμενιστάν. Το Τουρκμενιστάν είναι ήδη κάπως παρών στο ευρωπαϊκό μείγμα εισαγωγών ενέργειας, ενώ το Καζακστάν δεν έχει ακόμη αναπτύξει πλήρως τις δυνατότητές του. Η παραγωγή του Καζακστάν λειτουργεί ήδη στο μέγιστο δυναμικό της, με το 80% του πετρελαίου του να διέρχεται από την Κοινοπραξία Αγωγών Κασπίας και με πολύ περιορισμένη ικανότητα να αυξήσει τους όγκους που θα αποστέλλονται μέσω του αγωγού Ντρούζμπα. Επιπλέον, η χώρα αντιμετώπισε ορισμένα προβλήματα το 2022 κατά την εξαγωγή των υδρογονανθράκων της στις διεθνείς αγορές μέσω αγωγών διερχόμενων από τη Ρωσία λόγω του κλεισίματος των λιμενικών εγκαταστάσεων στο Νοβοροσίσκ. Η εξάρτηση από τις υποδομές του ρωσικού αγωγού που συνδέει το Καζακστάν με την Ευρώπη θέτει τη χώρα σε επισφαλή θέση. Δεν εξυπηρετεί την προθυμία των ευρωπαϊκών κρατών να διακόψουν τους δεσμούς με τη Μόσχα και επίσης δεν δίνει καμία ελευθερία για εναλλακτικές διαδρομές μεταφοράς πετρελαίου της Κεντρικής Ασίας και φυσικού αερίου βραχυπρόθεσμα. Επιπλέον, παρά τα τεράστια αποθέματα και τις νέες εξελίξεις στο πεδίο, οι επενδύσεις για περαιτέρω εξερευνήσεις στο Καζακστάν έχουν μειωθεί τα τελευταία χρόνια. Επί του παρόντος, το Τουρκμενιστάν δεν προμηθεύει άμεσα τις δυτικές αγορές με φυσικό αέριο. Οι κύριοι εξαγωγικοί προορισμοί του παραμένουν η Κίνα και η Ρωσία. Η συμφωνία ανταλλαγής που υπογράφηκε μεταξύ του Αζερμπαϊτζάν, του Ιράν και του Τουρκμενιστάν το 2021 προβλέπει την παράδοση δύο δισεκατομμυρίων κυβικών μέτρων φυσικού αερίου του Τουρκμενιστάν στο Ιράν, το οποίο παρέχει περαιτέρω την αντίστοιχη ποσότητα φυσικού αερίου στο Αζερμπαϊτζάν. Αυτό άνοιξε ένα παράθυρο για τη διευκόλυνση του εμπορίου φυσικού αερίου του Τουρκμενιστάν με τις ευρωπαϊκές αγορές. Εάν είναι απίθανη η άμεση αύξηση της προσφοράς από το Καζακστάν και το Τουρκμενιστάν στην Ευρώπη, θα ήταν δυνατή η μεσοπρόθεσμη ή μακροπρόθεσμη συνεργασία; Η απάντηση στο παραπάνω ερώτημα βρίσκεται στο παρελθόν και θα έπρεπε να είχε απαντηθεί πριν από περίπου 20 χρόνια. Η ευκαιρία για κατασκευή υποδομών μεταξύ των δύο χάθηκε όταν η Ε.Ε. έδωσε προτεραιότητα στην αναζωπύρωση της σχέσης της με τη Ρωσία.

Η δρ Αλίγια Τσκάι είναι ερευνήτρια στο Πανεπιστήμιο Αγίου Ανδρέα με ειδίκευση στην ενεργειακή μετάβαση και στον στόχο μηδενικών ρύπων. Το άρθρο δημοσιεύεται στην ιστοσελίδα του Ινστιτούτου Φρίντριχ Εμπερτ.

ΔΗΚΤΗΣ

diktis@kathimerini.com.cy

Έστω και με καθυστέρηση οι ψηλές τιμές επιβάλλουν τη νέα κανονικότητα στις καταναλωτικές συνήθειες με αποτέλεσμα η ζήτηση να μειώνεται μήνα με τον μήνα, επαναφέροντας τα σενάρια για στασιμοπληθωρισμό.

Βραδιά ακύρωσης

Η περίοδος από το 2008 υπήρξε χρόνος ανασύνταξης και ενίσχυσης του τραπεζικού τομέα έτσι ώστε να αποφευχθούν οι κρίσεις που θα ενέπλεκαν τον δημόσιο τομέα. Για μια δεκαετία σχεδιάστηκε η νέα εποπτεία που στόχο είχε να μην υπάρξει ξανά ανάγκη να χρησιμοποιηθούν τα λεφτά των φορολογούμενων. Καμία τράπεζα, υποτίθεται, δεν θα έπρεπε να είναι πολύ μεγάλη για να διασωθεί. Και όμως όλα αυτά ακυρώθηκαν σε μια βραδιά, της 19ης Μαρτίου του 2023. Η νέα τράπεζα που δημιουργήθηκε με τη συνένωση των UBS και Credit Suisse είναι πολύ μεγαλύτερη από το ελβετικό κράτος και άρα αδύνατον να σωθεί αν παραστεί ανάγκη. Η συμφωνία της Κυριακής ενέπλεξε ως πρωταγωνιστή το κράτος που στην ουσία επέβαλε την τελική λύση. Η τελική λύση απαίτησε τη χρήση των χρημάτων των φορολογούμενων, μιας και δόθηκαν εγγυήσεις προς την UBS ύψους 9 δισ. φράγκα. Με άλλα λόγια, σε μια βραδιά ακυρώθηκαν οι εξαγγελίες και οι προσπάθειες μιας δεκαετίας και βάλε.

Αλλαγή δεδομένων

Μετά από ένα τρίμηνο οικονομικής στασιμότητας στο τέλος του 2022, οι πρώτοι μήνες του 2023 παρουσιάζουν βελτίωση κυρίως λόγω της ομαλοποίησης των συνθηκών στην αγορά ενέργειας. Η βελτιωμένη κατάσταση οδηγεί την ΕΚΤ σε αναθεώρηση των προβλέψεων για το 2023 και προβλέπει ανάπτυξη ίση με 1%. Αντίστοιχη συμπεριφορά αναμένει και για τα επόμενα δύο έτη. Αυτή όμως ήταν η εικόνα πριν την Κυριακή της 19ης Μαρτίου 2023 που επανήλθε στο ευρωπαϊκό προσκήνιο η τραπεζική αβεβαιότητα. Η συμπεριφορά του πληθωρισμού και της ανάπτυξης αποκτά νέα δυναμική. Η επόμενη περίοδος θα είναι περίοδος δοκιμασίας για τα νέα δεδομένα που προέκυψαν με την εκτίμηση να βρίσκεται προς την κατεύθυνση συρρίκνωσης της οικονομικής δραστηριότητας.

Νέα κατεύθυνση

Η άνοδος των επιτοκίων προκαλεί υποτίμηση στους τίτλους σταθερού εισοδήματος που τηρούν οι τράπεζες στους ισολογισμούς τους, είτε αυτοί αναφέρονται στις οικονομικές τους καταστάσεις σε τιμές κτήσης, είτε αναπροσαρμόζονται με βάση τις διακυμάνσεις της αγοράς. Η ανησυχία των εποπτικών αρχών εστιάζεται ακριβώς σε αυτή τη διάσταση των τραπεζικών ισολογισμών και προς τούτο γίνεται αυστηρή σύσταση να επιμετρηθεί η επίπτωση από την ίδια την τράπεζα. Επιπλέον, ζητείται να ληφθεί υπόψη η συμπεριφορά αποπληρωμής των δανειοληπτών και οι τάσεις στην καταθετική βάση όσον αφορά τις αναλήψεις. Στα θετικά, από εποπτικής πλευράς, σημειώνεται η μεγάλη συγκέντρωση ρευστών διαθέσιμων που είναι κατατεθειμένα στην ΕΚΤ και συνιστούν μαξιλάρι σε περίπτωση αναταραχής.

Τεράστιες ανάγκες

Το ΔΝΤ μετά την αλλαγή των κανονισμών του μπορεί να συμπεριλάβει και χώρες που βιώνουν μεγάλη αβεβαιότητα και θα προχωρήσει τις επόμενες μέρες σε παροχή δανείου προς την Ουκρανία, ύψους 15,5 δισ. δολάρια. Η ένεση ρευστότητας από το ΔΝΤ αποτελεί τη μεγαλύτερη παρέμβαση στην ουκρανική οικονομία από την έναρξη της ρωσικής εισβολής. Η χώρα έχει καταγράψει το 2022 απώλεια του 30% της οικονομικής της δραστηριότητας. Η κίνηση από το ΔΝΤ γεννά την προσδοκία ότι θα προκληθεί ενδιαφέρον διεθνών δωρητών μιας και η χώρα αναμένεται πως θα χρειαστεί 0,5 τρισ. δολάρια για να ανοικοδομηθεί. Να υπενθυμίσουμε ότι εντός του 2022 για στρατιωτική βοήθεια το κογκρέσο ενέκρινε το ποσό των 112 δισ. δολάρια.

Δύσκολο έργο

Οι ελλείψεις στη βρετανική οικονομία οδηγούν τον πληθωρισμό ψηλότερα με την εικόνα Φεβρουαρίου να είναι διπλάσια από ότι αναμενόταν (μηναία αύξηση 1,1% σε σχέση με 0,6%) και τον πληθωρισμό να σκαρφαλώνει στο 10,4%. Ο πληθωρισμός Φεβρουαρίου προβληματίζει ιδιαίτερα καθώς ανατρέπει ένα σερί από τρεις διαδοχικές υποχωρήσεις μετά την κορυφή του 11,1%. Η τράπεζα της Αγγλίας με φόντο και τις τραπεζικές εξελίξεις έχει πλέον δύσκολο έργο να επιτελέσει.

Η ΛΕΞΗ ΤΗΣ ΕΒΔΟΜΑΔΑΣ

Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν (ΑΕΠ)

Το Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν είναι το σύνολο όλων των αγαθών και υπηρεσιών που παράχθηκαν μέσα στην επικράτεια μιας χώρας σε χρονικό διάστημα ενός έτους (ή αν έχει καθοριστεί διαφορετική χρονική περίοδος), και εκφράζεται σε χρηματικές μονάδες. Στον υπολογισμό λαμβάνουμε υπόψη το προϊόν που παράχθηκε εντός της επικράτειας της χώρας τόσο από συντελεστές που ανήκουν σε μόνιμους κάτοικους της χώρας όσο και από συντελεστές που ανήκουν σε μη μόνιμους κάτοικους της χώρας (κάτοικους εξωτερικού). Επομένως, ΔΕΝ υπολογίζεται οποιοδήποτε προϊόν που παράχθηκε από μόνιμους κάτοικους της χώρας εκτός της επικράτειας της χώρας.

Μάριος Χαραλαμπίδης
Καθηγητής Διοίκησης και Οικονομικών
Cyprus Institute of Marketing / The Cyprus Business School

Ιπτάμενοι οιωνοί της κλιματικής αλλαγής

Τριάντα νέα είδη πουλιών πετούν στον ουρανό της Νέας Υόρκης

Της ΚΑΜΙΓ ΜΠΕΪΚΕΡ

Οσοι κάτοικοι της Νέας Υόρκης χρειάζονται περαιτέρω αποδείξεις για την ύπαρξη της κλιματικής αλλαγής δεν έχουν παρά να σηκώσουν τα κεφάλια τους και να δουν τους μαύρους φαλακρούς γύπες που πετούν στον ουρανό της μεγαλούπολης της βόρειας Αμερικής. Αυτά τα αργοκίνητα όρνεα, με άνοιγμα φτερών 1,5 μέτρου, ζουν υπό κανονικές συνθήκες στη Λατινική Αμερική και σε λίγες Πολιτείες των νότιων ΗΠΑ.

Οι γύπες μοιάζουν, όμως, να έχουν αποφασίσει να εγκατασταθούν στη Νέα Υόρκη, μαζί με 30 ακόμη είδη πουλιών που έχουν επεκτείνει και αυτά την ακτίνα δράσης τους τα τελευταία χρόνια. Η συρρίκνωση των βιοτόπων και των αποθεμάτων τροφίμων έχει αλλάξει ριζικά τις συνήθειες των αποδημητικών πτηνών.

«Πριν από 30 με 40 χρόνια θα ήταν αδιανόητο να δεις γύπα στο Μανχάταν. Από τον Μάρτιο του 2022 μέχρι σήμερα έχουμε καταγράψει 300 εμφανίσεις τέτοιων πουλιών», λέει ο ορνιθολόγος δρ Αντριου Φάρνσουερθ του Πανεπιστημίου Κορνέλ. Οι μαύροι γύπες μετακινούνται προς Βορράν εξαιτίας των πιο ήπιων θερμοκρασιών στη βόρεια Αμερική και λόγω της αφθονίας τροφής στα απορρίμματα σε προάστια της πόλης.

> **Κοκκινολαίμηδες, καναδικές χήνες, μέχρι και μαύροι γύπες συνθέτουν πλέον τη φτερωτή πανίδα της αμερικανικής μητρόπολης.**

Ορισμένα είδη μοιάζουν να έχουν προσαρμοσθεί καλά στις νέες συνθήκες. Σε κάθε εύθραυστο οικοσύστημα, όμως, η εμφάνιση νέων ειδών έχει συνήθως σημαντικές επιπτώσεις. Είδη πουλιών όπως ο αμερικανικός κοκκινολαίμης και η καναδική χήνα ήταν από τα πρώτα που επέλεξαν να ξεχειμάζουν στη Νέα Υόρκη τα τελευταία χρόνια. Η μειωμένη χιονόπτωση επέτρεψε σε αυτά τα είδη να παραμείνουν σε περιοχές του Βορρά, από τις οποίες κάποτε αποδημούσαν για να επιβιώσουν.

Παράλληλα, η άνοδος της στάθμης της θάλασσας ασκεί πίεση στους πληθυσμούς ερωδιών, οι οποίοι χάνουν σταδιακά τους τόπους αναπαραγωγής τους, όπως είναι οι μικρές νησίδες στα ανοικτά του λιμένα της Νέας Υόρκης.

200.000 θάνατοι

Πέρα από την κλιματική αλλαγή, τα πτηνά της Νέας Υόρκης απειλούνται άμεσα από άλλες ανθρώπινες δραστηριότητες και δημιουργήματα. Περισσότερα από 200.000 αποδημητικά πουλιά σκοτώνονται κάθε χρόνο αφού προσκρούσουν σε τζαμαρίες ουρανοξυστών. Τα ασφαλή σημεία για πουλιά στη Νέα Υόκη ήταν πάντα λιγοστά. Μεγάλα πάρκα, όπως το Σέντραλ Παρκ και τα πάρκα Φόρεστ και Πρόσπεκτ, είναι ζωτικής σημασίας ως πηγή τροφής και καταφύγιο. Τα προσεκτικά φροντισμένα πάρκα της πόλης, όμως, δεν βοηθούν τα πουλιά που χρειάζονται ξερά φύλλα και κλαριά για την κατασκευή φωλιάς. Σε μελέτη που δημοσιεύθηκε το 2019 αμερικανική επιστημονική ομάδα διαπίστωσε ότι 3 δισεκατομμύρια πτηνά χάθηκαν από τη βόρεια Αμερική μεταξύ 1970 και 2019, πτώση της τάξης του 30% σε μισό αιώνα. Παρότι η μελέτη δεν εξέτασε σε βάθος τους λόγους αυτής της εξαφάνισης, οι ερευνητές ανέφεραν ως αιτιά της την απώλεια βιοτόπων και την αποψίλωση δασών, χωρίς να υποβαθμίζονται οι ευθύνες των γατών, της πρόσκρουσης σε τζαμαρίες ψηλών κτιρίων και της χρήσης τοξικών ζιζανιοκτόνων. Τα τελευταία χρόνια ο δήμος της Νέας Υόρκης υιοθέτησε νόμους για την προστασία πολλών ειδών πουλιών. Το 2019 το δημοτικό συμβούλιο ψήφισε νόμο ο οποίος απαιτεί την τοποθέτηση υλικών για την πρόληψη προσκρούσεων πουλιών σε προσόψεις σε κάθε νέο κτίριο της Νέας Υόρκης. Το 2021 η πόλη ενέκρινε μέτρο με στόχο το σβήσιμο κάθε μη αναγκαίου φωτισμού γύρω από δημοτικά κτίσματα κατά τη διάρκεια της νύχτας την εποχή αποδημίας πουλιών. Η ορνιθολογική εταιρεία Οντιμπον της Νέας Υόρκης πιέζει από τη μεριά της για την απαγόρευση μη αναγκαίου εξωτερικού φωτισμού ιδιωτικών κατοικιών τη νύχτα, στηρίζοντας πρωτοβουλία με τίτλο Νόμος Σκοτεινών Ουρανών. «Οι κοινωνίες μας βασίζονται σε οικοσύστημα εντόμων, πουλιών, φυτών και ζώων. Αν τα σημάδια που βλέπουμε στα αποδημητικά πτηνά είναι ενδεικτικά του μέλλοντος, ο άνθρωπος έχει ήδη σοβαρό πρόβλημα», λέει ο ερευνητής της Οντιμπον, Τοντ Ουίνστον.

Οι καναδικές χήνες άλλαξαν το πρόγραμμα της μετανάστευσής τους προς τον Νότο και έμειναν στη Νέα Υόρκη, εκμεταλλευόμενες τον ήπιο χειμώνα.

Ψηλά στη λίστα της Τρόικα η ΑΗΚ

Τα 269 εκατ. του Ταμείου Ανάκαμψης έχουν σχέση με την ενεργειακή απόδοση και τη διείσδυση ΑΠΕ

Του **ΠΑΝΑΓΙΩΤΗ ΡΟΥΓΚΑΛΑ**

Η Αρχή Ηλεκτρισμού Κύπρου (ΑΗΚ), έχει μπει για τα καλά στην ατζέντα της Τρόικα. Στο πλαίσιο του 14ου μεταμνημονιακού ελέγχου της κυπριακής οικονομίας από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, την Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα και το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο, όπως είναι σε θέση να γνωρίζει η «Κ», υπήρξε ιδιαίτερο ενδιαφέρον για την ΑΗΚ. Δίχως να υπάρχει κάποια σκιά πίσω από το ενδιαφέρον των Τροϊκανών για τη συγκεκριμένη Αρχή, εκείνο που μεταφέρθηκε ευσχήμως στην εφημερίδα είναι ότι από εδώ και πέρα η Τρόικα θα δώσει ιδιαίτερη βαρύτητα στην Αρχή. Κι αυτό γιατί ο συγκεκριμένος οργανισμός θα διαδραματίσει πρωταγωνιστικό ρόλο στη διαδικασία της πράσινης μετάβασης της χώρας. Άρα και θα πρέπει στη συγκεκριμένη Αρχή να δουλεύουν όλα «ρολόι». Σκοπός

Η Κύπρος χρωστάει 6,3 δισεκατομμύρια ευρώ στον Ευρωπαϊκό Μηχανισμό Σταθερότητας (ESM).

Ο προϋπολογισμός της ΑΗΚ για το 2023 είναι ελλειμματικός, με δαπάνες ύψους 2,74 δισ. ευρώ και έσοδα 2,41 δισ. ευρώ.

της Τρόικα είναι να διαφανεί εάν τα κράτη στα οποία προχωρά σε μεταμνημονιακούς ελέγχους (στην προκειμένη περίπτωση η Κύπρος), κινδυνεύουν να μην μπορούν να αποπληρώσουν τα εναπομείναντα χρέη τους μελλοντικά.

Η Κύπρος για παράδειγμα χρωστάει 6,3 δισεκατομμύρια ευρώ στον Ευρωπαϊκό Μηχανισμό Σταθερότητας (ESM). Γυρνώντας πάλι στα τα της ΑΗΚ, στις συναντήσεις που είχε από τη Δευτέρα 14 Μαρτίου, το κλιμάκιο της Τρόικα επικεντρώθηκε πέρα από τα «κλασικά», δηλαδή δημοσιονομικά, μακροοικονομικά και μεταρρυθμίσεις σε συγκεκριμένους τομείς της οικονομίας, στην Αρχή Ηλεκτρισμού.

Στο ραντάρ της Τρόικα από ότι αποδεικνύεται θα είναι συνεχώς η ΑΗΚ και η ορθή λειτουργία της αφού, τα 269 εκατ. ευρώ από τα συνολικά 447 εκατ. που θα απορροφηθούν από το Ταμείο Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας για την Πράσινη οικονομία έχουν σχέση με την κλιματική ουδετερότητα, την ενεργειακή απόδοση και τη διείσδυση ανανεώσιμων πηγών ενέργειας – ΑΠΕ. Ο Άξονας Πολιτικής που αφορά το 41% του Ταμείου επιδιώκει να συμβάλει σημαντικά στην πράσινη μετάβαση και τη περιβαλλοντική βιωσιμότητα, μέσα από την επίτευξη των εθνικών στόχων για την κλιματική ουδετερότητα, την ενεργειακή απόδοση και τις ανανεώσιμες πηγές ενέργειας. Προωθεί μεταρρυθμίσεις στους τομείς του κλίματος και της ενέργειας, των βιώσιμων μεταφορών, της διαχείρισης των υδάτινων πόρων αλλά και του περιβάλλοντος ευρύτερα.

Ο προϋπολογισμός της ΑΗΚ για το 2023 είναι ελλειμματικός, με δαπάνες ύψους 2,74 δισ. ευρώ και έσοδα 2,41 δισ. ευρώ. Ελλειμματικός ήταν και το 2022, με δαπάνες 1,76 δισ. ευρώ και έσοδα 1,44 δισ. ευρώ.

Μάτι των διεθνών δανειστών και στα Ταμεία Προνοίας

Σύμφωνα με την πληροφόρηση που υπάρχει, πέραν του μεγάλου ενδιαφέροντος για την ΑΗΚ, η Τρόικα επέδειξε και ενδιαφέρον για τον θεσμό των Ταμείων Προνοίας. Το κλιμάκιο δεν υπεισήλθε σε συγκεκριμένες θέσεις, ωστόσο από ότι φάνηκε θα προτεραιοποιηθούν και αυτά στη λίστα των δανειστών. Στο τέλος της κάθε αποστολής οι τεχνοκράτες ετοιμάζουν εκθέσεις για την πρόοδο που έχει επιτευχθεί επί κυπριακού εδάφους στους τομείς που εξέτασαν, και αν και δεν υπάρχουν οποιεσδήποτε κυρώσεις είναι σημαντικό να έχει θετικό πρόσημο η έκθεση προόδου.

269 εκατ. ευρώ

Μπαίνοντας στα ενδότερα των μεταρρυθμίσεων του τομέα που θα ξεκλειδώσουν 269 εκατ. ευρώ από το Ταμείο, βλέπουμε πως τρεις από τις τέσσερις μεταρρυθμίσεις σχετίζονται άμεσα ή έμμεσα με την ΑΗΚ. Μία μεταρρύθμιση για παράδειγμα, αφορά στην ανεξαρτητοποίηση του Κυπριακού Διαχειριστή Συστήματος Μεταφοράς (TSOC) από την αρμόδια Αρχή Ηλεκτρισμού Κύπρου για να διευκολύνει το άνοιγμα της αγοράς ηλεκτρικής ενέργειας στον ανταγωνισμό και την προώθηση της υιοθέτησης και χρήσης ανανεώσιμων πηγών ενέργειας – ΑΠΕ. Ακόμα μία αφορά στη δημιουργία διαδικτυακού One-Stop-Shop για τη διευκόλυνση της πληροφόρησης, εξυπηρέτησης αλλά και αδειοδότησης έργων ΑΠΕ, καθώς και τη διευκόλυνση της υλοποίησης ενεργειακών αναβαθμίσεων σε κτίρια (0,5 εκατ. ευρώ). Συγχρόνως, μία μεταρρύθμιση αφορά στη δημιουργία κανονιστικού πλαισίου για την αποθήκευση ενέργειας, με στόχο την περαιτέρω διείσδυση των ΑΠΕ.

Πλάνο επενδύσεων

Μέσα στις επενδύσεις του Ταμείου Ανάκαμψης που σχετίζονται με την ενέργεια, βρίσκουμε τις εξής: Σχέδιο χορηγιών για προώθηση επενδύσεων ενεργειακής απόδοσης σε μικρομεσαίες επιχειρήσεις, δήμους, κοινότητες και στον ευρύτερο δημόσιο τομέα (40 εκατ.). Σχέδια χορηγιών για προώθηση των ΑΠΕ και μέτρων ενεργειακής απόδοσης σε κατοικίες, καθώς και αντιμετώπιση της ενεργειακής φτώχειας σε νοικοκυριά με άτομα με αναπηρίες (20,5 εκατ.). Σχέδια χορηγιών για ενθάρρυνση της χρήσης ΑΠΕ και (κυρίως μεμονωμένων) μέτρων ενεργειακής απόδοσης σε δημόσιες και τοπικές αρχές, καθώς και σε ΜΚΟ, και για την στήριξη των τοπικών κοινοτήτων για την αντιμετώπιση και την προσαρμογή στην κλιματική αλλαγή (12,5 εκατ.). Σχέδιο χορηγιών για τη μείωση εκπομπών διοξειδίου του άνθρακα (CO2) σε βιομηχανίες, επιχειρήσεις και οργανισμούς –για παρεμβάσεις που δεν καλύπτονται από άλλα ΣΧ (20 εκατ.). Ενεργειακή αναβάθμιση σε δημόσια κτίρια (11,5 εκατ.). Αναβάθμιση ΑΠΕ και υποδομής δοκιμής έξυπνων δικτύων στο Πανεπιστήμιο Κύπρου (1,6 εκατ.). Μαζική εγκατάσταση και λειτουργία από τον Διαχειριστή Συστήματος Διανομής (DSO) της Έξυπνης Υποδομής Μέτρησης προηγμένης τεχνολογίας (35 εκατ.). Παρακολούθηση και μείωση των εκπομπών διοξειδίου του άνθρακα (CO2) στον γεωργικό τομέα (4,1 εκατ.). Προστασία δασών από πυρκαγιές (18,7 εκατ.). Σύστημα διαχείρισης αγοράς για τη διευκόλυνση του ανοίγματος της αγοράς ηλεκτρικής ενέργειας στον ανταγωνισμό (4,7 εκατ.). Τερματισμός ενεργειακής απομόνωσης (Έργο Κοινού Ενδιαφέροντος) – Ηλεκτρική Διασύνδεση συστημάτων Ισραήλ, Κύπρου και Ελλάδας (Κρήτης) «EuroAsia Interconnector»/Διασύνδεση Κύπρου-Ελλάδας (100 εκατ.).

«Ραντεβού» ΔΝΤ με Ημικρατικούς την επόμενη εβδομάδα

Του **ΠΑΝΑΓΙΩΤΗ ΡΟΥΓΚΑΛΑ**

«Ραντεβού» θα έχει κλιμάκιο του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου με τους Ημικρατικούς οργανισμούς. Σύμφωνα με πληροφορίες της «Κ», οι Αμερικανοί δανειστές θα έχουν συνάντηση τις επόμενες ημέρες με τις Διοικήσεις των Ημικρατικών στην Κύπρο και δεν σχετίζεται αυτή η πράξη με το ταξίδι που έκαναν για σκοπούς του 14ου μεταμνημονιακού ελέγχου στην χώρα.

Η συνάντηση του κλιμακίου θα είναι στη βάση του Άρθρου 4 (Article IV Consultation), που με αυτό προχωρούν στην επίβλεψη των οικονομιών των κρατών. Πέρυσι, το «ριπόρτ» των διεθνών δανειστών για το 2022 είχε βγει στα τέλη Μαΐου, ενώ οι συναντήσεις του ΔΝΤ ήταν εξ' αποστάσεως και κράτησαν από τις 11 Μαρτίου μέχρι και τις 28 Μαρτίου. Στόχος των συναντήσεων είναι να μπει εις βάθος στις λειτουργίες των Ημικρατικών οργανισμών, δίχως να είναι γνωστές στο παρόν στάδιο οι προθέσεις τους.

Η συνάντηση του κλιμακίου των Αμερικανών δανειστών θα είναι στη βάση του Αρθρου 4.

Βάσει του πολυσέλιδου ριπόρτ

Στόχος των συναντήσεων είναι να μπει εις βάθος στις λειτουργίες των Ημικρατικών οργανισμών, δίχως να είναι γνωστές στο παρόν στάδιο οι προθέσεις τους.

του 2022 από τους διεθνείς δανειστές, η Κύπρος πρέπει να αντιμετωπίσει την κληρονομιά της αδύναμης διακυβέρνησης και των διαρθρωτικών στεγανών, διότι όπως είχε τονίσει το ΔΝΤ, παρά τις προσπάθειες της κυβέρνησης, οι δείκτες διακυβέρνησης υποδεικνύουν επίμονες αδυναμίες. Το ΔΝΤ είχε τονίσει τη σημασία του ελέγχου του μισθολογικού κόστους. Το δημόσιο μισθολογικό κόστος, όπως είχε αναφέρει στο «ριπόρτ», παραμένει σχετικά υψηλό σε σχέση με το ΑΕΠ, καθώς μπορεί να είχε μειωθεί από τα επίπεδα της χρηματοπιστωτικής κρίσης, αλλά αυξήθηκε κατά τη διάρκεια της πανδημίας. Είχε υπογραμμίσει πως, ο έλεγχος του μισθολογικού κόστους είναι ζωτικής σημασίας για τη διασφάλιση της δημοσιονομικής βιωσιμότητας και μπορεί να συμβάλει στη συγκράτηση των πληθωριστικών πιέσεων.

Πέρυσι, λίγους μόλις μήνες πριν το ξέσπασμα του Πολέμου, είχε πει το ΔΝΤ πως παρά τη μείωση των ανοιγμάτων στη Ρωσία, η Κύπρος είναι ιδιαίτερα ευάλωτη στις οικονομικές επιπτώσεις του πολέμου στην Ουκρανία. Ενδιαφέρον θα έχει να δούμε τι έχουν να πουν οι διεθνείς δανειστές, για το αν βλέπουν ακόμα κινδύνους από τον πόλεμο ή το προφίλ του κινδύνου έχει μετεξελιχθεί σε πηγή κινδύνου από τα επιτόκια, την ακρίβεια και τον πληθωρισμό.

ΑΝΑΛΥΣΗ / *Του* **TZON PEBIA / REUTERS**

Η κυριαρχία της Ελβετίας στο χρηματοπιστωτικό σύστημα κινδυνεύει

Η παρακμή της Credit Suisse έχει προκαλέσει σοβαρό πλήγμα στο κύρος της Ελβετίας ως του κορυφαίου κόμβου διαχείρισης πλούτου στον κόσμο, θέτοντας υπό αμφισβήτηση τη φήμη της για σταθερότητα, ρυθμιστικό πλαίσιο και εταιρική διακυβέρνηση, όπως προειδοποιούν ειδικοί επί του θέματος. Τρωθείσα από χρόνια σκανδάλων και ζημιών, η εν λόγω τράπεζα αντιμετώπισε επί σειρά μηνών σοβαρή κρίση εμπιστοσύνης σε αυτήν, προτού επισφραγιστεί η διάλυσή της μέσα σε μόλις λίγες μέρες, την περασμένη εβδομάδα. Σε εκείνη τη συγκυρία οι ελβετικές Αρχές μεσολάβησαν για την εξαγορά της τράπεζας από τη μεγαλύτερη ανταγωνίστριά της UBS. Η ίδια η UBS χρειάστηκε να διασωθεί από την κυβέρνηση της χώρας το 2008, μετά μια καταστροφική επίθεση στους τίτλους στεγαστικών δανείων των ΗΠΑ. Η κατάρρευση της Credit Suisse και τα επακόλουθά της «θα είναι πολύ επιζήμια», δήλωσε ο Αρτούρο Μπρις, καθηγητής Οικονομικών στο Διεθνές Ινστιτούτο Ανά- πτυξης Διοίκησης Επιχειρήσεων (IMD) στη Λωζάννη, προσθέτοντας ότι θα μπορούσε να ωφελήσει αντίπαλα οικονομικά κέντρα. Η Ελβετία, σημειωτέον,

Η αξιοπιστία της χώρας κλονίστηκε μετά την κατάρρευση της Credit Suisse.

διαχειρίζεται διεθνή περιουσιακά στοιχεία ύψους 2,6 τρισ. δολαρίων, σύμφωνα με μελέτη της Deloitte το 2021, γεγονός που την καθιστά το μεγαλύτερο χρηματοοικονομικό κέντρο του κόσμου, μπροστά από τη Βρετανία και τις Ηνωμένες Πολιτείες. Όμως αντιμετωπίζει ανταγωνισμό από άλλα κέντρα, συμπεριλαμβανομένου του Λουξεμβούργου και ειδικότερα της Σιγκαπούρης, η οποία έχει αναπτυχθεί ραγδαία τα τελευταία χρόνια. «Οι τραπεζίτες στη Σιγκαπούρη θα ανοίγουν τώρα σαμπάνιες», είπε ο Μπρις στο ειδησεογραφικό πρακτορείο Reuters. Η αξιοπιστία της Ελβετίας ως σταθερής, προβλέψιμης χώρας κλονίστηκε εξαιτίας κινήσεων όπως η απόφαση να εξανεμιστούν οι συμμετοχές των ομολογιούχων της Credit Suisse, πρόσθεσε.

Μετά τη συμφωνία εξαγοράς οι κάτοχοι των ομολόγων Credit Suisse AT1 δεν θα λάβουν τίποτα, ενώ οι μέτοχοι, που συνήθως κατατάσσονται κάτω από τους κατόχους ομολόγων σε όρους αποζημίωσης, θα λάβουν 3,23 δισ. δολάρια.

Η δε Ενωση Ελβετικών Τραπεζών προσπάθησε να δώσει την εικόνα της γενναιότητας ως προς την αντιμετώπιση της κρίσης, παρουσιάζοντας τη διάσωση που σχεδίασαν η κυβέρνηση, η κεντρική τράπεζα και η ρυθμιστική αρχή ως ένδειξη δύναμης. «Ο ελβετικός χρηματοπιστωτικός τομέας μπόρεσε να αντιμετωπίσει ένα σοβαρό πρόβλημα ενός σημαντικού παράγοντα», δήλωσε στους δημοσιογράφους την Τρίτη ο πρόεδρος της Ελβετικής Τραπεζικής Αρχής και πρώην διευθύνων σύμβουλος της UBS, Μαρσέλ Ρονέρ. «Υπό το πρίσμα αυτό, διακρίνω ένα μέλλον ευημερίας για τον χρηματοπιστωτικό κόμβο, επειδή διαθέτουμε εκατοντάδες τράπεζες με πολύ καλή κεφαλαιοποίηση και πολύ επιτυχημένες τράπεζες διαχείρισης περιουσιακών στοιχείων». Ωστόσο, ο αριθμός των τραπεζών έχει μειωθεί σε 239 το 2021, από 356 το 2002. Ο δε αριθμός του προσωπικού, από το 2011 έχει μειωθεί σε 91.000 άτομα, από 108.000 αρχικώς.

Ερχεται νέα στρατηγική για τον τουρισμό

Θα διατηρήσει τα καλά στοιχεία των δύο υφιστάμενων και θα προσθέσει νέα δεδομένα δηλώνει ο Κώστας Κουμής

Της **ΜΑΡΙΑΣ ΗΡΑΚΛΕΟΥΣ**

Μια νέα Εθνική στρατηγική Τουρισμού αναμένεται να διαμορφωθεί τους επόμενους μήνες. Αυτό αποκάλυψε σε πάνελ στο πλαίσιο του ετήσιου συνεδρίου του ΣΤΕΚ, ο νέος υφυπουργός Τουρισμού Κώστας Κουμής, ο οποίος εξήγησε ότι πρόκειται στην ουσία για ένα πάντρεμα των καλών στοιχείων της στρατηγικής των Ισπανών (THR Asesores en Turismo Hoteler a y Recreaci n S.A.) και της προηγούμενης Εθνικής Στρατηγικής που εκπονήθηκε επί θητείας του προηγούμενου υφυπουργού Σάββα Περδίου. «Πρόθεσή μας να δημιουργήσουμε μια νέα στρατηγική με άξονα το 2035, η οποία θα αξιοποιήσει στοιχεία και από τις δύο προηγούμενες μελέτες» δήλωσε στην «Κ» ο υφυπουργός, εξηγώντας ότι σε αυτήν πρέπει να συνυπολογιστούν τα νέα μεγάλα έργα

«Είναι ωφέλιμο να τρέξουν κάποιοι μήνες και να παρακολουθούμε τα δεδομένα σε καθημερινή βάση πριν προχωρήσουμε στη διαμόρφωσή της».

Στις πρώτες δράσεις του νέου υφυπουργού και η δημιουργία διατμηματικής επιτροπής η οποία θα ασχολείται με τη βιώσιμη ανάπτυξη και την αειφορία στον τουρισμό.

που έρχονται στην Κύπρο και να γίνει ανάλυση των ειδικών μορφών τουρισμού. Κατά πάσα πιθανότητα, όπως ανέφερε, η νέα στρατηγική θα αφορά και τις αγορές στόχευσης και βεβαίως ζητήματα βιωσιμότητας και αειφορίας στον τουρισμό.

Ξεκινούν με μελέτη

Τις επόμενες ημέρες το πρότζεκτ θα περάσει από τη θεωρία στην πράξη, με πρώτο βήμα τη μελέτη των υφιστάμενων κειμένων. Όπως εξήγησε ο κ. Κουμής, ενώ γνωρίζει το περιεχόμενο της στρατηγικής των Ισπανών δεν έχει μέχρι στιγμής εικόνα για την 2η, αφού το περιεχόμενό της δεν ήταν προσβάσιμο στο ευρύ κοινό. Χρήσιμη για την δημιουργία της νέας πυξίδας στον τουρισμό είναι και η καλοκαιρινή περίοδος, κατά τη διάρκεια της οποίας θα καταγράφονται στοιχεία και δεδομένα που θα προκύπτουν και θα είναι ωφέλιμα στην διαμόρφωση του ανανεωμένου περιεχομένου.

Ανοικτή στο κοινό

Πάντως αυτό που ξεκαθαρίζεται είναι η πρόθεση ώστε η νέα στρατηγική να είναι ανοικτή και προσβάσιμη στο ευρύ κοινό, ώστε να μεταφερθούν τα μηνύματα στην τουριστική κοινότητα. Όπως χαρακτηριστικά σχολίασε ο υφυπουργός κατά τη διάρκεια του τελευταίου τουριστικού συνεδρίου, ήταν η σημασία της διάχυσης της πληροφόρησης. «Αλίμονο αν τα πορίσματα της όποιας μελέτης δεν μπορούν να μεταφερθούν στην κοινωνία στην τουριστική κοινότητα, για να μπορεί από μόνη της η κοινότητα να βελτιωθεί». Αυτό που επίσης διευκρινίζεται από τον υφυπουργό είναι η πρόθεσή του να μην προχωρήσει σε ανοικτό διαγωνισμό προσφορών για την εκπόνηση της νέας στρατηγικής, αλλά η διαδικασία να διεξαχθεί εσωτερικά, από το υφυπουργείο.

Προτεραιότητα η βιωσιμότητα

Πρωταρχικό ρόλο στη νέα στρατηγική αλλά και στις ενέργειες του υφυπουργείου θα έχουν η βιωσιμότητα και η αειφορία στον τουρισμό.

Στο πλαίσιο της προσήλωσης σε θέματα βιωσιμότητας, ο Κώστας Κουμής ανέφερε ότι έχει ήδη ληφθεί απόφαση όπως δημιουργηθεί εντός του υφυπουργείου, διατμηματική επιτροπή που να ασχολείται με τη βιώσιμη ανάπτυξη και την αειφορία και να προωθεί αυτήν την κατεύθυνση σε ενέργειες και projects. «Θεωρούμε ότι επιβάλλεται και είναι εξαιρετικά ωφέλιμο το κάθε τμήμα να είναι ενήμερο για τις εξελίξεις που αφορούν τη βιώσιμη ανάπτυξη αλλά και την ίδια στιγμή, το κάθε τμήμα να είναι έτοιμο να παραθέτει τις προτάσεις του σε σχέση με τη βιώσιμη ανάπτυξη».

Η στρατηγική Περδίου

Η ανακοίνωση περί νέας στρατηγικής στον τουρισμό έρχεται μόλις λίγους μήνες μετά την έγκριση της προηγούμενης από την Περιβαλλοντική Αρχή (η γνωμάτευση δόθηκε τον Νοέμβριο 2022).

Στο διαθέσιμο περιεχόμενό της τονίζεται το όραμα για ανάπτυξη της Κύπρου με βιώσιμο τρόπο, η καθιέρωσή της ως προορισμός για όλο τον χρόνο και η ανάδειξή της ως ποιοτικός, ψηφιακά έξυπνος και φιλικός προς το περιβάλλον προορισμός.

Στους στόχους δεκαετίας που είχαν τεθεί το 2020, ήταν η αύξηση των διανυκτερεύσεων κατά περίπου 32%, ώστε μέχρι το 2030 να φθάσουν τα 48 εκατ. περίπου, κάτι που μεταφράζεται σε αύξηση ύψους 31% στις αφίξεις περιηγητών (5 εκατ.).

Τονίζεται η ανάγκη σωστής διαχείρισης και η προσπάθεια άμβλυνσης του προβλήματος της εποχικότητας και της υπερσυγκέντρωσης σε ορισμένες περιοχές, ώστε να επωφεληθούν περισσότερες περιοχές από την κοινωνικοοικονομική ώθηση του τουρισμού και παράλληλα να μην φτάσουν στα όριά τους οι φυσικοί πόροι των περιοχών με αυξημένη τουριστική επισκεψιμότητα. Στους μετρήσιμους στόχους της στρατηγικής 2030 είναι τα έσοδα από τον τουρισμό, ώστε μέσω του τουρισμού να περάσουν επιπρόσθετα 1,5 δισ. ευρώ στην κυπριακή οικονομία. Αυτό αντιστοιχεί σε αύξηση 53% σε σχέση με τη συνεισφορά των 2,9 δισ. ευρώ στην οικονομία το 2018. Στόχος για την ημερήσια δαπάνη ανά περιηγητή ήταν αύξηση κατά 16% το 2030 (γύρω στα 90 ευρώ).

Όσον αφορά στο θέμα της εποχικότητας, η στόχευση ήταν όπως 40% των διανυκτερεύσεων κατανεμηθούν την περίοδο Νοεμβρίου – Απριλίου, από το 22% του 2018, ενώ οι διανυκτερεύσεις στις ορεινές περιοχές και τα άλλα χωριά της υπαίθρου να αυξηθούν από 100 χιλιάδες το 2018 σε 400 χιλιάδες το 2030.

«Η νέα στρατηγική δεν θα είναι απόρρητη, αφού ο στόχος είναι να μεταφερθούν τα μηνύματα στην τουριστική κοινότητα», επισημαίνει ο υφυπουργός.

Οι στόχοι του 2023

Ο νέος υφυπουργός έδωσε και τον στόχο για τη φετινή χρονιά, ο οποίος είναι να κλείσει κατά 5-10% περισσότερες αφίξεις σε σχέση με το 2022. Αυτό σημαίνει επιπλέον 300 χιλιάδες και συνολικές τουριστικές αφίξεις γύρω στα 3,5 εκατομμύρια. Εξέφρασε παράλληλα την ελπίδα για ακόμη καλύτερες επιδόσεις. Ως εκ τούτου, ο στόχος για τις φετινές τουριστικές επιδόσεις είναι η αύξηση σε σχέση με τον προηγούμενο χρόνο, της τάξης του 5-10%, όπως ανέφερε, ενώ τόνισε ότι υπάρχει ελπίδα και για καλύτερες επιδόσεις. Βεβαίως, ανέφερε, θα παλέψουμε για κάθε καλύτερη απόδοση.

Θετικά σημάδια για τον τουρισμό το 2023

Ευοίωνες παραμένουν οι προοπτικές του τουρισμού για το 2023, παρά τις συνεχιζόμενες πληθωριστικές πιέσεις που αντιμετωπίζει η Ευρώπη και την αβεβαιότητα, λόγω του πολέμου, που εξακολουθεί να μαίνεται στην επικράτειά της, υποστηρίζει το εβδομαδιαίο δελτίο Οικονομικών Εξελίξεων της Alpha Bank. Σύμφωνα με τους αναλυτές της τράπεζας (επικεφαλής οικονομολόγος Παναγιώτης Καπόπουλος), ο ελληνικός τουρισμός ανέκαμψε σημαντικά το προηγούμενο έτος, πλησιάζοντας για

Αύξηση των αφίξεων και των προκρατήσεων στα ξενοδοχεία το πρώτο δίμηνο.

Οι αναλυτές της Alpha Bank επισημαίνουν ότι οι φθινοπωρινές επιδόσεις ήταν πολύ καλές και μάλιστα οι εισπράξεις του Οκτωβρίου υπερέβησαν αυτές του αντίστοιχου μήνα του 2019 κατά 3,3%.

πρώτη φορά τις ιστορικά υψηλές επιδόσεις του 2019. Οι διεθνείς ταξιδιωτικές αφίξεις και οι εισπράξεις (συμπεριλαμβανομένης της κρουαζιέρας) ανήλθαν σε 27,8 εκατομμύρια και 17,6 δισ. ευρώ αντίστοιχα και υπολείπονται μόλις κατά 11,2% και 3% έναντι των αντίστοιχων μεγεθών του 2019, σύμφωνα με τα στοιχεία της Τράπεζας της Ελλάδος. Το αποτέλεσμα ήταν οι εξαγωγές υπηρεσιών να συνεισφέρουν θετικά 1,7 ποσοστιαίες μονάδες στην αύξηση του ΑΕΠ κατά 5,9%, το 2022. Οι αναλυτές επισημαίνουν ότι οι φθινοπωρινές επιδόσεις ήταν πολύ καλές και μάλιστα οι εισπράξεις του Οκτωβρίου υπερέβησαν αυτές του αντίστοιχου μήνα του 2019 κατά 3,3%. Γερμανία, Ηνωμένο Βασίλειο, Γαλλία και ΗΠΑ ήταν οι κυριότερες χώρες προέλευσης, κατέγραψαν την ισχυρότερη αύξηση και αντιπροσώπευσαν το ήμισυ των εισπράξεων του 2022, έναντι 43% το 2019. Τονίζεται, επίσης, ότι η ανάκαμψη των αφίξεων στη χώρα μας ήταν ισχυρότερη σε σύγκριση με σημαντικούς ανταγωνιστές της Ελλάδας στη Μεσόγειο. Σχετικά με το 2023, το δελτίο επικαλείται τις ιδιαίτερα θετικές αρχικές ενδείξεις. Κατά το πρώτο δίμηνο οι διεθνείς τουριστικές αφίξεις στον αερολιμένα Αθηνών ήταν 4,3% περισσότερες από τις αντίστοιχες του 2019.

Οι διεθνείς τουριστικές αφίξεις στα περιφερειακά αεροδρόμια της χώρας, σύμφωνα με στοιχεία της Fraport για τον Ιανουάριο, ήταν κατά 0,8% περισσότερες σε σύγκριση με αυτές του Ιανουαρίου 2019. Οι προκρατήσεις ξενοδοχείων από τις αρχές του έτους έως τις 19 Φεβρουαρίου ξεπερνούν τις αντίστοιχες του 2019. Το δελτίο επισημαίνει πάντως και μια σημαντική πρόκληση που πρέπει να αντιμετωπιστεί: τις ελλείψεις ανθρώπινου δυναμικού στα ελληνικά ξενοδοχεία. Επικαλείται έρευνα του Ινστιτούτου Τουριστικών Ερευνών και Προβλέψεων, σύμφωνα με την οποία το 2022 οι ελλείψεις στα ξενοδοχεία αντιστοιχούσαν στο 23% των θέσεων που προβλέπονται στο οργανόγραμμά τους ή σε 60.200 εργαζομένους.

Αυξήθηκε το επίπεδο ικανοποίησης των τουριστών

Το συνολικό επίπεδο ικανοποίησης των ξένων επισκεπτών της Αθήνας αυξήθηκε το 2022 στο 8,4 από 8,1 το 2019, σύμφωνα με τη 18η έρευνα ικανοποίησης επισκεπτών και απόδοσης ξενοδοχείων Αττικής, που διενεργεί η Ενωση Ξενοδόχων Αθηνών Αττικής και Αργοσαρωνικού (ΕΞΑΑΑ) σε συνεργασία με τον Διεθνή Αερολιμένα Αθηνών και την GBR Consulting.

Παρά τα διαφορετικά ενδιαφέροντα, σχεδόν όλοι οι επισκέπτες στην Αθήνα, συμπεριλαμβανομένων των επαγγελματιών, έχουν – σύμφωνα με την έρευνα– τα εξής κοινά: επισκέπτονται συνήθως την Ακρόπολη και το Μουσείο της Ακρόπολης, συνδυάζοντας μια βόλτα στην Πλάκα και το Μοναστηράκι. Αυτό σημαίνει επίσης ότι οι τουριστικές ροές παρουσιάζουν συγκέντρωση σε συγκεκριμένες γειτονιές, εστιάζοντας σχεδόν αποκλειστικά στην αναψυχή και την ψυχαγωγία και επηρεάζοντας τους κατοίκους που παρατηρούν να μειώνεται η αστική βιωσιμότητα των γειτονιών τους. Η αναγνωρισιμότητα του παραλιακού μετώπου της Αθήνας έχει βελτιωθεί, με 63% των διαμενόντων σε ξενοδοχεία να το επισκέπτονται, ενώ η πλειονότητα όσων δεν το επισκέφθηκαν, πλέον το γνωρίζει. Η αναγνωρισιμότητα των νησιών του Αργοσαρωνικού βελτιώνεται, αλλά παραμένει ακόμη σε χαμηλά επίπεδα. Εν τω μεταξύ, η επιβατική κίνηση και ο αριθμός των πτήσεων στο αεροδρόμιο της Αθήνας υπερέβησαν το 2022 κατά πολύ τον ευρωπαϊκό μέσο όρο, με τον Διεθνή Αερολιμένα Αθηνών να καταλαμβάνει την 3η θέση μεταξύ των ευρωπαϊκών μητροπολιτικών αεροδρομίων. Η απόδοση των ξενοδοχείων το α΄ τρίμηνο του 2022 εξακολούθησε να επηρεάζεται από την πανδημία, αλλά από τον Ιούλιο του 2022, όσον αφορά την πληρότητα, επιτεύχθηκαν τα επίπεδα και το μοτίβο του 2019. Συνεπώς, στο σύνολο του 2022 τα επίπεδα πληρότητας μειώθηκαν κατά 10,7% σε σύγκριση με το 2019. Ωστόσο, αυξήθηκε και μάλιστα κατά 14,4% η μέση τιμή δωματίου πέρυσι σε σχέση με το 2019.

Σχεδόν όλοι οι επισκέπτες στην Αθήνα επισκέπτονται συνήθως την Ακρόπολη και το Μουσείο της Ακρόπολης, συνδυάζοντας μια βόλτα στην Πλάκα και το Μοναστηράκι.

Ελλειψη προσωπικού για 9 στα 10 ξενοδοχεία

Δεν λύνει το πρόβλημα η εργοδότηση υπαλλήλων από τρίτες χώρες -Χάνει τη δυναμική της η τάση σε επίπεδο πενταετίας

Της **ΜΑΡΙΑΣ ΗΡΑΚΛΕΟΥΣ**

Η ανησυχία που υπάρχει στην ξενοδοχειακή βιομηχανία σε σχέση με τα κενά στις θέσεις εργασίας και την επείγουσα ανάγκη προσωπικού αποτυπώθηκε πλέον με πιο συγκεκριμένα στοιχεία και με βάση ευρήματα έρευνας. Η έρευνα, η οποία παρουσιάστηκε στο πλαίσιο του ετήσιου συνεδρίου του ΣΤΕΚ, διενεργήθηκε τους μήνες Φεβρουάριο και Μάρτιο από τον Σύνδεσμο Τουριστικών Επιχειρήσεων Κύπρου (ΣΤΕΚ), σε συνεργασία με τη σχολή επισιτιστικών, ξενοδοχειακών και τουριστικών σπουδών του KES College, και απευθύνθηκε σε διευθυντές και ιδιοκτήτες ξενοδοχειακών καταλυμάτων. Από τα ευρήματά της προκύπτει ότι, η έλλειψη προσωπικού είναι η μεγαλύτερη πρόκληση που αντιμετωπίζει ο τουριστικός τομέας της Κύπρου, με ποσοστό 91.5%. Για το 76.3% μάλιστα, η έλλειψη προσωπικού έχει αυξηθεί σε σχέση με πριν την πανδημία, ενώ καταγράφεται σημαντικό κενό των Κύπριων εργαζομένων στον τουριστικό κλάδο, κάτι που το 51% των ερωτηθέντων θεωρεί ότι αποτελεί πλήγμα για τον τουρισμό. Ταυτόχρονα, οι μάνατζερ των ξενοδοχείων δεν θεωρούν ως ιδανική λύση την εργοδότηση προσωπικού από τρίτες χώρες. Συγκεκριμένα, από τις απαντήσεις που δόθηκαν προκύπτει ότι η πρόσληψη προσωπικού από τρίτες χώρες βοηθά μεν στην άμεση κάλυψη αναγκών του τουριστικού τομέα, ωστόσο δεν πρόκειται για επιλογή που δίνει μόνιμες λύσεις, και σε βάθος πενταετίας χάνει τη δυναμική της. Σε σχέση με την επίδραση στην ποιότητα του τουριστικού προϊόντος της χώρας, εκτιμάται ότι αυτή είναι ουδέτερη προς αρνητική.

Κατά μέσο όρο οι ελλείψεις προσωπικού κυμαίνονται από 5-50 άτομα ανά τουριστική μονάδα, ενώ σε μεγάλες τουριστικές μονάδες καταγράφηκαν κενά μέχρι 100-120 ατόμων.

Οι τομείς που αναμένεται να επηρεαστούν περισσότερο είναι τα εστιατόρια και η κουζίνα, αφού οι μεγαλύτερες ελλείψεις αφορούν θέσεις σερβιτόρων και μαγείρων, ενώ σοβαρά κενά εντοπίζονται και σε θέσεις εργασίας στις ειδικότητες ζαχαροπλαστών, αρτοποιών και των εργαζομένων σε μπαρ.

Οι ελλείψεις

Κατά μέσο όρο οι ελλείψεις προσωπικού κυμαίνονται από 5-50 άτομα ανά τουριστική μονάδα με αυξητική τάση κατά την καλοκαιρινή περίοδο. Καταγράφονται ωστόσο μεγάλες διαφοροποιήσεις ανά επιχείρηση, που έχει να κάνει και με τη δυναμικότητα της κάθε μιας. Σε κάποιες περιπτώσεις μάλιστα, οι ελλείψεις φτάνουν μέχρι τα 100-120 άτομα. Μέχρι 40 άτομα είναι οι διάμεσες τιμές για το εποχικό προσωπικό, με τις ανάγκες να αυξάνονται σε περίοδο τουριστικής αιχμής. Η έρευνα επιχείρησε να δώσει απαντήσεις και ως προς τους λόγους που αποδυναμώνουν το ενδιαφέρον για εργοδότηση στην ξενοδοχειακή βιομηχανία. Στην πρώτη θέση με 68% βρίσκεται η εποχικότητα του επαγγέλματος, στο 66% και στη δεύτερη θέση η έλλειψη καταρτισμένου προσωπικού και στην τρίτη θέση με 63% οι ώρες εργασίας και ο μισθός. Με βάση τα ευρήματα προκύπτει επίσης και το συμπέρασμα ότι η αύξηση της μερικής απασχόλησης δεν θεωρείται κίνητρο για την προσέλκυση προσωπικού.

Μάγειρες και σερβιτόροι

Η έρευνα κατέδειξε επίσης τις κατηγορίες με τις μεγαλύτερες ελλείψεις, στοιχείο που οδηγεί και σε συμπεράσματα σε σχέση με τη δυνατότητα παροχής ποιοτικών υπηρεσιών ανά τομέα. Σύμφωνα με την πλειοψηφία των ερωτηθέντων, υπάρχει μεγαλύτερη έλλειψη προσωπικού στις ειδικότητες μαγείρων, σερβιτόρων, ζαχαροπλαστών, και των εργαζομένων σε μπαρ. Ως εκ τούτου, προκύπτει ότι η έλλειψη προσωπικού σε αυτές τις θέσεις επηρεάζει δυσμενώς την ποιότητα στους συγκεκριμένους τομείς. Οι απαντήσεις της έρευνας δείχνουν ότι τα εστιατόρια και η κουζίνα είναι οι τομείς που οι υπηρεσίες τους έχουν πληγεί περισσότερο από την έλλειψη προσωπικού. Σημειώνεται ότι τα ευρήματα της έρευνας θα παρουσιαστούν πιο αναλυτικά τις επόμενες εβδομάδες σε δημοσιογραφική διάσκεψη η οποία αναμένεται να πραγματοποιηθεί μετά τις γιορτές του Πάσχα. Ένα σημαντικό κεφάλαιο το οποίο αναμένεται να αναλυθεί είναι και οι εργασιακές συνθήκες αλλά και το εργασιακό περιβάλλον στις τουριστικές επιχειρήσεις. Θα πρέπει να αναμένεται ότι θα δοθούν αριθμοί -με βάση το δείγμα της έρευνας- για το κατά πόσο οι εργαζόμενοι δουλεύουν σε καθεστώς πενθήμερης ή εξαήμερης εργασίας, κατά πόσο υπάρχει τμήμα ανάπτυξης ανθρώπινου δυναμικού και τα κίνητρα που δίνονται για προσέλκυση εγχώριου προσωπικού.

Η ταυτότητα της έρευνας

Στην έρευνα απάντησαν 59 διευθυντικά στελέχη ηλικίας άνω των 55, από ξενοδοχειακές μονάδες συνολικής δυναμικότητας 18.408 κλινών (πλειοψηφία των μονάδων που συμμετείχαν είναι δυναμικότητας 100-200 και 200-300 κλινών). Το 32,2% των ξενοδοχείων ήταν στην Αμμόχωστο και το 28,8% στη Λεμεσό. Κάτι που επίσης έχει τη σημασία του ως προς τις απαντήσεις που δόθηκαν είναι ότι, η μεγάλη πλειοψηφία του δείγματος της έρευνας αφορά ξενοδοχεία πέντε αστέρων (29 ξενοδοχεία) και τεσσάρων αστέρων (26 ξενοδοχεία) με τις υπόλοιπες κατηγορίες να ακολουθούν σε μικρότερους αριθμούς -5 ξενοδοχεία τριών αστέρων, 2 οργανωμένα διαμερίσματα και 5 τουριστικά χωριά. Συνάγεται λοιπόν ότι η έλλειψη προσωπικού ιεραρχείται ως το σημαντικότερο πρόβλημα που αντιμετωπίζουν οι μονάδες 4 και 5 αστέρων στην Κύπρο, με επιπτώσεις στην ποιότητα των προσφερόμενων υπηρεσιών τους και στην προσπάθεια αύξησης των πληροτήτων τους.

Ασπίδα για τις ελληνικές τράπεζες στη διεθνή «καταιγίδα» οι καταθέσεις

Τα επίπεδα ρευστότητάς τους είναι υψηλά, επισημαίνουν Moody's και DBRS

Της **ΕΛΕΥΘΕΡΙΑΣ ΚΟΥΡΤΑΛΗ**

ΔΕΙΚΤΗΣ ΔΑΝΕΙΩΝ ΠΡΟΣ ΚΑΤΑΘΕΣΕΙΣ ΣΕ ΧΩΡΕΣ ΕΥΡΩΖΩΝΗΣ

	Δείκτης δανείων προς καταθέσεις	Έκθεση σε κρατικά ομόλογα σε δισ. ευρώ
Μάλτα	52,51	2,7
Κύπρος	52,86	4,9
ΕΛΛΑΔΑ	**61,12**	**33,8**
Σλοβενία	68,43	5,7
Πορτογαλία	68,47	48,9
Ιρλανδία	70,90	20,9
Βέλγιο	90,19	119,8
Ιταλία	92,35	438,6
Λουξ/ργο	93,50	25,3
Ισπανία	101,57	355,8
Εσθονία	105,15	1,1
Γαλλία	108,40	606,8
Ολλανδία	114,98	129,4
Γερμανία	121,00	253,3
Φινλανδία	170,74	36,8

ΠΗΓΗ: SSM, στοιχεία γ' τριμήνου 2022

Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ

Αντοχές έναντι της τρέχουσας κρίσης εντοπίζουν οι οίκοι αξιολόγησης στις ελληνικές τράπεζες. Οπως επισημαίνουν Moody's και DBRS, η ρευστότητα των ελληνικών τραπεζών είναι θωρακισμένη έναντι της αναταραχής που σημειώνεται στον τραπεζικό κλάδο διεθνώς, καθώς και σε πιθανά σοκ στο χαρτοφυλάκιο ομολόγων «τύπου Silicon Valley Bank», χάρη στις ισχυρές και αυξανόμενες καταθέσεις.

Ειδικότερα, σε διαδικτυακή παρουσίαση της Moody's για τις προοπτικές της ελληνικής οικονομίας έπειτα και από την αναβάθμιση των προοπτικών της σε θετικές στην οποία προχώρησε ο οίκος την Παρασκευή, διατηρώντας ωστόσο την αξιολόγηση τρεις βαθμίδες κάτω από την επενδυτική, ο επικεφαλής αναλυτής του οίκου, Στέφεν Ντουκ, τόνισε πως οι ελληνικές τράπεζες είναι σε πολύ καλή θέση να αντεπεξέλθουν στην τρέχουσα διεθνή «καταιγίδα». Οπως ανέφερε, η καταθετική βάση για το σύνολο του κλάδου είναι ισχυρή και οι ελληνικές τράπεζες έχουν ήδη προχωρήσει σε πολλές κινήσεις για να ενισχύουν τη θέση τους.

Σε έκθεση που δημοσιοποίησε η Moody's για τις ελληνικές τράπεζες παράλληλα σημειώνεται πως οι συνολικές καταθέσεις των τεσσάρων ελληνικών τραπεζών αυξήθηκαν κατά 5,8% το 2022, υποστηρίζοντας τη ρευστότητά τους με μέσο δείκτη κάλυψης ρευστότητας στο 198% στο τέλος του 2022.

Περίπου το ήμισυ των ρευστοποιήσιμων περιουσιακών στοιχείων τους είναι σε τίτλους του ελληνικού Δημοσίου και κατηγοριοποιούνται σε «διατήρηση έως τη λήξη» (held to maturity). Αν και η αύξηση των επιτοκίων τα τελευταία τρίμηνα δημιούργησε ορισμένες μη καταγεγραμμένες ζημίες στα χαρτοφυλάκια αυτά, αυτές είναι περιορισμένες λόγω των θέσεων αντιστάθμισης έναντι του κινδύνου που έχουν λάβει οι τράπεζες, επισημαίνει ο οίκος. «Δεν αναμένουμε ότι οι ελληνικές τράπεζες θα καταγράψουν σημαντικές ζημίες από αυτούς τους κρατικούς τίτλους κατά την περίοδο 2023-2024», τονίζει η Moody's. Επιπλέον αναφέρει πως και οι τέσσερις τράπεζες συνέχισαν να αξιοποιούν τις διεθνείς κεφαλαιαγορές κατά το 2022 προκειμένου να καλύψουν τις ελάχιστες απαιτήσεις MREL και ο οίκος αναμένει ότι θα συνεχίσουν να το κάνουν τα επόμενα 2-3 χρόνια, αν και με υψηλότερο κόστος.

Στο τέλος του 2022 οι καταθέσεις αντιπροσώπευαν περίπου το 81% της συνολικής χρηματοδότησης.

Απίθανο θεωρεί από την πλευρά του και ο οίκος αξιολόγησης DBRS να αντιμετωπίσουν οι ελληνικές τράπεζες σημαντική πίεση όσον αφορά τη χρηματοδότηση και τη ρευστότητά τους, χάρη στην ισχυρή καταθετική βάση και στα επαρκή επίπεδα ρευστότητας. Οπως σημειώνει, οι άφθονες και αυξανόμενες καταθέσεις παρέχουν στις ελληνικές τράπεζες ένα σταθερό, αν και μέτρια διαφοροποιημένο, μείγμα χρηματοδότησης.

Στο τέλος του 2022 οι καταθέσεις αντιπροσώπευαν περίπου το 81% της συνολικής χρηματοδότησης, με περίπου 70% του συνόλου να προέρχεται από πελάτες λιανικής, και αυτές οι καταθέσεις τείνουν συνήθως να είναι λιγότερο ευμετάβλητες από εκείνες των επιχειρήσεων. Παράλληλα, όπως επισημαίνει, η ρευστότητα είναι ικανοποιητική, ενώ τα κεφαλαιακά αποθέματα και των τεσσάρων ελληνικών συστημικών τραπεζών είναι επαρκή για την απορρόφηση οποιασδήποτε πίεσης χρηματοδότησης και ρευστότητας.

Προσπαθώντας να ποσοτικοποιήσει τον πιθανό αντίκτυπο ενός σοκ τύπου SVB, η DBRS καταλήγει πως είναι διαχειρίσιμο. Οπως αναφέρει, οι ελληνικές τράπεζες κατέχουν σημαντικές επενδύσεις σε τίτλους σταθερού εισοδήματος που αντιπροσώπευαν περίπου το 16% του συνολικού ενεργητικού στο τέλος του 2022, περίπου το διπλάσιο των συνολικών ιδίων κεφαλαίων τους. Η συντριπτική πλειονότητα αυτών των τίτλων είναι ελληνικά κρατικά ομόλογα και άλλα κρατικά χρεόγραφα και περίπου το 80% αυτών ταξινομείται στο αποσβεσμένο κόστος.

Ο πιθανός αντίκτυπος

Σε ένα θεωρητικό στρες τεστ που διενήργησε ο οίκος, όπου οι ελληνικές τράπεζες αναγκάζονται να πωλήσουν ολόκληρο αυτό το χαρτοφυλάκιο ομολόγων με ζημία προ φόρων 5%-10% (όπως στην περίπτωση της κατάρρευσης των SVB και Signature Bank στις ΗΠΑ), εκτιμά ότι ο αντίκτυπος στα κεφάλαια θα είναι περίπου 150-300 μονάδες βάσης, χωρίς να λαμβάνονται υπόψη οι στρατηγικές αντιστάθμισης έναντι του κινδύνου. «Πιστεύουμε ότι είναι απίθανο οι ελληνικές τράπεζες να αντιμετωπίσουν σημαντική πίεση όσον αφορά τη χρηματοδότηση και τη ρευστότητα, δεδομένης της ισχυρής καταθετικής βάσης τους και των επαρκών επιπέδων ρευστότητας», καταλήγει ο οίκος.

Με φόρο για τα ανείσπρακτα ενοίκια κινδυνεύουν οι ιδιοκτήτες

Με την πληρωμή φόρου έως και 45% κινδυνεύουν οι ιδιοκτήτες ακινήτων για εισοδήματα που δεν απέκτησαν το 2022 από ανείσπρακτα ενοίκια, εφόσον δεν προχωρήσουν άμεσα σε συγκεκριμένες κινήσεις. Σύμφωνα με τη νομοθεσία, για τους ιδιοκτήτες που εκμισθώνουν ακίνητα αλλά δεν εισπράττουν ενοίκια υπάρχει συγκεκριμένη διαδικασία που πρέπει να ακολουθήσουν για να γλιτώσουν τους φόρους. Απαραίτητη προϋπόθεση είναι, έως την προθεσμία υποβολής της ετήσιας δήλωσης φορολογίας εισοδήματος να έχει εκδοθεί εις βάρος του μισθωτή διαταγή πληρωμής ή διαταγή απόδοσης μισθίου ή δικαστική απόφαση αποβολής ή επιδίκασης μισθωμάτων ή έχει ασκηθεί εναντίον του μισθωτή αγωγή αποβολής ή επιδίκασης μισθωμάτων που συνοδεύεται από το αποδεικτικό επίδοσής της και έχουν προσκομιστεί στη ΔΟΥ ευκρινή φωτοαντίγραφα αυτών πριν από την υποβολή της δήλωσης.

Ειδικότερα ο νόμος προβλέπει:

• Να έχει εκδοθεί εις βάρος του μισθωτή διαταγή πληρωμής ή διαταγή απόδοσης χρήσης μισθίου ή δικαστική απόφαση αποβολής ή επιδίκασης μισθωμάτων ή έχει ασκηθεί εναντίον του μισθωτή αγωγή αποβολής ή επιδίκασης μισθωμάτων.

• Να καταθέσουν στην εφορία φωτοαντίγραφα των διαταγών, δικαστικών αποφάσεων που έχουν εκδοθεί ή αγωγών που έχουν ασκηθεί.

Εάν δεν υποβληθούν τα απαιτούμενα δικαιολογητικά για τη δήλωση των ανείσπρακτων ενοικίων, τότε τα ποσά που έχουν δηλωθεί ως ανείσπρακτα εισοδήματα δεν θα ληφθούν υπόψη και η εφορία θα προχωρήσει σε νέα εκκαθάριση της δήλωσης, φορολογώντας τα συγκεκριμένα ποσά.

Με τον τρόπο αυτό οι ιδιοκτήτες ακινήτων με ανείσπρακτα ενοίκια μπορούν να γλιτώσουν από τη φορολόγηση με συντελεστές από 15% έως 45% εισοδημάτων που δεν εισέπραξαν το 2022 εφόσον μέχρι τη λήξη της προθεσμίας υποβολής της φορολογικής δήλωσης θα έχουν ακολουθήσει τις ανωτέρω διαδικασίες.

Με βάση την ισχύουσα φορολογική κλίμακα το ετήσιο καθαρό φορολογητέο εισόδημα από ενοίκια φορολογείται αυτοτελώς από το πρώτο ευρώ βάσει κλίμακας στην οποία ισχύουν συντελεστές:

• 15% για τα πρώτα 12.000 ευρώ του εισοδήματος.

• 35% για τα επόμενα 23.000 ευρώ, δηλαδή στο τμήμα του εισοδήματος από τα 12.001 έως τα 35.000 ευρώ.

• 45% για το τμήμα του εισοδήματος πάνω από τα 35.000 ευρώ.

SHUTTERSTOCK

Τα ενοίκια που δεν εισπράχθηκαν κατά τη διάρκεια του 2022 συμπληρώνονται στους κωδικούς 125-126 του εντύπου Ε1 της δήλωσης.

Τα ενοίκια που δεν εισπράχθηκαν κατά τη διάρκεια του 2022 συμπληρώνονται στους κωδικούς 125-126 του εντύπου Ε1 της φορολογικής δήλωσης. Στην περίπτωση ανείσπρακτων εισοδημάτων από εκμίσθωση ακίνητης περιουσίας που δηλώθηκαν στο προηγούμενο φορολογικό έτος στους κωδ. 125-126 και εισπράχθηκαν κατά το έτος 2022, δηλώνονται τα συνολικά ποσά στις αντίστοιχες στήλες του εντύπου Ε2 και μεταφέρονται τα επιμέρους ποσά κατά κατηγορία γαιών - γης ή ακινήτου στους αντίστοιχους κωδικούς του υποπίνακα αυτού.

Σημειώνεται ότι οι φορολογούμενοι μπορούν να υποβάλουν τις δηλώσεις τους μέχρι τις 30 Ιουνίου, αποπληρώνοντας τον φόρο που προκύπτει σε 8 μηνιαίες δόσεις. Η πρώτη δόση θα πρέπει να εξοφληθεί έως τις 30 Ιουλίου και κάθε μία από τις επόμενες 7 δόσεις μέχρι τα τέλη των μηνών Αυγούστου, Σεπτεμβρίου, Οκτωβρίου, Νοεμβρίου, Δεκεμβρίου 2023, Ιανουαρίου και Φεβρουαρίου 2024. Εναλλακτικά, οι φορολογούμενοι μπορούν να εξοφλήσουν τον φόρο εφάπαξ, με έκπτωση 3%, μέχρι τις 30 Ιουλίου.

ΠΡ. ΧΑΤΖΗΝΙΚΟΛΑΟΥ

Αυξάνεται η προσφορά νέων χώρων logistics

Του **ΝΙΚΟΥ Χ. ΡΟΥΣΑΝΟΓΛΟΥ**

Νέα ακίνητα logistics συνολικής επιφάνειας 280.000 τ.μ. θα διατεθούν στην αγορά έως το τέλος του 2024, συνεχίζοντας το «ράλι» νέων κατασκευών των τελευταίων ετών. Σύμφωνα με στοιχεία σχετικής ανάλυσης της Cerved Property Services, μέχρι τα μέσα του έτους θα προστεθούν περίπου 180.000 τ.μ., ενώ άλλα 100.000 τ.μ. προβλέπεται να εγκαινιαστούν έως το τέλος του 2024. Πρόκειται για έργα μεσαίας και μεγάλης κλίμακας, τα οποία θα ενισχύσουν ακόμα περισσότερο τον ρόλο της χώρας ως διαμετακομιστικού κόμβου, ενώ θα βελτιώσουν και τις υπηρεσίες ηλεκτρονικού εμπορίου.

Εως το τέλος του 2024 εκτιμάται ότι θα διατεθούν προς μίσθωση 280.000 τ.μ. νέων εγκαταστάσεων αποθήκευσης.

Η ζήτηση για αποθηκευτικούς χώρους υψηλών προδιαγραφών εκτιμάται ότι θα παραμείνει υψηλή σε όλη τη διάρκεια του 2023.

Σύμφωνα με την έρευνα που πραγματοποίησε η Cerved μεταξύ 200 επαγγελματιών (εκτιμητές και μεσίτες ακινήτων) του δικτύου των συνεργατών της, ένας στους δύο αναμένει σταθερά υψηλή ζήτηση για μίσθωση αποθηκευτικών χώρων κατά το 2023. Μάλιστα ένα πρόσθετο 26% αναμένει περαιτέρω ενίσχυση της ζήτησης εντός του τρέχοντος έτους.

Στελέχη της αγοράς ακινήτων επισημαίνουν επίσης ότι κάθε μεγάλη νέα αποθήκη είναι βέβαιο ότι θα εξασφαλίσει τους ενοικιαστές της αρκετούς μήνες πριν από τη λειτουργία της, ωθώντας τις αξίες και τα ενοίκια σε υψηλότερα επίπεδα. Πρωταγωνιστικό ρόλο παίζει το Θριάσιο, που συγκεντρώνει πάνω από το 60% των νέων συμβάσεων μίσθωσης σε τιμές που παραμένουν γύρω στα 5 ευρώ/τ.μ./μήνα για προνομιακά ακίνητα και ακολουθούν η Θεσσαλονίκη, τα Μεσόγεια και τα Οινόφυτα. Ωστόσο, περαιτέρω αύξηση των ενοικίων είναι αβέβαιη καθώς οι εταιρείες αντιμετωπίζουν σημαντική συμπίεση των περιθωρίων κέρδους τους λόγω της αύξησης των λειτουργικών εξόδων και του αυξημένου κατασκευαστικού κόστους, αναφέρει η ανάλυση της Cerved.

Μεταξύ των επενδύσεων μεγάλης κλίμακας που δρομολογούνται, ξεχωρίζει η μετατροπή των πρώην εγκαταστάσεων της Βαλκάν Εξπορτ στη Θεσσαλονίκη σε εμπορευματικό κέντρο. Το ακίνητο των 355 στρεμμάτων αποκτήθηκε τον προηγούμενο Σεπτέμβριο από την Dimand Real Estate, αντί ποσού της τάξεως των έξι εκατ. ευρώ. Στόχος της εισηγμένης είναι η ανάπτυξη ενός εμπορευματικού κέντρου logistics συνολικής επιφάνειας 120.000 τ.μ., με το ύψος της επένδυσης να υπολογίζεται σε 160 εκατ. ευρώ. Το ακίνητο θα αναπτυχθεί σε δύο ξεχωριστές φάσεις (55.000 και 65.000 τ.μ. αντίστοιχα). Αυτήν την περίοδο βρίσκεται σε δημόσια διαβούλευση η Μελέτη Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων.

Αντίστοιχα, στην Αττική, «τρέχουν» έργα όπως το Θριάσιο Ι, που αφορά τη δημιουργία του πρώτου εμπορευματικού και διαμετακομιστικού κέντρου της Αττικής, σε έκταση της ΓΑΙΑΟΣΕ. Το έργο προβλέπει τη δημιουργία υποδομών συνολικής επιφάνειας 235.000 τ.μ. σε οικόπεδο 588 στρεμμάτων και θα υλοποιηθεί από τον όμιλο Μυτιληναίου, για λογαριασμό της κοινοπραξίας Goldair - ΕΤΒΑ ΒΙΠΕ.

Οπως αναφέρει η έκθεση της Cerved, το κόστος γης στο Θριάσιο και στην ευρύτερη περιοχή του Ασπροπύργου έχει αυξηθεί σημαντικά τα τελευταία χρόνια, με αποτέλεσμα να περιορίζονται οι αποδόσεις τέτοιων επενδύσεων. Σε συνδυασμό και με την αύξηση των τιμών των υλικών κατασκευής, το μέσο κόστος έχει αυξηθεί κατά 30% ή και περισσότερο σε σχέση με πριν από μερικά χρόνια και κυμαίνεται από 450 ευρώ/τ.μ. έως 600 ευρώ/τ.μ. Αντίστοιχα, οι αποδόσεις κινούνται πέριξ του 7%-7,5%, από 8%-8,5% το 2021, ενώ πριν από το 2019 ήταν ακόμα και διψήφιες.

Στα... αζήτητα κοινοτικά κονδύλια από επιχειρήσεις

Χαμηλά το ποσοστό αξιοποίησης πόρων που έχει αντλήσει η Ελλάδα

Της **ΕΙΡΗΝΗΣ ΧΡΥΣΟΛΩΡΑ**

Αρκετά υψηλά κατατάσσεται η Ελλάδα στην αξιοποίηση των προγραμμάτων άμεσης χρηματοδότησης από την Ευρωπαϊκή Ενωση, όπως τα «Ορίζοντας 2020», «Life» και «Erasmus+». Ωστόσο, το μερίδιο αξιοποίησης των πόρων αυτών από τις ιδιωτικές επιχειρήσεις είναι σχετικά χαμηλό, διαπιστώνει μελέτη της ΕΥ Ελλάδος και του Ιδρύματος Οικονομικών και Βιομηχανικών Ερευνών (ΙΟΒΕ), που παρουσιάστηκε χθες.

Συγκεκριμένα, σύμφωνα με τη μελέτη, την περίοδο 2014-2020 η Ελλάδα άντλησε:

- 1,7 δισ. ευρώ από το πρόγραμμα «Ορίζοντας 2020» για την έρευνα και καινοτομία, καταλαμβάνοντας την 5η θέση μεταξύ των χωρών της Ε.Ε., με βάση το ύψος χρηματοδότησης ως προς το Ακαθάριστο Εγχώριο Εισόδημα.
- 44,6 εκατ. ευρώ από το «Life» για το περιβάλλον και την κλιματική αλλαγή, καταλαμβάνοντας την 8η θέση.
- 42,5 εκατ. ευρώ από το «Erasmus+» για τη στήριξη της εκπαίδευσης, της κατάρτισης, της νεολαίας και του αθλητισμού, καταλαμβάνοντας τη 16η θέση.

Ωστόσο, στο πρόγραμμα «Ορίζοντας 2020», για παράδειγμα, οι ιδιωτικές επιχειρήσεις που συμμετείχαν –συνολικά 665– έλαβαν μόνο το 29,9% του συνόλου της χρηματοδότησης του 1,7 δισ. ευρώ. Το ποσοστό αυτό είναι χαμηλότερο από τη συμμετοχή των ιδιωτικών επιχειρήσεων στις συνολικές δαπάνες για έρευνα και ανάπτυξη στην Ελλάδα, όπως επισημάνθηκε, το οποίο έφτανε το 40,2% το 2020. Ετσι η Ελλάδα, από πλευράς συμμετοχής των ιδιωτικών της επιχειρήσεων, κατέλαβε τη 15η θέση μεταξύ των χωρών της Ε.Ε. Το αντίστοιχο ποσοστό συμμετοχής των ιδιωτικών επιχειρήσεων στο σύνολο της χρηματοδότησης ήταν στην Κύπρο 40,2% και την Ιταλία 37%.

Αντίστοιχα, σύμφωνα με τη μελέτη, στο «Life» μόνο το 27,2% των χρηματοδοτούμενων φορέων ήταν ιδιωτικές επιχειρήσεις και στο «Erasmus+» μόλις το 14,7% των 188 έργων που χρηματοδοτήθηκαν συντονίστηκαν από εγχώριες επιχειρήσεις.

Τα «αγκάθια»

Σύμφωνα με τον καθηγητή Νίκο Βέττα, γενικό διευθυντή του ΙΟΒΕ, η χαμηλή αυτή συμμετοχή οφείλεται εν μέρει στα χαρακτηριστικά των ελληνικών επιχειρήσεων, όπως η εσωστρέφεια, αλλά και στην έλλειψη πόρων. Αναφέρθηκε επίσης, στη χθεσινή συνέντευξη Τύπου, ως αιτία της χαμηλής επιχειρηματικής συμμετοχής η δυσκολία συνεργασίας των ελληνικών, κατά κανόνα οικογενειακών, επιχειρήσεων με τα πανεπιστήμια.

Στο πρόγραμμα «Ορίζοντας 2020» συμμετείχαν 665 επιχειρήσεις, λαμβάνοντας μόλις το 29,9% του συνόλου της χρηματοδότησης του 1,7 δισ. ευρώ.

«Η επιτυχία σε αυτά τα προγράμματα προϋποθέτει λειτουργία σε ανταγωνιστική βάση στο επίπεδο της Ε.Ε., καθώς και διασύνδεση των ελληνικών επιχειρήσεων και φορέων που διεκδικούν τους πόρους με δίκτυα από άλλα κράτη-μέλη. Συνεπώς, η επιτυχία στα προγράμματα είναι σύμφυτη με εξωστρέφεια και ανταγωνιστικότητα», σημείωσε ο κ. Βέττας.

Στα προγράμματα άμεσης χρηματοδότησης οι πόροι δεν κατανέμονται ανά χώρα, όπως π.χ. στο ΕΣΠΑ, αλλά διεκδικούνται από τους ενδιαφερόμενους –ερευνητικά ιδρύματα, πανεπιστήμια, ιδιωτικές επιχειρήσεις και άλλους φορείς– σε ανταγωνιστική βάση. Η μελέτη, που έγινε υπό την αιγίδα της Μόνιμης Αντιπροσωπείας της Ελλάδας στην Ευρωπαϊκή Ενωση, αναδεικνύει τα πολλαπλασιαστικά οφέλη που δημιουργήθηκαν από τη συμμετοχή στα προγράμματα αυτά. Συγκεκριμένα, εκτιμά ότι η χρηματοδότηση των εγχώριων επιχειρήσεων από το πρόγραμμα «Ορίζοντας 2020» δημιούργησε συνολικά 720 εκατ. ευρώ σε όρους ΑΕΠ, κατά την προγραμματική περίοδο 2014-2020, περισσότερα από 100 εκατ. ευρώ ετησίως, υποστηρίζοντας περίπου 2.300 θέσεις εργασίας το ίδιο διάστημα. Αν, μάλιστα, οι ελληνικές επιχειρήσεις είχαν απορροφήσει πόρους ανάλογους με το μέγεθος της οικονομίας της χώρας μας, η μέση επίδραση στο ΑΕΠ της Ελλάδας θα είχε ανέλθει στα 190 εκατ. ευρώ ετησίως και το αποτύπωμα στην απασχόληση θα είχε διαμορφωθεί σε περίπου 4.200 θέσεις εργασίας, υποστηρίζουν οι μελετητές. «Η ενίσχυση της συμμετοχής των ιδιωτικών επιχειρήσεων στα προγράμματα αυτά», είπε ο Γιώργος Παπαδημητρίου, διευθύνων σύμβουλος της ΕΥ Ελλάδος, «θα συμβάλει καθοριστικά στην άντληση μεγαλύτερων κεφαλαίων ως ποσοστό του ΑΕΠ της χώρας, αλλά και στον μετασχηματισμό της οικονομίας μας και την ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας και της ανθεκτικότητάς της».

Υπάρχουν βεβαίως και ιστορίες επιτυχίας. Στη συνέντευξη χθες ο Ιάκωβος Γιακουμής, ιδρυτής και CEO της μικρομεσαίας επιχείρησης Monolithos Catalysts & Recycling Ltd. περιέγραψε πώς η εταιρεία του συμμετείχε σε έργα έρευνας και καινοτομίας, κατοχυρώνοντας και τρεις ευρωπαϊκές πατέντες. Συνολικά την περίοδο 2014-2016 η εταιρεία πήρε χρηματοδότηση από το πρόγραμμα «Ορίζοντας» και «Life» 3,5 εκατ. ευρώ.

Την τρέχουσα προγραμματική περίοδο, 2021-2027, υπάρχουν διαθέσιμα, όπως αναφέρθηκε στη συνέντευξη, περίπου 30 προγράμματα που καλύπτουν τομείς όπως το περιβάλλον, η ενέργεια, οι ιχθυοκαλλιέργειες, ο τουρισμός, η ασφάλεια και άμυνα και η πολιτική προστασία.

Κονδύλια ανά χώρα

138 εκατ. δολάρια έχουν αντλήσει οι ελληνικές startups από την αρχή της χρονιάς

Της **ΔΕΣΠΟΙΝΑΣ ΚΟΝΤΗ**

Προσπάθειες να «αποκρούσει» τις πιέσεις που ασκούνται παγκοσμίως λόγω της ανόδου του πληθωρισμού, της κατάρρευσης της Silicon Valley Bank και της συνεπακόλουθης μειωμένης διάθεσης χρηματοδότησης εταιρειών υψηλού ρίσκου, δείχνει να κάνει το ελληνικό οικοσύστημα νεοφυών επιχειρήσεων. Οπως αναφέρουν στοιχεία του ελληνικού επενδυτικού κεφαλαίου Marathon Venture Capital, από τις αρχές του έτους έχει πραγματοποιηθεί το ένα τρίτο των deals της περυσινής χρονιάς, με τα συνολικά κεφάλαια που έχουν συγκεντρώσει οι νεοφυείς εταιρείες με παρουσία στην Ελλάδα (έδρα ή κέντρο έρευνας και ανάπτυξης στη χώρα) να αγγίζουν τα 138 εκατ. δολ., προερχόμενα από 31 διεθνείς και εγχώριους επενδυτές σε 20 γύρους χρηματοδότησης. Οι αντίστοιχοι γύροι χρηματοδότησης το 2022 ήταν συνολικά (όλη τη χρονιά) 65, ενώ το 2021, 61. Εάν συνυπολογιστούν και τα κεφάλαια που έχουν εξασφαλίσει εταιρείες Ελλήνων ιδρυτών, των οποίων η έδρα είναι στο εξωτερικό, τότε οι ελληνικές startups (με ή χωρίς παρουσία στη χώρα) έχουν αντλήσει από τις αρχές της χρονιάς 362 εκατ. δολ. από 52 venture capitals σε 34 γύρους χρηματοδότησης.

Παρά τη διεθνή συγκυρία, έχει ήδη πραγματοποιηθεί το ένα τρίτο των deals της περυσινής χρονιάς.

Σύμφωνα με τα στοιχεία του ελληνικού fund, το μεγαλύτερο μέρος των κεφαλαίων προέρχεται από δύο εταιρείες: την εταιρεία κυβερνοασφάλειας Hack the Box, που άντλησε 55 εκατ. δολ. από το αμερικανικό private equity Carlyle, και την Instacar, εταιρεία ευέλικτου leasing οχημάτων, που σήκωσε σχεδόν το ίδιο ποσό (55 εκατ. ευρώ) από Ελληνες επενδυτές. Ακολουθούν τα 5 εκατ. ευρώ της Wikifarmer, το ελληνικό marketplace για την αγοραπωλησία αγροτικών προϊόντων, ενώ χαμηλότερα στη λίστα κατατάσσονται εταιρείες όπως η Bibe Coffee και η Convert Group, που άντλησαν 2 εκατ. δολ. Οπως αναφέρουν κύκλοι της αγοράς, παρά την πρόοδο η ελληνική αγορά των startups είναι αρκετά μικρή. «Ωστόσο, είναι ιδιαίτερα ενθαρρυντικό το γεγονός πως σε ένα περιβάλλον αβεβαιότητας, τραπεζικών κλυδωνισμών και αύξησης του κόστους χρήματος, οι ελληνικές εταιρείες τεχνολογίας αντλούν κεφάλαια από εγχώριους και διεθνείς επενδυτές», αναφέρουν. Αισιόδοξα είναι και τα μηνύματα αποεπένδυσης ελληνικών funds από εταιρείες που είχαν χρηματοδοτήσει στο παρελθόν και οι οποίες εξαγοράστηκαν τους πρώτους μήνες του 2023. Ο λόγος για τη startup Augmenta, εταιρεία που δραστηριοποιείται στον ανερχόμενο κλάδο της αγροτικής τεχνολογίας και εξαγοράστηκε από την CNH Industrial έναντι 110 εκατ. δολ. Την Augmenta είχε χρηματοδοτήσει και το Marathon Venture Capital, που μετά την αποεπένδυση επέστρεψε στους επενδυτές του fund το σύνολο του πρώτου επενδυτικού κεφαλαίου (32 εκατ. ευρώ) για δεύτερη φορά. Εκτός από την Augmenta, η εταιρεία παροχής συμβουλών στον τομέα της ενέργειας Energy Aspects εξαγόρασε πρόσφατα την OilX, η οποία εξειδικεύεται στην ανάλυση δεδομένων ενέργειας μέσω της τεχνητής νοημοσύνης, ενώ η Marine Traffic που έχει αναπτύξει και λειτουργεί την ευρέως διαδεδομένη εφαρμογή ναυτιλιακών υπηρεσιών και tracking πλοίων απορροφήθηκε από την εταιρεία ανάλυσης δεδομένων και στοιχείων αγοράς Kpler.

Οι νεοφυείς εταιρείες με παρουσία στην Ελλάδα (έδρα ή κέντρο έρευνας και ανάπτυξης στη χώρα) έχουν αντλήσει κεφάλαια από 31 διεθνείς και εγχώριους επενδυτές σε 20 γύρους χρηματοδότησης.

Ρεκόρ τζίρου το α΄ 6μηνο του 2022 στις τηλεπικοινωνίες

Του **ΔΗΜΗΤΡΗ ΔΕΛΕΒΕΓΚΟΥ**

Μικρή αύξηση του κύκλου εργασιών κατέγραψε, σε ετήσια βάση, ο κλάδος των τηλεπικοινωνιών κατά το πρώτο εξάμηνο του 2022, σύμφωνα με τα στοιχεία που δημοσιοποίησε, πρόσφατα, η Εθνική Επιτροπή Τηλεπικοινωνιών και Ταχυδρομείων (ΕΕΤΤ). Κατά τους πρώτους έξι μήνες του 2022, έναντι του αντίστοιχου διαστήματος 2021, ο συνολικός κύκλος εργασιών των παρόχων τηλεπικοινωνιακών υπηρεσιών αυξήθηκε σε ποσοστό 3,14% σε 2,5 δισ. ευρώ. Σε εξαμηνιαία βάση σύγκρισης, ο τζίρος, που προέρχεται ως επί το πλείστον από την παροχή τηλεπικοινωνιακών υπηρεσιών και την εκμετάλλευση τηλεπικοινωνιακών υποδομών, είναι ο υψηλότερος που έχει εμφανίσει ο κλάδος τουλάχιστον από το 2018, οπότε είχε ανέλθει σε 2,4 δισ. ευρώ. Στη διαμόρφωση των μεγεθών του κλάδου σημαντική συνεισφορά, όπως είναι αναμενόμενο, έχει ο όμιλος ΟΤΕ που εμφάνισε το πρώτο εξάμηνο του 2022 έσοδα (από την ελληνική δραστηριότητα) 1,5 δισ. ευρώ.

Αρνητικός ρυθμός ανάπτυξης στους τομείς της συνδρομητικής τηλεόρασης και της κινητής τηλεφωνίας.

Από την επεξεργασία των στοιχείων της ΕΕΤΤ προκύπτει ότι το πρώτο εξάμηνο του 2022 ο τζίρος από υπηρεσίες τηλεοπτικού περιεχομένου αυξήθηκε, έναντι του αντίστοιχου διαστήματος του 2021, κατά 5,6%, σε περίπου 122 εκατ. ευρώ. Ωστόσο, διαχρονικά και με βάση χρονικής σύγκρισης το πρώτο εξάμηνο του 2018, αυτός ο τομέας (της συνδρομητικής τηλεόρασης) των τηλεπικοινωνιών εμφανίζει αρνητικό ρυθμό ανάπτυξης. Αυτό γίνεται αντιληπτό εάν ληφθεί υπόψη ότι τα έσοδα των παρόχων από υπηρεσίες τηλεοπτικού περιεχομένου ανήλθαν το πρώτο εξάμηνο του 2022 σε 115,1 εκατ. ευρώ, ενώ το αντίστοιχο διάστημα του 2018 είχαν διαμορφωθεί σε 126,5 εκατ. ευρώ.

Ακόμη ένας τομέας με αρνητικό ρυθμό ανάπτυξης για τους παρόχους περιλαμβάνει την κινητή τηλεφωνία (υπηρεσίες φωνής και δεδομένων), όπου ο τζίρος υποχώρησε κατά 4%, έναντι του πρώτου εξαμήνου του 2021, σε 820 εκατ. ευρώ. Αυτό το ποσό είχε διαμορφωθεί σε 832 εκατ. ευρώ και 862 εκατ. ευρώ το πρώτο εξάμηνο των ετών 2020 και 2019 αντίστοιχα. Η υποχώρηση του τζίρου αποδίδεται και στο γεγονός ότι οι τηλεπικοινωνιακοί πάροχοι προχωρούν, συστηματικά, τα τελευταία χρόνια σε μείωση τιμών στην κινητή: Το διάστημα Ιανουάριος - Ιούνιος 2022 το κόστος ανά GB διαμορφώθηκε σε 0,84 ευρώ, όταν ανερχόταν σε 8 ευρώ το 2015. Την τρέχουσα περίοδο, λόγω και της αύξησης του ανταγωνισμού που τροφοδοτεί και η επιθετικότερη εμπορική πολιτική της Nova, οι πάροχοι εξορθολογίζουν περαιτέρω τις τιμές όχι μόνο στην κινητή αλλά και στη σταθερή. Στη σταθερή, δηλαδή στις υπηρεσίες τηλεφωνίας και Διαδικτύου, οι πάροχοι ενίσχυσαν, ετησίως, κατά 5,7%, σε 798,1 εκατ. ευρώ, τα έσοδά τους το πρώτο εξάμηνο του 2022. Το αντίστοιχο μέγεθος είχε ανέλθει, κατά το πρώτο εξάμηνο του 2019 και του 2020, σε 772,5 εκατ. ευρώ και 763,5 αντίστοιχα.

Στη διαμόρφωση των μεγεθών του κλάδου σημαντική συνεισφορά έχει ο όμιλος ΟΤΕ, που εμφάνισε το πρώτο εξάμηνο του 2022 έσοδα (από την ελληνική δραστηριότητα) 1,5 δισ. ευρώ από τα συνολικά 2,5 δισ. όλων των παρόχων.

Χρονιά υψηλών επιδόσεων για το ελληνικό επιχειρείν το 2022

Στους κλάδους τεχνολογίας και κατασκευών η μεγαλύτερη αύξηση πωλήσεων

Της **ΔΗΜΗΤΡΑΣ ΜΑΝΙΦΑΒΑ**

Υψηλές πτήσεις σημείωσε το ελληνικό επιχειρείν το 2022, με τις πωλήσεις μάλιστα να είναι εξαιρετικά ενισχυμένες σε όλους τους κλάδους. Εύλογα και εύκολα θα μπορούσε να υποθέσει κάποιος ότι αυτό είναι αποτέλεσμα του υψηλού πληθωρισμού που χαρακτήρισε (και) την ελληνική οικονομία τη χρονιά που πέρασε. Πέρα από τη γενική εικόνα που δείχνει αύξηση των ονομαστικών πωλήσεων κατά 31% το 2022 σε σύγκριση με την τελευταία χρονιά προ πανδημίας, το 2019, υπάρχουν δύο ενδιαφέροντα στοιχεία τα οποία αναδεικνύει σχετική μελέτη της Εθνικής Τράπεζας: πρώτον, ότι η αύξηση των αποπληθωρισμένων πωλήσεων είναι επίσης υψηλή, 11% συνολικά, και δεύτερον ότι την υψηλότερη αύξηση ονομαστική και κυρίως σε αποπληθωρισμένους όρους σημείωσαν κλάδοι που δεν σχετίζονται άμεσα με την τελική κατανάλωση, όπως η βιομηχανία υψηλής τεχνολογίας και οι κατασκευές.

Παράλληλα, εμφανής ήταν η ενίσχυση της δυναμικής στη διάρκεια του έτους, με το δ΄ τρίμηνο να σημειώνει αποπληθωρισμένες πωλήσεις 15% υψηλότερες του 2019, καταγράφοντας την 3η υψηλότερη άνοδο στην Ευρωπαϊκή Ενωση (τόσο έναντι του 2019 όσο και έναντι προηγούμενου τριμήνου). Η επιτάχυνση αυτή ήταν συμβατή με την πορεία του επιχειρηματικού ΑΕΠ, ενώ παράλληλα συνεχής βελτίωση σημειώθηκε σε όρους λειτουργικής κερδοφορίας και επενδυτικής δραστηριότητας.

Ειδικότερα, ο κλάδος των κατασκευών σημείωσε αύξηση αποπληθωρισμένων πωλήσεων 40% κατά το δ΄ τρίμηνο 2022 (έναντι του αντίστοιχου τριμήνου του 2019), με την κατασκευαστική δραστηριότητα στην Ελλάδα να επιτυγχάνει την κορυφαία επίδοση στην Ε.Ε. Ο κλάδος της υψηλής τεχνολογίας σημείωσε τον υψηλότερο ρυθμό ανάπτυξης πραγματικών πωλήσεων στο ελληνικό επιχειρείν και συγκεκριμένα κατά 47% στο δ΄ τρίμηνο του 2022 έναντι του δ΄ τριμήνου του 2019. Αν μη τι άλλο, η βιομηχανία υψηλής τεχνολογίας επιδεικνύει αυξημένη εξωστρέφεια και πρώτα σημάδια τάσεων σύγκλισης με τον ευρωπαϊκό μέσο όρο. Με οδηγό τον κλάδο της πληροφορικής, ο τομέας ICT (τεχνολογίες πληροφορικής και επικοινωνιών) ανεβάζει τις αποπληθωρισμένες πωλήσεις του κατά 40% το δ΄ τρίμηνο 2022 (έναντι του 2019).

Πόσο αυξήθηκαν οι πωλήσεις 4ο τρίμηνο 2022 / 4ο τρίμηνο 2019

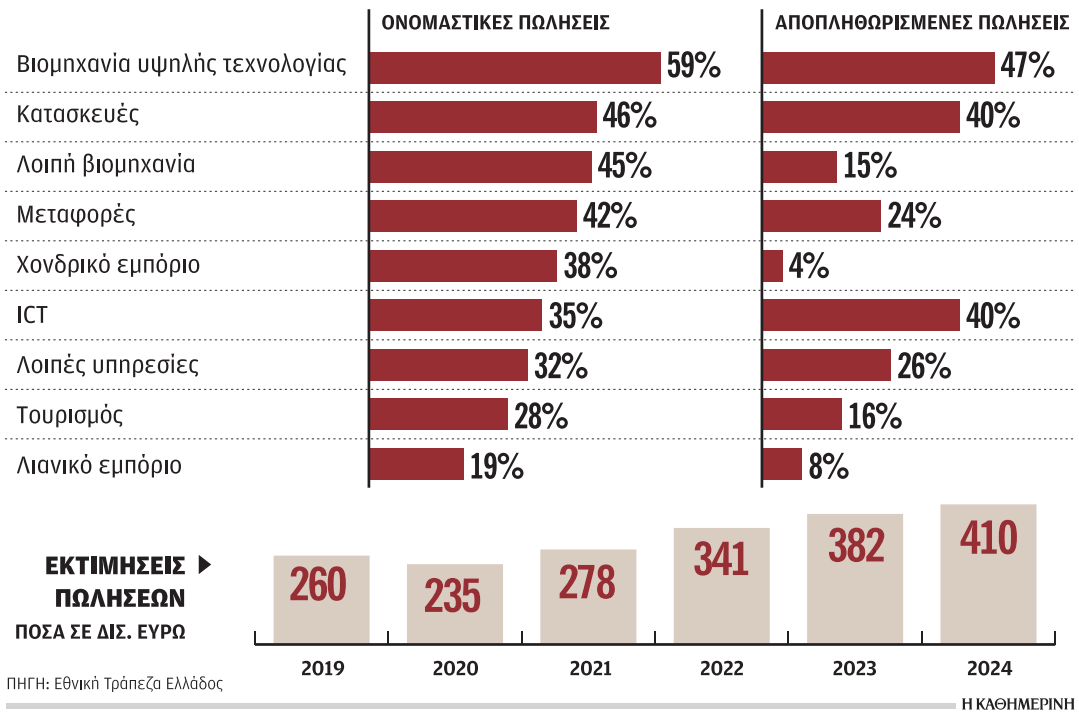

Μερίδια στον ελληνικό επιχειρηματικό τομέα κερδίζουν και οι δραστηριότητες έρευνας και ανάπτυξης.

Από τη μελέτη της Εθνικής Τράπεζας προκύπτει ένα άλλο ελπιδοφόρο στοιχείο: η δυναμική των παραπάνω κλάδων δεν περιορίζεται στο στενό αντικείμενό τους, αλλά διαχέεται και στους συναφείς κλάδους. Ετσι, για παράδειγμα, πέρα από τους υποκλάδους των κατασκευών (υποδομές, κτίρια, ειδικές κατασκευές), πλέον στους υψηλής ανάπτυξης κλάδους έχει ενταχθεί το σύνολο σχεδόν των υποστηρικτικών στις κατασκευές δραστηριοτήτων (όπως αρχιτέκτονες, μέταλλα, ορυκτά).

Επιπλέον, πέρα από τους υψηλούς ρυθμούς ανάπτυξης που σημειώνουν οι βιομηχανίες υψηλής τεχνολογίας, δηλαδή η φαρμακοβιομηχανία, η βιομηχανία μηχανημάτων και ηλεκτρονικών, οι δραστηριότητες έρευνας και ανάπτυξης ξεκινούν να κερδίζουν μερίδια στον ελληνικό επιχειρηματικό τομέα. Αλλο δείγμα γραφής αποτελεί το γεγονός ότι από κλάδους πληροφορικής μέχρι συμβουλευτικές υπηρεσίες, οι ελληνικές επιχειρήσεις φαίνεται να αυξάνουν τη ζήτησή τους για υπηρεσίες αναβάθμισης της λειτουργίας τους.

Ανάπτυξη, αν και μικρότερη σε αποπληθωρισμένους όρους, κατέγραψαν οι λεγόμενοι παραδοσιακοί κλάδοι της ελληνικής μεταποίησης, όπως η βιομηχανία τροφίμων. Αν και δυσκολεύονται να ακολουθήσουν τη δυναμική των ταχέως αναπτυσσόμενων κλάδων του ελληνικού επιχειρείν, ξεπερνούν με άνεση τα επίπεδα δραστηριότητας του 2019 (σε αποπληθωρισμένους όρους).

Το εμπόριο

Ο μεγαλύτερος κλάδος του ελληνικού επιχειρείν, το εμπόριο, αν και δεν εντυπωσιάζει με την επίδοσή του, κατάφερε να ξεπεράσει τα προ πανδημίας επίπεδα (σε αποπληθωρισμένους όρους), επιβεβαιώνοντας έτσι την επιστροφή στην κανονικότητα της καταναλωτικής συμπεριφοράς. Ο κλάδος του χονδρικού εμπορίου αύξησε τις πωλήσεις του κατά 4% το δ΄ τρίμηνο του 2022 σε σύγκριση με το δ΄ τρίμηνο του 2019 (38% ήταν η αύξηση των ονομαστικών πωλήσεων), ενώ οι πραγματικές πωλήσεις του λιανικού εμπορίου ενισχύθηκαν κατά 8%, με την αύξηση των ονομαστικών πωλήσεων να είναι της τάξης του 19%.

Αύξηση πωλήσεων κατά 12,1%, στα 382 δισ., «βλέπει» φέτος η ΕΤΕ

Θετικές παραμένουν οι προοπτικές για το ελληνικό επιχειρείν και το 2023 με τα πρώτα σημάδια να είναι εξαιρετικά ενθαρρυντικά, καθώς καταγράφηκε άνοδος των αποπληθωρισμένων πωλήσεων κατά 15% τον Ιανουάριο του 2023 σε σύγκριση με τον Ιανουάριο του 2022, με τις κατασκευές και τη βιομηχανία υψηλής τεχνολογίας να παραμένουν βασικά στηρίγματα ανάπτυξης, συνεπικουρούμενα από τους εξωστρεφείς κλάδους υπηρεσιών (τουρισμός και μεταφορές).

Η Εθνική Τράπεζα εκτιμά ότι στο σύνολο του τρέχοντος έτους οι πωλήσεις από όλους τους κλάδους θα ενισχυθούν κατά 7,2% με την αύξηση των ονομαστικών πωλήσεων να εκτιμάται σε 12,1% και να διαμορφώνονται το 2023 στα 382 δισ. ευρώ από 341 δισ. ευρώ το 2022.

Ειδικότερα, καθώς οι πρώτοι μήνες της χρονιάς διατηρούν ακόμα δυναμική επαναφοράς μετά την πανδημία, οι ετήσιοι ρυθμοί ανάπτυξης αναμένεται να ακολουθήσουν θετική, αλλά επιβραδυνόμενη πορεία στη διάρκεια της χρονιάς, ξεπερνώντας ωστόσο τα επίπεδα του 2019 κατά 18%-19% σε όλα τα τρίμηνα του 2023.

Η βιομηχανία υψηλής τεχνολογίας εκτιμάται ότι το 2023 θα σημειώσει αύξηση των πραγματικών πωλήσεων κατά 59%, οι κατασκευές 27%, ο κλάδος ΤΠΕ 14%, οι μεταφορές 11%, ο τουρισμός 8%, οι λοιπές υπηρεσίες 7%, η λοιπή βιομηχανία 5% και το εμπόριο αύξηση των πραγματικών πωλήσεων κατά 2%.

Θετική είναι η εκτίμηση και για το 2024 με τις πραγματικές πωλήσεις να αναμένεται ότι θα αυξηθούν κατά 4,4% (ονομαστική αύξηση 7,1%) και να διαμορφώνονται την επόμενη χρονιά σε 410 δισ. ευρώ.

Η κλαδική δομή του ελληνικού επιχειρείν εκτιμάται ότι θα συνεχίσει την πορεία σταδιακής σύγκλισης με την Ε.Ε., εκτίμηση που η μελέτη της ΕΤΕ στηρίζει στις εξής παραδοχές: πρώτον, δεδομένου ότι οι επενδύσεις (ιδιωτικές και δημόσιες) αναμένεται να είναι η κινητήρια δύναμη της ελληνικής οικονομίας το 2023, κατασκευές και πληροφορική θα λειτουργήσουν σε συνθήκες υψηλής ζήτησης. Δεύτερον, η εξωστρέφεια της Ελλάδας θα ενισχυθεί περαιτέρω κυρίως όσον αφορά τις υπηρεσίες (τουρισμός και μεταφορές) και δευτερευόντως όσον αφορά τα αγαθά (ευνοώντας κυρίως τη βιομηχανία υψηλής τεχνολογίας).

REUTERS

Οι αποπληθωρισμένες πωλήσεις της βιομηχανίας υψηλής τεχνολογίας προβλέπεται ότι θα αυξηθούν φέτος κατά 59%.

Οι επενδύσεις αναμένεται να είναι η κινητήρια δύναμη της ελληνικής οικονομίας το 2023.

Πάντως υπάρχουν τρία στοιχεία που αναμένεται να καθορίσουν σημαντικά τις εξελίξεις στο ελληνικό επιχειρείν γενικότερα και στις πωλήσεις ειδικότερα. Από τη μία υπάρχουν θετικές ενδείξεις για την τουριστική περίοδο, αλλά από την άλλη αυξημένη αβεβαιότητα για τις πολιτικές εξελίξεις. Το 2023 είναι μια εκλογική χρονιά με το σενάριο σχηματισμού κυβέρνησης από την πρώτη Κυριακή, όποτε και αν διεξαχθούν οι εθνικές εκλογές, να είναι εξαιρετικά αδύναμο. Δεύτερον, αν και υπάρχει ήδη αποκλιμάκωση των πληθωριστικών πιέσεων, οι τιμές παραμένουν σημαντικά υψηλότερες από την προ του 2022 περίοδο. Ο συνδυασμός των παραπάνω, δηλαδή πληθωρισμός και πολιτική αβεβαιότητα, θα επηρεάσουν ενδεχομένως αρνητικά τη ζήτηση.

Στο 2%-2,5% ανεβαίνει ο πήχυς της ανάπτυξης

Της **ΕΙΡΗΝΗΣ ΧΡΥΣΟΛΩΡΑ**

Στο επίπεδο του 2%-2,5% τοποθετούνται πλέον οι προβλέψεις κυβέρνησης, αλλά και Τράπεζας της Ελλάδος και οικονομικών αναλυτών, για τον φετινό ρυθμό ανάπτυξης, έναντι 1,8% που προέβλεπε ο προϋπολογισμός του 2023.

Σύμφωνα με πληροφορίες, η Τράπεζα της Ελλάδος βλέπει πλέον το ΑΕΠ να αυξάνεται με ρυθμό 2,2%, όπως θα προκύπτει από την έκθεση του διοικητή στις 9 Απριλίου, έναντι πρόβλεψης για 1,5% τον Δεκέμβριο του 2022 στην ενδιάμεση έκθεσή του.

Η κυβέρνηση κάνει τις απαραίτητες προσαρμογές ενόψει του Προγράμματος Σταθερότητας 2024-2027, που καταθέτει στο τέλος Απριλίου στην Ε.Ε., με τον υπουργό Οικονομικών Χρήστο Σταϊκούρα να αποκαλύπτει στον ΣΚΑΪ ότι η νέα πρόβλεψη για τον ρυθμό ανάπτυξης είναι 2,3%. Επίσης είπε ότι αναθεωρείται γύρω στο 4,5% και η πρόβλεψη για τον πληθωρισμό, από 5% που προέβλεπε ο προϋπολογισμός. Τέλος, για την ανεργία η πρόβλεψη είναι για κάτω από 12%, είπε, έναντι πρόβλεψης του προϋπολογισμού για 12,6%.

Ανάλογες προσαρμογές γίνονται συνολικά στις προβλέψεις της αγοράς. Η Εθνική Τράπεζα αναθεώρησε, πριν από λίγες ημέρες, την πρόβλεψή της για την ανάπτυξη φέτος στο 2,5%, επικαλούμενη ως αιτίες τα καλά αποτελέσματα του 2022, με τον ρυθμό αύξησης του ΑΕΠ στο 5,9%, σύμφωνα με την ΕΛΣΤΑΤ, που έχει σαν αποτέλεσμα μεγαλύτερο carry over στη φετινή χρονιά, αλλά και τις υψηλές επιδόσεις των δεικτών των πρώτων φετινών μηνών, όπως του οικονομικού κλίματος, του PMI, την υπέρβαση των προβλέψεων για φορολογικά έσοδα, τις αφίξεις τουριστών κ.ά. Η πτώση της τιμής του φυσικού αερίου συμβάλλει κι αυτή καθοριστικά στην τόνωση της ανάπτυξης.

ΑΠΕ

Η Τράπεζα της Ελλάδος βλέπει πλέον το ΑΕΠ να αυξάνεται με ρυθμό 2,2%, όπως θα προκύπτει από την έκθεση του διοικητή στις 9 Απριλίου, έναντι πρόβλεψης για 1,5% τον Δεκέμβριο του 2022.

Η τραπεζική κρίση που εκδηλώθηκε τις τελευταίες ημέρες διατηρεί ένα κλίμα αβεβαιότητας για το τελικό αποτέλεσμα.

Η Alpha Bank βλέπει κι αυτή την ανάπτυξη στο 2,5% φέτος.

Πάντως, από την άλλη πλευρά, η τραπεζική κρίση που εκδηλώθηκε τις τελευταίες ημέρες διατηρεί ένα κλίμα αβεβαιότητας για το τελικό αποτέλεσμα. Επίσης, η αβεβαιότητα ενισχύεται από την εκλογική αναμέτρηση και τους κινδύνους για την πολιτική σταθερότητα.

Το Πρόγραμμα Σταθερότητας που θα κατατεθεί στο τέλος Απριλίου θα προβλέπει, επίσης, πρωτογενή πλεονάσματα στην περιοχή του 2% του ΑΕΠ, για το 2024 και εφεξής, ενώ για φέτος εκτιμάται ότι θα διατηρηθεί η πρόβλεψη του προϋπολογισμού για 0,7% του ΑΕΠ, αν και στο υπουργείο Οικονομικών διατηρούν ακόμη επιφυλάξεις, καθώς δεν έχουν συγκεντρωθεί όλα τα στοιχεία από τα υπουργεία. Για όλα αυτά τα μεγέθη θα γίνει αναλυτική συζήτηση την ερχόμενη εβδομάδα, κατά την αξιολόγηση από τους θεσμούς, που γίνεται πλέον ανά εξάμηνο, στο πλαίσιο της κανονικής και όχι ενισχυμένης μεταπρογραμματικής εποπτείας.

Ο κ. Σταϊκούρας υπήρξε καθησυχαστικός σε ό,τι αφορά την τραπεζική κρίση, λέγοντας ότι εκτός από την εγγύηση των 100.000 ευρώ ανά καταθέτη, που υπάρχει, το τραπεζικό σύστημα είναι πιο ισχυρό, καθώς: τα κόκκινα δάνεια συρρικνώθηκαν, οι καταθέσεις είναι αυξημένες κατά 50 δισ. ευρώ την τελευταία τετραετία, ο δείκτης κεφαλαιακής επάρκειας των τραπεζών είναι στο 17,5% και οι τράπεζες έχουν ενισχύσει την κερδοφορία τους. Παρ' όλα αυτά, αναγνώρισε ότι τόσο οι τράπεζες όσο και η οικονομία συνολικά είναι εκτεθειμένες σε οποιαδήποτε εξωγενή κρίση.

Σε επιλεκτικές αυξήσεις προχώρησε το 78% των επιχειρήσεων πέρυσι

Σημαντική αισιοδοξία στους κόλπους των εργοδοτών, έπειτα από δύσκολη τριετία, διαπιστώνει η έρευνα αποδοχών της KPMG για το 2022, σύμφωνα με την οποία κατά την προηγούμενη χρονιά δόθηκαν κάποιες αυξήσεις, οι οποίες, βέβαια, δεν κατάφεραν να καλύψουν την αύξηση του κόστους ζωής. Για τον λόγο αυτό, άλλωστε, υπήρξαν και πρωτοβουλίες επιχειρήσεων μεμονωμένης οικονομικής ενίσχυσης του εισοδήματος των εργαζομένων για την υποστήριξή τους. Στην ετήσια «Γενική Ερευνα Αποδοχών και Παροχών για το 2022» της KPMG συμμετείχαν 118 ελληνικές και πολυεθνικές επιχειρήσεις από όλους τους κλάδους (λιανεμπορίου, καταναλωτικών προϊόντων, υψηλής τεχνολογίας, ασφαλιστικός, φαρμακευτικός) καλύπτοντας ένα εύρος μεγεθών κύκλου εργασιών και διασφαλίζοντας μια αντιπροσωπευτική εικόνα του συνόλου της αγοράς. Και σύμφωνα με τα βασικά ευρήματα, 78% των επιχειρήσεων έδωσαν αυξήσεις σε τουλάχιστον μία κατηγορία εργαζομένων το 2022 με το ποσοστό των αυξήσεων να κινείται στο 2,1% (διάμεσος). Το ποσό που δόθηκε ως bonus απόδοσης συνολικά το 2022 ανήλθε κατά μέσο όρο στο 9% των συνολικών ετήσιων βασικών αποδοχών. Την ίδια στιγμή, έξι στις δέκα επιχειρήσεις παρέχουν ιδιωτικό πρόγραμμα συνταξιοδότησης σε τουλάχιστον μία κατηγορία εργαζομένων, με το 80% αυτών να παρέχει τέτοια προγράμματα στους εργαζομένους ταυτόχρονα με την πρόσληψή τους. Το 88% και το 96% των επιχειρήσεων προσφέρουν προγράμματα ασφάλισης ζωής και υγείας αντίστοιχα. Οσον αφορά τις αλλαγές στον τρόπο εργασίας μετά την πανδημία, η έρευνα της εταιρείας έδειξε ότι επτά στις δέκα εταιρείες προχώρησαν ή θα προχωρήσουν σε υβριδικό μοντέλο εργασίας. Η μετάβαση στο υβριδικό μοντέλο διευκολύνεται με την προμήθεια από τις επιχειρήσεις επιπλέον εξοπλισμού, την εφαρμογή ψηφιακών λύσεων και την εκπαίδευση του προσωπικού σε νέα μέσα. Ηδη το 35% των εταιρειών υλοποίησε ή σχεδιάζει να υλοποιήσει αλλαγές στους χώρους εργασίας, π.χ. hot-desking, προσαρμοζόμενο στο υβριδικό μοντέλο.

Σύμφωνα με τη Γεωργία Καλεμίδου, Director, People Services, Consulting της KPMG στην Ελλάδα, το 2022 χαρακτηρίστηκε από τη σημαντική αισιοδοξία της αγοράς, αφήνοντας πίσω τη δύσκολη περίοδο των τριών τελευταίων ετών, αλλά και από τον προβληματισμό των εταιρειών από την αύξηση του κόστους ζωής.

ΡΟΥΛΑ ΣΑΛΟΥΡΟΥ

Οι ΗΠΑ κλιμακώνουν τον πόλεμο των μικροτσίπ με το Πεκίνο

Θέτουν νέους περιορισμούς σε όσες βιομηχανίες δραστηριοποιούνται στην Κίνα

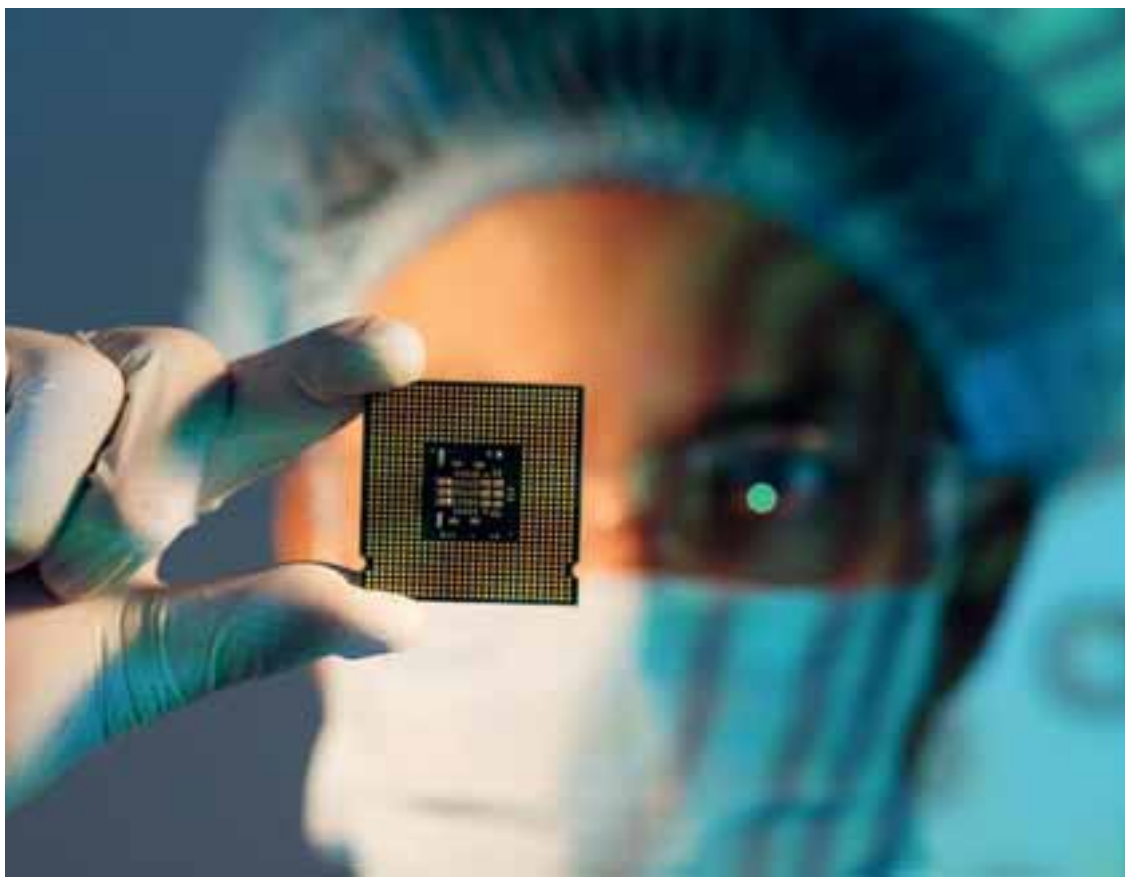

Με την πολιτική των νέων περιορισμών από πλευράς Ουάσιγκτον στενεύουν σε μεγάλο βαθμό τα περιθώρια σημαντικών βιομηχανιών του κλάδου των επεξεργαστών, όπως οι Taiwan Semiconductor Manufacturing Co, Samsung Electronics και Intel Corp, για ανάπτυξη στην Κίνα.

Κλιμακώνει η κυβέρνηση Μπάιντεν τον πόλεμο των επεξεργαστών με την Κίνα ανακοινώνοντας νέους και αρκετά δραστικούς περιορισμούς σε όσες βιομηχανίες του κλάδου δραστηριοποιούνται στη δεύτερη οικονομία του πλανήτη ενώ επιδοτούνται από το αμερικανικό κράτος. Με ζητούμενο να αναχαιτίσει τις φιλοδοξίες του Πεκίνου για ανάδειξη της Κίνας σε ηγετική δύναμη στην υψηλή τεχνολογία αλλά και να διασφαλίσει την τροφοδοσία της αμερικανικής οικονομίας στα αναγκαία εξαρτήματα για την ανάπτυξή της, η Ουάσιγκτον θέτει με αυτόν τον τρόπο πολύ στενά έως και ασφυκτικά όρια σε όσες βιομηχανίες επεξεργαστών δραστηριοποιούνται στην Κίνα. Στέλνει μάλιστα σε Νότια Κορέα, Ιαπωνία και Ταϊβάν στελέχη της αμερικανικής υπηρεσίας που έχει αναλάβει την ευθύνη για την εφαρμογή του νόμου περί επεξεργαστών, στον οποίο ενσωματώνονται πλέον οι νέοι περιορισμοί. Ειδικότερα απαγορεύει σε όσες βιομηχανίες επιδοτούνται να αυξήσουν την παραγωγή τους κατά 5% και άνω σε ό,τι αφορά την υψηλότερη τεχνολογία μικροτσίπ και κατά 10% σε ό,τι αφορά την παλαιότερη τεχνολογία. Θέτει, επίσης, ανώτατο επιτρεπόμενο όριο τις 100.000 δολάρια σε επενδύσεις των επιδοτούμενων βιομηχανιών στην Κίνα. Και βέβαια η απειλή που συνοδεύει αυτούς τους περιορισμούς είναι η ανάκληση των επιδοτήσεων και εγγυήσεων που έχουν διασφαλίσει από την Ουάσιγκτον οι βιομηχανίες

Η Ουάσιγκτον απειλεί με ανάκληση των επιδοτήσεων όσες επιχειρήσεις αυξήσουν την παραγωγή τους επί κινεζικού εδάφους πάνω από 5% στην υψηλή τεχνολογία.

του κλάδου, και μάλιστα μέσα σε χρονοδιάγραμμα που φθάνει έως και τα 10 χρόνια μετά την παραχώρηση των σχετικών κινήτρων. Το κινεζικό υπουργείο Εξωτερικών αντέδρασε άμεσα κατηγορώντας την Ουάσιγκτον για προστατευτισμό και «αποκλεισμό» των άλλων και προσέθεσε πως το Πεκίνο θα προστατεύσει τα συμφέροντα και τα δικαιώματα των κινεζικών βιομηχανιών. Ο εκπρόσωπος του υπουργείου υπογράμμισε μάλιστα πως «όλη αυτή η πολιτική της ανάσχεσης δεν πρόκειται να σταματήσει την ανάπτυξη της Κίνας και απλώς θα ενισχύσει τη θέλησή μας να επιδιώξουμε την ανάπτυξή της με ίδια μέσα και την αυτάρκειά μας».

Με την πολιτική αυτών των περιορισμών από πλευράς Ουάσιγκτον στενεύουν σε μεγάλο βαθμό τα περιθώρια των σημαντικότερων βιομηχανιών του κλάδου για ανάπτυξη στην Κίνα. Ανάμεσά τους οι πρωταθλητές των επεξεργαστών Taiwan Semiconductor Manufacturing Co, Samsung Electronics και Intel Corp, που όλοι δραστηριοποιούνται στην Κίνα. Οι εν λόγω βιομηχανίες θα έχουν πολύ περιορισμένες δυνατότητες για ανάπτυξη στη δεύτερη οικονομία του κόσμου και την ίδια στιγμή θα δυσχεραίνονται σε μεγάλο βαθμό οι προσπάθειες του Πεκίνου να αναπτύξει εγχώρια υψηλή τεχνολογία. Για την TSMC, ειδικότερα, οι νέοι περιορισμοί αποτελούν μείζον πρόβλημα, καθώς εμποδίζουν τη βιομηχανία της Ταϊβάν να επεκτείνει τη μονάδα υψηλής τεχνολογίας που έχει στην πόλη Ναντζίν στην ανατολική Κίνα. Τον Οκτώβριο, όμως, ο διευθύνων σύμβουλος της εταιρείας είχε δηλώσει πως είχε εξασφαλίσει άδεια ενός έτους της αμερικανικής κυβέρνησης και προσωρινή εξαίρεση από τις έως τότε ισχύουσες απαγορεύσεις για να αυξήσει την παραγωγή της στην Κίνα. Από την πλευρά της η Samsung τόνισε πως είναι σε τακτική επικοινωνία με τις κυβερνήσεις τόσο των ΗΠΑ όσο και της Νότιας Κορέας και σκοπεύει να καθορίσει τις επόμενες κινήσεις της όταν θα έχει μελετήσει διεξοδικώς τα δεδομένα που δημιουργούν οι νέοι περιορισμοί.

Η Samsung έχει μια μεγάλη μονάδα στην κεντρική πόλη Σιάν της Κίνας, όπου παράγει μικροτσίπ μνήμης NAND. Σε ό,τι αφορά την Intel, έχει μονάδα συναρμολόγησης και δοκιμής μικροτσίπ στην κεντρική πόλη Τσενγκντού της Κίνας, που είναι σαφώς μικρότερης σημασίας δραστηριότητα σε σύγκριση με τις άλλες βιομηχανίες του κλάδου. Τέλος η Hynix, που παράγει μικροτσίπ μνήμης στην Κίνα, ανακοίνωσε ότι θα παρακολουθήσει προσεκτικά τις σχετικές ανακοινώσεις και θα εξετάσει τις κινήσεις της.

Σημειωτέον ότι εφεξής θα απαγορεύεται επίσης σε όσους λαμβάνουν επιδοτήσεις από το αμερικανικό κράτος η από κοινού έρευνα με φορέα της Κίνας ή άλλης χώρας που εμπνέει ανησυχία στην Ουάσιγκτον, όπως επίσης και η παραχώρηση τεχνολογίας.

Η απαγόρευση ισχύει επίσης για έρευνα και συνεργασία δύο ή περισσότερων ανθρώπων και η παραχώρηση τεχνολογίας αφορά κάθε συμφωνία για την έκδοση αδειών ευρεσιτεχνίας, εμπορικών μυστικών ή τεχνογνωσίας που μπορεί να τεθεί στη διάθεση άλλης πλευράς.

Στο μεταξύ, η Ουάσιγκτον αναμένεται να επεκτείνει τη μαύρη λίστα των εταιρειών που χαρακτηρίζει ύποπτες ή επικίνδυνες για την εθνική ασφάλεια των ΗΠΑ. Σε αυτήν έχει εντάξει ορισμένες από τις μεγαλύτερες εταιρείες της Κίνας, όπως τον κολοσσό των τηλεπικοινωνιών Huawei Technologies, τον γίγαντα της τεχνητής νοημοσύνης SenseTime Group και ορισμένες από τις μεγαλύτερες βιομηχανίες μικροεπεξεργαστών της Κίνας, όπως τη Yangtze Memory Technologies Co.

BLOOMBERG

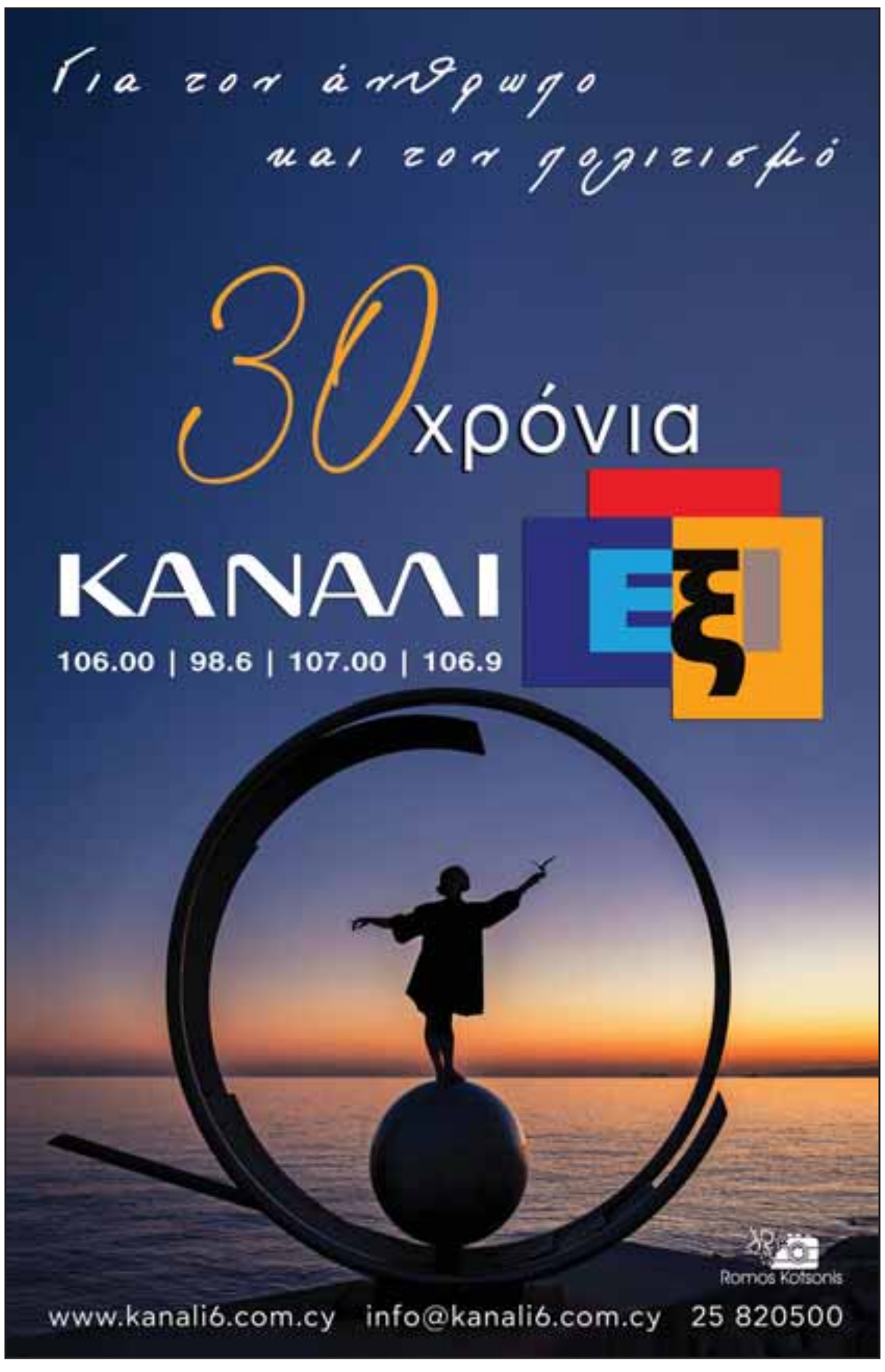

Η γαλλική σαμπάνια συνεχίζει να ρέει στη Ρωσία μέσω Τουρκίας

Αλμα των τουρκικών εξαγωγών αφρώδους οίνου προς τη ρωσική αγορά το 2022

Οι εξαγωγές σαμπάνιας στις χώρες του Κόλπου από τη Γαλλία εκτινάχθηκαν το 2022, διότι εκεί συνέρρεαν Ρώσοι τουρίστες μετά τον πόλεμο στην Ουκρανία, που περιόρισε την πρόσβασή τους στις δυτικές αγορές. Η σαμπάνια είναι απλώς ένα από τα πολλά προϊόντα, που μέσω Τουρκίας καταλήγουν στη Ρωσία ή σε ρωσικά χέρια, παρά τις κυρώσεις της Δύσης εξαιτίας του πολέμου της Μόσχας κατά της Ουκρανίας. Αντιστοίχως, μέσω της οδού της Τουρκίας τα ρωσικά προϊόντα βρίσκουν διέξοδο προς τις αγορές της Εσπερίας. Αναφορικά με το συγκεκριμένο προϊόν, οι Γάλλοι παραγωγοί έστειλαν σχεδόν 1,9 εκατ. μπουκάλια αφρώδους ποτού στα Ηνωμένα Αραβικά Εμιράτα πέρυσι, σημειώνοντας άλμα 75%, ενώ οι εξαγωγές στην Τουρκία αυξήθηκαν κατά 120%, σύμφωνα με στοιχεία που δημοσίευσε αυτόν τον μήνα η Comite Champagne. Αλλοι αριθμοί από το Trade Data Monitor έδειξαν ότι οι εξαγωγές σαμπάνιας από την Τουρκία στη Ρωσία αυξήθηκαν σε ετήσια βάση κατά 182% το 2022. Το 2022 οι ΗΠΑ, το Ηνωμένο Βασίλειο και η Ιαπωνία ήταν οι μεγαλύτεροι διεθνείς καταναλωτές σαμπάνιας μετά τη Γαλλία. Κατά τον Νταβίντ Σατιγιόν, συμπρόεδρο της γαλλικής Ενωσης Οίκων Σαμπάνιας, το γεγονός πως Ρώσοι και Ρωσίδες είχαν πλημμυρίσει τα Ηνωμένα Αραβικά Εμιράτα και τις γειτονικές χώρες μετά την εισβολή στην Ουκρανία, ίσως ενίσχυσε τις πωλήσεις σαμπάνιας στην περιφέρεια του Περσικού Κόλπου – πάντως, όπως προσέθεσε, «είναι δύσκολο να γνωρίζουμε σε ποια αναλογία». Σημειώνεται πως οι ΗΠΑ και η Ε.Ε. επέβαλαν απαγόρευση στις εξαγωγές προϊόντων πολυτελείας στη Ρωσία μετά την εισβολή στην Ουκρανία πέρυσι. Αλλά η απαγόρευση ισχύει μόνο για προϊόντα που κοστίζουν περισσότερο από 300 ευρώ (323 δολάρια) και τα μπουκάλια σαμπάνιας πωλούνται συχνά λιγότερο. Ορισμένα από τα κράτη στα οποία σημειώθηκε άνοδος των εισαγωγών σαμπάνιας ενδέχεται να την έχουν επανεξάγει στη Ρωσία, σύμφωνα με το Trade Data Monitor που εδρεύει στη Γενεύη.

SHUTTERSTOCK

Οι εξαγωγές σαμπάνιας από την Τουρκία στη Ρωσία αυξήθηκαν σε ετήσια βάση κατά 182% το 2022.

Οι Γάλλοι παραγωγοί έστειλαν σχεδόν 1,9 εκατ. μπουκάλια αφρώδους ποτού στα Ηνωμένα Αραβικά Εμιράτα πέρυσι, ενώ οι εξαγωγές στην Τουρκία αυξήθηκαν κατά 120%.

Μετά την εισβολή της Ρωσίας στην Ουκρανία, η Μόσχα σταμάτησε να δημοσιεύει στοιχεία για το εμπόριο. Αλλά αναλυτές και οικονομολόγοι είναι και πάλι σε θέση να βγάλουν συμπεράσματα σχετικά με τις εμπορικές τακτικές της, εξετάζοντας τα στοιχεία άλλων χωρών που έχουν εμπορικές συναλλαγές μαζί της. Ο Μάθιου Κλάιν, ο οποίος γράφει για οικονομικά ζητήματα και είναι ένας εκ των συγγραφέων του βιβλίου «Οι εμπορικοί πόλεμοι είναι ταξικοί», είναι ανάμεσα σε αυτούς που έχουν εξαγάγει ορισμένα συμπεράσματα σχετικά με την «τρύπα» που άφησε η Ρωσία στη διεθνή οικονομία. Σύμφωνα με τους υπολογισμούς του, η αξία των παγκόσμιων εξαγωγών της Ρωσίας τον Νοέμβριο του 2022 ήταν μόλις 15% μικρότερη του μέσου όρου πριν από την εισβολή στην Ουκρανία. Κατά πάσα πιθανότητα οι εξαγωγές αυτές ανέκαμψαν πλήρως τον Δεκέμβριο. «Στο μεγαλύτερο μέρος της, αυτή η ανάκαμψη οφείλεται κυρίως στην Κίνα και την Τουρκία», σημειώνει ο ίδιος. Επιπροσθέτως, οι Ρώσοι αναδείχθηκαν σε κορυφαίους ξένους αγοραστές ακινήτων στην Τουρκία και το Ντουμπάι πέρυσι. Σημείωσαν ρεκόρ, αποκτώντας 16.312 κατοικίες στην Τουρκία το 2022, σύμφωνα με στοιχεία της τουρκικής Στατιστικής Υπηρεσίας.

Στο θέμα της σαμπάνιας, η Ρωσία, η οποία ήταν η 13η μεγαλύτερη εξαγωγική αγορά σε όγκο το 2021, υποχώρησε στην 38η θέση, διότι πέρυσι οι εξαγωγές μειώθηκαν άνω του 80%. Οι παραγωγοί έστειλαν περίπου 435.000 φιάλες στη χώρα σε σύγκριση με πάνω από 2,3 εκατομμύρια το 2021. Είναι πιθανό ορισμένες αποστολές στη Ρωσία να συνεχίστηκαν έως την εισβολή στα τέλη Φεβρουαρίου 2022, κατά τον Νταβίντ Σατιγιόν της γαλλικής Ενωσης Οίκων Σαμπάνιας.

Σε τροχιά ανάπτυξης μπαίνει ο τουρισμός στην Αλβανία

Η Αλβανία είναι ένας κοντινός προορισμός για την Ελλάδα και πολλές χώρες της Κεντρικής Ευρώπης. Θα μπορούσε να εκληφθεί και ως τουριστικός; Ισως ναι, όπως αναφέρει σχετικό δημοσίευμα της Deutsche Welle. Αν πετάξετε στην Αλβανία από τη Γερμανία ή την Αυστρία, το πρώτο πράγμα που θα δείτε είναι το όρος Ντάιτι, το οποίο ρίχνει τη σκιά του πάνω από την πρωτεύουσα των Τιράνων. Μετά την ανάληψη της εξουσίας κατά τη διάρκεια του Β΄ Παγκοσμίου Πολέμου, ο κομμουνιστής δικτάτορας Ενβέρ Χότζα απέκλεισε την Αλβανία από τον έξω κόσμο για τέσσερις δεκαετίες και απαγόρευσε τα ταξίδια. Σήμερα, όμως, η χώρα θέλει να αναδείξει τους φυσικούς θησαυρούς της, τη βαλκανική κουζίνα της και την ποικιλία ελληνικών, ρωμαϊκών και οθωμανικών αρχαιολογικών τόπων που διαθέτει. Το ιδιαίτερο, λέει ο Γκάζι Χαξία, διευθύνων σύμβουλος του ταξιδιωτικού πρακτορείου Landways, είναι ότι μπορείτε να ανακαλύψετε όλους αυτούς τους θησαυρούς χωρίς να ταλαιπωρηθείτε μέσα σε συνωστισμό. «Η Αλβανία εξακολουθεί να είναι ένας μάλλον άγνωστος προορισμός», λέει. «Οι επισκέπτες μπορούν ακόμη να γνωρίσουν την ανέγγιχτη φύση, έναν συναρπαστικό πολιτισμό και την αυθεντικότητά του». Στο μεταξύ, ο αριθμός των επισκεπτών αυξάνεται σταθερά.

Κατά την πανδημία, η τουριστική βιομηχανία της Αλβανίας άντεξε καλύτερα από άλλων γειτονικών κρατών. Η Κροατία, με τις ακτές της στην Αδριατική να αποτελούν τον κατεξοχήν τουριστικό προορισμό της Νοτιοανατολικής Ευρώπης, παρουσίασε μείωση 68% των επισκεπτών κατά το 2020. Το Μαυροβούνιο τα πήγε ακόμη χειρότερα με απώλειες 83%. Η Αλβανία κατέγραψε «μόνο» 59% λιγότερους τουρίστες. Η φιλοξενία των Αλβανών αποτελεί επίσης ένα σημαντικό στοιχείο που διαφημίζει τη χώρα. Αλλά οι πελάτες του Χαξία, οι οποίοι προέρχονται κυρίως από ευρωπαϊκές χώρες όπως η Γερμανία, η Μεγάλη Βρετανία και η Ιταλία, εκτίμησαν και το χαμηλό κόστος ταξιδιού. Παράλληλα, οι επισκέπτες από χώρες εκτός Ευρώπης πολλαπλασιάζονται επίσης. Παραδοσιακά η Αλβανία ζει από τη γεωργία και τα ορυχεία, αλλά ο τουρισμός γίνεται όλο και περισσότερο σημαντικός οικονομικός παράγοντας. Πριν από την πανδημία τα ετήσια έσοδα του τομέα, ύψους περίπου 2,3 δισ. ευρώ, αντιστοιχούσαν σχεδόν στο 16% του ΑΕΠ. Ο πρωθυπουργός Εντι Ράμα θέλει να διπλασιάσει αυτό το μερίδιο, και τα χρηματοδοτούμενα από το κράτος έργα θα βοηθήσουν. Και πράγματι η πρόοδος είναι εμφανής. Το χρόνιο πρόβλημα των απορριμμάτων έχει λυθεί και οι υποδομές μεταφορών επεκτείνονται και εκσυγχρονίζονται, ενώ οι φορολογικές μειώσεις ενθαρρύνουν την κατασκευή περισσότερων ξενοδοχείων και τουριστικών εγκαταστάσεων.

Οι επισκέπτες από χώρες εντός και εκτός Ευρώπης πολλαπλασιάζονται.

«Καμπανάκι» ΟΗΕ για διεθνή κρίση νερού

ΓΕΝΕΥΗ. Για παγκόσμια κρίση υδάτινων αποθεμάτων προειδοποιεί νέα έκθεση του ΟΗΕ, που κάνει λόγο για επικείμενες ελλείψεις εξαιτίας της υπερκατανάλωσης και της κλιματικής αλλαγής. Ο κόσμος «κατευθύνεται στα τυφλά σε επικίνδυνη οδό, βαμπιρικής υπερκατανάλωσης και υπερεκμετάλλευσης», αναφέρει η έκθεση, η δημοσίευση της οποίας πραγματοποιήθηκε ενόψει της πρώτης παγκόσμιας συνόδου του ΟΗΕ για το νερό, μετά το 1977. Χιλιάδες σύνεδροι συγκεντρώθηκαν χθες για την τριήμερη σύνοδο στη Νέα Υόρκη, με τον γ.γ. του ΟΗΕ Αντόνιο Γκουτέρες να επισημαίνει ότι το «ζωτικό ελιξίριο της ανθρωπότητας», το νερό, εξαντλείται ως αποτέλεσμα κατάχρησης, ρύπανσης και της ανεξέλεγκτης κλιματικής αλλαγής – σύμφωνα με το δίκτυο του BBC.

Η έκθεση της υπηρεσίας υδάτων του ΟΗΕ και της UNESCO προειδοποιεί ότι οι «ελλείψεις αποκτούν ενδημικό χαρακτήρα εξαιτίας της υπερκατανάλωσης και της μόλυνσης, ενώ η κλιματική αλλαγή θα αυξήσει τις εποχιακές ελλείψεις νερού». Ο Ρίτσαρντ Κόνορ, επικεφαλής της έρευνας, λέει ότι 10% του παγκόσμιου πληθυσμού «επιβιώνει σήμερα σε περιοχές μεγάλων ή οξύτατων ελλείψεων ύδατος». Η έκθεση του οργανισμού εκτιμά ότι 3,5 δισ. άνθρωποι υφίστανται έλλειψη νερού τουλάχιστον έναν μήνα τον χρόνο.

Σύμφωνα με την τελευταία κλιματική έκθεση του ΟΗΕ, που δημοσιεύθηκε τη Δευτέρα, «σχεδόν το ήμισυ του πληθυσμού της Γης βιώνει σήμερα σοβαρή έλλειψη νερού για τουλάχιστον μέρος του έτους». Ο κ. Κόνορ υπογράμμισε ότι η αβεβαιότητα ενισχύεται σε ό,τι αφορά τα παγκόσμια αποθέματα νερού και είπε ότι «αν δεν λάβουμε πρωτοβουλίες, η παγκόσμια κρίση είναι βέβαιη».

Η αναπληρώτρια γενική γραμματέας του ΟΗΕ, Ούσα Ράο Μοναρί, επίσημη οικοδέσποινα της συνόδου, είπε στο BBC: «Το νερό στον πλανήτη επαρκεί εφόσον το διαχειρισθούμε πιο αποτελεσματικά. Εκτιμώ ότι πρέπει να επινοήσουμε νέα πρότυπα διαχείρισης, χρηματοδότησης και νέες μεθόδους χρήσης και ανακύκλωσης του νερού. Η τεχνολογία και η καινοτομία θα διαδραματίσουν κρίσιμο ρόλο στη διαχείριση των υδάτων και τη χρήση τους».

Τη σύνοδο του ΟΗΕ συνδιοργανώνουν οι κυβερνήσεις του Τατζικιστάν και της Ολλανδίας, οι οποίες προσκάλεσαν 6.500 συνέδρους, συμπεριλαμβανομένων και 100 υπουργών και δεκάδων αρχηγών κρατών.

REUTERS

EPA/YAHYA ARHAB

Η έκθεση εκτιμά ότι 3,5 δισ. άνθρωποι υφίστανται έλλειψη νερού τουλάχιστον ένα μήνα τον χρόνο.

Εκθεση για τις συνέπειες του βαμπιρικού μοντέλου κατάχρησης και της κλιματικής αλλαγής, ενόψει της συνόδου στη Νέα Υόρκη.

Νέες ελλείψεις προϊόντων στη Μεγάλη Βρετανία

Πρώτα έλειπαν οι οδηγοί φορτηγών, μετά τα αυγά και τώρα οι ντομάτες. Κι ενώ η Γερμανία ξέμεινε μόνο προσωρινά από ζυμαρικά ή χαρτί τουαλέτας κατά τη διάρκεια της πανδημίας, οι ελλείψεις δεν αποτελούν πλέον σπάνιο φαινόμενο στη Μεγάλη Βρετανία, όπως αναφέρει σχετικώς σε δημοσίευμά της η Deutsche Welle. Πρόσφατα εμφανίστηκαν σε πολλά ράφια λαχανικών στα βρετανικά σούπερ μάρκετ πινακίδες με την ένδειξη «τρία τεμάχια ανά πελάτη». Οι ειδικοί ήδη εικάζουν ποια είναι τα επόμενα προϊόντα που θα παρουσιάσουν ελλείψεις. Το φθινόπωρο του 2021 στη Βρετανία τα πρατήρια καυσίμων έμειναν προσωρινά χωρίς βενζίνη. Ενα χρόνο αργότερα τα αυγά και οι χριστουγεννιάτικες γαλοπούλες σπάνιζαν. Επιπλέον υπάρχει έλλειψη εργατικού δυναμικού σε όλα τα μέτωπα, ιδίως στα επαγγέλματα παροχής υπηρεσιών και στην εστίαση. Ετσι τώρα λείπουν και τα λαχανικά – και όχι για πρώτη φορά. Οταν τέθηκαν σε ισχύ οι κανόνες του Brexit και πάλι στα ράφια παρατηρούνταν κενά.

Οι λόγοι της έλλειψης είναι διαφορετικοί. Η βενζίνη έλειπε εκείνη την εποχή, κυρίως επειδή μετά το Brexit και την πανδημία δεν υπήρχαν πλέον αρκετοί οδηγοί φορτηγών για τις μεταφορές καυσίμων. Για τα αυγά και τις γαλοπούλες ευθύνονταν η γρίπη των πτηνών και η θανάτωση πολλών ζώων, ενώ οι ελλείψεις στα λαχανικά ξεκινούν από την κακή συγκομιδή λόγω δυσμενών καιρικών συνθηκών, αναφέρει η DW. «Το Brexit επιδεινώνει την κατάσταση», λέει ο επικεφαλής του Γερμανοβρετανικού Βιομηχανικού και Εμπορικού Επιμελητηρίου (AHK) στο Λονδίνο, Ούλριχ Χόπε, σε συνέντευξή του στο dpa. «Οι εξαγωγές στη Μεγάλη Βρετανία», όπως επισημαίνει, «έγιναν δυσκολότερες και ακριβότερες, ενώ όταν η ζήτηση υπερβαίνει την προσφορά άλλες χώρες έχουν προτεραιότητα». Οσον αφορά την έλλειψη ειδικευμένου εργατικού δυναμικού, τα εμπόδια για τους ξένους εργαζομένους έχουν γίνει περισσότερα λόγω των κανονισμών για τις θεωρήσεις βίζας. Η εμπορική ένωση λιανεμπορίου της Βρετανίας εκτιμά, για παράδειγμα, πως είναι πιθανές οι ελλείψεις στο ελαιόλαδο λόγω της κακής συγκομιδής στις περιοχές καλλιέργειας, ενώ ο οικονομολόγος Αντριου Λι, καθηγητής στη Βάδη-Βυρτεμβέργη, θεωρεί και τα εισαγόμενα τυριά ως επαπειλούμενα προϊόντα.

Καθώς τα ακραία καιρικά φαινόμενα αναμένεται να αυξηθούν, οι επιπτώσεις στις αλυσίδες εφοδιασμού θα πλήξουν τη Βρετανία περισσότερο από τις χώρες της Ε.Ε., δηλώνει ο Λι. «Η Βρετανία μπορεί τότε να είναι σε θέση να πουλήσει περισσότερο τσένταρ, αλλά είναι αμφίβολο αν αυτό μπορεί να αντισταθμίσει την απουσία εισαγωγών τυριού από την Ε.Ε. – και το εάν οι καταναλωτές θα θέλουν να τρώνε μόνο βρετανικό τυρί είναι ένα εντελώς διαφορετικό ερώτημα». Τέλος, η Εθνική Ενωση Αγροτών αναμένει επίσης ότι οι ελλείψεις σε ντομάτες και αγγούρια θα συνεχιστούν, καθώς η συγκομιδή των εγχώριων ποικιλιών επίσης αραιώνει με την πάροδο των ετών. Οι αγρότες αναμένουν ότι γι' αυτά τα προϊόντα η περίοδος του 2022 θα αποδειχθεί αυτή με τη χαμηλότερη καταγεγραμμένη απόδοση εδώ και 40 χρόνια. Η τάση είναι παρόμοια για τα αχλάδια και τις πιπεριές.

SHUTTERSTOCK

Οι ελλείψεις στα λαχανικά ξεκινούν από την κακή συγκομιδή λόγω δυσμενών καιρικών συνθηκών, αναφέρει η DW. «Το Brexit επιδεινώνει την κατάσταση», λέει ο επικεφαλής του Γερμανοβρετανικού Βιομηχανικού και Εμπορικού Επιμελητηρίου (AHK) στο Λονδίνο, Ούλριχ Χόπε.

Αδειάζουν τα ράφια των σούπερ μάρκετ από λαχανικά, φόβοι για προβλήματα τροφοδοσίας και σε άλλα προϊόντα.

ΑΝΑΛΥΣΗ

Η οικονομική ασφυξία σπρώχνει τη Μόσχα στην Κίνα

Του **ΠΙΕΡ ΜΠΡΙΑΝΚΟΝ / REUTERS BREAKINGVIEWS**

Η ρωσική οικονομία συρρικνώθηκε μόνο κατά 2% το 2022. Αντί για κατάρρευση εισήλθε σε μια εποχή αργής ασφυξίας. Αποκομμένη από τις ξένες αγορές λόγω κυρώσεων από τη Δύση, η κυβέρνηση του Βλαντιμίρ Πούτιν προσπαθεί να χρηματοδοτήσει δημοσιονομικά ελλείμματα, τα οποία θεωρείται πως θα ήταν διαχειρίσιμα σε καιρό ειρήνης. Πάντως, θα δυσκολευθεί να καλύψει τις φετινές ανάγκες χρηματοδότησης, οι οποίες μπορεί να φθάσουν τα 90 δισ. δολάρια. Οι οικονομικές δυσκολίες, ωστόσο, ωθούν τη Ρωσία περαιτέρω στη σφαίρα επιρροής του προέδρου της Κίνας, Σι Τζινπίνγκ, ο οποίος επισκέπτεται τη Μόσχα. Το δημοσιονομικό έλλειμμα της Ρωσίας είχε το παρελθόν έτος διαμορφωθεί στο 2,3% του ΑΕΠ, σύμφωνα με τα επίσημα στοιχεία. Η πρόβλεψη της ρωσικής κυβέρνησης για

Οι φετινές ανάγκες χρηματοδότησης της Ρωσίας μπορεί να φθάσουν τα 90 δισ. δολάρια.

το 2023 αφορά μείωση στο 2% του ΑΕΠ, κάτι που θα διαμόρφωνε τις χρηματοδοτικές ανάγκες του κράτους σε περίπου 40 δισ. δολάρια. Αυτό το ποσό δεν θα ήταν δύσκολο να καλυφθεί υπό κανονικές συνθήκες. Τώρα μετά την εισβολή στην Ουκρανία, η οποία επέφερε σωρεία οικονομικών ποινών από τη Δύση, τα πράγματα για τον Βλαντιμίρ Πούτιν δεν είναι φυσιολογικά.

Για αρχή, η πρόβλεψη φαίνεται αισιόδοξη. Τα σχέδια της κυβέρνησης βασίστηκαν στην υπόθεση ότι στο πλαίσιο της εμπορίας πετρελαίου η τιμή λογίζεται έως 70 δολάρια το βαρέλι. Οι φόροι στις εξαγωγές ενέργειας αντιπροσωπεύουν περισσότερο από το 40% των εσόδων της κυβέρνησης. Επειτα από ένα εμπάργκο, που η Ε.Ε. επέβαλε στις συναλλαγές του μαύρου χρυσού και που συνδέεται με το ανώτατο όριο τιμών της «ομάδας των επτά» (G7), οι τιμές του ρωσικού αργού μειώθηκαν σε λιγότερο από 50 δολάρια το βαρέλι τους πρώτους δύο μήνες του έτους. Τώρα έχουν περίπου διαμορφωθεί στα 46 δολάρια το βαρέλι. Σύμφωνα με εκτιμήσεις του Ινστιτούτου Διεθνών Χρηματοοικονομικών, κάθε κίνηση της τάξεως των 10 δολαρίων στην τιμή του βαρελιού αποτιμάται σε 15 δισ. δολάρια ετησίως στον κρατικό προϋπολογισμό.

Ετσι, το πρώτο δίμηνο του 2023 η ρωσική κυβέρνηση είχε ήδη χάσει 5 δισ. δολάρια. Σύμφωνα με τον Ρώσο οικονομολόγο Αλεξ Ισακόφ, το δημοσιονομικό έλλειμμα φέτος θα μπορούσε να φθάσει ακόμη και τα 90 δισ. δολάρια, όπερ θα ισοδυναμούσε με το 4,5% του ΑΕΠ, επειδή η πτώση των τιμών του πετρελαίου είναι μόνο ένα μέρος του προβλήματος. Τα έσοδα εκτός πετρελαίου, όπως ο ΦΠΑ, θα μπορούσαν να μείνουν στάσιμα λόγω της οικονομικής ύφεσης, ενώ οι δαπάνες συνεχίζουν να αυξάνονται. Εκτός από περικοπές δαπανών, η Μόσχα έχει τρεις τρόπους να χρηματοδοτήσει τις δημοσιονομικές της ανάγκες: έκδοση ομολόγων, «οικονομική καταστολή» και χρήση των πόρων του Εθνικού Ταμείου Πλούτου. Με τα ομόλογα, που αναχρηματοδοτούν οι τράπεζες της χώρας μέσω της Κεντρικής Τράπεζας, υπάρχει ο κίνδυνος να αναθερμανθεί ο πληθωρισμός. Ο δεύτερος τρόπος είναι μια μορφή «οικονομικής καταστολής», που διοχετεύει χρήματα από εταιρείες στα ταμεία της κυβέρνησης. Νέοι φόροι στους ενεργειακούς κολοσσούς της χώρας και στις μεγάλες εταιρείες εξόρυξης βρίσκονται στα σκαριά.

Οι τράπεζες, από την άλλη πλευρά, θα γλιτώσουν από απροσδόκητους φόρους, αλλά οι ελεγχόμενες από το κράτος, όπως η Sberbank ή η VTB, θα πρέπει να συνεχίσουν να πληρώνουν τα παχυλά μερίσματα που ζητούσε εδώ και καιρό η κυβέρνηση.

Τέλος, η Μόσχα μπορεί να χρησιμοποιήσει τους πόρους του Εθνικού Ταμείου Πλούτου, το οποίο συστήθηκε για να διοχετεύει μέρος των πετρελαϊκών εσόδων στις συντάξεις.

Ωστόσο, η καταβύθιση του Ταμείου θα ωθήσει τη Μόσχα περαιτέρω στη σφαίρα οικονομικής επιρροής της Κίνας, κατά τη Ρωσίδα οικονομολόγο Αλεξάντρα Προκοπένκο, διότι η Μόσχα αύξησε το μερίδιο του κινεζικού νομίσματος στις συμμετοχές του Ταμείου στο 60% πέρυσι.

Ανεπαρκής η απάντηση της Ε.Ε. στο μεγάλο πακέτο Μπάιντεν

Δεν δίνει λύσεις, είναι χωρίς στόχευση, λένε επικεφαλής ευρωπαϊκών βιομηχανιών

Δεν έχουν παρέλθει παρά μόνον μερικές ημέρες από τη δημοσιοποίηση της ευρωπαϊκής απάντησης στο πακέτο Μπάιντεν ή αλλιώς στον αμερικανικό νόμο IRA, που προσελκύει επενδύσεις στην υπερδύναμη και οι επικεφαλής των ευρωπαϊκών βιομηχανιών την αποδοκιμάζουν, χαρακτηρίζοντας την πρόταση της Κομισιόν ανεπαρκή, ασαφή και χωρίς συγκεκριμένη στόχευση. Ο λόγος για τον κανονισμό που παρουσίασε η Κομισιόν την περασμένη εβδομάδα για μια βιομηχανία «με μηδενικές εκπομπές καυσαερίων» και θεωρητικά θα είναι ο μηχανισμός με τον οποίο θα αμυνθεί η Γηραιά Ηπειρος στο πακέτο επιδοτήσεων και φοροαπαλλαγών, συνολικού ύψους 370 δισ. δολ., της κυβέρνησης Μπάιντεν. «Το επενδυτικό περιβάλλον στην Ευρώπη περιβάλλεται από αβεβαιότητα και πρέπει να διασαφηνιστεί το καθεστώς του και να βελτιωθεί ταχύτατα», επισημαίνει σχετικά η Ιλχάμ Καντρί, επικεφαλής του βελγικού ομίλου χημικών Solvay.

Οπως αναφέρει σχετικό ρεπορτάζ των Financial Times, οι επικεφαλής μεγάλων ευρωπαϊκών βιομηχανιών –Solvay, Merck, Dow– προειδοποιούν την Ε.Ε. ότι η απάντηση της Κομισιόν στο πακέτο Μπάιντεν δεν επαρκεί για να ανταγωνιστεί τα κίνητρα και τις επιδοτήσεις που προσφέρει η υπερδύναμη και τονίζουν πως η ανταγωνιστικότητα των ευρωπαϊκών βιομηχανιών μειώνεται καθημερινά. Ειδικότερα η Ιλχάμ Καντρί υπογραμμίζει πως «οι ΗΠΑ υιοθέτησαν μια απλή στρατηγική, που δίνει αυτομάτως κίνητρα στις βιομηχανίες για να επενδύσουν στην επικράτειά τους, ενώ η Ε.Ε. παρουσιάζει απλώς ένα πολιτικό πλαίσιο χωρίς συγκεκριμένα στοιχεία, που δεν προσφέρει κίνητρα και λόγους για να επενδύσουν οι εταιρείες στην Ευρώπη». Η ίδια υπογραμμίζει πως οι ευρωπαϊκές βιομηχανίες χρειάζονται απλούς κανόνες, χρειάζονται «ίσους όρους με τις ΗΠΑ, χρειάζονται ανταγωνιστικότητα και οι συνθήκες δεν ευνοούν την Ευρώπη σήμερα». Παράλληλα η Μπελέν Γκαρίχο, διευθύνουσα σύμβουλος του γερμανικού κολοσσού βιοτεχνολογίας και υλικών Merck, υπογραμμίζει πως η Ευρώπη «χρειάζεται μια συνολική βιομηχανική πολιτική που θα καταστήσει εφικτή μια βιώσιμη αλλαγή και θα μετατρέψει αυτή την αλλαγή σε ανταγωνιστικό πλεονέκτημα». Προσθέτει κατηγορηματικά, όμως, πως ο κανονισμός της Κομισιόν για μηδενικές εκπομπές καυσαερίων «δεν δίνει λύσεις σε αυτά τα ζητήματα». Στον ίδιο τόνο κατεπείγοντος και ο Νιλ Καρ, επικεφαλής της ευρωπαϊκής μονάδας του αμερικανικού ομίλου χημικών Dow, που προειδοποιεί πως το πακέτο Μπάιντεν καθιστά «πολύ λιγότερο ελκυστικές» τις πράσινες επενδύσεις εντός Ε.Ε. και όσες επενδύσεις εντός Ευρώπης στοχεύουν στον μηδενισμό των εκπομπών καυσαερίων. Σύμφωνα με τον κ. Καρ, η πρόταση της Κομισιόν «αγνοεί την κρίσιμη σημασία των επενδύσεων στις βιομηχανίες και τις πράσινες τεχνολογίες». Ο ίδιος τονίζει πως «τα μεγάλα κεφάλαια» που θα πρέπει να διατεθούν για την ανάκαμψη και την αντοχή των ευρωπαϊκών οικονομιών πρέπει να «προσφερθούν πολύ πιο εύκολα και να είναι πολύ πιο άμεση η πρόσβαση των επιχειρήσεων σε αυτά».

AP

Η Μπελέν Γκαρίχο, διευθύνουσα σύμβουλος του γερμανικού κολοσσού βιοτεχνολογίας και υλικών Merck, υπογραμμίζει πως η Ευρώπη «χρειάζεται μια συνολική βιομηχανική πολιτική, που θα καταστήσει εφικτή μια βιώσιμη αλλαγή και θα μετατρέψει αυτή την αλλαγή σε ανταγωνιστικό πλεονέκτημα», προσθέτοντας πως ο κανονισμός της Κομισιόν για μηδενικές εκπομπές καυσαερίων «δεν δίνει λύσεις σε αυτά τα ζητήματα».

«Η Ε.Ε. παρουσιάζει απλώς ένα πολιτικό πλαίσιο, που δεν προσφέρει κίνητρα και λόγους για να επενδύσουν οι εταιρείες στην Ευρώπη».

Το πλαίσιο που παρουσίασε την περασμένη εβδομάδα η Κομισιόν δίνει, μεταξύ άλλων, στις ευρωπαϊκές αρχές τη δυνατότητα να παρακάμπτουν τους εκάστοτε κανόνες για ένα επενδυτικό σχέδιο, να επισπεύδουν τις διαδικασίες έκδοσης αδειών, να ενισχύουν τις υποδομές δικτύων μεταφοράς ενέργειας και να προσφέρουν κίνητρα σε επενδύσεις στις εφοδιαστικές αλυσίδες όλων των κρατών-μελών της Ε.Ε. Στο μεταξύ, όμως, από το περασμένο καλοκαίρι, οπότε ψηφίστηκε ο νόμος IRA, στις ΗΠΑ έχουν ήδη διοχετευθεί περισσότερα από 90 δισ. δολ. σε πράσινες τεχνολογίες.

Ο εν λόγω νόμος που εντάσσεται στη γενικότερη προσπάθεια για μείωση των εκπομπών καυσαερίων στο ήμισυ των επιπέδων του 2005 μέχρι το 2030, προσφέρει φοροαπαλλαγές σε βιομηχανίες που προμηθεύονται εξαρτήματα και πρώτες ύλες από χώρες με τις οποίες έχουν συμφωνία ελεύθερου εμπορίου οι ΗΠΑ. Σε αυτές δεν περιλαμβάνει την Ε.Ε. και την Ιαπωνία, που δεν έχουν συνάψει τέτοιου είδους συμφωνία με την υπερδύναμη. Ηδη οι αυτοκινητοβιομηχανίες Volkswagen και BMW και ο ενεργειακός όμιλος Enel συγκαταλέγονται στον σημαντικό αριθμό μεγάλων ευρωπαϊκών επιχειρήσεων που επανεξετάζουν τα επενδυτικά τους σχέδια και προβληματίζονται για το κατά πόσον πρέπει να επιλέξουν ως προορισμό της επένδυσής τους τις ΗΠΑ ή κάποια από όσες χώρες καλύπτει ο νόμος IRA.

Νέα ένεση κεφαλαίων στις τουρκικές κρατικές τράπεζες

Η Τουρκία επισπεύδει το σχέδιό της να χορηγήσει ένεση κεφαλαίου συνολικού ύψους 5,5 δισ. δολ. στις μεγάλες κρατικές τράπεζες, σε μια προσπάθεια να τονώσει και πάλι τον δανεισμό ενόψει των εκλογών του Μαΐου. Πρόκειται για την τελευταία προσπάθεια του Τούρκου προέδρου, Ρετσέπ Ταγίπ Ερντογάν, να τονώσει την οικονομική ανάπτυξη λιγότερο από δύο μήνες πριν από τις εκλογές της 14ης Μαΐου, που αναμένεται να είναι η μεγαλύτερη δοκιμασία του στα 20 χρόνια της θητείας του στο τιμόνι της Τουρκίας.

Την κεφαλαιακή ενίσχυση των κρατικών τραπεζών θα αναλάβει το κρατικό επενδυτικό ταμείο της γειτονικής χώρας χορηγώντας στην TC Ziraat Bankasi As 40 δισ. τουρκικές λίρες, ποσό αντίστοιχο των 2,1 δισ. δολ., και από 30 δισ. τουρκικές λίρες, ποσό αντίστοιχο του 1,5 δισ. δολ., σε κάθε μία από τις Turkiye Vakiflar Bankasi TAO και Turkiye Halk Bankasi AS. Σημειωτέον ότι το κρατικό επενδυτικό ταμείο ελέγχει πλήρως τη Ziraat, ενώ έχει πλειοψηφιακά πακέτα μετοχών στις άλλες δύο τράπεζες. Η είδηση οδήγησε τις μετοχές των τραπεζών σε άνοδο, με τη Vakifbank να σημειώνει κέρδη 4% και τη Halkbank να κάνει άλμα 6,9%. Ο τραπεζικός δείκτης στο χρηματιστήριο της Κωνσταντινούπολης σημείωσε κέρδη 0,4%. Οπως σχολιάζει ο Κσαν Οκσούν, διαπραγματευτής στην Global Securities, «η είδηση ότι επίκειται νέος γύρος ενέσεων κεφαλαίου στις κρατικές τράπεζες προκάλεσε τη θετική αντίδραση της αγοράς». Επιπλέον, το κρατικό επενδυτικό ταμείο θα χορηγήσει ακόμη 4,5 δισ. τουρκικές λίρες, ποσό αντίστοιχο των 237 εκατ. δολ., στη μονάδα ισλαμικής τραπεζικής της Ziraat, τη Ziraat Katilim.

Προσπάθεια Ερντογάν να τονώσει την οικονομική ανάπτυξη δύο μήνες πριν από τις κάλπες.

Πάγια πολιτική του Ερντογάν είναι η τόνωση της οικονομίας μέσω του φθηνού δανεισμού. Ωστόσο, ο καταστρεπτικός σεισμός που έπληξε τη χώρα τον περασμένο μήνα αναγκάζει τις τουρκικές τράπεζες να θέσουν σε προτεραιότητα τον δανεισμό στις πληγείσες περιοχές. Οι κρατικές τράπεζες, άλλωστε, προσφέρουν συνήθως δάνεια με καλύτερους όρους και χαμηλότερα επιτόκια σε σύγκριση με τις ιδιωτικές τράπεζες. Η υποτίμηση της τουρκικής λίρας, όμως, έχει διαβρώσει την κεφαλαιακή τους βάση αναγκάζοντας την κυβέρνηση να τους χορηγεί κεφάλαια για τέταρτη φορά από το 2019. Το κρατικό επενδυτικό ταμείο χορήγησε κεφάλαια στις κρατικές τράπεζες σε τρεις διαφορετικές περιόδους το 2019, το 2020 και το 2022.

BLOOMBERG

Στην TC Ziraat Bankasi As θα χορηγηθούν 40 δισ. τουρκικές λίρες, ποσό αντίστοιχο των 2,1 δισ. δολ., και από 30 δισ. τουρκικές λίρες, ποσό αντίστοιχο του 1,5 δισ. δολ., σε κάθε μία από τις Turkiye Vakiflar Bankasi TAO και Turkiye Halk Bankasi AS.

Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ
Real Estate
ΚΥΡΙΑΚΗ 26 ΜΑΡΤΙΟΥ 2023

Ελκυστική η Αθήνα για επενδύσεις σε κατοικίες

Στο κέντρο της πόλης οι 7 από τις 10 συνοικίες με τις υψηλότερες αποδόσεις στην Αττική – Στις πρώτες θέσεις Αιγάλεω και Νίκαια

Του **ΝΙΚΟΥ Χ. ΡΟΥΣΑΝΟΓΛΟΥ**

Ως ιδανικός προορισμός για την εξασφάλιση υψηλών αποδόσεων από την εκμετάλλευση κατοικιών προβάλλει το κέντρο της Αθήνας. Σύμφωνα με σχετική ανάλυση της πλατφόρμας επενδύσεων σε ακίνητα Protio, από τις 10 περιοχές της Αττικής με τις υψηλότερες αποδόσεις, οι επιμέρους συνοικίες του κέντρου της πόλης καταλαμβάνουν τις επτά από τις δέκα θέσεις. Ωστόσο, οι πρώτες δύο θέσεις ανήκουν στο Αιγάλεω και στη Νίκαια, δύο περιοχές που προσφέρουν ετήσια απόδοση της τάξεως του 8,2% και 7,9%, αντιστοίχως.

«Η επένδυση σε οικιστικά ακίνητα ήταν και είναι πολύ κοντά στην καρδιά μας, καθώς 76% των Ελλήνων έχουν στην ιδιοκτησία τους κάποιο ακίνητο (Eurostat, 2022). Η περίοδος που διανύουμε είναι ιδανική για επενδύσεις σε ακίνητα, καθώς είναι ο πιο κατάλληλος τρόπος για να "προστατεύσεις" την περιουσία σου. Σε εποχές με υψηλό πληθωρισμό και αστάθεια στις χρηματιστηριακές αγορές, οι επενδυτές αναζητούν την επόμενη ή, πολύ συχνά, την πρώτη επένδυσή τους στον χώρο του real estate, που θα τους προσφέρει ένα ασφαλές καταφύγιο για τα επόμενα χρόνια», αναφέρει η Protio στην ανάλυσή της.

Η απόδοση υπολογίζεται με βάση το ύψος του ενοικίου προς την αξία της επένδυσης.

Με βάση τα στοιχεία της εταιρείας, υψηλές αποδόσεις προσφέρονται επίσης σε Πατήσια (7,8%), πλατεία Αττικής (7,7%), Ομόνοια και πλατεία Αμερικής με 7,7%, όπως επίσης και στην πλατεία Βικτωρίας με 7,3%.

Η απόδοση υπολογίζεται με βάση το ύψος του ενοικίου προς την αξία της επένδυσης. Η Protio αξιοποίησε στοιχεία των τελευταίων τριών ετών, ενώ συνεκτιμήθηκαν παράγοντες όπως η τοποθεσία, η προσβασιμότητα σε μέσα μαζικής μεταφοράς και στον αστικό ιστό, καθώς και οι προοπτικές μελλοντικής ανάπτυξης της κάθε περιοχής. Σύμφωνα με τον διευθύνοντα σύμβουλο της Protio, Αντώνη Φιοράκη, «αυτές οι γειτονιές παρουσιάζουν ιδιαίτερα ελκυστικές αποδόσεις με υψηλή ασφάλεια επένδυσης και αποτελούν εύκολες επιλογές για τους εγχώριους ιδιώτες επενδυτές».

Η Protio αποτελεί μια νεοφυή εταιρεία διαχείρισης ακινήτων μέσω ψηφιακής πλατφόρμας που έχει αναπτύξει. Απευθύνεται σε ιδιοκτήτες που ενδιαφέρονται να πωλήσουν το ακίνητό τους και σε επενδυτές/αγοραστές που ενδιαφέρονται για τη μακροχρόνια εκμετάλλευσή του μέσω της εκμίσθωσης. Στο πλαίσιο αυτό, λειτουργεί ως μεσολαβητής, παρέχοντας ένα ευρύ φάσμα υπηρεσιών, από την εκτίμηση της αξίας του ακινήτου και του πιθανού προσδοκώμενου ενοικίου μέχρι την ενεργειακή του αναβάθμιση και τη διαμόρφωση των εσωτερικών του χώρων, ώστε να είναι πιο λειτουργικοί και αξιοποιήσιμοι για τους μελλοντικούς χρήστες του. Σύμφωνα με τον ιδρυτή της Protio, κ. Φιοράκη, η εταιρεία φιλοδοξεί να διαχειρίζεται ένα χαρτοφυλάκιο 1.000 ακινήτων μέχρι το καλοκαίρι του 2023, έχοντας όμως ως βασικό προσανατολισμό τις κυρίως ακίνητα μεγάλης ηλικίας, ώστε να είναι προσιτά σε κόστος και ταυτόχρονα να προσφέρουν την προοπτική υψηλότερου ενοικίου μέσω μιας ενεργειακής αναβάθμισης. Στόχος της πλατφόρμας είναι να αυξήσει σημαντικά το απόθεμα των ενοικιαζόμενων διαμερισμάτων υψηλής ενεργειακής απόδοσης, ώστε να βελτιωθεί και η ποιότητα ζωής των κατοίκων της Αθήνας. Η ομάδα της Protio αποτελείται από στελέχη που προέρχονται από τον χώρο της τεχνολογίας, των επενδύσεων και των ακινήτων, από εταιρείες όπως Deliveroo, Blueground και PSP Investments. Ο κ. Φιοράκης ήταν ο ιδρυτής και της Incrediblue, η οποία δραστηριοποιείται στην ενοικίαση σκαφών και εξαγοράστηκε το 2018 από την ισπανική Nautal.

Υψηλές αποδόσεις προσφέρονται επίσης σε Πατήσια (7,8%), πλατεία Αττικής (7,7%), Ομόνοια και πλατεία Αμερικής με 7,7%, όπως επίσης και στην πλατεία Βικτωρίας με 7,3%.

Μέχρι σήμερα η εταιρεία έχει αναλύσει πάνω από 10.000 διαμερίσματα κι έχει προχωρήσει σε αρκετές συναλλαγές χωρίς καν να προλάβουν να «ανέβουν» τα εν λόγω ακίνητα στην πλατφόρμα, καθώς υπήρξε άμεση ανταπόκριση από τους επενδυτές. Σύμφωνα με πληροφορίες, η διοίκηση της Protio σχεδιάζει την επέκτασή της και σε άλλες πόλεις της Ελλάδας, ώστε να αναπτυχθεί με ακόμη ταχύτερο ρυθμό.

Η Protio αξιοποιεί την πλατφόρμα της για να φέρει σε επαφή τον πωλητή και τον επενδυτή. Μόλις ολοκληρωθεί η συναλλαγή, η εταιρεία αναλαμβάνει την ενεργειακή αναβάθμιση του ακινήτου, σε συνεννόηση με τον νέο ιδιοκτήτη, ενώ αναλαμβάνει και την ενοικίασή του. Ο πωλητής καταβάλλει στην εταιρεία ένα εφάπαξ τίμημα 1.500 ευρώ για την αποκλειστική διάθεση του ακινήτου του (εφόσον ολοκληρωθεί η πώλησή του), ενώ ο επενδυτής καταβάλλει ένα ελάχιστο ποσό 5.000 ευρώ ή το 8,7% της τιμής αγοράς του εκάστοτε ακινήτου, όταν αυτή ξεπερνά τις 58.000 ευρώ. Η εξασφάλιση των ακινήτων, των ενοικιαστών αλλά και των επενδυτών γίνεται και μέσω των 316 μεσιτικών γραφείων με τα οποία συνεργάζεται η εταιρεία.

ΑΡΘΡΟ / *Του* **ΑΝΔΡΕΑ Α. ΑΝΔΡΕΟΥ**

Κτιριακές Εγκαταστάσεις Προσφυγικών Οικισμών

Έχουμε ενώπιόν μας ένα εξαιρετικά ευαίσθητο θέμα και η τρέχουσα δημόσια συζήτηση σίγουρα προκαλεί ενδιαφέρον αλλά και εκπλήξεις.

Η κυριότερη των εκπλήξεων προκαλείται από το γεγονός πως ο πανικός για την στατική επάρκεια των κτιριακών εγκαταστάσεων στους (Κυβερνητικούς) Προσφυγικούς Οικισμούς έχει τέτοια ένταση λες και το πρόβλημα δημιουργήθηκε τώρα χωρίς να έπρεπε να συντρέχει κανένας βαθμός ανησυχίας –τολμώ να πω– από την εποχή ανέγερσής τους.

Αντιλαμβανόμαστε πως μετά την εισβολή και τον εκτοπισμό των χιλιάδων προσφύγων από τα σπίτια τους, έπρεπε να βρεθεί μαζικός και γρήγορος τρόπος στέγασής τους –εφόσον το τότε κτιριακό στοκ στις ελεύθερες περιοχές ήταν ανεπαρκές σε αριθμό για να τους στεγάσει, και ένας σεβαστός αριθμός ατόμων διέμενε προσωρινά σε τσαντίρια ή ξύλινες προκατασκευασμένες καλύβες.

Όλα σημειώθηκαν πολύ γρήγορα: εξεύρεση κατάλληλων κρατικών τεμαχίων, σχεδιασμός, ανάθεση, κατασκευή, παραλαβή και εκχώρηση δικαιωμάτων κατοχής σε ενοίκους. Δεν είναι της παρούσης να εξεταστεί αν τότε έγινε γλέντι εκατομμυρίων με τις δωρεές αποκατάστασης της αξιοπρεπούς διαβίωσης των προσφύγων. Αντίθετα τους δίνουμε το «benefit of the doubt».

Έτσι, περί τα τέλη της δεκαετίας του 1970 με μέσα της δεκαετίας του 1980 κατασκευάστηκε το μεγαλύτερο ποσοστό των κυβερνητικών οικισμών για στέγαση των προσφύγων. Παράλληλα έτρεξαν ή/και ακολούθησαν πολυάριθμα άλλα σχέδια, όπως αυτών της αυτοστέγασης, της προσφυγικής μέριμνας κλπ. Άλλωστε, αφού ο αγώνας ορίστηκε ως «μακροχρόνιος», έπρεπε και οι πολιτικές να είναι ανάλογες…

Οι κυβερνητικοί οικισμοί είναι στατικά και κατασκευαστικά ανεπαρκείς και επικίνδυνοι, και πρέπει να μπει μια σειρά προτεραιότητας για πλήρη κατεδάφιση και ανοικοδόμησή τους.

Σαν να μην έφτανε το πρώτο βεβιασμένο μετέωρο βήμα με την ανέγερσή τους, ακολούθησε το άλλο: το μεγαλύτερο κύμα τιτλοποίησης αυτών των μονάδων εντός ελάχιστου χρονικού διαστήματος, και πάλι, όπως εν πολλοίς και την πρώτη φορά, με το γλάσο του ελάχιστου μέτρου αποκατάστασης των προσφύγων, που κάλυπτε το κέικ του πολιτικού κέρδους.

Κι έρχομαι τώρα στη σημερινή ουσία.

Υπό κανονικές συνθήκες, ένα κανονικό κτίριο σχεδιάζεται (στατικά) με ένα ορίζοντα ζωής τα 50 χρόνια. Αυτό δεν σημαίνει ότι δεν θα στέκει πέραν αυτού του ορίζοντα, αλλά οι παραδοχές κατά τον σχεδιασμό του είναι τέτοιες όπου η ωφέλιμη του ζωή θεωρείται να είναι κάπου εκεί. Η προσέγγιση που ακολουθήθηκε τότε με τους κυβερνητικούς οικισμούς όπου οι απαιτήσεις ήταν οι γρήγορες, φθηνές και επαναλαμβανόμενες μονάδες –ας πούμε με μικρές πλάκες από μπετόν που εδράζονται πάνω σε φέρουσα τοιχοποιία με τσιμεντομπλόκ και τα πλέον ευτελή υλικά τελειώματος– δεν ήταν λογικό να σχεδιάζονταν με ορίζοντα τα 50 χρόνια, αλλά ενδεχομένως τα 20-30 χρόνια. Αν συνυπολογιστεί και η αφαίρεση του… «benefit of the doubt» που προανέφερα, τότε ο ωφέλιμος ορίζοντάς τους λογικά μειώνεται.

Οσο καλοπροαίρετες και να είναι οι προτάσεις που ακούστηκαν ή εξαγγέλθηκαν, αποτελούν ξεκάθαρα σενάριο του «throwing good money after bad money».

Κάνω μία παύση για να αναφέρω το εξής δεδομένο το οποίο προκαλώ τον οποιονδήποτε να το ψάξει. Σήμερα, μια οικογένεια μεσαίας οικονομικής στάθμης έχει ψηλότερο βιοτικό επίπεδο και ζει σε καλύτερες συνθήκες από τον πιο πλούσιο της περιοχής που ζούσε πριν 100 χρόνια. Αυτή η αλματώδης εξέλιξη στο βιοτικό επίπεδο μέσα στα χρόνια προστάζει πως σήμερα είναι απαράδεκτο να υπάρχει μια κατηγορία συμπολιτών μας, και δη προσφύγων, η οποία ζει σε οικιστικές μονάδες που έχτισε το κράτος και είναι άκρως επικίνδυνες για διαβίωση. Αποτελεί κατ' ελάχιστον, κατάντια.

Λύση στο πρόβλημα δεν δίνεται με «μυλλοσφοντζίσματα». Όσο καλοπροαίρετες και να είναι οι προτάσεις που ακούστηκαν ή εξαγγέλθηκαν, αποτελούν ξεκάθαρα σενάριο του «throwing good money after bad money». Αν εφαρμοστούν, θα δούμε σενάρια επί εδάφους όπου ένας μελετητής θα κρίνει την κατεδάφιση σαν την καλύτερη λύση, τον δίπλα μελετητή να κρίνει την εκτεταμένη στατική θωράκιση σαν την καλύτερη, τον παραδίπλα την ανακαίνιση σαν την καλύτερη και η κατάσταση θα είναι μύλος: ο αχταρμάς στην καλύτερη του έκδοση – ενδεχομένως και στην πλέον επικίνδυνή του.

Πρέπει να είμαστε κάθετοι. Να δεχτούμε πως οι κυβερνητικοί οικισμοί είναι στατικά και κατασκευαστικά ανεπαρκείς και επικίνδυνοι και να μπει μια σειρά προτεραιότητας για πλήρη κατεδάφιση και ανοικοδόμησή τους σε φάσεις με ορίζοντα ολοκλήρωσής τους εντός ενός τακτού χρονικού διαστήματος. Οι νέες μονάδες να ανταποκρίνονται πλήρως στα σύγχρονα δεδομένα και απαιτήσεις, περιλαμβανομένης της άριστης ενεργειακής τους απόδοσης.

Κι επειδή μου αρέσει να βρίσκω δέκα λύσεις σε κάθε πρόβλημα, παρά δέκα προβλήματα σε κάθε λύση, ο τρόπος για επίλυση των νομικών ζητημάτων που προκύπτουν με την ιδιοκτησία, είναι η απαλλοτρίωση επειδή έτσι εξυπηρετείται το δημόσιο συμφέρον. Αντί ο κάθε ιδιοκτήτης να λαμβάνει ένα εφάπαξ ποσό για να «επιδιορθώσει» από μόνος του ό,τι του κόψει, το κράτος να αποζημιώνει τον ιδιοκτήτη με ένα ποσό (το οποίο αν θέλετε το συζητάμε) για να του επιστρέψει τον τίτλο αναλαμβάνοντας την ίδια ώρα την υποχρέωση να του παραδώσει καινούργια μονάδα με τίτλο σε μια γειτονική τοποθεσία εντός του ιδίου οικισμού ή αλλού. Παράλληλα να αποζημιώσει τον ιδιοκτήτη με το ενοίκιο που θα απαιτηθεί για όσο διάστημα δεν έχει δική του στέγη.

Οι διαδικασίες θα πρέπει αφενός να τρέξουν (κατ' εξαίρεση) με ταχύτητες εξπρές, λαμβάνοντας αφετέρου όλα τα μέτρα που θα διασφαλίσουν την ποιότητα και τη σωστή επίβλεψη και εκτέλεση της εργασίας.

Το κράτος σαν εγγυητής και εμπιστευματοδόχος αυτού του μεγαλεπήβολου έργου που θα γίνει για το καλώς νοούμενο συμφέρον και ασφάλεια μιας καταπονημένης μερίδας των πολιτών της, αλλά και της δημόσιας υγείας, πιστεύω πως θα μπορούσε να διεκδικήσει και ευρωπαϊκά κονδύλια, αν θέσει τη σωστή επιχειρηματολογία.

Είναι το ελάχιστο που ένα κράτος μπορεί να κάνει για μια κατηγορία πολιτών του που θα καλεστεί για άλλη μια φορά να ξεσπιτωθεί, απλά και μόνο επειδή υπήρξε ελλιπές.

Ο κ. Ανδρέας Α. Ανδρέου, MRICS, είναι CEO της APS Andreou Property Strategy - Chartered Surveyors.

Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ
ΤΈΧΝΕΣ & γράμματα
ΚΥΡΙΑΚΗ 26 ΜΑΡΤΙΟΥ 2023

Η μεσόφωνος Κική Μορφονιού, στη βασιλική σουίτα της «Μεγάλης Βρεταννίας», μιλάει για τη συνάντησή της με την Κάλλας στο ίδιο ξενοδοχείο 63 χρόνια πριν.

Η Κάλλας και η Ελλάδα

Η «Κ» βρέθηκε στα γυρίσματα του ντοκιμαντέρ της Λυρικής Σκηνής, που ρίχνει φως σε μια άγνωστη περίοδο της ντίβας

Της **ΜΑΡΩΣ ΒΑΣΙΛΕΙΑΔΟΥ**

Η Κική Μορφονιού κάθεται σε μια ξύλινη πολυθρόνα στο σαλόνι της βασιλικής σουίτας του ξενοδοχείου «Μεγάλη Βρεταννία». Γύρω της το συνεργείο κινηματογράφησης ετοιμάζεται για τη συνέντευξη. Όταν αρχίσει η αφήγησή της, θα μεταφερθούμε σε ένα ανάλογο δωμάτιο εξήντα τρία χρόνια πριν. Τότε που η 24χρονη μεσόφωνος Κική Μορφονιού –ντροπαλή και ταραγμένη– συνάντησε τη Μαρία Κάλλας για μια ακρόαση που ίσως της έδινε έναν βασικό ρόλο στην ιστορική «Νόρμα» του Μπελίνι στο θέατρο της Επιδαύρου. Η μία από τις δύο γυναίκες, η νεότερη, βρισκόταν στην αρχή της καριέρας της, με ένα πρόσφατο συμβόλαιο μονωδού στη Λυρική Σκηνή. Η άλλη, στα 37 της χρόνια, ζούσε το απόγειο της δόξας της, μια διεθνής ντίβα της όπερας που συχνά ήταν στο επίκεντρο της δημοσιότητας για την τέχνη της αλλά και για τη σχέση της με τον Αριστοτέλη Ωνάση.

Ο Βασίλης Λούρας, που συνσκηνοθετεί με τον Μιχάλη Ασθενίδη το ντοκιμαντέρ της Εθνικής Λυρικής Σκηνής (ΕΛΣ) για τη Μαρία Κάλλας –σε δική του έρευνα και σενάριο–, τακτοποιεί τα χαρτιά με τις ερωτήσεις για τη συνέντευξη. Κλείνουμε τα κινητά μας τηλέφωνα. Φώτα, κάμερα, «πάμε».

«Ηταν 1960 όταν κάναμε τις πρόβες για τη "Νόρμα", έως να έρθουν οι ξένοι καλλιτέχνες. Ξαφνικά αρρώστησε η μεσόφωνος που επρόκειτο να ερμηνεύσει την Ανταλτζίζα (σ.σ. η Αντριάνα Λαζαρίνι) και με καλεί μια μέρα ο αείμνηστος Μπαστιάς και μου λέει:

«Πήγα να της φιλήσω τα χέρια. Μου τράβηξε τα χέρια, με χάιδεψε και μου λέει: "Δεν σου κάνω κανένα χατίρι, απλώς σου λέω ότι θα τραγουδήσουμε μαζί"», αφηγείται η Κική Μορφονιού.

"Κική, ξέρεις τον ρόλο;". "Πώς δεν τον ξέρω", του λέω. "Σε δυο μέρες φεύγεις για Ρώμη". "Να κάνω τι στη Ρώμη;". "Επειδή αρρώστησε η μεσόφωνος σκεφτήκαμε με τον μαέστρο Καραλίβανο να πας στη Ρώμη να σε ακούσει ο μαέστρος και, αν χρειαστεί, να σε ακούσει και η Μαρία". Λέω μέσα μου "ποια Μαρία;". Δεν πήγε το μυαλό μου εκεί. Επρεπε όμως να πάω, αφού αυτό έκρινε το θέατρο».

Με τη συνοδεία του πατέρα της έφθασε στη Ρώμη και στο σπίτι του διευθυντή ορχήστρας Τούλιο Σεραφίν. Τραγούδησε την πρώτη σελίδα της παρτιτούρας του ρόλου της κι εκείνος συμφώνησε. «Αλλά δεν ξέρω τι θα πει η Μαρία», είπε.

Η συνάντηση με την Κάλλας, που τότε βρισκόταν στο Μιλάνο, ορίστηκε λίγο αργότερα στην Αθήνα. «Φθάνει η Μαρία εδώ και πάω στη "Μεγάλη Βρεταννία" για να με ακούσει. Ανέβηκα τότε με το ασανσέρ. Χτυπάω την πόρτα του δωματίου. Μου ανοίγει η ίδια η Κάλλας. Βλέπω το πιάνο δεξιά. Λέω "Ωχ!". Με βλέπει ότι είχα αγωνία. Και μόνο που ήταν

Η Μαρία Κάλλας και η Κική Μορφονιού στη «Νόρμα» της ΕΛΣ στην Επίδαυρο, το 1960.

δίπλα μου αισθάνθηκα δέος. Δεν περίμενα ποτέ μια τέτοια στιγμή. Λέω: "Βάλε τα δυνατά σου". Αρχίζω να τραγουδάω, έρχεται δίπλα μου και μου λέει: "Πολύ ωραίο αυτό, πάμε και το ντουέτο τώρα".

»Αρχίζουμε να τραγουδάμε το πρώτο ντουέτο. "Δεν χρειάζεται άλλο", μου λέει. "Μπράβο σου. Εχεις πολύ ωραία φωνή, ταιριάζει και με τη δική μου". Αυθόρμητα εγώ, καθώς δεν το περίμενα ότι αμέσως θα δώσει την έγκρισή της, της λέω: "Σας ευχαριστώ πάρα πολύ", και πήγα να της φιλήσω τα χέρια. Μου τράβηξε τα χέρια, με χάιδεψε και μου λέει: "Δεν σου κάνω κανένα χατίρι, απλώς σου λέω ότι θα τραγουδήσουμε μαζί"».

Σύντομα άρχισαν οι πρόβες για αυτή την παραγωγή, που είχε γίνει διεθνές καλλιτεχνικό γεγονός ήδη από την προαναγγελία της, όπως σωστά προέβλεψε ο Κωστής Μπαστιάς. Ο δε ελληνικός Τύπος κατέγραφε μήνες πριν από την πρεμιέρα ό,τι αφορούσε την πολυαναμενόμενη «Νόρμα». Η divina, όπως την αποκαλούσαν οι εφημερίδες, έφθασε στο αεροδρόμιο του Ελληνικού στις 9 Αυγούστου 1960. Στη συνάντησή της με τους δημοσιογράφους, ο Μπαστιάς δήλωσε πως δεν θα γίνονταν δεκτές ερωτήσεις για την ιδιωτική ζωή της. «Οπως και να το πάρετε, είμαι ευτυχισμένη», δήλωσε εκείνη σιβυλλικά, αλλά με γέλιο. Το διαζύγιό της με τον Μενεγκίνι είχε ανακοινωθεί, όμως συνέχιζε να περιφρουρεί την προσωπική της ζωή. Στη συγκεκριμένη συνέντευξη Τύπου ανακοινώθηκε για πρώτη φορά η θέσπιση των Υποτροφιών «Μαρία Κάλλας», καθώς συμφώνησε να προσφερθεί στην ΕΛΣ με σκοπό την υποστήριξη νέων Ελλήνων καλλιτεχνών του λυρικού τραγουδιού η συνήθης αμοιβή της – 5.000 δολάρια για κάθε εμφάνιση.

Με την Κάλλας, το αρχαίο θέατρο «άνοιγε» για πρώτη φορά στην όπερα και η ίδια εμφανιζόταν και πάλι στην Ελλάδα τρία χρόνια μετά τη λυπηρή εμπειρία του Ηρωδείου με το Φεστιβάλ Αθηνών, για την οποία δέχθηκε μια ντροπιαστική επίθεση από το κατεστημένο της εποχής. Ετσι η προετοιμασία ξεκίνησε στην Επί-

«Την παίρνει ο Ωνάσης στη Βενετία σε ένα χορό. Την άλλη μέρα γυρίζει κρυωμένη. Στην πρόβα της "βάζει πόστα" ο μαέστρος Σεραφίν. Κατέβασε το κεφάλι και είπε: "Ζητώ σε όλους συγγνώμη"».

δαυρο ταχύτατα και ήταν εντατική. Οπως έγραφε στο βιβλίο του «Μακρινές φιλίες» ο Αλέξης Μινωτής, που έκανε τη σκηνοθεσία της «Νόρμα», οι βραδινές πρόβες δεν ήταν αρκετές για την Κάλλας, η οποία πήγαινε στο αρχαίο θέατρο από τις 10 το πρωί. «Φορούσαμε ψάθες στο κεφάλι για τον ήλιο και μέναμε στο θέατρο ώρες ολάκαιρες πολλές φορές, όπου η Κάλλας δοκίμαζε τη φωνή της και το βήμα της πάνω στο επικλινές σκηνικό του Τσαρούχη».

Σε ένα παλιό κείμενό της στην εφημερίδα «Τα Νέα», η Κική Μορφονιού θυμήθηκε από εκείνη την εποχή: «Ζούσε τον έρωτά της με τον Ωνάση. Κάθε απόγευμα την έφερνε στο θέατρο. Στην πρόβα με την ορχήστρα έρχονταν χεράκι χεράκι, παρακολουθούσε όλη την πρόβα και μετά την έπαιρνε κι έφευγαν. Την έβλεπες πως ήταν ευτυχισμένη». Τώρα, μπροστά στην κάμερα του κινηματογραφικού συνεργείου προσθέτει στις αναμνήσεις της: «Και την παίρνει ο Ωνάσης και πάνε στη Βενετία σε ένα χορό. Την άλλη μέρα γυρίζει κρυωμένη. Οπότε στην πρόβα της "βάζει πόστα" ο μαέστρος Σεραφίν. Εκείνο που θυμάμαι είναι ότι κατέβασε το κεφάλι της σαν μαθήτρια και είπε: "Ζητώ σε όλους συγγνώμη". Θέλω να πω ότι άρχισε ο φόβος μου να διαλύεται, γιατί δεν ήταν η σκληρή Κάλλας όπως την περιέγραφαν στις εφημερίδες».

Το βράδυ της μεγάλης πρεμιέρας, την Κυριακή 21 Αυγούστου, με το θέατρο γεμάτο από νωρίς, μια καταρρακτώδης βροχή ματαίωσε την παράσταση. «"C' est une tragédie", έλεγε η Κατίνα Παξινού», θυμάται ο Γιώργος Παπαστεφάνου από εκείνη τη βραδιά. Το κοινό επέστρεψε στο αρχαίο θέατρο την Τετάρτη 24 Αυγούστου και οι κερκίδες γέμισαν ασφυκτικά από 14.000 θεατές που αποθέωσαν την ντίβα. «Σπάνια είσοδος ηθοποιού στη σκηνή καθηλώνει τον θεατή όσο η εμφάνιση και μόνη της Κάλλας. Το βασιλικό παράστημά της, το κυρίαρχο περπάτημά της, η μνημειακή στάση της, η αετίσια ματιά της, η πεντακάθαρη κατατομή της, υποτάζουν το κάθε τι γύρω της, και οι χιλιάδες των θεατών γίνονται –λες– δύο μόνο μάτια, μια ανάσα, που κρέμονται απ' την παραμικρή κίνησή της», έγραψε ο Μάριος Πλωρίτης στην εφημερίδα «Ελευθερία» στις 26 Αυγούστου 1960. Η Κάλλας σε επιστολή της πριν αναχωρήσει από την Ελλάδα έγραψε: «Η καρδιά μου είναι πλήρης αγάπης και υπερηφάνειας διά το έθνος από το οποίο προέρχομαι» (εφμ. «Ελευθερία», 30.8.1960).

• **Η συνέχεια στη σελίδα 3**

Ατζέντα

ΕΠΙΛΟΓΕΣ

26.3.23-1.4.23

Επιμέλεια: **ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ ΚΟΥΡΟΥΠΑΚΗΣ**
kouroupakisa@kathimerini.com.cy

ΣΥΜΠΟΣΙΟ

Ψυχανάλυση και Σινεμά

Η Κυπριακή Εταιρία Ψυχαναλυτικής Ψυχοθεραπείας, το Lab for Animation Research του Τμήματος Καλών Τεχνών του Τεχνολογικού Πανεπιστημίου Κύπρου (ΤΕΠΑΚ) και το Θέατρο Ριάλτο διοργανώνουν Συμπόσιο στην Ψυχανάλυση και το Σινεμά. Το Συμπόσιο φιλοδοξεί να μεταφέρει την ιδέα ενός διαφορετικού τρόπου θέασης ταινιών. Κατά το τριήμερο 24-26 Μαρτίου 2022 στο κινηματοθέατρο Ριάλτο θα προβληθούν 4 ταινίες μεγάλου μήκους και 4 μικρού, τις οποίες θα αναλύσουν ψυχαναλύτριες/τες και θεωρητικοί του κινηματογράφου. Θα ακολουθήσει συζήτηση με το κοινό. Θέατρο Ριάλτο, Ανδρέα Δρουσιώτη, πλατεία Ηρώων, Λεμεσός. Εισιτήρια www.rialto.com.cy, ταμείο. **Πληροφορίες τηλέφωνο 77777745.**

ΕΙΚΑΣΤΙΚΑ

Αναδρομική έκθεση Ανδρέα Λαδόμματου

Την Παρασκευή 24 Μαρτίου εγκαινιάζεται η αναδρομική έκθεση του ζωγράφου Ανδρέα Λαδόμματου, που εντάσσεται στον κύκλο δράσεων που το Κέντρο Τεχνών Λεμεσού-Αποθήκες Παπαδάκη εγκαθίδρυσε με στόχο την παρουσίαση και καταγραφή του έργου καλλιτεχνών που καθόρισαν την εξέλιξη της κυπριακής τέχνης. Ο Ανδρέας Λαδόμματος γεννήθηκε στη Λευκωσία το 1940 και υπήρξε μαθητής του Τηλέμαχου Κάνθου. Σπούδασε στην Αγγλία στο Camberwell School of Art. Με πληθώρα συμμετοχών σε εκθέσεις τόσο στην Κύπρο όσο και στο εξωτερικό θεωρείται δικαίως ένας από τους σημαντικότερους ζωγράφους του νησιού μας. Διάρκεια έκθεσης έως 29 Απριλίου. Δημοτικό Κέντρο Τεχνών Λεμεσού-Αποθήκες Παπαδάκη, Στάθη Παπαδάκη, Λεμεσός. Ώρες επισκέψεων Τρίτη-Παρασκευή 10:00-18:00, Σάββατο 10:00-14:00. **Πληροφορίες τηλέφωνο 25367700.**

ΜΟΥΣΙΚΗ

Ρεσιτάλ για βιολί και πιάνο

Το Ίδρυμα Τεχνών Φάρος παρουσιάζει ένα ρεσιτάλ για βιολί και πιάνο με τον βιολονίστα Guido Sant'Anna, ο οποίος θα ενώσει τις δυνάμεις του για πρώτη φορά με τον εκπληκτικό νεαρό πιανίστα Damir Durmanovic, έπειτα από την ευγενική στήριξη του Keyboard Charitable Trust. Οι δύο μουσικοί θα ερμηνεύσουν ένα εντυπωσιακό και άκρως δεξιοτεχνικό πρόγραμμα με έργα των Μπετόβεν, Παγκανίνι, Ραβέλ, Υζάυ και Κλαούντιο Σαντόρο. Ο Guido Sant'Anna το 2018, έγινε ο πρώτος Βραζιλιάνος που συμμετείχε στον Διεθνή Διαγωνισμό Βιολιού Γεχούντι Μενουχίν, όπου κέρδισε το Βραβείο του Κοινού και το Βραβείο Μουσικής Δωματίου. Σε ηλικία μόλις 17 ετών, ο κέρδισε το Πρώτο Βραβείο στον Διεθνή Διαγωνισμό Βιολιού Φριτς Κράισλερ στη Βιέννη. The Shoe Factory, Ερμού 304, Λευκωσία. **Παρασκευή 31 Μαρτίου, ώρα 8:30 μ.μ.**

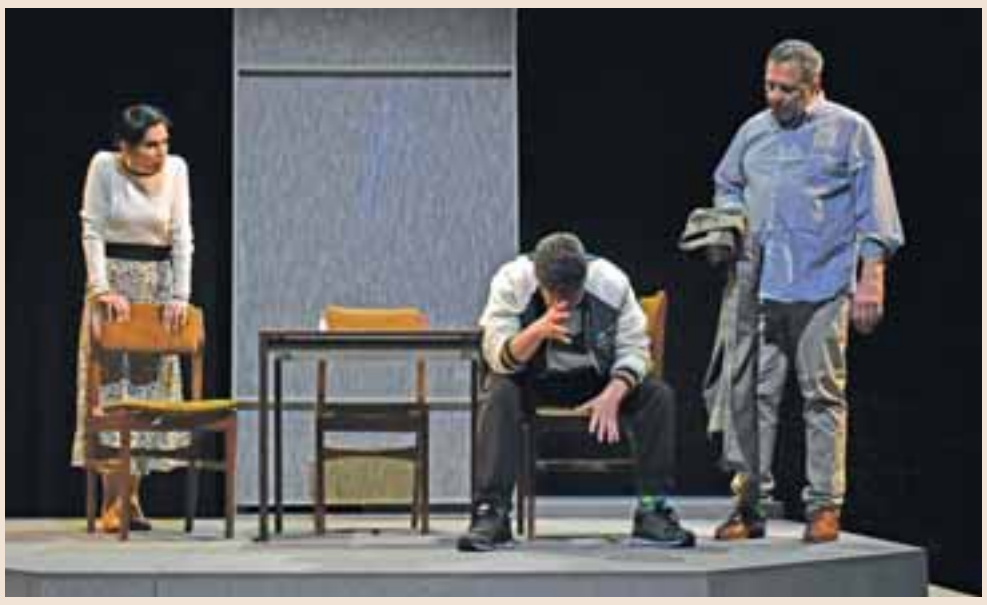

ΘΕΑΤΡΟ

«Συγγνώμη» από την ΕΘΑΛ

Η ΕΘΑΛ παρουσιάζει το έργο της βραβευμένης Καταλανής συγγραφέως Μάρτα Μπουτσάκα, «Συγγνώμη» σε σκηνοθεσία Άδωνι Φλωρίδη. Το έργο είναι βασισμένο στο πραγματικό γεγονός μιας αποτρόπαιης δολοφονίας που διέπραξε μια «παρέα» εφήβων στη Βαρκελώνη το 2005 και που είχε τότε συγκλονίσει ολόκληρη την ισπανική κοινωνία. Βραβευμένο με το XXXV Βραβείο Θεάτρου Ciutat D'Alcoi και υποψήφιο για το Βραβείο Marqués De Bradom η 2007, το σημαντικότερο Βραβείο για Νέους Δραματουργούς, ένα έργο - ντοκουμέντο για τη βία της εικόνας και τον τρόπο που επιδρά στον ψυχισμό των νέων, για τον τρόπο που διαπερνά τις ισορροπίες της σύγχρονης οικογένειας και κατ' επέκταση ολόκληρης της σύγχρονης δυτικής κοινωνίας. Επί σκηνής: Λουκάς Ζήκος, Μαργαρίτα Ζαχαρίου, Δημήτρης Γιωρκάτζης, Ανδρέας Ιωάννου, Λοΐζος Παπαγεωργίου, Θέλμα Γεωργίου, Άνθη Κάσινου. Πρεμιέρα: 24 Μαρτίου, Θέατρο ΕΘΑΛ, Φραγκλίνου Ρούζβελτ 76, Λεμεσός, ώρα 8:30 μ.μ. Παραστάσεις: Θέατρο ΕΘΑΛ 25, 28 και 31 Μαρτίου και 1 Απριλίου, ώρα 8:30 μ.μ. 26 Μαρτίου και 2 Απριλίου, ώρα 6:30 μ.μ. Θα ακολουθήσουν παραστάσεις και στη Λευκωσία στο Θέατρο Δέντρο (5-8 Απριλίου). **Πληροφορίες τηλέφωνο 25877827.**

ΕΚΘΕΣΗ

Κατερίνα Ατταλίδου: «Στον Ιδιο Τόπο»

Η ζωγράφος Κατερίνα Ατταλίδου παρουσιάζει την περιοδική έκθεση με τίτλο «Στον Ίδιο Τόπο» στο Κυπριακό Μουσείο. Μέσα από μια ενότητα 86 υδατογραφιών, τοποθετημένων με ιδιαίτερη επιμέλεια εντός και εκτός προθηκών στους εκθεσιακούς χώρους του Κυπριακού Μουσείου, πλάι στα αντικείμενα με τα οποία σχετίζονται, η ζωγράφος προσεγγίζει τη μόνιμη συλλογή του Κυπριακού Μουσείου με ιδιαίτερη ευαισθησία, καθοδηγούμενη από τους τόπους εύρεσης των αρχαίων εκθεμάτων. Ο τίτλος της έκθεσης δηλώνει τόσο τη συνύπαρξη των υδατογραφιών της με τα εκθέματα του Κυπριακού Μουσείου, όσο και την παρουσία της κυριολεκτικά «στον ίδιο τόπο» όπου ανασκάφηκαν ή βρέθηκαν τα μοναδικά αυτά ευρήματα. Η έκθεση θα διαρκέσει μέχρι τις 10 Σεπτεμβρίου 2023. Κυπριακό Μουσείο, Μουσείου 1, Λευκωσία. Ώρες επισκέψεων 7:30-16:00. Ελεύθερη είσοδος. **Πληροφορίες 22865854.**

ΠΑΡΑΣΤΑΣΗ

«Το Σώσε» του Μάικλ Φρέιν στο Θέατρο Διόνυσος

Το Θέατρο Διόνυσος παρουσιάζει την κωμωδία «Το Σώσε» του Μάικλ Φρέιν, σε σκηνοθεσία Παναγιώτη Λάρκου. Σε ένα σπίτι χτυπάει μανιωδώς το τηλέφωνο. Οι ιδιοκτήτες λείπουν στο εξωτερικό. Τους κυνηγάει η εφορία. Η οικονόμος προσπαθεί να δει την αγαπημένη της σειρά στην τηλεόραση. Και να φάει ένα πιάτο σαρδέλες. Δεν θα προλάβει... Ένα έργο που αφήνει τους θεατές να δουν από την κλειδαρότρυπα, το χρωματιστό χάος, πίσω από τα σκηνικά και τα λαμπερά φώτα. Συμμετέχουν οι ηθοποιοί: Ηλιάνα Κάκκουρα, Άγγελος Χατζημιχαήλ, Βασιλική Κυπραίου, Χάρης Αττώνης, Λουκία Πρωτοπαπά, Μιχάλης Καζάκας, Θέμιδα Νικολάου, Χρήστος Γιάγκου, Παναγιώτης Λάρκου. Παραστάσεις: Λευκωσία: Τετάρτη, Παρασκευή και Σάββατο, ώρα 8:30 μ.μ., Κυριακή, ώρα 6:30 μ.μ. μέχρι τις 9 Απριλίου 2023. Θέατρο Διόνυσος, Διαγόρου 29, Λευκωσία. **Πληροφορίες τηλέφωνο 22818999 & 99621845, info@theatrodionysos.com.**

ΕΠΙΣΗΜΑΝΣΕΙΣ | Του **ΑΠΟΣΤΟΛΟΥ ΚΟΥΡΟΥΠΑΚΗ**

Για την Κυπριακή Βιβλιοθήκη

Στη συνεδρία της Επιτροπής Παιδείας και Πολιτισμού την περασμένη Πέμπτη, στο πλαίσιο της συζήτησης και παρουσίασης του νέου υφυπουργού Παιδείας, οι παρόντες βουλευτές τοποθετήθηκαν για διάφορα θέματα που αφορούν τον πολιτισμό, εκφράζοντας τους προβληματισμούς τους, ζητώντας να αναληφθεί δράση και τα λοιπά. Ξεχώρισα τις τοποθετήσεις που έγιναν από τον κ. Ανδρέα Αποστόλου της ΕΔΕΚ και τον κ. Ανδρέα Καυκαλιά του ΑΚΕΛ για το θέμα της Κυπριακής Βιβλιοθήκης, η οποία είναι ένα πονεμένο κεφάλαιο για τις πολιτιστικές δομές της χώρας. Πολλές φορές από αυτή εδώ τη στήλη έχουμε θίξει την ανάγκη αναβάθμισής της, ώστε να μπορέσει να επιτελέσει το έργο της.

Η Κυπριακή Βιβλιοθήκη είναι ένας πολύ σημαντικός οργανισμός, ο οποίος, αν εκσυγχρονιστεί, μπορεί να προσφέρει σπουδαίες υπηρεσίες στις κυπρολογικές μελέτες. Διαθέτει σπουδαίο υλικό, μεταξύ αυτού και αρχειακό υλικό. Μέσα από τη μελέτη του υλικού της Κυπριακής Βιβλιοθήκης μπορεί να φωτιστούν ακόμη περισσότερο οι γνώσεις μας για τη λογοτεχνική και εκδοτική ιστορία του τόπου, κάτι που με τις σημερινές συνθήκες δεν μπορεί να γίνει. Επαναλαμβάνω ξανά πως δεν αρκεί η φιλοτιμία των υπαλλήλων, δεν είναι και δεν ήταν ποτέ αυτό το ζήτημα.

Το σημαντικό είναι πως η Κυπριακή Βιβλιοθήκη όπως λειτουργεί σήμερα είναι απλώς ένα αποθετήριο βιβλίων. Η εξωστρέφειά της είναι ανύπαρκτη, οι υποδομές της ανήκουν σε άλλες εποχές και μοιάζει σαν να είναι το αποπαίδι του Πολιτισμού. Ακόμα και αν χτιστεί το καλύτερο και το πιο σύγχρονο κτήριο, αν δεν υπάρξει εκείνο το άτομο που έχει το όραμα να δει την Κυπριακή Βιβλιοθήκη ως έναν εκπαιδευτικό, ερευνητικό και κοινωνικό θεσμό, δεν θα έχουμε καταφέρει τίποτε. Διαφωνώ με αυτό που είπε ο κ. Αποστόλου, ότι θα πρέπει η Κυπριακή Βιβλιοθήκη να είναι κατά κάποιο τρόπο ο επόπτης των άλλων βιβλιοθηκών. Σίγουρα, ο ρόλος της θα πρέπει να αναβαθμισμένος, αλλά θεωρώ πως δεν θα πρέπει να επιφορτιστούν οι ήδη ευάριθμοι υπάλληλοί της με πρόσθετα καθήκοντα. Βέβαια, θα πρέπει, έστω και τώρα, η Κυπριακή Βιβλιοθήκη να προχωρήσει, με κάποιον τρόπο, σε μία απογραφή αρχειακού και βιβλιολογικού υλικού, που υπάρχει στις δημοτικές βιβλιοθήκες ή στις σημαντικές σχολικές βιβλιοθήκες και σε άλλες υπηρεσίες του Δημοσίου. Φυσικά για να γίνει κάτι τέτοιο χρειάζεται στη διοίκησή της να υπάρχουν άτομα με όραμα και με γνώση.

Επίσης, ο κ. Αποστόλου έθεσε κάτι πολύ σημαντικό και ειλικρινά χαίρομαι που το έβαλε στη δημόσια συζήτηση, που είναι ο εκσυγχρονισμός της νομοθεσίας που διέπει τη λειτουργία της. Και αν από κάπου πρέπει να ξεκινήσει ο κ. Χατζηγιάννης, όταν αγγίξει το ζήτημα της Κυπριακής Βιβλιοθήκης, να είναι ο εκσυγχρονισμός της νομοθεσίας. Ο κ. Αποστόλου από την πλευρά του θα είναι καλό να αποστείλει τις προτάσεις του κόμματός του, ώστε να μπει η συζήτηση σε συγκεκριμένα πλαίσια πλέον. Είναι σημαντικό λοιπόν που δύο βουλευτές μίλησαν για την Κυπριακή Βιβλιοθήκη, ο κ. Καυκαλιάς για το κτηριολογικό και ο κ. Αποστόλου για την ανάγκη εκσυγχρονισμού της και για να μην είμαστε μεμψίμοιροι οφείλω να τους αποδώσω τα εύσημα και περιμένω να μην το αφήσουν έτσι.

Κλείνοντας παραθέτω, κατά την προσφιλή μου τακτική, μερικά αποσπάσματα από το κείμενο του Άργου, στην εφημερίδα «Φωνή της Κύπρου», το 1902: «Και άλλοτε εγράψαμεν επί του αντικειμένου τούτου , άλλα φρονώ ότι υπάρχει ενταύθα χάσμα τι, διά την πλήρωσιν του οποίου υπέρτατον καθήκον έχομιν ν' αγωνισθώμεν σοβαρώς. Η ανάγκη ενός τοιούτου ιδρύματος είνε τόσον μεγάλη, ώστε δεν δύναμαι να εννοήσω πώς δεν εφανάτισε κανένα Μαικήναν εντός ή εκτός της Κύπρου διά ν' απαθανατίση το όνομά του διά της ανεγέρσεως τοιούτου εις άκρον εκπολιτιστικού καταστήματος». Βέβαια, πλέον τον ρόλο του Μαικήνα οφείλει να τον αναλάβει η ίδια η Πολιτεία, ή έστω σε συνεργασία. και συνεχίζει ο Άργος: «Είνε αδύνατον διά πάντα επιστήμονα, διά πάντα άνθρωπον των γραμμάτων να έχη όλην την απαιτουμένην συλλογήν των εντύπων και μη προϊόντων της ανθρωπίνης διανοίας από τους αρχαιοτάτους χρόνους». Ακόμα και σήμερα, στην εποχή της πληροφορίας, των βάσεων δεδομένων, ζώντας σε ψηφιακές εποχές, αυτή η ανάγκη δεν έχει εκλείψει, έχει αλλάξει, αλλά υπάρχει. Και τέλος: «Δεν δυνάμεθα ίσως ν' αντιληφθώμεν οπόσον είμεθα οπίσω ως προς το σημείον τούτο. Έχω προ των οφθαλμών μου σημείωσιν όλων των βιβλιοθηκών του κόσμου και όταν αναγινώσκω τα ονόματα των πόλεων και τα των εν αυταις βιβλιοθηκών και τον γιγαντιαίον αριθμόν των βιβλίων και συγγραμμάτων, τα οποία περιέχουσι, φρίττω προ της. μικροσκοπικότητός μας». Πλέον στην Κύπρο δεν πάσχουμε από έλλειψη βιβλιοθηκών, έχουμε και έχουμε αρκετές, και αξιόλογες, αυτό που δεν έχουμε και είμεθα οπίσω ακόμη είναι η έλλειψη οράματος για την Κυπριακή Βιβλιοθήκη.

kouroupakisa@kathimerini.com.cy

ΑΝΑΓΝΩΣΕΙΣ

Της **ΜΑΡΙΑΣ ΚΑΤΣΟΥΝΑΚΗ**

Στο «δόκανο» της τέχνης

«**Ετσι κι αλλιώς** δεν υπάρχει δημιουργία χωρίς καταστροφή», γράφει ο Nemo στους τοίχους του διαλυμένου, πλέον, υπερπολυτελούς λοφτ, στην κορυφή ενός ουρανοξύστη στο Μανχάταν, αφήνοντας στον ζάπλουτο ιδιοκτήτη του... καμένη γη (πλημμυρισμένη εν προκειμένω). Το «Inside» του Βασίλη Κατσούπη με τον Γουίλεμ Νταφόε θέλει, ίσως, τον χρόνο του για να κάνει διαδρομές στο μυαλό του θεατή και να «φύγει» από το πρώτο επίπεδο του –εντυπωσιακά, αλλά όχι επιφανειακά κινηματογραφημένου– θρίλερ.

Ενας λιστής έργων τέχνης εισβάλλει σε ένα διαμέρισμα μεγαλοσυλλέκτη –μόνον οι Εγκον Σίλε που έχει στην κατοχή του αποτιμώνται σε πολλά εκατομμύρια– ενώ εκείνος λείπει στο Καζακστάν... Ομως, ο ευκίνητος, παρά το ώριμο της ηλικίας του, εισβολέας (η γυμνασμένη, ασκητική φιγούρα του Νταφόε «γράφει» ιδανικά στον ρόλο) βρίσκεται, λόγω ανεξήγητου μπλοκαρίσματος των συστημάτων ασφαλείας, εγκλωβισμένος σε ένα χρυσό κλουβί. Χωρίς τροφή –εκτός από κάποια υπολείμματα–, χωρίς νερό, με την ηλεκτρονικά ρυθμιζόμενη θερμοκρασία εκτός ελέγχου να κινείται από τους 40 βαθμούς Κελσίου στο κρύο. Κανείς δεν μπορεί να τον δει ή να τον ακούσει. Χωρίς διέξοδο, περιβαλλόμενος από έργα τέχνης του 20ου και του 21ου αιώνα, πρέπει να επιβιώσει, φροντίζοντας όχι μόνο τη σάρκα αλλά και το πνεύμα του· κυρίως να μην τρελαθεί. Μπορεί η τέχνη να τον σώσει; Ή, μήπως μπορεί, ασυναίσθητα, να μετατρέψει τον παραλογισμό σε τέχνη; Για την ακρίβεια, να προσφέρει στον θεατή την πρώτη ύλη για να δημιουργήσει τη δική του εικαστική εγκατάσταση; Παράδειγμα: η κατασκευή που υψώνει, από ετερόκλητα αντικείμενα –διαλύοντας έπιπλα– για να προσεγγίσει ένα γυάλινο άνοιγμα φωτισμού στην οροφή, θυμίζει installation. Ενώ για τον «φυλακισμένο» Nemo είναι ο μοναδικός τρόπος διαφυγής –να επιχειρήσει να ξεβιδώσει το τζάμι ώστε να απελευθερωθεί–, ο θεατής μπορεί και να παρακολουθεί conceptual art εν τη γενέσει της. Οτιδήποτε σχεδόν συμβαίνει μέσα σε αυτό το χάι τεκ ιδιόκτητο μουσείο-σπίτι εισπράττεται και ως «εννοιολογική τέχνη». Το βλέμμα του θεατή εθισμένο και ασκημένο, διαστρεβλωμένο, υποκριτικό ή απλώς απορημένο, βλέπει τον Nemo σαν δημιουργό και δημιούργημα. Τον βλέπει να κινείται στο όριο και εκτός ορίου. Κοιτάζουμε τον Nemo ως έκθεμα. «Μα είναι τώρα αυτό τέχνη;», μπορεί να αναρωτηθεί κανείς και αυτομάτως θα έχει ενταχθεί σε μια συζήτηση που κρατάει δεκαετίες.

Διάσημα έργα του Μαουρίτσιο Κατελάν, του Φραντσέσκο Κλεμέντε, του Αντριαν Πάτσι (μια σκάλα αεροπλάνου, με στοιβαγμένους ανθρώπους, που δεν οδηγεί πουθενά), βίντεο που παίζουν αδιάκοπα, μια πρωτότυπη ζωγραφική σύνθεση του Ελληνα εικαστικού Στέφανου Ρόκου είναι ανάμεσα σε γλυπτά, πίνακες και αντικείμενα, το καθένα και μια διάσημη υπογραφή, που περιβάλλουν τον εισβολέα-λιστή. Κι ενώ στα βιβλία συμπεριφέρεται αδιάφορα –αν όχι απαξιωτικά–, υπάρχει ένα που κερδίζει την προσοχή του: μια εικονογραφημένη έκδοση των «Γάμων του ουρανού και της κόλασης» του Ουίλιαμ Μπλέικ. Ο γεννημένος στα μέσα του 18ου αιώνα οραματιστής, αντισυμβατικός ποιητής, τι θέση έχει μέσα σε αυτό το κατεστραμμένο και παράφρον σύμπαν στο οποίο οδηγείται ο ήρωας της ταινίας εξαιτίας μιας ηλεκτρονικής εμπλοκής; Αντιγράφουμε από την ελληνική έκδοση του βιβλίου, από την ενότητα «Αξιομνημόνευτες φαντασιώσεις» (μτφρ. Χάρης Βλαβιανός): «Ηρθε ένας Αγγελος και μου είπε: "Ω αξιοθρήνητε ανόητε νεαρέ! Ω φρικτή! Ω φοβερή κατάσταση! συλλογίσου το φλεγόμενο μπουντρούμι που ετοιμάζεις για τον εαυτό σου εις τον αιώνα, και όπου με τέτοια βιάση πλησιάζεις"».

Ο Nemo ύστερα από μέρες τραγικής απομόνωσης και κακουχίας, ντελίριου και απόγνωσης, φλερτάροντας με τον θάνατο, παραληρεί και ταυτόχρονα δημιουργεί. Σκιτσάρει σε ένα μπλοκάκι, επινοεί μονολόγους, σχεδιάζει (σπείρες) και αφήνει μηνύματα στον τοίχο. Καταστροφή και δημιουργία (;) σε παράλληλη τροχιά. «Η αλεπού», γράφει ο Μπλέικ, «καταριέται το δόκανο, όχι τον εαυτό της». Ο ήρωας μέσα από το «δόκανο» της τέχνης μαθαίνει τον εαυτό του.

«Το θαύμα της Μήδειας στην Επίδαυρο»

• Συνέχεια από την πρώτη σελίδα

Τον επόμενο Αύγουστο η Μαρία Κάλλας επέστρεψε στο Αρχαίο Θέατρο της Επιδαύρου για τελευταία φορά, πάλι με πρόσκληση της ΕΛΣ. Στη «Μήδεια» τη σκηνοθεσία ανέλαβε ξανά ο Αλέξης Μινωτής, σκηνογράφος κι ενδυματολόγος ο Γιάννης Τσαρούχης, ενώ τη μουσική διεύθυνση είχε ο μαέστρος Νικόλα Ρεσίνιο. Τον ρόλο της Νέριδος ερμήνευσε η Κική Μορφονιού. Η πρεμιέρα ορίστηκε για την Κυριακή 6 Αυγούστου 1961.

Η θαλαμηγός «Χριστίνα» του Ωνάση κατέπλευσε στο λιμανάκι της Αρχαίας Επιδαύρου δύο ημέρες πριν από την εμφάνιση της Κάλλας, αλλά ο ίδιος έφυγε αμέσως. Δεν επρόκειτο να παρακολουθήσει καμία από τις δύο προγραμματισμένες παραστάσεις στις 6 και 13 του μηνός, ωστόσο τα δημοσιεύματα των εφημερίδων υπογράμμιζαν ότι εθεάθησαν να περπατούν αγκαζέ στο Αργοστόλι, όπου για λίγο προσάραξε η θαλαμηγός πριν βάλει πλώρη για την Επίδαυρο. «Πυρετός στην Επίδαυρον όπου η Κάλλας προβάρει την Μήδεια», ήταν ο πηχυαίος τίτλος της εφημερίδας «Ελευθερία» στις 5 Αυγούστου. «Φέτος δεν θα βρέξη στην Επίδαυρον όταν θα τραγουδήση αύριο και την επόμενη Κυριακή η μεγάλη αοιδός και ούτε πρόκειται η Κάλλας να αρρωστήση. Φέτος θα πάνε όλα καλά και οι παραστάσεις της όπερας του Κερουμπίνι θα αποτελέσουν, ασφαλώς, μια σπάνια καλλιτεχνική απόλαυση για τους θεατές και ένα μεγάλο καλλιτεχνικό επίτευγμα για τους δημιουργούς των παραστάσεων. [...]» έγραφε το ρεπορτάζ.

Φθάνοντας στην Επίδαυρο η Κάλλας ξεκουράστηκε λίγες ώρες και νωρίς το απόγευμα ετοιμάστηκε για τη δοκιμή των κοστουμιών. Ζήτησε από τον Τσαρούχη να γίνει πιο άνετο το φόρεμά της κι εκείνος με ένα μολύβι στο χέρι κρατούσε λεπτομερείς σημειώσεις. «Γενικά η ενδυματολογική εργασία του Γιάννη Τσαρούχη στέκεται υπεράνω κριτικής. Η αρμονία χρωμάτων και σχημάτων κατακτά εξ εφόδου μάτι και καρδιά», έγραψε η «Καθημερινή» στην κριτική της. Η γενική πρόβα ξεκίνησε στις 8 το απόγευμα και η πρωταγωνίστρια κατέφθασε φορώντας ένα μπλε σκούρο εμπριμέ φόρεμα, όπως αναφέρεται στο ρεπορτάζ της εποχής. «Βρισκόταν σε ανώτερη φόρμα από πέρυσι», σχολίασαν οι παρευρισκόμενοι.

«Αυτό που ήθελα περισσότερο να βγει είναι η αλήθεια της ζωής και να βγει αυτή η ζωντάνια που έχει και η θέληση για ζωή».

Η Μαρία Κάλλας και ο Τζον Βίκερς στη «Μήδεια» της ΕΛΣ στην Επίδαυρο το 1961.

Στην πρεμιέρα ήταν παρών όλος ο πολιτικός, διπλωματικός και καλλιτεχνικός κόσμος της Αθήνας. Στην πρώτη σειρά κάθονταν ο Κωνσταντίνος Καραμανλής και η σύζυγός του Αμαλία δίπλα στον Κωστή Μπαστιά, κι ανάμεσα στους επώνυμους θεατές βρίσκονταν ο Γεώργιος Παπανδρέου και η Κατίνα Παξινού. Δεκαπέντε χιλιάδες ήταν οι θεατές εκείνη τη βραδιά κι όλοι μιλούσαν για «το θαύμα της Μήδειας στην Επίδαυρο». Με μεγάλη επιτυχία δόθηκε επίσης η δεύτερη και τελευταία παράσταση στις 13 Αυγούστου. Το θέατρο ήταν υπερπλήρες. Οι δημοσιογράφοι υπολόγισαν 17.500 θεατές, ενώ περίπου 2.000 ήταν εκείνοι που έφθασαν στο αρχαίο θέατρο αλλά δεν μπόρεσαν να βρουν εισιτήρια. «Ιδιαίτερα εχειροκροτήθησαν, εκτός της Μαρίας Κάλλας, ο σκηνοθέτης κ. Αλέξης Μινωτής και η τραγουδίστρια της Λυρικής Σκηνής Μορφονιού», έγραψαν. «Αυτή η γυναίκα παθιαζόταν όταν τραγουδούσε. Την κάθε νότα, την κάθε φράση την έδινε με τέτοιο τρόπο. Ήταν κάτι περισσότερο από ταλέντο», λέει η κ. Μορφονιού ανακαλώντας μερικές από τις ωραιότερες στιγμές της ζωής της, όπως τις χαρακτηρίζει με συγκίνηση.

Εχουμε επιστρέψει στο 2023 και στη βασιλική σουίτα της «Μεγάλης Βρεταννίας». Η κάμερα σταματά, οι προβολείς σβήνουν. Η συνέντευξη με την Κική Μορφονιού μόλις ολοκληρώθηκε. Είναι μόνον μία από τις πολλές που περιλαμβάνει το ντοκιμαντέρ το οποίο δημιουργεί η ΕΛΣ, μέσα στο πλαίσιο της φετινής επετείου 100 χρόνων από τη γέννηση της Μαρίας Καλογεροπούλου - Κάλλας. Η συγκεκριμένη ταινία εστιάζει κυρίως στα πρώτα χρόνια της Κάλλας στην Ελλάδα, την περίοδο 1937-1945, που παραμένει για τους περισσότερους ακόμη και σήμερα άγνωστη, καθώς επίσης και στις τρεις μεταγενέστερες εμφανίσεις της: στο Ηρώδειο (1957) με το Φεστιβάλ Αθηνών και στην Επίδαυρο με την ΕΛΣ.

Παράδειγμα ζωής

«Η Μαρία Κάλλας –ένα παγκόσμιο σύμβολο– ανήκει σε καθέναν από εμάς που έχει ανάγκη την τέχνη και το παράδειγμα της ζωής της. Για την ΕΛΣ αποτελεί ένα σπουδαίο κομμάτι της ιστορίας της και θεωρούμε υποχρέωσή μας να το φωτίσουμε και να το προβάλουμε στους φίλους της όπερας διεθνώς», λέει ο Βασίλης Λούρας. «Χάρη στην επιμονή του καλλιτεχνικού διευθυντή Γιώργου Κουμεντάκη να οργανώσει και να αναβαθμίσει το Ιστορικό Αρχείο της ΕΛΣ, αλλά και να το εμπλουτίσει με σημαντικές ιδιωτικές συλλογές, συλλέξαμε κάθε θραύσμα πληροφορίας προκειμένου να καταγράψουμε και να αφηγηθούμε μια καθοριστική περίοδο για τη ζωή και την πορεία της κορυφαίας σοπράνο του 20ού αιώνα».

Το ντοκιμαντέρ θα κάνει πρεμιέρα στην Αίθουσα Σταύρος Νιάρχος της ΕΛΣ στο ΚΠΙΣΝ στις 2 Δεκεμβρίου, ημέρα που συμπληρώνονται τα 100 χρόνια από τη γέννηση της Μαρίας Κάλλας. Στη συνέχεια θα ταξιδέψει σε φεστιβάλ και θα προβληθεί στο εξωτερικό. Επιστημονικοί σύμβουλοι είναι ο λυρικός καλλιτέχνης Αρης Χριστοφέλλης και η μουσικολόγος, συνεργάτιδα του Τομέα Δραματολογίας και υπεύθυνη του Εικονικού Εκπαιδευτικού Μουσείου ΕΛΣ, Σοφία Κομποτιάτη.

ΜΑΡΩ ΒΑΣΙΛΕΙΑΔΟΥ

Ριαλτο

Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ προτείνει

23

3 ΔΕΥ 20:30 (60') ΕΠΙ ΣΚΗΝΗΣ
5 Lesbians eating a quiche - Andrew Hobgood & Evan Linder | FlashArt 2023 Θ

Το έργο διαδραματίζεται το 1956, όπου γνωρίζουμε το σωματείο Susan B. Anthony της αδελφότητας Gertrude Stein. Πρόκειται για μια οργάνωση πέντε γυναικών, των οποίων η συνάντηση στο υπόγειο μιας εκκλησίας για τον ετήσιο διαγωνισμό quiche διακόπτεται από μια πυρηνική έκρηξη. Εγκλωβισμένες στο υπόγειο, οι γυναίκες έρχονται αντιμέτωπες με τους φόβους και τη σεξουαλική τους ταυτότητα. Σκηνοθεσία: Εβίτα Ιωάννου. Καλλιτεχνική Συνεργάτης: Κωνσταντίνα Πήτερ. Διανομή: Νάγια Αναστασιάδου, Έλενα Καλλινίκου, Λουκία Πιερίδου, Νιόβη Χαραλάμπους, Γιολάντα Χριστοδούλου. **€15 / 12**

6, 7 ΠΕΜ, ΠΑΡ 20:30 (75') ΕΠΙ ΣΚΗΝΗΣ
Η Βελανιδιά - Tim Crouch Θ

Η Βελανιδιά πραγματοποιεί τον χειρότερο εφιάλτη του ηθοποιού. Κάθε βράδυ ένας διαφορετικός καλεσμένος ανεβαίνει στη σκηνή χωρίς πρόβα, χωρίς να έχει διαβάσει το κείμενο και χωρίς να έχει την παραμικρή ιδέα τι πρόκειται να ακολουθήσει. Καλεσμένοι αυτή τη φορά οι Ανδρέας Κουτσόφτας (6/4) και Λία Χαράκη (7/4), οι οποίοι μαζί με τη Μαρίνα Αργυρίδου συμπρωταγωνιστούν σε μια τολμηρή θεατρική πρόκληση, όπου τα όρια της πραγματικότητας συνεχώς μεταβάλλονται. Σκηνοθεσία: Ανδρέας Γ. Ανδρέου. **€15 / 12**

8 ΣΑΒ 20:30 (90')
Αμμόχωστος, μια πόλη, μια ιστορία Μ

Μια μουσικό-αφηγηματική παράσταση, ένα οδοιπορικό στην κατεχόμενη Αμμόχωστο. Τα τραγούδια θα ντύνουν την αφήγηση μέσα από μια όμορφη ιστορική αναδρομή που δημιουργεί εικόνες και θύμησες από τη Βασιλεύουσα. Συμμετέχουν Ελληνοκύπριοι και Τουρκοκύπριοι μουσικοί. Γενική επιμέλεια: μαέστρος Μιχάλης Γρηγορίου. Κείμενα/αφήγηση: Πέτρος Μαντράλης. Συμμετέχει η Χορωδία της Πολιτιστικής Κίνησης Επιλογή. **€15 / 12**

9 ΚΥΡ 11:00 (90')
Περιπατώ - Μαρία Βαρνακκίδου, Κωνσταντίνα Ανδρέου

Ένας ηχητικός διαδραστικός περίπατος για την Πλατεία Ηρώων. Ένα ταξίδι στον χρόνο, ένα αποτύπωμα μνήμης. Ένας περίπατος αφιερωμένος στους ανθρώπους της Πλατείας Ηρώων. Ιστορίες από τα παλιά, μνήμες, κτίρια που αλλάζουν στο πέρασμα του χρόνου και μια ματιά στο μέλλον της πλατείας. Ανάμεσα σε αυτά, πρωταγωνιστής το Ριάλτο, ένα θέατρο που διαμορφώνει πολιτιστική ταυτότητα και αποτελεί σημαντικό κεφάλαιο για την Πλατεία Ηρώων. **€5**

9 ΚΥΡ 18:00 & 20:00 (70') ΕΠΙ ΣΚΗΝΗΣ
Πριν έρθει ο Γερμανός - Marta Barceló | HAMM Broductions Θ

Ένα σύγχρονο θεατρικό έργο με θέμα τη νόσο του Αλτσχάιμερ, σε σκηνοθεσία Κώστα Σιλβέστρου, ο οποίος δημιουργεί ένα μοναδικό σύμπαν για την ηρωίδα του. Πρωταγωνιστεί η Πόπη Αβραάμ, έχοντας στο πλάι της τον Αντρέα Κουτσόφτα, ο οποίος ενσαρκώνει μια πληθώρα ρόλων εισχωρώντας στις καθημερινές στιγμές της ηρωίδας. Μετάφραση: Μαρία Χατζημανουήλ. Σκηνοθεσία: Κώστας Σιλβέστρος. Διανομή: Πόπη Αβραάμ, Αντρέας Κουτσόφτας. **€15 / 12**

10 ΔΕΥ 20:30 (100')
Στην οδό Φρυνίχου... ξανά | Θ. Βουτσικάκης, Λ. Νικολακοπούλου Μ

Το LOVE FM 100.7 παρουσιάζει τη μουσική παράσταση *Στην οδό Φρυνίχου ξανά* της Λίνας Νικολακοπούλου με τον Θοδωρή Βουτσικάκη που γνώρισε μεγάλη επιτυχία στο θρυλικό Θέατρο Τέχνης στην Αθήνα. Μια νέα «συνομιλία» του Θοδωρή Βουτσικάκη με τον Νεοκλή Νεοφυτίδη στο πιάνο και τον Βαγγέλη Μαχαίρα στο ούτι και το μαντολίνο, σε μουσικές και τραγούδια που αναδεικνύονται μοναδικά από τη φωνή του ερμηνευτή. Σύγχρονα και κλασικά ελληνικά τραγούδια, που με σιγουριά θα τα ονομάζαμε «Αγάπες της Ζωής μας» και κάποιες ιδιαίτερες επιλογές-εκπλήξεις από την αγγλική και ιταλική μουσική σκηνή. **€25 / 20**

11 ΤΡΙ 20:30 (80')
Red Peter Από τον πίθηκο στον Άνθρωπο - Φραντς Κάφκα | Θέατρο Αντίλογος **(12+)** Θ

Ο Red Peter παρουσιάζει σε ένα επιστημονικό συνέδριο, την προηγούμενη ζωή του ως πίθηκος. Η ιστορία του ξεκινά στη ζούγκλα, όπου μια κυνηγετική αποστολή τον αιχμαλωτίζει και τον μεταφέρει με πλοίο στην Ευρώπη. Θέλοντας να ξεφύγει, μελετά τις συνήθειες του πληρώματος και τις μιμείται με εκπληκτική ευκολία. Φτάνοντας στην Ευρώπη, συνειδητοποιεί ότι πρέπει να επιλέξει μεταξύ «Ζωολογικού Κήπου ή Μουσικής Σκηνής». Έτσι, προσπαθεί να γίνει «αρκετά άνθρωπος» ώστε να γίνει ικανός ερμηνευτής, αποκτώντας ξανά την ελευθερία και την αξιοπρέπειά του. Σκηνοθεσία, Δραματουργική Επεξεργασία: Νεοκλής Νεοκλέους. Διανομή: Αλέξανδρος Μαρτίδης, Izel Seylani. Με ελληνικούς και τουρκικούς υπέρτιτλους. **€13 / 10**

21 - 29 ΠΑΡ - ΣΑΒ 20:00, 22:00
Κινηματογραφικές Μέρες Κύπρος 2023 (18+) Κ

Το Φεστιβάλ παρουσιάζει για 21η χρονιά ένα εξαιρετικό πρόγραμμα σε Λεμεσό και Λευκωσία που περιλαμβάνει διεθνές διαγωνιστικό (Glocal Images), πρεμιέρες ταινιών που έχουν διακριθεί παγκόσμια (Viewfinder), κυπριακές ταινίες, αφιερώματα και προγράμματα για παιδιά και νέους, καθώς και άλλες δράσεις που συνθέτουν το πρόγραμμα της μεγαλύτερης κινηματογραφικής διοργάνωσης στην Κύπρο για τη μεγάλου μήκους ταινία. Καλλιτεχνικοί διευθυντές: Αργυρώ Νικολάου και Μάριος Λιζίδης. Στο πλαίσιο του Φεστιβάλ πραγματοποιούνται το παιδικό του τμήμα σε καλλιτεχνική διεύθυνση Σταύρου Παμπαλλή και το 4ο Dot on the Map Industry Days με επικεφαλής τη Δανάη Στυλιανού. Διοργάνωση: Υφυπουργείο Πολιτισμού - Πολιτιστικές Υπηρεσίες και Θέατρο Ριάλτο. Οι ταινίες θα προβάλλονται στους αυθεντικούς τους διαλόγους με ελληνικούς και αγγλικούς υπότιτλους. **€5 /30** (Κάρτα Φεστιβάλ)

www.rialto.com.cy

Design: Nasia Demetriou, nasiademetriou.com

Η χρήση της διαλέκτου είναι απελευθερωτική

Ο γλωσσολόγος στο Πανεπιστήμιο Κύπρου, Σπύρος Αρμοστής, μιλάει για την κυπριακή ελληνική και πώς τη χρησιμοποιούμε

Συνέντευξη στον
ΑΠΟΣΤΟΛΟ ΚΟΥΡΟΥΠΑΚΗ

Έρχονται κοντά μου λογοτέχνες, για να τους επιμεληθώ τα κείμενά τους, οπότε βλέπω ότι όντως υπάρχει αυτή η ανάγκη, διότι η χρήση της κυπριακής τελικά είναι απελευθερωτική και κάπως σαν αποκάλυψη, λέει ο γλωσσολόγος Σπύρος Αρμοστής.

Συνάντησα τον λέκτορα Γλωσσολογίας στο Τμήμα Αγγλικών Σπουδών του Πανεπιστημίου Κύπρου Σπύρο Αρμοστή στο γραφείο του, για να μιλήσουμε για την κυπριακή ελληνική και την ολοένα και αυξανόμενη χρήση της στον δημόσιο λόγο, η οποία γίνεται όλο και πιο απενεχοποιημένα. Ο δρ Αρμοστής μού λέει πως επιστημονικά γνωρίζουμε από έρευνες και στην Κύπρο, αλλά και από διεθνείς έρευνες σε άλλα γλωσσικά περιβάλλοντα, πως το να αξιοποιείς αυτό που μιλούν τα παιδιά στο σπίτι όχι μόνο δεν είναι εμπόδιο για να μάθεις τη γλώσσα-στόχο του σχολείου (είτε αυτή είναι κοινή ελληνική στην Κύπρο, είτε η αγγλική στην Αυστραλία), αλλά μόνο πλεονεκτήματα έχει. Αναφέρει επίσης πως πλέον η χρήση της κυπριακής ελληνικής είναι απελευθερωτική για τα άτομα που επιλέγουν να τη χρησιμοποιήσουν, εξηγώντας πως «Έρχονται κοντά μου λογοτέχνες για να τους επιμεληθώ τα κείμενά τους, οπότε βλέπω ότι όντως υπάρχει αυτή η ανάγκη, διότι η χρήση της κυπριακής τελικά είναι απελευθερωτική και κάπως σαν αποκάλυψη», σημειώνοντας πως πλέον υπάρχει το αίτημα για ορθογραφική τυποποίηση.

–Περνώντας στην κυπριακή, πώς να την πω, διάλεκτο, γλώσσα, γλωσσική ποικιλία: Έχει ενδυθεί με πολιτικό μανδύα; Είναι εύκολο να μη «φοράμε» στη γλώσσα τέτοια πολιτικά ρούχα;

–Όχι, δεν είναι εύκολο να ξεφύγει από αυτό, διότι η γλώσσα είναι ένα σημαντικό μέρος των πολλαπλών ταυτοτήτων που έχει το κάθε άτομο. Μέσω της γλώσσας επίσης επιτελούμε ταυτότητες, δηλαδή μιλώντας αυτή τη στιγμή την κοινή και όχι την κυπριακή, προβάλλω μια ταυτότητα ότι έχω σπουδάσει, ξέρω να μιλώ την κοινή κ.λπ.· οπότε είναι συνδεδεμένη η γλώσσα σε τέτοιο βαθμό με τις ταυτότητές μας που αναπόφευκτα πολιτικοποιείται, ειδικά στον ελληνόφωνο χώρο, όπου η χρήση π.χ. της καθαρεύουσας έναντι της δημοτικής παλαιότερα, και σήμερα της πιο συντηρητικής γλώσσας έναντι της πιο καθομιλουμένης, συνδέεται πολλές φορές με πολιτικές ιδεολογίες —και το ίδιο παρατηρούμε και στην Κύπρο. Συνδέεται —δυστυχώς— η ενασχόληση με τη γλώσσα πολλές φορές με τη μία ή την άλλη πολιτική ιδεολογία, χωρίς να σημαίνει ότι πραγματικά υπάρχει. Π.χ. οι γλωσσολόγοι, ασχολούμαστε στην Κύπρο πάρα πολύ, σχεδόν όλοι, με τα κυπριακά: ακόμη και αν είσαι π.χ. στο Γαλλικό Τμήμα ενός Πανεπιστημίου, μπορείς να ασχοληθείς με το πώς οι ομιλητές της κυπριακής μαθαίνουν γαλλικά —κι έχει γίνει όντως τέτοια μελέτη. Το ότι ασχολούμαστε όμως με την κυπριακή οι γλωσσολόγοι δεν σημαίνει φυσικά πως είμαστε όλοι της ίδιας πολιτικής ιδεολογίας —κάθε άλλο. Για να το κάνω κατανοητό, υπάρχουν για παράδειγμα κάποιες βασικές αρχές στην επιστήμη της γλωσσολογίας, που λένε ότι όλες οι γλωσσικές ποικιλίες (είτε λέγονται γλώσσες είτε διάλεκτοι, είτε ντοπιολαλιές κ.λπ.) είναι όλα ισότιμα πράγματα. Αυτή την επιστημονική αρχή την ασπάζεται και την υπερασπίζεται κάθε γλωσσολόγος, είτε ψηφίζει μπλε, είτε πράσινο, είτε οτιδήποτε.

Υπάρχουν κάποιες βασικές αρχές στην επιστήμη της γλωσσολογίας, που λένε ότι όλες οι γλωσσικές ποικιλίες (είτε λέγονται γλώσσες είτε ιδιώματα, είτε διάλεκτοι, είτε ντοπιολαλιές κ.λπ.) είναι όλα ισότιμα πράγματα, λέει ο δρ Αρμοστής.

–Αναφορικά με τη συζήτηση που συχνά γίνεται σχετικά με την ολική επικράτηση της κυπριακής ελληνικής στον δημόσιο και επίσημο λόγο έναντι της κοινής νέας ελληνικής, πώς σχολιάζεις; Γεννιούνται θέματα για τους μη φυσικούς ομιλητές;

–Σίγουρα, στο παράλληλο σύμπαν όπου θα μπορούσε να συμβεί αυτό το σενάριο —που εδώ δεν το βλέπω να γίνεται—, θα δημιουργούσε όντως θέμα για όσους ομιλητές της κοινής δεν μιλούν τα κυπριακά και βρίσκονται στην Κύπρο. Θα δημιουργούσε βέβαια και αντιστρόφως ένα πρακτικό ζήτημα. Αν όλα ήταν στα κυπριακά στην κυπριακή εκπαίδευση (με την κοινή να απουσιάζει εντελώς, ή να διδάσκεται ως ξένη γλώσσα), τότε θα έπρεπε να παρακολουθήσουμε προπαρασκευαστικό σχολείο αν πηγαίναμε να σπουδάσουμε στην Ελλάδα ώστε να καταρτιστούμε στην κοινή, όπως κάνουμε στην Αγγλία π.χ., αν δεν ξέρουμε καλά αγγλικά. Βέβαια, να σας πω ότι η ψυχογλωσσολογική έρευνα παγκόσμια έχει δείξει ότι το να μιλάς δύο διαφορετικές γλωσσικές ποικιλίες ως (σχεδόν) μητρικές, όπως κάνουν οι Κύπριοι, μόνο πλεονεκτήματα έχει. Υπάρχουν γνωσιακά πλεονεκτήματα στη χρήση δύο ή περισσοτέρων γλωσσικών κωδίκων στο μυαλό μας, είτε είναι δύο εντελώς διαφορετικές γλώσσες, όπως αγγλικά με κινέζικα, είτε είναι δύο πολύ συγγενικές και πολύ κοντινές γλωσσικές ποικιλίες, όπως κοινή και κρητική, ή κοινή και κυπριακή.

> *Πολύς κόσμος πιστεύει πως όσο περισσότερο φως ρίχνεις στα κυπριακά, τόσο συσκοτίζεις την κοινή, που δεν είναι έτσι: μάλλον βοηθάς περισσότερο και την κοινή.*

–Την απαγόρευση χρήσης της κυπριακής πώς τη σχολιάζεις στη σχολική τάξη;

–Μπορεί τώρα τελευταία ίσως να έχουμε περισσότερη ανοχή μέσα στην τάξη, αλλά όχι από όλους. Ξέρουμε ότι υπάρχουν ρητές κατευθύνσεις από επιθεωρητές για απαγόρευση της κυπριακής στην τάξη τόσο για εκπαιδευτικούς όσο και για εκπαιδευόμενους. Είμαστε σε αυτό το στάδιο της γλωσσικής επιτήρησης —ακόμη και σήμερα. Υπάρχουν πολύ έντονες απόψεις για το ότι δεν πρέπει να ομιλείται η διάλεκτος μέσα στην τάξη. Επιστημονικά, όμως, γνωρίζουμε από έρευνες και στην Κύπρο, αλλά και από διεθνείς έρευνες σε άλλα γλωσσικά περιβάλλοντα (στη Νορβηγία, Σουηδία, Αυστραλία, Παπούα Νέα Γουινέα), πως το να αξιοποιείς στην τάξη αυτό που μιλούν τα παιδιά στο σπίτι όχι μόνο δεν είναι εμπόδιο για να μάθεις τη γλώσσα-στόχο του σχολείου (είτε αυτή είναι κοινή νεοελληνική στην Κύπρο, είτε η αγγλική στην Αυστραλία), αλλά μόνο πλεονεκτήματα αποφέρει. Πρόκειται για ένα γλωσσικό κεφάλαιο που φέρνουν μαζί τους τα παιδιά, που αν κτίσεις πάνω του και το συγκρίνεις με τη γλώσσα που προσπαθείς να διδάξεις, τελικά τα παιδιά μαθαίνουν καλύτερα τη γλώσσα-στόχο. Έχουμε έρευνες στην Κύπρο που δείχνουν ότι ακόμα και στο επίπεδο της διδασκαλίας της γραμματικής της κοινής νεοελληνικής έχουμε αυτά τα οφέλη αν αξιοποιηθεί η διάλεκτος. Συγκεκριμένα, ερευνητές αξιοποίησαν σε κάποιες τάξεις τη συγκριτική-αντιπαραβολική μέθοδο, δηλαδή τη διδασκαλία της κοινής συγκριτικά προς την κυπριακή, ενώ σε άλλες τάξεις δίδασκαν την κοινή χωρίς καμία αναφορά στην κυπριακή· τα αποτελέσματα των ερευνών αυτών κατέδειξαν πως στις τάξεις όπου αξιοποιείτο η διάλεκτος, οι μαθητές κατάφεραν να έχουν καλύτερες γραπτές και προφορικές αποδόσεις στην κοινή σε σχέση με τους μαθητές των τάξεων όπου δεν γινόταν καμία αναφορά στην κυπριακή. Άρα αυτό που νομίζει ο κόσμος ότι για όλα φταίει η διάλεκτος όχι μόνο δεν ισχύει επιστημονικά, αλλά μάλιστα ισχύει ακριβώς το ανάποδο: η διάλεκτος βοηθά να μάθεις καλύτερα την κοινή. Το ίδιο ισχύει και στη διδασκαλία ξένων γλωσσών. Πλέον στη διεθνή βιβλιογραφία για διδασκαλία της αγγλικής, για παράδειγμα, υποστηρίζεται ότι πρέπει να χρησιμοποιούμε τη μητρική γλώσσα (ή τις μητρικές γλώσσες) των παιδιών στην τάξη αγγλικών. Πλέον θεωρείται ότι πρέπει να γίνεται και μάλιστα πρέπει να γίνεται και με πολύ δημιουργικό τρόπο. Επιτρέπεται να περνάς από τη μια γλώσσα στην άλλη, αν αυτό σε βοηθά στο τέλος να κάνεις τη διδακτική πράξη πιο αποτελεσματική. Αυτό δείχνει η έρευνα.

–Κάτι που έλεγε ο Αντώνης Αγκαστινιώτης τη δεκαετία του 1930, πέρασαν εκατό σχεδόν χρόνια και το συζητάμε ακόμα...

–Είναι εντυπωσιακό, ναι. Πολύς κόσμος πιστεύει πως όσο περισσότερο φως ρίχνεις στα κυπριακά, τόσο συσκοτίζεις την κοινή, που δεν είναι έτσι: μάλλον βοηθάς περισσότερο και την κοινή. Μάλιστα, σε παρόμοιες έρευνες στην Παπούα Νέα Γουινέα βρήκαν ότι, όταν αξιοποιείτο η γλώσσα που μιλούσαν στο σπίτι, τα παιδιά είχαν καλύτερες επιδόσεις όχι μόνο στην εκμάθηση της γλώσσας-στόχου (της αγγλικής) αλλά ακόμα και στα μαθηματικά· φαίνεται πως όταν επιτρέπεται να μιλήσω τελικά αυτό που μιλάω σπίτι, κάπως φεύγει αυτό το ενοχικό σύνδρομο, οπότε με βοηθά να μπορώ να εκφραστώ γενικότερα (άρα και να αποκτήσω περισσότερη αυτοπεποίθηση κατά τη μάθηση ευρύτερα).

–Τα κυπριακά και κάθε άλλη γλωσσική ποικιλία μπορούν να εξυπηρετήσουν κάθε γλωσσική ανάγκη;

–Στη γλωσσολογία θεωρούμε ότι υπάρχει ισοτιμία γλωσσικών ποικιλιών, που σημαίνει ότι οποιαδήποτε γλωσσική ποικιλία μπορεί να εκφράσει δυνητικά τα πάντα, με διάφορα μέσα. Αν δεν έχει μια λέξη, μπορεί να τη δανειστεί, ή και να τη δημιουργήσει. Επίσης μπορεί να αλλάξει το νόημα μιας λέξης που είχε ήδη. Σκεφτείτε να έχουμε δύο Κύπριους πυρηνικούς φυσικούς. Είναι μέσα στο εργαστήριο, εργάζονται και πάνε να κάνουν διάλειμμα, αλλά θέλουν να συνεχίσουν να μιλούν για το πείραμά τους. Πώς θα μιλήσουν μεταξύ τους για τα πειράματα; Στην κοινή; Στα αγγλικά; Όχι! Θα μιλήσουν στα κυπριακά και αν δεν έχουμε τους όρους πυρηνικής φυσικής —που δεν τους έχουμε—, θα τους δανειστούν από την κοινή, όπως και η δημοτική τους πήρε από την καθαρεύουσα. Αλλά πάλι κυπριακά θα μιλούν: η γραμματική (η φωνολογία, μορφολογία, σύνταξη) θα εξακολουθήσει να είναι κυπριακή, ασχέτως αν χρησιμοποιήσουν μερικές όχι και τόσο παραδοσιακές λέξεις εδώ κι εκεί.

Υπάρχει γλωσσική διαφορετικότητα στην κυπριακή ελληνική

–Είμαστε στο σημείο να έχουμε μια τυποποίηση κοινή της κυπριακής διαλέκτου παραδεκτή από όλους;

–Μιλάμε για ορθογραφική κωδικοποίηση ή για γλωσσική (προ) τυποποίηση; Η γλωσσική τυποποίηση γίνεται από θεσμούς, αλλά οι θεσμοί στην Κύπρο δεν έχουν αυτή την έγνοια, οπότε δεν έχουμε τυποποιημένη μορφή της κυπριακής διαλέκτου. Αυτό δεν είναι απαραίτητα εντελώς κακό, από την άποψη ότι δεν ερχόμαστε να πούμε ότι εσύ που δεν λες αυτό που λένε στην προτυποποιημένη μορφή της κυπριακής (π.χ. της Λευκωσίας;) έχεις λάθος. Τώρα, όσον αφορά την ορθογραφική κωδικοποίηση, αυτό και πάλι σε Ελλάδα και Κύπρο καθιερώνεται μέσω της Παιδείας: επίσημη ορθογραφία (και γραμματική) είναι αυτό που διδάσκεται ως σχολική ορθογραφία (και γραμματική), ό,τι κι αν έρθουν να πουν τα διάφορα λεξικά. Το υπουργείο Παιδείας δεν έχει αυτή την έγνοια να κωδικοποιήσει την κυπριακή ορθογραφία, άρα δεν υπάρχει κυπριακή ορθογραφία, στο παρόν στάδιο.

–Υπάρχει ανάγκη;

–Υπάρχει αυξανόμενη ανάγκη για κυπριακή ορθογραφία, αφού όλο και περισσότερο την τελευταία εικοσαετία κόσμος γράφει στην κυπριακή ελληνική και πλέον όχι μόνο στα greeklish. Τα greeklish έχουν δαιμονοποιηθεί, αλλά, αν το σκεφτείτε, χάρη στα greeklish, για πρώτη φορά οι ομιλητές της κυπριακής έγραφαν και διάβαζαν μαζικά κυπριακά, έστω και με ρομανικούς (λατινικούς) χαρακτήρες και εξοικειώθηκαν με τη γραφή της. Τώρα πλέον κόσμος έχει ανάγκη να γράφει κυπριακά (και) με το ελληνικό αλφάβητο. Τα κυπριακά τα βλέπουμε να γράφονται από τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης, στις διαφημίσεις, μέχρι και σε λογοτεχνία (πολλές φορές βραβευμένη κιόλας) που ξεφεύγει από τα παραδοσιακά στεγανά της χρήσης της κυπριακής διαλέκτου. Άρα υπάρχει μια ανάγκη και αυτήν την ανάγκη τη βλέπω να έρχεται σε μένα, που έχω ασχοληθεί με τη γραφή της κυπριακής ελληνικής. Έρχονται κοντά μου λογοτέχνες, για να τους επιμεληθώ τα κείμενά τους, οπότε βλέπω ότι όντως υπάρχει αυτή η ανάγκη, διότι η χρήση της κυπριακής τελικά είναι απελευθερωτική και κάπως σαν αποκάλυψη, παρατηρώ, για τον κόσμο της τέχνης· άρα από αυτή την άποψη υπάρχει μια ανάγκη και ένα συνεχές ερώτημα «πώς να γράφω κυπριακά;». Η απάντησή μου είναι «όπως σου γιουτά», όπως σου βγαίνει πιο εύκολο· αλλά, αν θες να ενταχθείς σε μια παράδοση γραπτής αποτύπωσης της κυπριακής, η οποία ήδη υπάρχει (αλλά ο κόσμος δεν το γνωρίζει ότι η υπάρχει), θα έχεις έτοιμες λύσεις αντί να ανακαλύπτεις κάθε φορά τον τροχό: η παράδοση αυτή την οποία ακολουθώ κι εγώ είναι η χρήση διακριτικών και συγκεκριμένων ορθογραφικών συμβάσεων που να εναρμονίζονται περισσότερο με τη γλωσσική δομή της διαλέκτου και με το γλωσσικό αισθητήριο των ομιλητών της.

> *Υπάρχει αυξανόμενη ανάγκη για κυπριακή ορθογραφία, αφού όλο και περισσότερο την τελευταία εικοσαετία κόσμος γράφει στην κυπριακή ελληνική και πλέον όχι μόνο στα greeklish.*

–Υπάρχει επιτήδευση ή τεχνητή χρήση της διαλέκτου;

–Αυτό το έχουν παρατηρήσει και λογοτέχνες με τους οποίους έχω συζητήσει, ότι δηλαδή πολλές φορές φαίνονται επιτηδευμένα τα κυπριακά σε κάποιες χρήσεις. Εδώ υπάρχει ένα «ναι, όντως» και ένα «ναι μεν, αλλά». Αν ξεφύγουμε από την άποψη ότι τα κυπριακά είναι μόνο η μορφή που μιλούν ο παππούς κι η γιαγιά στο χωριό (και που μάλιστα δεν έχουν φύγει ποτέ από το χωριό) και αυτή είναι η μόνη σωστή και αυθεντική εκδοχή των κυπριακών, τότε έχουμε πρόβλημα, διότι προσπαθείς να μιμηθείς αυτή τη μορφή, αλλά δεν είναι αυτό που πραγματικά μιλάς —εκτός και αν γράφεις σε μια κυπριακή εποχής, που είναι ριψοκίνδυνο, αφού βλέπω συχνά να χρησιμοποιούνται γλωσσικοί αναχρονισμοί (π.χ. σε σειρές εποχής). Από την άλλη πλευρά, πρέπει πάντα να έχουμε υπόψη οι ομιλητές της κυπριακής ελληνικής πως, αν κάτι μας φαίνεται ότι είναι περίεργο στα κυπριακά κάποιου άλλου, πρέπει πάντα να κάνουμε δύο ερωτήσεις: «Μήπως το λέει άτομο που είναι από άλλη περιοχή;» και «Μήπως το λέει άτομο που είναι από άλλη ηλικία;», Για παράδειγμα, για μένα στα δικά μου φυσιολογικά κυπριακά το χρώμα του λεμονιού είναι «τζίτρινον», ενώ το «κίτρινον» μου ακούγεται σαν επίδραση της κοινής· για άλλους, το «κίτρινον» είναι το φυσιολογικό, ενώ το δικό μου «τζίτρινον» ακούγεται σαν να προσπαθώ να μιλήσω «βαρετά» κυπριακά, ότι «υπερδιαλεκτίζω». Αν λοιπόν, γράψω με τη δική μου φωνή λέγοντας ότι κάτι είναι «τζίτρινον», δεν πρόκειται για επιτηδευμένη χρήση της κυπριακής, αλλά εν προκειμένω για μια —για μένα— φυσιολογική χρήση. Υπάρχει επομένως γλωσσική διαφορετικότητα στην κυπριακή ελληνική και πρέπει να γίνεται σεβαστή.

Είναι άραγε αρκετή μια συγγνώμη;

Ο σκηνοθέτης Άδωνις Φλωρίδης μιλάει για την παράσταση «Συγγνώμη» της Μάρτα Μπουτσάκα που ανεβάζει στην ΕΘΑΛ

Συνέντευξη στον
ΑΠΟΣΤΟΛΟ ΚΟΥΡΟΥΠΑΚΗ

«Αυτό που στην ουσία πραγματεύεται το έργο είναι η έλλειψη κοινωνικής αλληλεγγύης και εδώ πιστεύω πρέπει να αναζητηθεί η απάντηση στο γιατί «όλα τα αντιμετωπίζουμε ως τραυματικά παροδικά γεγονότα» απαντάει ο Άδωνις Φλωρίδης στην ερώτηση μας για το πώς σχολιάζει ότι ως κοινωνία όλα τα αντιμετωπίζουμε ως «τραυματικά παροδικά γεγονότα. Ο κ. Φλωρίδης λέει ακόμη πως «στόχος» είναι να μεταδώσουν, μέσα από τη δική τους προσέγγιση του έργου της Μάρτα Μπουτσάκα, τις δικές τους ανησυχίες σε σχέση με τη μορφή κοινωνικής βίας, η οποία στρέφεται κατά ευάλωτων κοινωνικών ομάδων. Αναφέρει πως τον απασχόλησε ιδιαίτερα η διάσταση μεταξύ του «τραυματικού γεγονότος» που βιώνει ο θύτης και η ανείπωτη βία στην οποία υπόκειται το θύμα. «Αυτό καθόρισε σε ένα μεγάλο βαθμό και τη σκηνοθεσία».

–Ποιος είναι ο στόχος του ανεβάσματος αυτού του έργου;

–Το ζητούμενο στο ανέβασμα ενός έργου είναι αυτή η «υπόγεια» επικοινωνία με το κοινό. Είναι ένας τρόπος να επικοινωνήσεις ιδέες, ανησυχίες, συναισθήματα. Μέσα σ' αυτό το πλαίσιο θα μπορούσαμε να πούμε ότι «στόχος» είναι να μεταδώσουμε, μέσα από τη δική μας προσέγγιση του έργου της Μάρτα Μπουτσάκα, τις δικές μας ανησυχίες σε σχέση με αυτή τη μορφή κοινωνικής βίας, η οποία στρέφεται κατά ευάλωτων κοινωνικών ομάδων. Το έργο είναι βασισμένο στην προσωπική μαρτυρία της συγγραφέως ενός πραγματικού γεγονότος, μιας φρικτής δολοφονίας από μια παρέα εφήβων από «καλές» μεσοαστικές οικογένειες στη Βαρκελώνη το 2005. Προσωπικά με απασχολεί ιδιαίτερα το προς τα πού στρέφεται αυτή η μορφή κοινωνικής βίας, ποιοι την ασκούν και γιατί.

> *Προσωπικά με απασχολεί ιδιαίτερα το προς τα πού στρέφεται αυτή η μορφή κοινωνικής βίας, ποιοι την ασκούν και γιατί.*

Αυτό που στην ουσία πραγματεύεται το έργο είναι η έλλειψη κοινωνικής αλληλεγγύης και εδώ πιστεύω πρέπει να αναζητηθεί η απάντηση στο γιατί «όλα τα αντιμετωπίζουμε ως τραυματικά παροδικά γεγονότα», λέει ο Άδωνις Φλωρίδης, για το έργο «Συγγνώμη» που σκηνοθετεί στην ΕΘΑΛ.

Γιατί τελικά στρέφεται κατά της φτώχιας, των ανυπεράσπιστων και κοινωνικά αποκλεισμένων ανθρώπων; Γιατί ειδικότερα κατά μιας φτωχής και ανυπεράσπιστης γυναίκας;

–Οι ψυχολογικές διαστάσεις που έχει το έργο πόσο επηρέασαν τη σκηνοθετική σας ματιά;

–Στο έργο παρουσιάζονται τα γεγονότα πριν και μετά το έγκλημα. Ασχολείται με τους νέους, με τον τρόπο που μεγαλώνουν αλλά και με το τι βιώνουν και πώς αισθάνονται μετά το έγκλημα. Παράλληλα παρακολουθούμε τους γονείς ενός από τους έφηβους που διέπραξαν αυτό το φρικιαστικό έγκλημα, καθώς βιώνουν αυτό το τραυματικό γι' αυτούς γεγονός. Εξερευνά την ψυχολογική διάσταση των χαρακτήρων καθώς προσπαθούν να διαχειριστούν τις συνέπειες, περνώντας απ' όλα τα στάδια από την άρνηση μέχρι την αποδοχή και τη συνειδητοποίηση (ή όχι) του τι έχει συμβεί. Δεν γίνεται σχεδόν καμία αναφορά στο θύμα για το οποίο αυτό που έγινε ήταν κάτι «πολύ περισσότερο» από ένα «τραυματικό» γεγονός. Αυτό μέχρι την τελική αποκάλυψη της ταυτότητας του θύματος στην τελευταία σκηνή. Με απασχόλησε ιδιαίτερα αυτή η διάσταση μεταξύ του «τραυματικού γεγονότος» που βιώνει ο θύτης και η ανείπωτη βία στην οποία υπόκειται το θύμα. Αυτό καθόρισε σε ένα μεγάλο βαθμό και τη σκηνοθεσία.

–Είναι όλα απόρροια της εσωτερικής κατάστασης μιας οικογένειας;

–Αυτό καλείται να το απαντήσει ο θεατής. Το έργο δεν δίνει απαντήσεις. Βάζει ερωτήματα, αν και η απάντηση πιστεύω πρέπει να αναζητηθεί σε πολλαπλά επίπεδα: άτομο, οικογένεια, κοινωνία. Είναι η διαλεκτική των πραγμάτων όπου το ένα επίπεδο καθορίζει το άλλο. Θέλω όμως να πω σε σχέση με αυτό πως ο πρωτότυπος τίτλος του έργου στα ισπανικά είναι «Plastilina» («Plastelina» στα καταλανικά) που σημαίνει «πλαστισίνη». Είναι προφανής η αναφορά στο «πλάσιμο» ενός νέου ανθρώπου. Ο ρόλος της οικογένειας είναι σημαντικός και δίνεται ιδιαίτερη έμφαση στο έργο σ' αυτόν. Μια «καλή και κανονική» οικογένεια που κουβαλά όλα τα ταμπού ενός μεσοαστικού καθωσπρεπισμού. Με τους γονιούς να γνοιάζονται για το παιδί τους, να προσπαθούν, ο καθένας με τον τρόπο που νομίζει ότι είναι ο σωστός, το καλύτερο για το παιδί τους. Όμως, πρόκειται για παιδιά που περνούν ώρες παρέα με το διαδίκτυο και τα ΜΚΔ. Πώς επηρεάζει αυτό τις σχέσεις μεταξύ των εφήβων στην εποχή μας, σχέσεις που αποτελούν ένα άλλο σημαντικό παράγοντα στη διαμόρφωση της νεανικής προσωπικότητας. Είναι ένα άλλο καίριο ζήτημα για το οποίο το έργο θέτει αμείλικτα ερωτήματα. Κάπου εδώ είναι που το προσωπικό, το ιδιωτικό και το κοινωνικό (και κατ' επέκταση πολιτικό) επίπεδο αρχίζουν να διασταυρώνονται, εξυφαίνοντας τον ιστό της κοινωνικής τοποθέτησης του νεαρού ατόμου.

–Πόση βία μπορεί να αντέξει το θεατρικό κοινό;

–Στο έργο δεν υπάρχει, ούτε και το ενδιαφέρει, αυτό που λέμε «γραφική βία». Ασχολείται με τα αίτια της βίας και θέτει ερωτήματα σε σχέση με το τι προκαλεί ειδικότερα αυτή την μορφή κοινωνικής βίας. Είχα πάντα την αίσθηση ότι η «εικόνα της βίας» αποδυναμώνει την πραγματική βία, ότι την αποστειρώνει και ότι τη μεταθέτει σε ένα επίπεδο φαντασιακό, ότι τελικά η αναπαράστασή της αποξενώνει τον θεατή, ίσως επειδή συχνά λειτουργεί ως συναισθηματικός εκβιασμός. Τουλάχιστον στη συγκεκριμένη περίπτωση το ζητούμενο δεν ήταν η αναπαράσταση της φυσικής πραγματικότητας γύρω μας αλλά η δημιουργία μιας «ψυχολογικής πραγματικότητας» μέσα στην οποία να μπορέσει να υπάρξει και να λειτουργήσει ο θεατής.

Εμφαση στο ψυχολογικό τραύμα

–Νομίζω ότι ως κοινωνία όλα τα αντιμετωπίζουμε ως «τραυματικά παροδικά γεγονότα»... πώς σχολιάζετε;

–Αυτό που στην ουσία πραγματεύεται το έργο είναι η έλλειψη κοινωνικής αλληλεγγύης και εδώ πιστεύω πρέπει να αναζητηθεί η απάντηση στο γιατί «όλα τα αντιμετωπίζουμε ως τραυματικά παροδικά γεγονότα». Σχετίζεται πιστεύω με τον ατομικισμό, ο οποίος, αν και είναι κάτι που ανέκαθεν υπήρχε, στην εποχή μας εκφράζεται με συγκεκριμένους τρόπους και παίρνει συγκεκριμένα χαρακτηριστικά. Στις δυτικές τουλάχιστον κοινωνίες φαίνεται να οδηγεί το άτομο, ειδικότερα το νεαρό άτομο, σε μια εσωστρέφεια όπου οτιδήποτε έξω από τον «εαυτό» δεν έχει νόημα ή σημασία. Πιστεύω πως ως κάποιο βαθμό αυτό αποτελεί και ένα από τα βασικά συστατικά αυτού που ονομάζουμε «αξιακή κρίση» της εποχής μας. Της εποχής μιας συνεχούς, συστηματικής και μεθοδευμένης αναθεώρησης των εννοιών από διάφορα κέντρα εξουσίας και των πολλαπλών ερμηνειών των λέξεων που τις αντιπροσωπεύουν στη γλώσσα που μιλούμε για να μπορέσουν να ενταχθούν στο εκάστοτε κυρίαρχο ιδεολογικό/πολιτικό πλαίσιο. Ούτε αυτό βέβαια δεν είναι κάτι που συμβαίνει μόνο στην εποχή μας, πλην όμως σήμερα η διάχυση της πληροφορίας ανά το παγκόσμιο είναι αστραπιαία. Μέσα σ' αυτό το πλαίσιο, ναι, τότε ένα ανατριχιαστικά βίαιο γεγονός εκλαμβάνεται μόνο ως ένα «παροδικό τραυματικό γεγονός». Στο έργο η έμφαση είναι στο ψυχολογικό τραύμα και όχι στο ότι μια άστεγη και ανυπεράσπιστη γυναίκα δολοφονήθηκε με φριχτό τρόπο. Στο πραγματικό γεγονός στη Βαρκελώνη, οι πραγματικοί νεαροί δράστες θεωρούσαν ότι οι άστεγοι δεν είναι άνθρωποι. Και κάπου εδώ κτυπούμε την πόρτα του κοινωνικού ρατσισμού και εν τέλει του φασισμού.

–Αντικειμενικά υπάρχει θύτης/ες και θύμα/τα, υπάρχει «αθώος του αίματος»;

Στόχος είναι να μεταδώσουμε τις δικές μας ανησυχίες σε σχέση με αυτή τη μορφή κοινωνικής βίας, η οποία στρέφεται κατά ευάλωτων κοινωνικών ομάδων, λέει ο σκηνοθέτης Άδωνις Φλωρίδης.

> *Ο ατομικισμός, στις δυτικές τουλάχιστον κοινωνίες, φαίνεται να οδηγεί το άτομο σε μια εσωστρέφεια όπου οτιδήποτε έξω από τον «εαυτό» δεν έχει νόημα.*

–Είναι μια στιγμή στο έργο όπου η μητέρα ενός από τους έφηβους λέει στον πατέρα, ο οποίος θέλει να φύγει μακριά, μετά την καταδίκη και φυλάκιση του γιου τους για το έγκλημα: «Το θέμα δεν είναι να το ξεχάσεις. Είναι να το συνειδητοποιήσεις». Η μητέρα, στη στιγμή της «αναγνώρισης» συνειδητοποιεί ότι είναι θύτης και θύμα μαζί: θύτης σε σχέση με το «τραυματικό γεγονός» που βιώνει, γιατί ευθύνεται ως γονιός για το πώς μεγάλωσε το παιδί της. Θύμα γιατί υποφέρει για την πράξη που διέπραξε κάποιος άλλος –ο γιος της στην προκειμένη περίπτωση– και για την οποία βιώνει το «τραυματικό γεγονός». Η μητέρα όμως συνειδητοποιεί ότι ως γονιός δεν είναι «αθώος του αίματος» αλλά ταυτόχρονα δεν μπορεί να κάνει και κάτι άλλο για να επανορθώσει. Θα πρέπει να ζήσει με αυτό. Ο πατέρας αρνείται να το συνειδητοποιήσει και επιλέγει τη φυγή, για να ξεχάσει. Αρνείται να δεχτεί τη δική του ευθύνη, οπότε ναι, ουσιαστικά αυτή είναι μια ποντιοπιλατική στάση. Όμως στην πραγματικότητα όλα αυτά δεν αφορούν το θύμα του εγκλήματος. Δεν ζει για να την αφορά. Είναι αυτή η διάσταση μεταξύ του «τραυματικού γεγονότος» και της ανείπωτης βίας κατά του πραγματικού θύματος που έχουμε προαναφέρει.

–Μπορεί ένα έγκλημα να γίνεται έτσι απλά;

–Όχι. Το «απλά» είναι σχήμα λόγου που προφανώς εμπεριέχει μια ειρωνεία. Πάντα υπάρχει η αιτία, η οποία πρέπει να αναζητηθεί σε όλα τα επίπεδα που έχουμε προαναφέρει.

–Αρκεί ποτέ μία συγγνώμη ή μία παραδειγματική τιμωρία;

–Η ειλικρινέστατη απάντησή μου είναι ότι δεν ξέρω. Είναι ένα ζήτημα το οποίο, εκτός των νομικών, των νομοθετών, των ακαδημαϊκών, των ακτιβιστών, απασχολούσε ανέκαθεν και την τέχνη, ειδικότερα τη λογοτεχνία, το θέατρο και τον κινηματογράφο. Από το αρχαίο δράμα μέχρι τον Ντοστογιέφσκι και το φιλμ νουάρ. Δεν πιστεύω ότι υπάρχει οριστική και αμετάκλητη απάντηση. Κάθε φορά βάζουμε ξανά κάτω το ίδιο ερώτημα διαφορετικά διατυπωμένο. Αυτό κάνει και το «Συγγνώμη» της Μάρτα Μπουτσάκα. Είναι μια «συγγνώμη» που διατυπώνεται από τον πατέρα προς την κοινωνία μέσω ΜΜΕ, από τον γιο προς στον πατέρα, από τον πατέρα προς τη μητέρα, η οποία γνωρίζει πολύ καλά ότι μια «συγγνώμη» δεν πρόκειται να αλλάξει τίποτα. Σε κάθε περίπτωση, το θύμα πάντως δεν μπορεί να την ακούσει.

ΜΑΤΙΕΣ ΣΤΟΝ ΚΟΣΜΟ

Επιμέλεια: **ΝΙΚΟΣ ΒΑΤΟΠΟΥΛΟΣ**

TOMAS WATSON

ΛΟΝΔΙΝΟ

Το «Φως της Ελλάδας»

Η έκθεση ζωγραφικής του Τόμας Γουάτσον ολοκληρώνεται στην Jill George Gallery με έργα σε χαρτί, εμπνευσμένα κυρίως από την Αθήνα και τη Λέσβο. Είναι μια αισθαντική ερμηνεία όψεων της ιδέας για την ελληνική ζωή. Ο Γουάτσον ζει και εργάζεται στην Ελλάδα τα τελευταία 30 χρόνια και η ζωγραφική του διαχέεται από χρώμα και φως. Μοναχικές φιγούρες και σιωπηλά τοπία, ως επί το πλείστον, γεννούν έργα ιδιαίτερης ατμόσφαιρας και συγκινησιακού βάρους.

NEW YORK TIMES

ΝΕΑ ΥΟΡΚΗ

Ρουθ Μπέιντερ Γκίνσμπεργκ

Στο ιστορικό κτίριο του Καπιτωλίου της Ν. Υόρκης, η ιστορική σκάλα, γνωστή ως Million Dollar Staircase, θα αποκτήσει νέα μορφή, σμιλεμένη σε πωρόλιθο Σκωτίας. Η προσθήκη θα φέρει τη μορφή της ανώτατης δικαστού Ρουθ Μπέιντερ Γκίνσμπεργκ και θα είναι η πρώτη φορά έπειτα από 125 χρόνια που η περίφημη σκάλα, διακοσμημένη με ιστορικές φυσιογνωμίες, θα δεχθεί ένα νέο πρόσωπο. Τη μορφή της Γκίνσμπεργκ φιλοτέχνησε η γλύπτρια Μέρεντιθ Μπέργκμαν.

WELTMUSEUM WIEN

ΒΙΕΝΝΗ

Το μέλλον

Η νέα έκθεση στο Μουσείο του Κόσμου είναι προσανατολισμένη στην ανατροπή μιας κοινώς αποδεκτής ερμηνείας της πραγματικότητας. Οχημα γι' αυτό το θεωρητικό σχήμα είναι η επιστημονική φαντασία μέσα από τη λογοτεχνία με υπότιτλο «Αν υπάρχει ένα αύριο» – πώς δίνουμε σχήμα σε ένα μέλλον που να μας εμπεριέχει όλους. Ο σχεδιασμός της έκθεσης έγινε από τους αρχιτέκτονες KAWA, που ειδικεύονται σε κινηματογραφικά σκηνικά επιστημονικής φαντασίας.

IAN C. BATES / THE NYT

ΣΑΝ ΦΡΑΝΣΙΣΚΟ

Κεχίντε Γουίλι

«Αρχαιολογία της σιωπής» είναι ο τίτλος της έκθεσης του Κεχίντε Γουίλι, που παρουσιάζεται στο Young Museum στο Σαν Φρανσίσκο. Τα τεραστίων διαστάσεων έργα του υποβάλλουν με το χρώμα και τη σύνθεση και αναπτύσσονται σαν τοιχογραφίες με μήνυμα οικουμενικό. Εχουν όλα ως μοντέλα μαύρους άνδρες και γυναίκες, σε στάσεις που παραπέμπουν σε γνωστά έργα. Είναι μια αλληγορία για τη διαχρονική περιθωριοποίηση των μαύρων.

CARL & MARILYNN THOMA FOUNDATION

ΚΕΜΠΡΙΤΖ

Κονκισταδόρες

Το Μουσείο Τέχνης του Χάρβαρντ στο Κέμπριτζ της Μασαχουσέτης παρουσιάζει έκθεση με έργα που παραπέμπουν στην ισπανική κουλτούρα, ούτως ώστε να διευρυνθεί η αντίληψη για μια ενιαία αμερικανική κουλτούρα. Από τις Ανδεις έως την Καραϊβική, η έκθεση παρουσιάζει κατά κύριο λόγο έργα της συλλογής Καρλ και Μέριλιν Τομά, που ειδικεύεται στην περίοδο από τον 17ο έως τον 19ο αιώνα με τέχνη από τη Νότιο και Κεντρική Αμερική.

RMN-GRAND PALAIS/ HERVE LEWANDOWSKY

Λουίζ Αμπεμά, «Πορτρέτο της Σάρας Μπερνάρ», 1921.

Ο μύθος της Σάρας Μπερνάρ

Η επέτειος των 100 χρόνων από τον θάνατο της Σάρας Μπερνάρ (1844-1923) σηματοδοτεί μια σειρά εκδηλώσεων σε πολλά μέρη του κόσμου, αλλά κυρίως έναν τρόπο για να προσεγγίσει κανείς με νέο βλέμμα τα ιερά τέρατα του παρελθόντος. Η Σάρα Μπερνάρ δεν ήταν μόνο μια μεγάλη ηθοποιός και μια προσωπικότητα συνυφασμένη με την τέχνη, αλλά και μια γυναίκα με τόλμη, που στη διάρκεια της μπελ επόκ έθεσε νέα πρότυπα για τις ανερχόμενες αστές σε όλη την Ευρώπη. Μαζί της ωρίμαζε και η ιδέα της γυναίκας ηθοποιού ως αναπόσπαστου μέλους μιας κοινωνίας σε άνοδο, με κριτήριο την απόσπαση από στενά ακαδημαϊκά κριτήρια και κοινωνικά πρότυπα μιας άλλης ιεράρχησης. Στο Παρίσι, στο Πτι Παλέ, αρχίζει στις 14 Απριλίου (με διάρκεια έως τις 27 Αυγούστου) μια μεγάλη έκθεση αφιερωμένη στην προσωπικότητα και το έργο της Σάρας Μπερνάρ με έργα τέχνης και πλήθος φωτογραφιών περισσότερο ή λιγότερο γνωστών. Η Μπερνάρ ήταν περιζήτητη και είχε ποζάρει για ζωγράφους και φωτογράφους, όπως για τον ζωγράφο και στενό φίλο της Ζορζ Κλερέν (1843-1919) ή για τον φωτογράφο Φελίξ Ναντάρ (1820-1910). Η μορφή της πέρασε στη χώρα του μύθου. Ειδικά το έργο που ζωγράφισε ο Ζορζ Κλερέν (που είχε έλξη προς τον οριενταλισμό) έχει μείνει στην ιστορία ως η εμβληματική πόζα της Μπερνάρ σε πολυτελή υφάσματα και με μια αύρα τρυφηλότητας. Η μορφή της Σάρας Μπερνάρ συνδέθηκε με την ιστορία του θεάτρου και εν γένει της δημόσιας καλλιτεχνικής ζωής, και στα πρόσφατα χρόνια μελετάται και από τις σπουδές Φύλου, καθώς η ίδια υπερασπίστηκε τη θηλυκή της υπόσταση με ελεύθερο πνεύμα, που για την εποχή της δεν ήταν αυτονόητο. Εγραφε η «Καθημερινή» το 1951: «Η Σάρα Μπερνάρ ήτο εξαιρετικά σπάταλη. Εστελλε λόγου χάριν τηλεγραφήματα μεγάλα σαν γράμματα, είτε επλήρωνε δια να παραδοθούν ιδιοχείρως επιστολαί από το Λονδίνον εις τα Πυρηναία. Ηγόραζε διότι την ευχαριστούσε να αγοράζη και εχάριζε διότι την ευχαριστούσε να χαρίζη. Πολλές φορές εγίνετο μικροπρεπής. Εκλεβε στα χαρτιά ή στο ντόμινο και δεν ήθελε να χάνη στο τέννις. Αι τρεις περιουσίαι που εκέρδισε μετεφέροντο, μέχρις ότου σπαταληθούν, εις ένα δερμάτινον σάκκον, τον οποίον σπανίως έχανεν από τα μάτια της. Ητο εξαιρετικά ορμητικού χαρακτήρος. Υστερα από μίαν δραματικήν σκηνήν το καμαρίνι της εγέμιζε με μανδήλια βρεγμένα από τα δάκρυά της. Πριν να παίξη μερικούς ρόλους τα δόντια της εκτυπούσαν από φόβον».

Ο ΚΥΡΙΟΣ ΓΚΡΙ

Γράφει ο **ΗΛΙΑΣ ΜΑΓΚΛΙΝΗΣ**

Η Νάπολη του Μαλαπάρτε: το φάντασμα μιας πόλης

Ο κύριος Γκρι βηματίζει στα σοκάκια της ανοιξιάτικης Νάπολης. Αποδιώχνει απ' τον νου του τα βίαια σκηνικά του «Γόμορρα», του βιβλίου του Σαμπιάνο και της τηλεοπτικής σειράς. Μπαινοβγαίνει στα μικρά μαγαζιά της Βία Μπενεντέτο Κρότσε και αναζητά τις παραδοσιακές μουσικές της πόλης που η θαυμάσια Κριστίνα Πλουχάρ έχει επεξεργαστεί τόσο ωραία.

Κάτω από τις γαλανόλευκες σημαίες της ομάδας της πόλης ανηφορίζει στα βρωμερά σοκάκια της λεγόμενης ισπανικής συνοικίας, πάνω από τη Βία Τολέδο. Ο νους του τώρα τρέχει αλλού. «Ηταν οι ημέρες της "πανούκλας" στη Νάπολη». Η εμβληματική εναρκτήρια πρόταση του «Δέρματος» του μεγάλου Κούρτσιο Μαλαπάρτε.

Νάπολη, 1943. Οι Αμερικανοί απελευθερώνουν μια πόλη εξαθλιωμένη, πεινασμένη, εκπορνευμένη. Οι διαδρομές εντός των δαιδαλωδών δρόμων, στα σωθικά της πόλης ή στις παρυφές της Μεσογείου, αποκτούν έναν αλλόκοτα γκροτέσκο χαρακτήρα στη μοναδική διήγηση του Μαλαπάρτε που, όπως και στο άλλο του αριστούργημα, το «Καπούτ», είναι παρών σε όσα περιγράφει. Αλλά το μεγαλύτερο μέρος τους είναι ένα σοφό πάντρεμα του πραγματικού με τη φαντασμαγορία και τον εφιάλτη.

Εκείνη η οργιαστική, μυστικιστική, ωμή έως θανάτου, πόλη πλάι στη θάλασσα, κάτω από το ηφαίστειο που ξυπνά.

Ο κύριος Γκρι είχε ανακαλύψει πρώτη φορά το «Δέρμα» στη μετάφραση του αλησμόνητου Ανταίου Χρυσοστομίδη, στις εκδόσεις Θεμέλιο. Λίγο αργότερα, έπεσε πάνω στην (παλαιότερη, του 1981) σοκαριστική κινηματογραφική μεταφορά της Λιλιάνα Καβάνι, με τον Μαρτσέλο Μαστρογιάννι, την Κλαούντια Καρντινάλε και τον Μπαρτ Λάνκαστερ. Θα ξαναδιαβάσει το αδιανόητο αυτό μυθιστόρημα στη νέα μετάφραση του Παναγιώτη Σκόνδρα, για τις εκδόσεις Μεταίχμιο.

Στα στενά σοκάκια της Νάπολης την άνοιξη του 2023, ανάμεσα στα σκουπίδια και στις εξαίσιες γεύσεις της πόλης...

Με έναν πολύ περίεργο τρόπο, η Νάπολη του Μαλαπάρτε έχει αφήσει αχνά ίχνη σε διάφορες γωνιές της πόλης: εκείνη η οργιαστική, μυστικιστική, ωμή έως θανάτου, πόλη πλάι στη θάλασσα, κάτω από το ηφαίστειο που ξυπνά· το τσίρκο των ζωντανών-νεκρών· των ψαριών που μοιάζουν με μικρά παιδιά όταν σερβίρονται ψητά· των αγοριών που οι μανάδες τους «πουλάνε» στους ξελιγωμένους Μαροκινούς στρατιώτες· της μοναδικής εναπομείνασας παρθένας της πόλης που εκτίθεται από τον πατέρα της· των ξεκοιλιασμένων Αμερικανών φαντάρων που αργοπεθαίνουν σαν υπνωτισμένοι και των ξέφρενων ομοφυλοφιλικών οργίων που καταλήγουν σε τεράστια καζάνια με βραστή πάστα και τη «γέννηση» ενός ομοιώματος φαλλού από έναν «ετοιμόγεννο» νεαρό – ποτέ άλλοτε αυτό το εκρηκτικό μείγμα ζωής και θανάτου δεν αποτυπώθηκε με τόση δραστικότητα σε ένα μυθιστόρημα. Ο Μαλαπάρτε, αφού σβήσει η φωτιά του Βεζούβιου: «Ο Θεός της Νάπολης, το τοτέμ του ναπολιτάνικου λαού, είχε πεθάνει. Ενα πελώριο μαύρο κρέπι κατέβηκε στην πόλη, στον κόλπο, στον λόφο του Ποζίλιπο. Ο κόσμος βάδιζε ακροποδητί στους δρόμους, μιλώντας χαμηλόφωνα, λες και σε κάθε σπίτι κειτόταν ένας νεκρός».

ΕΞ ΑΦΟΡΜΗΣ

Της **ΜΑΡΙΑΣ ΤΟΠΑΛΗ**

Η Μεγάλη Κυρία των ελληνικών γραμμάτων

Αν υπάρχει ένα πρόσωπο στα σύγχρονα ελληνικά γράμματα που μας εμπνέει εξίσου και με τα βιβλία της και με τις ιδέες της και με την εικόνα της γοητευτικής μορφής της και με τη χροιά της φωνής της –και τους ενήλικες (που γίναμε) και τα παιδιά (που ήμασταν) και τους γονείς και τα παιδιά– αυτή είναι σίγουρα η Αλκη Ζέη. Είναι η Μεγάλη Κυρία, που διέσχισε ορμητικά το μεγαλύτερο μέρος του 20ού αιώνα και προχώρησε δυναμικά μέχρι τη δεύτερη δεκαετία του 21ου. Αν ζούσε θα γινόταν φέτος 100 ετών. Με αυτή την αφορμή, το υπουργείο Πολιτισμού την τίμησε ανακηρύσσοντας το 2023 Λογοτεχνικό Ετος Αλκης Ζέη και συνδιοργάνωσε, μαζί με το Μουσείο Μπενάκη, έκθεση με τίτλο «Αλκη Ζέη 1923-2020. Ο μεγάλος περίπατος της Αλκης».

Η πληθωρικότητα της προσωπικότητας, του βίου και του έργου της συνυφαίνει πολλές και διαφορετικές θεματικές και δεδομένα, από το κουκλοθέατρο μέχρι την ιστορία της ελληνικής Αριστεράς, πολλούς τόπους, από τη Σάμο μέχρι το Παρίσι και από την Κυψέλη μέχρι την Τασκένδη κι ακόμη την ελληνική λογοτεχνία, την Πηνελόπη Δέλτα, το θέατρο, το σινεμά, την πολιτική αλλά και την κομψότητα. Η τελευταία φανερωνόταν στο ιδιαίτερα προσεγμένο ντύσιμό της, αλλά και στον σημαντικό ρόλο που η ενδυματολογική αισθητική και η μόδα παίζουν στις αφηγήσεις της, μυθοπλαστικές και αυτοβιογραφικές. Υπάρχουν, συνακόλουθα, αρκετοί δρόμοι για να την προσεγγίσουμε και αντίστοιχα αρκετοί άξονες γύρω από τους οποίους θα μπορούσε να στηθεί μια έκθεση για την Αλκη Ζέη.

Ο πρώτος άξονας θα ήταν, αναμφίβολα, ο ιστορικός, καθώς η συγγραφέας έζησε την ελληνική Ιστορία ως ένα ιδιαίτερα ενεργό υποκείμενο και έγραψε γι' αυτήν. Σημαντικό ρόλο καταλαμβάνουν στα βιβλία της η δικτατορία του Μεταξά, η Κατοχή και η Αντίσταση, συνιστώντας ένα πολύ ζωντανό κομμάτι τους και όχι απλώς το σκηνικό για να στηθούν οι αφηγήσεις που την καθιέρωσαν: «Το καπλάνι της βιτρίνας» και «Ο μεγάλος περίπατος του Πέτρου». Ξεχωριστή σημασία έχει στο έργο της η ιστορία της Αριστεράς, αλλά και η θέση της γυναίκας στην ελληνική Αριστερά και στην ελληνική κοινωνία, ζητήματα που πραγματεύεται στο μυθιστόρημά της για ενήλικες «Η αρραβωνιαστικιά του Αχιλλέα», που έκανε πάταγο όταν κυκλοφόρησε τη δεκαετία του '80. Ομως και άλλα βιβλία της διαποτίζονται από την Ιστορία με διάφορους τρόπους – ενδεικτικά θα αναφέρουμε το «Κοντά στις ράγες» και το «Η Κωνσταντίνα και οι αράχνες της».

Η Αλκη Ζέη στην Τασκένδη, 1954. Φωτογραφία από την έκθεση για τα 100 χρόνια από τη γέννηση της μεγάλης Ελληνίδας πεζογράφου. Μουσείο Μπενάκη (Πειραιώς 138), μέχρι τις 30 Απριλίου.

Πόσοι δεν μεγαλώσαμε με «Το καπλάνι της βιτρίνας» και τον «Μεγάλο περίπατο του Πέτρου».

Ο δεύτερος άξονας θα ήταν, νομίζω, ο παιδαγωγικός. Μέχρι τα τέλη της δεκαετίας του '70, που η Ζέη και μαζί της η Ζωρζ Σαρή και άλλοι άρχισαν να καθιερώνονται, τα παιδιά διάβαζαν την ίδια πάνω-κάτω παιδική λογοτεχνία, όπως και οι γονείς τους. Με εξαίρεση την Πηνελόπη Δέλτα και τα «Ψηλά βουνά» του Ζαχαρία Παπαντωνίου, όλα τα υπόλοιπα βιβλία ήταν, αν δεν κάνω λάθος, μεταφρασμένα. Η Ζέη, μαζί με τη Σαρή, έκαναν εδώ μια πραγματική επανάσταση, που σήμερα δεν τη σκεφτόμαστε πια γιατί μοιάζει αυτονόητη. Αλλαξαν εντελώς το τοπίο, γράφοντας πρωτότυπη, δημοφιλή λογοτεχνία για παιδιά και εφήβους, που απηχούσε τις ιδέες –και μάλιστα τις προοδευτικές, αντιαυταρχικές ιδέες– της εποχής εκείνης. Σε αυτό το πλαίσιο τα βιβλία τους λειτούργησαν απελευθερωτικά, χειραφετητικά, όχι μόνο για πολλές γενιές παιδιών, αλλά και για όσες/ους συγγραφείς ακολούθησαν χρονικά, γράφοντας βιβλία για παιδιά στα ελληνικά. Από την άποψη αυτή η Ζέη υπήρξε πρωτοπόρος και επιδραστική πολιτισμικά όσο λίγοι.

Ενας τρίτος άξονας θα μπορούσε να είναι ο καθαρά βιογραφικός. Η Ζέη είχε τη στόφα ενός αστεριού. Ακτινοβολούσε από κάθε πόρο την ιδιαίτερη ιδιοσυγκρασία και το χιούμορ, τη θηλυκότητα, την τσαχπινιά, την όρεξη για ζωή και την περιπέτεια – ενσάρκωνε η ίδια μια ηρωίδα βιβλίου για μικρούς και για μεγάλους. Μετέδιδε κέφι και σθένος. Ας είμαστε ειλικρινείς: τέτοια λαμπερά πλάσματα δεν μας περισσεύουν.

Η έκθεση στο Μουσείο Μπενάκη στέκεται αναποφάσιστη απέναντι στους άξονες αυτούς. Παρουσιάζει στην περίμετρο της αίθουσας μεγάλου μεγέθους ασπρόμαυρες φωτογραφίες από τη ζωή της, που ακολουθούν χρονολογική σειρά. Χρησιμοποιεί αποσπάσματα από τα λόγια της. Ενας εσωτερικός τοίχος, μικρότερης έκτασης, αφιερώνεται στο θεατρικό κομμάτι της ζωής της. Συνεκτίθενται εκεί φωτογραφίες με την ίδια ως νεαρή ηθοποιό και άλλες, πολύ μεταγενέστερες, με σκηνές από θεατροποιημένα δικά της έργα. Δύο επιτραπέζιες βιτρίνες φιλοξενούν ωραίο, αλλά πολύ στριμωγμένο αρχειακό υλικό. Αλλος ένας εσωτερικός τοίχος, στην ίδια αίθουσα, καλύπτεται από αφίσες - εξώφυλλα των μεταφρασμένων σε πλήθος ξένες γλώσσες βιβλίων της. Υπάρχει ένας ακόμη τοίχος αφιερωμένος στις πρώτες εκδόσεις των βιβλίων της και πολλά, πυκνά κείμενα - εκθέματα, που συνίστανται σε αποσπάσματα βιβλίων ή συνεντεύξεων.

Στο κέντρο της έκθεσης συναντάμε έναν αληθινό θησαυρό, που δεν είναι άλλος από την προβολή του ντοκιμαντέρ της Μαργαρίτας Μαντά, που δανείζει στην έκθεση τον τίτλο της («Ο μεγάλος περίπατος της Αλκης», 2017), με πρωταγωνίστριες την ίδια την Αλκη, αλλά και την αδελφή της, Ελένη Κόκκου, τη «Λενούλα». Εγχρωμες φιγούρες από τα εξώφυλλα των βιβλίων, κολλημένες στο πάτωμα και σε διάφορα σημεία, καθώς και αυτούσιες οι πρώτες εκδόσεις συμπληρώνουν με τα έντονα χρώματα και τη μοντερνίστικη, μεταδικτατορική αισθητική τους τη συνολική εικόνα, σε αντίστιξη με τις ασπρόμαυρες φωτογραφίες που «βιογραφούν».

ΚΡΙΤΙΚΗ

Της **ΛΙΝΑΣ ΠΑΝΤΑΛΕΩΝ**

Αληθινά ψεύδη

ΚΩΣΤΑΣ ΚΑΒΑΝΟΖΗΣ
Μεταξύ μυθοπλασίας και πραγματικότητας
εκδ. Πατάκη, **σελ.** 352

Δεν είναι συχνό φαινόμενο αναγνωρισμένοι συγγραφείς να αφήνουν προσωρινά τη λογοτεχνία για να στοχαστούν τους μηχανισμούς και τα τεχνάσματά της. Ο Κώστας Καβανόζης, ένας πολυσχιδής πεζογράφος, που κατέθεσε πειστήρια της συγγραφικής του δυναμικής με την πρώτη του κιόλας εμφάνιση, στρέφει τώρα την προσοχή του σε ένα συγκεκριμένο είδος μυθοπλασίας, το μυθιστόρημα τεκμηρίων. Ενδεχομένως το παρόν δοκίμιο να είναι παραπλήρωμα ή το εξωλογοτεχνικό αποτύπωμα του τελευταίου του βιβλίου, «Τυχερό» (2017), παράδειγμα τεκμηριωτικής λογοτεχνίας, στον βαθμό που αντλεί το πρωτογενές υλικό του από μαρτυρίες, αρχεία και φωτογραφίες. Η μελέτη εστιάζεται στη σύζευξη μυθοπλασίας και πραγματικότητας, στη σύμμειξη λογοτεχνικής και εξωκειμενικής αλήθειας. Δίχως την πραγματικότητα, η λογοτεχνία θα ήταν ανυπόστατη. Αυτός ο δεσπόζων δυϊσμός, η πραγματικότητα και ο λόγος για την πραγματικότητα, διατρέχει τον προβληματισμό του Καβανόζη. Θεμελιακή μέριμνα της λογοτεχνίας είναι η αναπαράσταση του κόσμου και η απόδοση σε αυτόν ενός κρίσιμου νοήματος. Η μυθοπλασία «προβαίνει στην αναδιοργάνωση και ανασημασιοδότηση της πραγματικότητας». Μέσω των λέξεων, ο συγγραφέας κατασκευάζει μια «μη υπαρκτή στον αληθινό κόσμο πραγματικότητα». Η λογοτεχνία, προκειμένου να συγκροτήσει μορφή, δομή και ύφος, εντέλει αισθητική, εγκιβωτίζει εξωγλωσσικά δεδομένα. Εξ ου και η αναγκαιότητα της αληθοφάνειας, καθώς συνιστά τον συνδετικό αρμό μεταξύ ενός μυθοπλαστικού έργου και του εξωκειμενικού κόσμου. Μιμούμενη την πραγματικότητα, η μυθοπλασία αναδεικνύει «αυτό που είναι ουσιώδες στην πραγματικότητα». Η λογοτεχνία τεκμηρίων, στην οποία στα καθ' ημάς μάς διαπαιδαγώγησε ο Θανάσης Βαλτινός, ενθέτει στον μύθο θραύσματα του αληθινού κόσμου. Η ένταξη μη λογοτεχνικών στοιχείων σε μια μυθοπλασία, επαναγράφει την πραγματικότητα. Ενταγμένο σε μια μυθοπλασία, το ντοκουμέντο, είτε παραχαραγμένο είτε γνήσιο, μεταστοιχειώνεται σε γλωσσική κατασκευή, δηλαδή σε λογοτεχνία. Ο Καβανόζης επισημαίνει πως στη λογοτεχνία τεκμηρίων αναδύεται ένας υβριδικός χώρος, όπου μυθοπλασία και πραγματικότητα «παύουν να έχουν μεταξύ τους διαχωριστικές γραμμές». Καταλυτική για τη μεταστοιχείωση του πραγματικού σε λογοτεχνία, είναι η τεχνική της ανοικείωσης, που ανανοηματοδοτώντας το οικείο και το τετριμμένο, ενθαρρύνει μια ανύποπτη πρόσληψή τους. Η ανοικειωτική λειτουργία της λογοτεχνίας είναι βασικό ζητούμενο σε ένα μυθιστόρημα τεκμηρίων, το οποίο επιδιώκει να μεταστρέψει το αυθεντικό σε λογοτεχνικό ή, αλλιώς, να τεκμηριώσει λογοτεχνικά το γνήσιο. Ο Καβανόζης τονίζει πως ο συγγραφέας, που αφηγηματοποιεί αυθεντικά στοιχεία, δεν αποβλέπει στην κυριολεκτική αποτύπωση του κόσμου. Αντιθέτως, «αποβλέπει, μέσω της επιλεκτικής επαφής του με την ποικιλοτρόπως καταγεγραμμένη πραγματικότητα, στη δημιουργία ενός λογοτεχνικού κειμένου στο οποίο η πραγματικότητα αυτή θα διαθλάται ανανοηματοδοτούμενη». Η ένθεση εξωλογοτεχνικών τεκμηρίων εντός του λογοτεχνικού κειμένου, μεθοδεύει «μια πρωτοφανέρωτη αποτύπωση εκείνου που έχει ήδη συμβεί». Το μυθοποιημένο τεκμήριο προτείνει την εκ νέου νοηματοδότηση «της εξωλογοτεχνικής πραγματικότητας της οποίας αποτελούσε κάποτε και αυτό μέρος». Ο Καβανόζης θεμελιώνει τις παρατηρήσεις και τις επισημάνσεις του στη σκέψη πολυάριθμων φιλοσόφων, μελετητών και λογοτεχνών. Το βιβλίο ακολουθεί τη δομή και τους τρόπους μιας αυστηρά ακαδημαϊκής εργασίας. Ωστόσο, είναι διακριτή η άμεση εμπλοκή του συγγραφέα με το θέμα που συζητά και γι' αυτό ο λόγος του παραμένει θερμός και έντονος. Θα μπορούσαμε να πούμε πως με αυτό το βιβλίο ο Καβανόζης περνάει από την πράξη στη θεωρία. Σε κάθε περίπτωση πρόκειται για ένα εξαιρετικά δουλεμένο εγχείρημα, που μαρτυρεί την απολύτως συνειδητή δέσμευση του συγγραφέα στη λογοτεχνία.

500 ΛΕΞΕΙΣ

ΜΕ ΤΟΝ ΓΙΩΡΓΟ ΤΟΥΛΑ

Ο Γιώργος Τούλας σπούδασε Πολιτικές Επιστήμες στο ΕΚΠΑ με ειδίκευση στα ΜΜΕ. Εχει εργαστεί σε περιοδικά, εφημερίδες, ραδιόφωνο και τηλεόραση. Εκδίδει, από το 1989, το παλαιότερο σε κυκλοφορία free press, την parallaxi και έχει καθημερινή πρωινή εκπομπή στον 958 fm της ΕΡΤ3. Το πρώτο του βιβλίο ήταν το αντιρατσιστικό παραμύθι «Ο Τσουρέκης που τον έλεγαν Ελία» (εκδ. Επόμενος Σταθμός). Τώρα κυκλοφορεί η συλλογή διηγημάτων του «Μακρινές Γειτονιές» (εκδ. Πόλις).

Ποια βιβλία έχετε αυτόν τον καιρό πλάι στο κρεβάτι σας;
«Να βρω ξανά του νήματος την άκρη» του Λέοντος Ναρ, «Το χρονικό ενός δυσλεκτικού» του Γιάννη Πάσχου, «Φυγόδικος δεν ήμουν» της Ισμήνης Καρυωτάκη.

Ποιο ήταν το πιο ενδιαφέρον στοιχείο που μάθατε πρόσφατα χάρη στην ανάγνωση ενός βιβλίου;
Διαβάζοντας τις μέρες αυτές το «Στη σκιά του Στάλιν» του Νίκου Μαραντζίδη αισθάνθηκα για άλλη μια φορά την έκπληξη των άγνωστων στιγμών της Ιστορίας, που χρειάζονται να φωτιστούν.

Ποιο κλασικό βιβλίο διαβάσατε πρόσφατα για πρώτη φορά;

Ιούλιο Βερν. Τα άπαντα. Από την παιδική βιβλιοθήκη της Τούμπας.

Περιγράψτε την ιδανική αναγνωστική συνθήκη.
Μια γαλήνια στιγμή, χωρίς τηλέφωνα, υπολογιστές και περίσπαση που έχει γίνει πλέον εφιάλτης. Κανονική διάσπαση προσοχής.

Υπάρχουν βιβλία για τα οποία να νιώθετε ενοχές που σας άρεσαν;
Κανένα. Είμαι συμφιλιωμένος με την ελαφρότητα ως διαφυγή.

Ποιο είναι το επόμενο βιβλίο που θα διαβάσετε;
«Napoli mon amour» του Αλέσιο Φορτζόνε.

Τι είναι αυτό που σας συγκινεί περισσότερο σε ένα βιβλίο;
Η ικανότητα ενός συγγραφέα να με ευαισθητοποιήσει. Να ξυπνήσει μνήμες, εικόνες, συναισθήματα.

Τι είδους ιστορίες αφηγούνται οι «Μακρινές Γειτονιές»;
Ιστορίες ανθρώπων που οι ζωές τους δεν απασχολούν τους πολλούς, περνούν από αυτόν τον κόσμο διακριτικά κουβαλώντας φορτία βαριά. Οι ιστορίες αυτές δεν έχουν ίχνος δόξας, ίχνος δικαίωσης. Τα φινάλε των ιστοριών είναι μάλλον έντονα δραματικά. Κουβαλάνε ματαίωση. Ακύρωση. Ηττα.

Πόσο ενδιαφέρον έχει η ζωή των «αόρατων» ανθρώπων μιας και δεν απασχολούν τους γύρω τους;
Είναι συχνά ατόφια υλικά τραγωδίας, αφορμές για να αισθανθούμε ξανά τι σημαίνει συν-αισθάνομαι, συν-πάσχω, συν-πονώ. Οι ήρωές μου είναι άνθρωποι που όσο και αν ήλπισαν ότι κάποιο φως θα φωτίσει και τη δική τους ζωή, θα αλλάξει μια πορεία πτώσης, δεν τα κατάφεραν να ζήσουν αυτή την ανατροπή. Στοιχεία που συναντά κανείς κυρίαρχα στις δικές τους ζωές είναι η αρρώστια, η μοναξιά, η παρηγοριά του αλκοόλ, η διάλυση των σχέσεων, η απόγνωση. Ζητήματα που όταν έρθεις αντιμέτωπος με αυτά γεννιούνται συναισθήματα και στον παρατηρητή.

Επιμέλεια: **ΑΛΕΞΑΝΔΡΑ ΣΚΑΡΑΚΗ**

ΨΗΦΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ

από τη Read LIBRARY

LIGHTFOOT, CHRISTOPHER S.
The Cesnola Collection of Cypriot Art: Ancient Glass (2017)
εκδ. Metropolitan Museum

Ο κατάλογος «The Cesnola Collection of Cypriot Art: Ancient Glass» παρουσιάζει την κυπριακή συλλογή αρχαιοτήτων από γυαλί, η οποία διατηρείται στο Μητροπολιτικό Μουσείο της Νέας Υόρκης. Αποτελεί μια ενδιαφέρουσα πηγή πληροφοριών και φωτογραφικού υλικού για τους λάτρεις και μελετητές των κυπριακών αρχαιοτήτων. Αξίζει να σημειωθεί πως πρόκειται για εύθραυστα αντικείμενα που επέζησαν, σε μεγάλο βαθμό, άθικτα παρά τις πολυάριθμες περιπέτειες μεταξύ της ανακάλυψης και της τελικής τους άφιξης στη Νέα Υόρκη. Πρόκειται για μια ολοκληρωμένη μελέτη για το αρχαίο γυαλί που ο Luigi Palma di Cesnola συγκέντρωσε στην Κύπρο κατά τη διάρκεια της πρώτης δεκαετίας του 1870. Είναι μια από τις πιο άρτιες συλλογές κυπριακής τέχνης στον κόσμο, περιέχει πάνω από 500 έργα από τα οποία τα περισσότερα αφορούν τη Ρωμαϊκή Περίοδο, παρόλα αυτά υπάρχουν και ευρήματα που χρονολογούνται από την Ύστερη Εποχή του Χαλκού έως την Πρώιμη Βυζαντινή Περίοδο (1500 π.Χ.– 625 μ.Χ.). Μόνο ένα μικρό μέρος της συλλογής αυτής εκτίθεται αυτή τη στιγμή στο Μουσείο, ωστόσο όλα τα τεκμήρια είναι προσβάσιμα στον ιστότοπο του Μουσείου ενώ παράλληλα ο κατάλογος αυτός παρέχει πρόσθετες πληροφορίες, αναφορές, καθώς και συγκρίσεις τόσο από τα ανασκαφικά ευρήματα στην Κύπρο όσο και από άλλες συλλογές κυπριακού υλικού. Αποτελεί μέρος του προγράμματος καταλογογράφησης της συλλογή Cesnola για την κυπριακή τέχνη.
Το βιβλίο είναι στα αγγλικά και διατίθεται δωρεάν από την εφαρμογή Read Library. Επισκεφθείτε τον ιστότοπο Read-library.com για πληροφορίες και περισσότερα βιβλία.

Ανδρονίκη Λασηθιωτάκη
lasithiotakisa@sppmedia.com

Θλιμμένοι, όχι θλιβεροί, Τροπικοί

Νέες λέξεις, νέος λόγος. Η ανθρωπολογική έννοια της πολιτισμικής μετάφρασης

SHUTTERSTOCK

Το Εθνικό Μουσείο Ανθρωπολογίας του Μεξικού. Η ανθρωπολογική ιδέα της μετάφρασης υπερβαίνει την απλή ικανότητα χειρισμού δύο γλωσσικών κωδίκων, όπως τα αγγλικά/γαλλικά και τα ελληνικά. Βασίζεται σε μια εμβύθιση στη δομή της καθημερινής ζωής δύο ή περισσότερων κοινωνιών ή κοινωνικών ομάδων και στην εξοικείωση με τις διανοητικές παραδόσεις δύο ή περισσότερων κοινωνιών. Για τον ανθρωπολόγο η μετάφραση έχει μια βαθύτερη και ολιστική σημασία.

Της **Κ. ΝΑΝΤΙΑΣ ΣΕΡΕΜΕΤΑΚΗ**

Δημόσιος, επιστημονικός και καθημερινός λόγος στον τόπο μας κατακλύζονται από ξένους όρους και λέξεις που εισάγονται και αφομοιώνονται είτε στην αρχική τους γλώσσα είτε μεταφρασμένοι στην ελληνική. Η μεταφορά και αφομοίωση στην αρχική τους γλώσσα, κυρίως στην αγγλική, έχει τύχει πολλών συζητήσεων από γλωσσολόγους, φιλολόγους και κοινωνικούς επιστήμονες σε επίπεδο γλωσσικής επάρκειας και επιτέλεσης της ελληνικής γλώσσας στο πλαίσιο της παγκοσμιοποίησης.

Ενα θέμα ωστόσο που χρήζει ιδιαίτερης σημασίας και προσοχής είναι η μετάφραση ξένων όρων και λέξεων στην ελληνική, πολύ περισσότερο, δε, η μετέπειτα διάχυσή τους από τον έναν επιστημονικό κλάδο στον άλλον και τον δημόσιο και καθημερινό λόγο ασυνειδήτως. Η πρόκληση της μετάφρασης στην Ελλάδα ξεκινάει από παλιά και παρότι η μετάφραση βελτιώθηκε με τον καιρό σε επίπεδο γλωσσικής ακρίβειας, αυτό που λείπει από τους περισσότερους όρους και λέξεις είναι η θεωρητική ιστορία, οι συζητήσεις και το πλαίσιο που οδήγησαν στην επινόησή τους. Χαρακτηριστικό παράδειγμα ατυχούς απόδοσης εννοιών αποτελεί η μετάφραση του κλασικού ανθρωπολογικού έργου «Tristes Tropiques» του Λεβί Στρος το 1988 ως «Θλιβεροί Τροπικοί» αντί για Θλιμμένοι Τροπικοί (εκδ. Χατζηνικολή, 1988), αποκαλύπτοντας την ασυνείδητη ή συνειδητή εθνοκεντρική άποψη του ανεπτυγμένου Δυτικού που γράφει ή μεταφράζει τον υπανάπτυκτο και συνεπώς θλιβερά άμοιρο Αλλον.

Ενα πρόσφατο παράδειγμα αποτελεί ο όρος self-reflexivity, επίσης προερχόμενος από τον νεοεισαχθέντα στην ελληνική ακαδημαϊκή ζωή επιστημονικό κλάδο της ανθρωπολογίας. Παρότι self σημαίνει εαυτός και reflexivity στοχασμός, ο όρος μεταφράστηκε ως «ανα-στοχασμός» (αντί αυτο-στοχασμός) και έως σήμερα επαναλαμβάνεται ακρίτως σε σχεδόν όλους τους κλάδους και εντέλει στον μιντιακό και καθημερινό λόγο. Ο όρος ωστόσο, επινοημένος από τον γνωστό ως «πατέρα της Ανθρωπολογίας» Φραντς Μποάζ, σήμαινε και σημαίνει τη δεξιότητα των εθνογράφων ερευνητών να μπορούν ταυτόχρονα να διαβάζουν, να παρακολουθούν και να στοχάζονται πάνω στην ερμηνευτική τους δραστηριότητα στον κλάδο. Είναι ένας όρος

> *Ο όρος self-reflexivity μεταφράστηκε ως «ανα-στοχασμός» (αντί αυτο-στοχασμός) και έως σήμερα επαναλαμβάνεται ακρίτως σε σχεδόν όλους τους κλάδους.*

που καθιστά κεντρικής σημασίας τον παρεμβατικό και υποκειμενικό ρόλο του πολιτισμικά διαμορφωμένου εαυτού στο πεδίο της εθνογραφικής-επιτόπιας έρευνας, καθώς και στην επακόλουθη παραγωγή επιστημονικής γνώσης από αυτό το πεδίο έρευνας μέσω της εθνογραφίας. Η εθνογραφία συνεπώς βρίσκεται στο κομβικό σημείο μεταξύ επιστήμης και αφήγησης, κειμενικής ή άλλης.

Αντίθετα, ο όρος «ανα-στοχασμός» σημαίνει ξανα-σκέφτομαι, ξανα-στοχάζομαι, δηλαδή αποπειρώμαι έναν αποστασιοποιημένο συλλογισμό πάνω σε ένα θεωρητικό αντικείμενο. Αλλωστε το ρήμα reflect (ανακλώ και στοχάζομαι) αιχμαλωτίζει το φως στην ελληνική φιλοσοφία. Η έμφαση του Διαφωτισμού στην όραση και στη διαφάνεια που απορρέει από την ιδέα ότι η λογική μπορεί να φωτίσει τη φύση του ανθρώπου και του κόσμου αντλείται από την πλατωνική αναζήτηση της αντικειμενικής αλήθειας κάτω από τη ποικιλομορφία του κόσμου των φαινομένων μέσα από το μυαλό ως καθρέφτη.

Αυτό επομένως που έχει εξαλειφθεί με τη μετάφραση του όρου ως «ανα-στοχασμός» είναι ο εαυτός ως ουσιαστικός δρων στη διαδικασία της επιτόπιας έρευνας. Αυτή η «λανθασμένη» ανάγνωση της έννοιας εξουδετέρωσε την αίσθηση μιας διπλής συνειδητότητας ή μιας δια-πολιτισμικής συνειδητότητας του εθνογραφικού εαυτού. Ο μεταφρασμένος όρος αφορά τη σκέψη σε ένα καθαρά εσωτερικό ή καρτεσιανό πλαίσιο. Επομένως, ο ελληνικός όρος με τον οποίο αποδίδεται το αγγλικό self-reflexivity δεν έχει καμία σχέση με αυτό που ήθελε να περιγράψει ο πρωτότυπος όρος, δηλαδή τον εαυτό ως πολιτισμικό δρώντα στο πλαίσιο του άλλου και όχι απλώς ως κάποιον που σε πρώτη φάση παρατηρεί κάτι και σε δεύτερη φάση αναστοχάζεται πάνω σε αυτό. Η δε επανάληψη του «ανα-στοχασμός » (αντί αυτο-στοχασμός) στον επιστημονικό, μιντιακό και καθημερινό λόγο εκφράζει παραδειγματικά το γεγονός ότι το ανθρωπολογικό κείμενο δεν νοείται ως πολυ-πολιτισμικό πεδίο, ως δια-πολιτισμική κατάσταση στην οποία εμπλέκεται ο εαυτός, και καταλήγει έτσι να μεταφράζεται εσφαλμένα τόσο σε επίπεδο πολιτισμικού πλαισίου όσο και σε γλωσσικό επίπεδο. Επίσης αποκαλύπτει ότι η μετάφραση γίνεται αντιληπτή ως αμιγής γλωσσική διαδικασία, και επομένως μεταφέρεται συχνά παθητικά από το ένα κείμενο στο άλλο και από τον έναν επιστημονικό κλάδο στον άλλον ασυνειδήτως.

Το ερώτημα

Είναι ωστόσο η μετάφραση μια διαδικασία ασυνείδητης πνευματικής κατανάλωσης ή είναι και πρέπει να είναι για τον ακαδημαϊκό και τον διανοούμενο μέρος μιας συνειδητής, δημιουργικής διαδικασίας και κεντρικό στοιχείο της διανοητικής παραγωγής; Ο μεταφραστής –ειδικότερα δε ο ανθρωπολόγος-εθνογράφος– δεν μεταφράζει απλώς γλώσσες, αλλά φέρνει δύο ή περισσότερες κουλτούρες και κοινωνίες σε επικοινωνία και σε διάλογο. Καθώς διασχίζει σύνορα, οφείλει να διαφυλάξει το περιθώριο της διαφοράς στην ίδια την πράξη της διάσχισής τους.

Στη συγκεκριμένη περίπτωση, αν ο ανθρωπολογικός όρος «αυτο-στοχασμός» προσεγγιστεί με τους γνωστούς υπάρχοντες όρους «αυτογνωσία» ή «αυτοσυνειδησία», απαλείφεται η επιτελεστική και κοινωνική διαμεσολάβηση (agency) που πηγάζει από την ανθρωπολογική σημασία. Παράλληλα, δε, απορροφάται η εθνογραφική δυναμική, παρ' όλη την ιδιαιτερότητά της, σε ένα γενικό φιλοσοφικό πλαίσιο το οποίο θα θόλωνε τις διαπολιτισμικές εντάσεις στις οποίες μας δίνει πρόσβαση ο εθνογραφικός όρος. Ζήτημα λοιπόν εδώ είναι «η δυνατότητα μεταβίβασης της μεταφραστικής ηθικής του πεδίου έρευνας στο επίπεδο του (εθνογραφικού) κειμένου» (C. Nadia Seremetakis, «Sensing the Everyday», Routledge, 2019, ελληνική έκδοση «Αναγνωρίζοντας το Καθημερινό», εκδ. Πεδίο).

Η συνήθης αντίληψη της μετάφρασης ως μιας καθαρά κειμενικής επεξεργασίας μπορεί να ανταποκρίνεται σε πολλά είδη κειμένου, αλλά σίγουρα όχι στο ανθρωπολογικό-εθνογραφικό κείμενο. Για τη συντριπτική πλειονότητα των ανθρωπολόγων, η μετάφραση έχει μια βαθύτερη και ολιστική σημασία που είναι εξίσου κειμενική και εξω-κειμενική, τόσο μέσα στο βιβλίο όσο και πριν και πέρα από αυτό. Χωρίς την εξω-κειμενική, δια-πολιτισμική εμπειριακή μετάφραση, κανένα εθνογραφικό κείμενο δεν μπορεί να υπάρξει ή να μεταφραστεί από μια γλώσσα σε μια άλλη. Διότι η ανθρωπολογική ιδέα της μετάφρασης υπερβαίνει την απλή ικανότητα χειρισμού δύο γλωσσικών κωδίκων, όπως τα αγγλικά/γαλλικά και τα ελληνικά. Βασίζεται σε μια εμβύθιση στη δομή της καθημερινής ζωής δύο ή περισσότερων κοινωνιών ή κοινωνικών ομάδων και στην εξοικείωση με τις διανοητικές παραδόσεις δύο ή περισσότερων κοινωνιών. Κι αυτά βέβαια επιτυγχάνονται με γνώση και εξοικείωση με πολλαπλούς, πολιτισμικούς κώδικες, πέραν βέβαια των γλωσσικών.

Ειδικότερα οι ανθρωπολόγοι θα πρόδιδαν την ίδια την κατάρτισή τους αν εγκατέλειπαν τη μετάφραση των κοινωνικο-πολιτισμικών και ιστορικών πλαισίων που διαχειρίζονται στη μετάφραση των τελικών κειμένων τους από μια γλώσσα σε μια άλλη. Αυτό ισχύει ιδιαίτερα για τον/τη «γηγενή» ή «αυτόχθονα» ανθρωπολόγο που έχει εκπαιδευτεί και εργάζεται σε μια ξένη κοινωνία ή/και στη δική του/της κουλτούρα.

Η κ. Κ. Νάντια Σερεμετάκη διετέλεσε καθηγήτρια Πολιτισμικής - Κοινωνικής Ανθρωπολογίας στο Πανεπιστήμιο Πελοποννήσου και ενωρίτερα στο Πανεπιστήμιο της Νέας Υόρκης.

Μια στάλα γης κι ένα σπίτι για τη μαύρη υπηρέτρια Σαλομέ

Ζωή και θάνατος στην οικογένεια Σουάρτ, απόγονοι ολλανδόφωνων αποίκων, στη Νότια Αφρική του Απαρτχάιντ

DAMON GALGUT
Η υπόσχεση
μτφρ. Κλαίρη Παπαμιχαήλ
εκδ. Διόπτρα, **σελ.** 344

Της **ΖΩΗΣ ΚΑΡΑΜΗΤΡΟΥ**

Υπόσχεση για μια ειρηνική ζωή χωρίς διαχωρισμούς, ανισότητες, έχθρα, εμφύλια διάθεση. Κι άλλη μία, η οικογενειακή ζωή να είναι ασφαλής και σταθερή για τα μέλη της που πασχίζουν να υπάρξουν μέσα από κύματα θανάτου, να μετατραπούν από παιδιά σε υπεύθυνους, ισορροπημένους ενήλικες, άξιους να μοιραστούν αισθήματα, σκέψεις, τη ζωή τους. Και η πιο δεσμευτική, η υπόσχεση που πραγματικά θα αξιώσει σθένος, να δοθεί ένα κομμάτι γης μ' ένα ερειπωμένο σπίτι πάνω του, στη μαύρη υπηρέτρια που τους φροντίζει συνεχώς, τη σιωπηλή, υπάκουη, ακούραστη Σαλομέ που γερνά σιγά σιγά γεμάτη αφοσίωση, κούραση, θλίψη.

Καμία από τις υποσχέσεις αυτές δεν θα τηρηθεί. Νότιος Αφρική στα χρόνια του Απαρτχάιντ. Λευκοί σε συνθήκες ευμάρειας, ανάπτυξης, άνετης κοινωνικής και οικονομικής ζωής. Εγχρωμοι σε καθεστώς καταπίεσης, αποκλεισμού, υποτέλειας. Η οικογένεια Σουάρτ, απόγονοι ολλανδόφωνων αποίκων, απολαμβάνει τα προνόμια της θέσης της, κατέχει τη φάρμα, μια πραγματικά μεγάλη έκταση γης, και ζει όπως όλοι οι ευκατάστατοι λευκοί, μέχρι που ανοίγει πρόωρα

> *Οι δεσμοί αίματος δεν συνδέουν κανέναν, όλοι απομακρύνονται από όλους σταθερά, χωρίς κόστος.*

και δειλά ο κύκλος του θανάτου. Η σαραντάχρονη μητέρα, η Ρέιτσελ, πεθαίνει αφήνοντας πίσω της τρία παιδιά. Τον Αντον, την Αστριντ, την Αμόρ. Αφήνει πίσω της τον σύζυγό της Μάνι, που τον έχει δεσμεύσει με την υπόσχεση να δώσει μια στάλα γης και σπίτι στη μαύρη υπηρέτρια Σαλομέ επειδή τη φρόντισε όσο

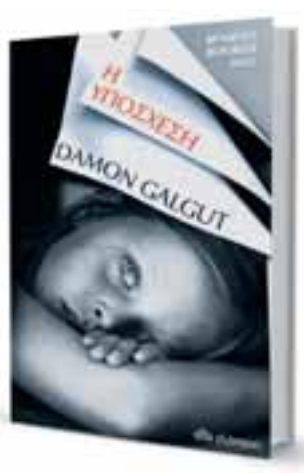

Η μικρογραφία της παθογένειας του πολιτικού και κοινωνικού συστήματος της χώρας, εμφανίζεται στους χαρακτήρες των ηρώων του βιβλίου.

κανείς, επειδή ανέλαβε τα παιδιά της από μικρά, επειδή μέσα της δεν μπορεί να δεχθεί τη διάκριση, την ανισότητα, τη φτώχεια, τη δυστυχία της. Την κατακλύζει η ευγνωμοσύνη και αποσπά τη δέσμευση που δεν γνωρίζουν μόνο οι δύο, μα την ακούει και η μικρή κόρη, η Αμόρ.

Η οικογένεια με τα χρόνια θα διαλυθεί καθώς ο θάνατος θα τους καλεί συχνά να μαζευτούν στο σπίτι της φάρμας για να αποχαιρετήσουν μαζί με τους ανθρώπους τους και κοινές στιγμές, μοιρασμένα αισθήματα μα και τον άγνωστο που έχει γίνει ο καθένας από τα τρία παιδιά για τον άλλον. Τη μέρα του θανάτου της μητέρας του ο Αντον θα σκοτώσει, όντας στρατιώτης, μια μαύρη γυναίκα.

Με το βάρος του φόνου θα αναμετριέται διαρκώς σε όλη του τη ζωή πια, μη μπορώντας να ξεπεράσει τη βίαιη φύση του. Η Αστριντ θα επιλέξει την ελαφρότητα. Την ανούσια, ανερμάτιστη, άχαρη θέση της πλούσιας, ανέμελης, κενής γυναίκας που θα προσπαθεί να υπάρξει μέσα από τα ανδρικά μάτια συζύγων κι εραστών. Η ελαφρότητα αυτή θα γίνει το μοιραίο βαρίδι της ζωής της. Και η Αμόρ. Οταν ήταν μικρή, τη χτύπησε ένας κεραυνός καθώς βρισκόταν στην κορυφή του λόφου που ανεβοκατέβαινε για να πάει στο σπίτι της Σαλομέ. Θα τη συνδέει μια βαθιά αγάπη με την υπηρέτρια και δεν θα σταματήσει ποτέ να προσπαθεί να πείσει τα μέλη της οικογένειάς της που απομένουν μετά τους αναπάντεχους, διαδοχικούς θανάτους, ότι η υπόσχεση του πατέρα τους βαραίνει όλους, ότι έχουν μια ανοιχτή πληγή ηθικού χρέους όλοι τους, όσο η Σαλομέ δεν αποκτά το πολύτιμο χαρτί της ιδιοκτησίας. Θα μείνει μόνη κάποια στιγμή, τελευταία από μια ολόκληρη γενιά, ν' αποφασίζει με γνώμονα μονάχα τον δικό της ηθικό κώδικα, χωρίς υπολογισμούς, υστεροβουλία, εξαρτήσεις.

Η χώρα έχει ήδη μπει σε ταραχές, οι μαύροι διεκδικούν και κερδίζουν τη ζωή που θέλουν και τους αξίζει. Η Αμόρ θα αποποιηθεί την κληρονομιά της και θα ρυθμίσει το χρέος, θα εκπληρώσει την υπόσχεση. Η σκευή του Γκάλγκουτ ως θεατρικού συγγραφέα, του επιτρέπει να μας φέρει μπροστά στην τεράστια σκηνή μιας ολόκληρης χώρας, με σημείο αναφοράς την οικογένεια Σουάρτ. Η μικρογραφία της παθογένειας του πολιτικού και κοινωνικού συστήματος εμφανίζεται στους χαρακτήρες των ηρώων, που μοιάζει να μην αποφασίζουν για τη ζωή τους, μα έρμαια μιας μοίρας αφήνονται να καταρρέουν υπό το βάρος της ζωής που δεν διάλεξαν, δεν πάλεψαν να διαμορφώσουν. Η θρησκεία μετέχει στη μικρότητα, στο συμφέρον, στην ιδιοτέλεια, η πίστη δεν μπορεί να στηρίξει, να εξυψώσει. Οι δεσμοί αίματος δεν συνδέουν κανέναν, όλοι απομακρύνονται από όλους σταθερά, χωρίς κόστος.

Η εξαιρετική εναλλαγή τρόπων αφήγησης, η ελλειπτικότητα στην περιγραφή του εσωτερικού κόσμου των ηρώων, σε πλήρη αντίθεση με την πλούσια περιγραφή της φύσης, των σπιτιών, του όλου κόσμου, κρατούν αδιάλειπτα την εγρήγορσή μας, ο συγγραφέας δεν αφήνεται και δεν μας αφήνει. Τον κατατρύχει η ανάγκη η υπόσχεση να γίνει πράξη, να μην κατατροπώσουν οι συνθήκες, μα πιο πολύ ο θάνατος, την ηθική στάση ζωής. Αυτή που για την Αμόρ είναι επιλογή ζωής, μιας ζωής που όπως λέει και το όνομά της, είναι πλασμένη μόνο με αγάπη.

ΙΣΠΑΝΟΦΩΝΑ ΜΙΚΡΟΔΙΗΓΗΜΑΤΑ

Σκίτσο: **ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΧΑΝΤΖΟΠΟΥΛΟΣ,** *Μετάφραση:* **ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΠΑΛΑΙΟΛΟΓΟΣ**

ΠΡΟΚΕΙΤΑΙ ΠΕΡΙ ΑΣΤΕΙΟΥ

EDUARDO GALEANO

ΣΕ ΚΑΠΟΙΑ
ΜΕΓΑΛΗ ΛΕΩΦΟΡΟ
ΚΑΠΟΙΑΣ ΜΕΓΑΛΗΣ
ΛΑΤΙΝΟΑΜΕΡΙΚΑΝΙΚΗΣ ΠΟΛΗΣ,
ΚΑΠΟΙΟΣ ΠΕΡΙΜΕΝΕΙ
ΝΑ ΤΗ ΔΙΑΣΧΙΣΕΙ.

ΚΑΘΗΛΩΜΕΝΟΣ
ΣΤΗΝ ΑΚΡΗ
ΤΟΥ ΠΕΖΟΔΡΟΜΙΟΥ,
ΜΠΡΟΣΤΑ
ΣΤΗΝ ΑΔΙΑΚΟΠΗ
ΡΟΗ ΑΥΤΟΚΙΝΗΤΩΝ,
Ο ΠΕΖΟΣ ΠΕΡΙΜΕΝΕΙ
ΔΕΚΑ ΛΕΠΤΑ,
ΕΙΚΟΣΙ ΛΕΠΤΑ, ΜΙΑ ΩΡΑ.

ΓΥΡΙΖΕΙ ΤΟΤΕ ΤΟ ΚΕΦΑΛΙ ΤΟΥ
ΚΑΙ ΒΛΕΠΕΙ ΕΝΑΝ ΑΝΤΡΑ
ΑΚΟΥΜΠΙΣΜΕΝΟ ΣΤΟΝ ΤΟΙΧΟ
ΝΑ ΚΑΠΝΙΖΕΙ. ΚΑΙ ΤΟΝ ΡΩΤΑΕΙ:
«ΣΥΓΓΝΩΜΗ, ΠΩΣ ΜΠΟΡΩ
ΝΑ ΠΕΡΑΣΩ
ΤΗΝ ΑΛΛΗ ΜΕΡΙΑ;»
«ΔΕΝ ΞΕΡΩ.
ΕΓΩ Σ' ΑΥΤΗ
ΓΕΝΝΗΘΗΚΑ».

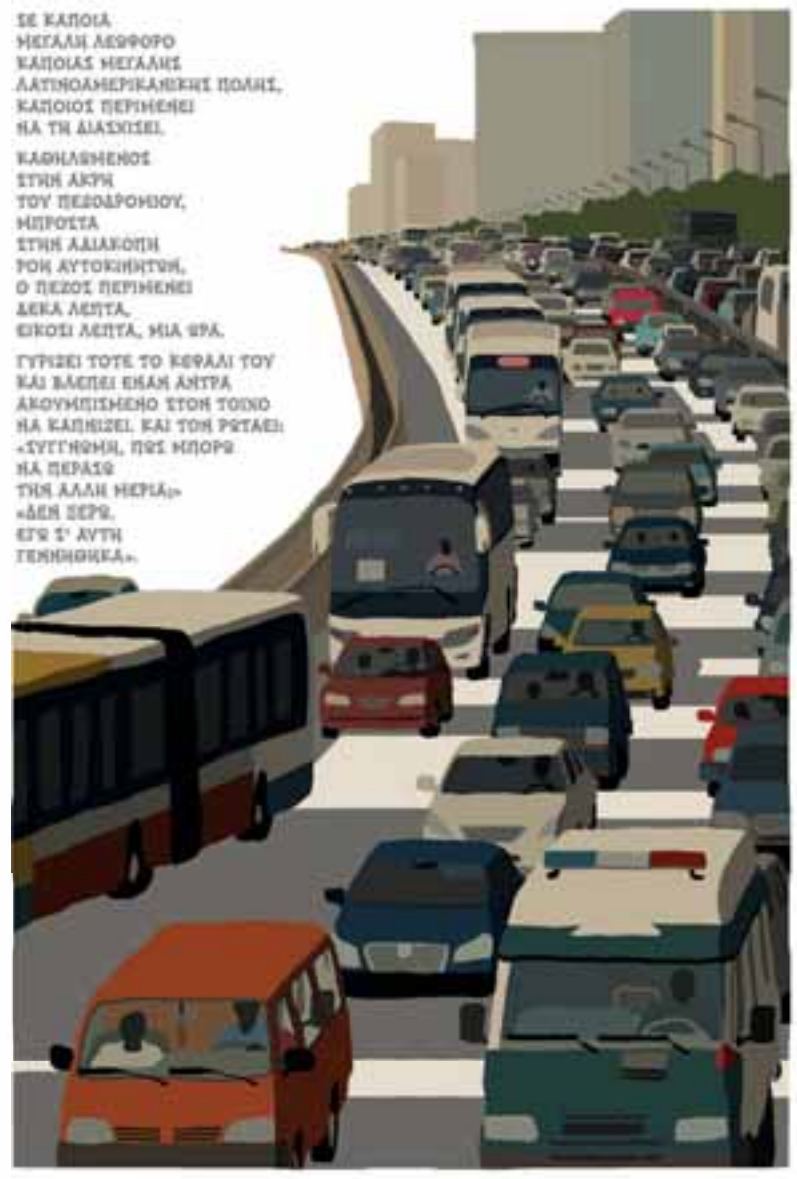

ΤΟ LOVE 100.7FM 98.1 & 105.7 ΠΑΡΟΥΣΙΑΖΕΙ

ΣΤΗΝ ΟΔΟ ΦΡΥΝΙΧΟΥ ΞΑΝΑ

ΘΟΔΩΡΗΣ ΒΟΥΤΣΙΚΑΚΗΣ

ΛΙΝΑ ΝΙΚΟΛΑΚΟΠΟΥΛΟΥ ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΚΗ ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ

ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΘΕΑΤΡΟ ΛΕΥΚΩΣΙΑΣ
ΚΥΡΙΑΚΗ 9 ΑΠΡΙΛΙΟΥ
8.30μ.μ

ΘΕΑΤΡΟ ΡΙΑΛΤΟ ΛΕΜΕΣΟΣ
ΜΕΓΑΛΗ ΔΕΥΤΕΡΑ 10 ΑΠΡΙΛΙΟΥ
8.30μ.μ

ΧΟΡΗΓΟΣ HELLENIC BANK

ΕΙΣΙΤΗΡΙΑ Tickethour a ticketmaster company ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΕΣ 7777 7040 ΚΑΙ ΣΕ ΟΛΑ ΤΑ ΚΑΤΑΣΤΗΜΑΤΑ ACS

Ο έρωτας στα χρόνια της τεχνητής νοημοσύνης

Εξυπνη προσέγγιση από τη Γερμανία

Η Αλμα (Μάρεν Εγκερτ), μια μοναχική ερευνήτρια αρχαιοτήτων, δέχεται να πάρει μέρος σε ένα πρωτοποριακό πείραμα, συζώντας επί τρεις εβδομάδες με τον Τομ (Νταν Στίβενς), ένα ανθρωποειδές ρομπότ ειδικά σχεδιασμένο ώστε να της προσφέρει την απόλυτη ευτυχία.

Ο άνδρας των ονείρων μου ★★★
ΚΟΜΕΝΤΙ ΦΑΝΤΑΣΙΑΣ (2022)
Σκηνοθεσία: Μαρία Σρέιντερ
Ερμηνείες: Μάρεν Εγκερτ, Νταν Στίβενς

Του **ΑΙΜΙΛΙΟΥ ΧΑΡΜΠΗ**

Μια ιδέα που έχουμε δει και στο παρελθόν από την κινηματογραφική επιστημονική φαντασία υλοποιείται εδώ στην πιο ανθρώπινη ίσως εκδοχή της από τη Μαρία Σρέιντερ, σκηνοθέτιδα μεταξύ άλλων του «Κάποια μίλησε», αλλά και του τηλεοπτικού «Unorthodox». Η Αλμα (Μάρεν Εγκερτ), μια μοναχική ερευνήτρια αρχαιοτήτων, αντιμετωπίζει προβλήματα χρηματοδότησης του επιστημονικού προγράμματός της. Προκειμένου να τα λύσει δέχεται να πάρει μέρος σε ένα πρωτοποριακό πείραμα, συζώντας επί τρεις εβδομάδες με τον Τομ (Νταν Στίβενς), ένα ανθρωποειδές ρομπότ ειδικά σχεδιασμένο ώστε να της προσφέρει την απόλυτη ευτυχία.

Σε αντίθεση με προηγούμενες εκδοχές της ιστορίας (π.χ. το «Her» του Σπάικ Ζόνζι ή το «A.I.» του Σπίλμπεργκ), που χτίζουν έναν ολόκληρο φουτουριστικό κόσμο γύρω της, η Σρέιντερ και οι συνσεναριογράφοι της την τοποθετούν απλώς στο σύγχρονο Βερολίνο, σαν τα υπερεξελιγμένα ρομπότ που σκέφτονται και ενεργούν ως άνθρωποι να είναι προ των πυλών.

Το συγκεκριμένο πάντως, με τη μορφή του γοητευτικού Νταν Στίβενς («Ο πύργος του Ντάουντον»), τα βρίσκει μπαστούνια με την πεισματάρα ακαδημαϊκό, η οποία μοιάζει να μην πιστεύει πια όχι μόνο στο ρομάντζο με ένα ανθρωποειδές, αλλά στον έρωτα γενικότερα, έπειτα από τραυματικές εμπειρίες του παρελθόντος. Η συμβίωση με τον Τομ ωστόσο, έστω και αναγκαστική αρχικά, θα την κάνει να ξανασκεφτεί πολλά από όσα μέχρι τότε θεωρούσε δεδομένα.

Στη σημερινή εποχή, που τα διαδικτυακά ραντεβού μεταξύ των ανθρώπων ορίζονται σε μεγάλο βαθμό από αλγορίθμους τεχνητής νοημοσύνης και το ChatGPT ευαγγελίζεται μια απάντηση σε κάθε απορία, το φιλμ της Σρέιντερ έρχεται να θέσει ενδιαφέροντα ερωτήματα σχετικά με τη σχέση ανθρώπου - μηχανής, αλλά όχι μόνο. Χρησιμοποιώντας (ευτυχώς) και το χιούμορ, η ταινία σχολιάζει εύστοχα την ίδια τη σύγχρονη πραγματικότητα, μέσα από το πρίσμα δύο πολύ ξεχωριστών χαρακτήρων: από τη μία της Αλμα, η οποία διψά για συναισθηματική επαφή και στοργή ακόμη κι αν δεν το συνειδητοποιεί, κι από την άλλη του Τομ, ο οποίος «μαθαίνει» με τον τρόπο του να συνδιαλέγεται με τους ανθρώπους, εξερευνώντας όρια που ακόμη και το ιδιοφυές λογισμικό του δεν έχει πάντα προβλέψει. Η δε τελική διαπίστωση της πρωταγωνίστριας έχει τη δική της σημασία, παρόλο που επιχειρεί –η μόνη που το κάνει– κατά κάποιο τρόπο να κατευθύνει τον θεατή.

Ενα ανθρωποειδές τα βρίσκει μπαστούνια με μια πεισματάρα ακαδημαϊκό, η οποία μοιάζει να μην πιστεύει πια στον έρωτα.

HOME CINEMA

Ο «σκληρός» ντετέκτιβ του Λονδίνου επιστρέφει

Επάνω, ο Ιντρις Ελμπα πρωταγωνιστεί στην ταινία του Netflix «Λούθερ: Ο έκπτωτος». Κάτω, η Κλέλια Ανδριολάτου και ο Ιωσήφ Γαβριελάτος σε σκηνή από την ταινία «18», που είναι διαθέσιμη στο Ertflix.

Λούθερ: Ο έκπτωτος ★★★
ΘΡΙΛΕΡ (2023)
Σκηνοθεσία: Τζέιμι Πέιν
Ερμηνείες: Ιντρις Ελμπα, Σίνθια Ερίβο, Αντι Σέρκις

Αυτό που ξεκίνησε το 2010 ως επιτυχημένη τηλεοπτική σειρά πέντε κύκλων, συνεχίζεται τώρα σαν ταινία με την υπογραφή του Netflix. Ο δημιουργός του τηλεοπτικού «Λούθερ», Νιλ Κρος, είναι εδώ σεναριογράφος, ενώ και ο Ιντρις Ελμπα επιστρέφει στον πρωταγωνιστικό ρόλο του Βρετανού προϊσταμένου του τμήματος ανθρωποκτονιών. Αυτή τη φορά ωστόσο δεν θα μείνει για πολύ στη θέση του, αφού μια σειρά αποκαλύψεων και δημοσιευμάτων καταφέρνει να τον κλείσει στη φυλακή· ταυτόχρονα, ένας σαδιστής σίριαλ κίλερ (Αντι Σέρκις), που προσεγγίζει τα θύματά του μέσω Διαδικτύου, τρομοκρατεί το Λονδίνο και (φυσικά) ο μόνος που μπορεί να τον σταματήσει είναι ο «έκπτωτος» Λούθερ.

Συνεχίζοντας στην ίδια σκοτεινή λογική του τηλεοπτικού προτύπου της, η ταινία του Τζέιμι Πέιν ξεκινάει από έναν απόλυτα παρανοϊκό κακό –ιδανικός ο Αντι Σέρκις για τον ρόλο–, που μάλιστα κινείται στον μοναδικό χώρο με τον οποίο δεν είναι τόσο εξοικειωμένος ο Λούθερ: αυτόν του Διαδικτύου και συγκεκριμένα των κοινωνικών δικτύων και της δημόσιας εικόνας, η διαφύλαξη της οποίας είναι ικανή να οδηγήσει τους σημερινούς ανθρώπους ακόμη και στις πιο ακραίες αποφάσεις. Ο Ιντρις Ελμπα, από την πλευρά του, είναι ξανά επιβλητικός και πειστικός στον ρόλο του «σκληρού» ντετέκτιβ που δεν φοβάται να λερώσει τα χέρια του ή να ξεπεράσει τα όρια του νόμου προκειμένου να φθάσει στον στόχο του.

«18» ★★★
ΔΡΑΜΑ (2021)
Σκηνοθεσία: Βασίλης Δούβλης
Ερμηνείες: Ιωσήφ Γαβριελάτος, Νικολάκης Ζεγκίνογλου, Κλέλια Ανδριολάτου

Από την πλατφόρμα του Ertflix επιλέγουμε τη δεύτερη μεγάλου μήκους ταινία του Βασίλη Δούβλη («Επιστροφή»). Ο τελευταίος ρίχνει αυτή τη φορά το βλέμμα του στις νεαρές ηλικίες και στις δυνάμεις που βράζουν εκεί, πολλές φορές κάτω από το ραντάρ της «επίσημης» κοινωνίας. Σε μια λαϊκή συνοικία της Αθήνας, μια παρέα λυκειόπαιδων κυκλοφορεί τα βράδια με τις μάσκες της πανδημίας κάνοντας επιθέσεις σε μετανάστες και ομόφυλα ζευγάρια. Ανάμεσα σε αυτούς και ένας μαύρος συμμαθητής τους.

Οταν ένας φίλος του θα προσπαθήσει να τον υπερασπιστεί, ανοίγει νέος κύκλος βίας με απρόβλεπτες συνέπειες. Ο Δούβλης πιάνει πολύ εύστοχα σοβαρά ζητήματα, όπως η αναγέννηση του φασισμού στην Ελλάδα της καινούργιας –ή απλώς αέναα συνεχιζόμενης– οικονομικής κρίσης, η οποία συντρίβει όνειρα, διαλύει οικογένειες και θρέφει τα πιο σκοτεινά ανθρώπινα ένστικτα. Η προσέγγισή του είναι βέβαια κάπως άγαρμπη και περισσότερο περιγραφική παρά διεισδυτική, ωστόσο η αυθεντικότητα και η ζωντάνια των ηρώων του είναι αναμφισβήτητες.

ΚΡΙΤΙΚΗ ΜΟΥΣΙΚΗΣ

Του **ΝΙΚΟΥ Α. ΔΟΝΤΑ**

Ποιητική η Μαρία Ζοάο Πίρες στο «Τρίτο» του Μπετόβεν

Σχεδόν ένα χρόνο μετά την εξαιρετική περυσινή εμφάνισή της, τότε με σολίστ τη Μιντόρι, η Ορχήστρα Εγχόρδων του Φεστιβάλ της Λουκέρνης επέστρεψε εκ νέου με ένα πρόγραμμα αποκλειστικά αφιερωμένο στη μουσική του Μπετόβεν. Φέτος, στις 18 Φεβρουαρίου στην αίθουσα «Χρήστος Δ. Λαμπράκης» και πάντα υπό τη μουσική διεύθυνση του εξάρχοντός του Ντάνιελ Ντοντς, το ελβετικό σύνολο έπαιξε την «Εισαγωγή» για την τραγωδία «Κοριολανός» του Χάινριχ Γιόζεφ φον Κόλιν, την «Ηρωική» Συμφωνία και το Τρίτο Κοντσέρτο για πιάνο σε ντο ελάσσονα, έργο 37, με σολίστ τη Μαρία Ζοάο Πίρες.

Η Πορτογαλίδα πιανίστρια εξακολουθεί να αποτελεί σπάνια περίπτωση στον χώρο της σοβαρής μουσικής. Δεδομένη πρέπει να θεωρείται η μουσικότητά της, όπως επίσης η εξαιρετική αίσθηση του ύφους της συγκεκριμένης μουσικής, με την οποία άλλωστε ασχολείται επί δεκαετίες. Πρακτικά, όμως, τι σημαίνει αυτό; Οτι παρά την έντονη δραματικότητα και την ταχύτητα, την οποία προφανώς από κοινού επέλεξε με την ορχήστρα, η Πίρες δημιουργούσε ικανό χώρο ώστε να ακουστεί η μουσική σε όλες της τις λεπτομέρειες. Αποδίδοντας τις νότες μια-μια καθαρά, με εξαιρετική σαφήνεια και ισχύ, αναδεικνύοντας την ξεχωριστή (χρονική) αξία καθεμιάς, επέτρεπε στον ακροατή να μην εστιάσει μόνο στην αρχή και την κατάληξη κάθε μουσικής φράσης, αλλά να προσλάβει εξίσου ξεκάθαρα όσα μεσολαβούν. Είναι κάτι που δεν συμβαίνει συχνά, λόγω της ταχύτητας με την οποία συνήθως ερμηνεύονται σήμερα τα έργα. Ταυτόχρονα, η διαμόρφωση των μουσικών φράσεων αποπνέει πάντα μια ευγένεια, ακόμη και στα πιο δραματικά σημεία, ενώ στα λυρικά μιλάει κανείς χωρίς δισταγμό για πνευματικότητα, η οποία βοηθάει τον ακροατή να καταδυθεί στο βάθος της μουσικής του Μπετόβεν. Φάνηκε στο αργό μέρος του Κοντσέρτου και ακόμη περισσότερο στο αργό μέρος της «Παθητικής» σονάτας του ίδιου συνθέτη, το οποίο η Πίρες έδωσε εκτός προγράμματος.

Συναρπαστικά διηύθυνε την «Ηρωική» ο Ντοντς με την Ορχήστρα Εγχόρδων του Φεστιβάλ της Λουκέρνης.

ΧΑΡΗΣ ΑΚΡΙΒΙΑΔΗΣ

Οι ερμηνείες της Μαρίας Ζοάο Πίρες αποπνέουν πάντα μια ευγένεια, ακόμη και στα πιο δραματικά σημεία.

Οπως πριν από έναν χρόνο, έτσι και φέτος οι εντυπώσεις από την ορχήστρα ήταν εξαιρετικές. Πέρυσι είχε αποδώσει την Τέταρτη Συμφωνία του Μπετόβεν, φέτος την «Ηρωική», η οποία επέτρεψε να φανούν ακόμη περισσότερο οι αρετές του συνόλου. Πάντα από τη θέση του εξάρχοντα, ο Ντάνιελ Ντοντς οδήγησε την ορχήστρα σε μια συναρπαστική ερμηνεία. Είχε στη διάθεσή του ένα σώμα εγχόρδων με ιδιαίτερα καλλιεργημένο, ομοιογενή ήχο, θαυμάσια ξύλινα πνευστά, ανάμεσα στα οποία ένα πολύ καλό όμποε και ένα εξαιρετικό φλάουτο, χάρη στο οποίο αναδείχθηκε ο κρίσιμος ρόλος αυτού του οργάνου, ειδικά στο τελευταίο μέρος του έργου. Εξίσου καλά ήταν τα χάλκινα και ιδιαίτερα τα κόρνα, όπως φάνηκε στο «Τρίο» του τρίτου μέρους. Με αυτά τα δεδομένα, η δύναμη και ο παλμός του πρώτου μέρους ήταν το ίδιο εξασφαλισμένα, όπως και η αέρινη αίσθηση της αρχής από το «Σκέρτσο» ή ο εκρηκτικός χαρακτήρας του τελευταίου μέρους, ενώ υπήρχαν όλες οι προϋποθέσεις για τις εντυπωσιακές κλιμακώσεις και αποφορτίσεις του «πένθιμου εμβατηρίου» (β΄ μέρος). Επειτα από αυτή την εμπειρία, ένας κύκλος των πέντε κοντσέρτων για πιάνο με τους ίδιους συντελεστές θα ήταν απολύτως ευπρόσδεκτος, η δε προσέλευση εγγυημένη, όπως φάνηκε.

SHUTTERSTOCK

Ποιοι στρέφονται στα βιβλία αυτοβελτίωσης; «Παρατηρούμε ότι είναι και κοινό που θέλει να κάνει ένα πρώτο βήμα, ώστε μετά να αναζητήσει έναν πιο εξειδικευμένο τίτλο», απαντούν εκδότες. Ορισμένοι δεν παραλείπουν να σχολιάσουν την ατμόσφαιρα προκατάληψης: «Υπάρχουν εκείνοι που ψέγουν όσους αναζητούν τρόπους να ζήσουν».

Ξεφυλλίζοντας «συνταγές ευτυχίας»

Επιστήμονες και εκδότες μιλούν στην «Κ» για την αναπτυσσόμενη αγορά βιβλίων αυτοβελτίωσης και αυτοβοήθειας

Του **ΔΗΜΗΤΡΗ ΑΘΗΝΑΚΗ**

«Κάθε μέρα είναι ένα δώρο. Να το ανοίγεις. Μην το πετάς. Η ζωή η ίδια είναι δώρο. Να τη ζεις. Μην την προσπερνάς». Στις 7 Μαρτίου οι αστυνομικοί, σύμφωνα με πληροφορίες, φθάνουν σε ένα σπίτι στη Βούλα όπου βρισκόταν ο Στέφανος Ξενάκης· εκείνος, κατά τις ίδιες πληροφορίες, τους βρίσκει «στην πόρτα», μαθαίνει τον λόγο της παρουσίας τους και παραδίδεται δίχως να προβάλει καμία αντίσταση.

Οπως έχει γράψει ο ίδιος, βρέθηκε στη ΓΑΔΑ «λόγω της καθυστερημένης τακτοποίησης κάποιων υποχρεώσεων της εταιρείας μου, που είχε πτωχεύσει το 2015 μετά από 18 χρόνια λειτουργίας, και μιας δικής μου αμέλειας».

Παρέμεινε επί οκτώ ημέρες στο κρατητήριο της ΓΑΔΑ, «μέχρι να ολοκληρωθεί η διαδικασία συγχώνευσης κι αποπληρωμής των ποινών», με τα δικά του λόγια. Βγαίνοντας δηλώνει, μεταξύ πολλών άλλων, στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης ότι αυτές οι οκτώ ημέρες «ήταν με απόσταση οι σημαντικότερες της ζωής μου. Εκανα τις βαθύτερες συζητήσεις που θυμάμαι να έχω κάνει, ένιωσα τα εντονότερα συναισθήματα που θυμάμαι να έχω νιώσει».

Ο Στέφανος Ξενάκης προανήγγειλε ότι έχει ήδη ξεκινήσει «το καινούργιο του βιβλίο γι' αυτή τη συγκλονιστική εμπειρία, μακράν τη σημαντικότερη της ζωής του». Αυτό το βιβλίο «αυτογνωσίας και ανθρωπιάς, γραμμένο από ΜΕΣΑ» (sic), είναι καθ' οδόν, όπως μας επιβεβαιώνουν άνθρωποι του περιβάλλοντός του. Ο συγγραφέας μοιάζει να ζει την αυτοεκπληρούμενη προφητεία του: «Κάθε μέρα είναι ένα δώρο».

Νωρίτερα, όμως, με το γεγονός της σύλληψής του είχαν συγκρουστεί δύο κόσμοι: το έργο και το πρόσωπο. Διότι στις περισσότερες συζητήσεις περί της υπόθεσης Ξενάκη κυριαρχεί η ηθική. Η συνέπεια έργου και ζωής – ιδίως όταν ο συγγραφέας παρουσιάζει «αλήθειες» βγαλμένες από την προσωπική εμπειρία, στάση και επιλογή, που, εκδίδοντάς τες, τις προτείνει.

Οπως και να 'χει, ο Στέφανος Ξενάκης είναι ένα κρίκος στην τεράστια αυτή βιομηχανία των βιβλίων αυτοβελτίωσης, αυτοβοήθειας, προσωπικής ανάπτυξης. Βιβλία που είναι άλλοτε γραμμένα από ερευνητές, άλλοτε από ανθρώπους που «φωτίστηκαν» κι άλλοτε από ένα συνδυασμό των δύο.

Η Θετική Ψυχολογία

Η δεκαετία του 1990 ήταν ένα σημείο καμπής. Είναι η δεκαετία κατά την οποία αναδύεται μια καινούργια επιστήμη: η Θετική Ψυχολογία, όπου όλο και περισσότεροι στρέφονται στην Απω Ανατολή: οι Ινδοί, Θιβετιανοί ή Νεπαλέζοι γκουρού γνωρίζουν άνθηση, οι αστρολόγοι γίνονται καθημερινότητα· ο Καζαντζάκης αντιμετωπίζεται ως οδηγός ζωής και ο Πάολο Κοέλιο συνάζει το σύμπαν.

Η Θετική Ψυχολογία εμφανίζεται «με τους γιατρούς της, τους αυτοαποκαλούμενους επιστήμονές της και τους γκουρού της, οι οποίοι είναι στο πλευρό σου για να σου διδάξουν πώς να είσαι ευτυχισμένος», λένε οι Εντγκαρ Καμπάνας και Εύα Ιλούζ στην «Ευτυχιοκρατία. Πώς η βιομηχανία της ευτυχίας κυβερνά τη ζωή μας» (μτφρ. Βασιλική Πέτσα, Πόλις 2020).

Στο μανιφέστο του, ο Αμερικανός ψυχολόγος Μάρτιν Σέλιγκμαν, το 2000, με τον τίτλο «Θετική Ψυχολογία: Μια εισαγωγή», διακήρυξε: «Δεν επέλεξα εγώ τη Θετική Ψυχολογία. Εκείνη με κάλεσε [...] Η Θετική Ψυχολογία με κάλεσε όπως ακριβώς η φλεγόμενη βάτος τον Μωυσή».

«Σου δίνουν απλές λύσεις, καταργούν τις αβεβαιότητες. Σε απαλλάσσουν από τη σκέψη. Καμία, όμως, πραγματική έρευνα της αλήθειας δεν τελειώνει. Πάντα ανοίγει κάτι νέο».

Βασίλης Βαρδάκας (αριστερά), **Βλάσης Μαρωνίτης,** εκδότες Key Books.

Εντγκαρ Καμπάνας, postdoctoral fellow, Universidad Autónoma de Madrid (UAM), Madrid Institute for Advanced Study (MIAS).

Γιάννης Πλιώτας, διευθυντής Μάρκετινγκ, εκδ. Διόπτρα.

Εκτοτε έχουν γραφτεί χιλιάδες τόμοι που εντάσσονται στη μεγάλη ομπρέλα της Θετικής Ψυχολογίας και της προσωπικής ανάπτυξης. Μια ομπρέλα ευρεία, καθότι η προσωπική ανάπτυξη δεν είναι μόνο εσωτερική ανάταξη και πνευματική γιόγκα· είναι οι επαγγελματικές συμβουλές, οι διατροφικές ιδέες, οι γυμναστικές λύσεις. Αυτό που οι μυημένοι θεωρούν πως ξεκλειδώνει ό,τι είναι φυλακισμένο μέσα μας.

«Αναζητούμε γκουρού»

Αναζητώντας απαντήσεις στο ερώτημα «γιατί οι αναγνώστες στρέφονται διαρκώς στα βιβλία πάσης φύσεως αυτοβοήθειας», απευθύνθηκα στον ψυχίατρο Σωτήρη Μανωλόπουλο. «Εμπιστευόμαστε και ταυτιζόμαστε με αυτόν που ήδη ήταν εκεί πριν από εμάς. Λογικό είναι να αναζητούμε κάποιον που έχει πείρα να μας βοηθήσει», λέει ο Σωτήρης Μανωλόπουλος. «Ο κόσμος είναι τόσο πολύπλοκος, που θέλουμε γκουρού να μας δείξουν τον δρόμο. Οι επιστήμονες δεν θέλουν να είναι γκουρού. Και είναι δύσκολο να μιλήσουν οι επιστήμονες με απλή γλώσσα για να γίνει κατανοητή η γνώση από τους απλούς ανθρώπους», συμπληρώνει.

Για τον ίδιο, τα βιβλία αυτοβελτίωσης «σου δίνουν απλές λύσεις, καταργούν τις αβεβαιότητες. Σε απαλλάσσουν από τη σκέψη. Επιφέρουν κορεσμό και κλείνουν τα θέματα. Καμία, όμως, πραγματική έρευνα της αλήθειας δεν τελειώνει. Πάντα ανοίγει κάτι νέο».

Ο Σωτήρης Μανωλόπουλος, ασφαλώς, φωτίζει και τον αντίλογο: «Η κατανάλωση των βιβλίων αυτοβελτίωσης μπορεί να δείχνει την περιφρόνηση προς τους άλλους και τη φαντασίωση ότι μόνος σου μπορείς να τα κάνεις όλα».

Ως συνέχεια αυτής της σκέψης του ψυχιάτρου έρχεται αυτό που μου έγραψε ο Εντγκαρ Καμπάνας, ερευνητής καθηγητής στο Universidad Autónoma de Madrid και στο Madrid Institute for Advanced Study και συν-συγγραφέας της «Ευτυχιοκρατίας». «Γκουρού, ψευδο-επιστήμονες και έμποροι της ευτυχίας σπεύδουν να προσφέρουν απλές και ατομικές λύσεις σε πολύπλοκα, δομικά προβλήματα. Η ιδέα ότι υπάρχουν γρήγορες και εύκολες λύσεις για τις δυσκολίες μας και ότι το μόνο που χρειαζόμαστε είναι λίγη θέληση και αποφασιστικότητα για να τις αντιμετωπίσουμε μόνοι μας είναι παρήγορη και ενδυναμωτική. Δυστυχώς, αυτό σπανίως ισχύει. Τα προβλήματα είναι κοινωνικά, όχι ατομικά. Είναι επίσης πολύπλοκα και πολυπαραγοντικά, όχι μόνο ψυχολογικά».

Αιώνιο κυνήγι της ευτυχίας ή κυνήγι βεβαιοτήτων σε έναν κόσμο ρευστό; Υποβάλλω το ερώτημα στον Εντγκαρ Καμπάνας. «Οσο πιο ρευστός γίνεται ο κόσμος» – μου γράφει– «τόσο πιο αποπροσανατολισμένοι είμαστε και πιο αβέβαια μοιάζουν τα πάντα, οπότε οτιδήποτε μας υπόσχεται μια ισχυρή βεβαιότητα, είτε απλοϊκό είτε παραπλανητικό, είναι ελκυστικό. Είμαστε πρόθυμοι να κρατηθούμε σε στέρεες και αντικειμενικές αλήθειες, και η βιομηχανία της ευτυχίας εκμεταλλεύεται αυτή την ανάγκη προσφέροντάς μας τολμηρούς ισχυρισμούς για το πώς να ξεπεράσουμε τις αμφιβολίες μας, να αντιμετωπίσουμε σημαντικές προκλήσεις στη ζωή μας και να επιτύχουμε την ευτυχία».

Κατηγοριοποίηση

Η αναζήτηση ενός καλύτερου εαυτού, μιας άλλης ζωής, ενός κινήτρου μεταφράζεται στο 5% της ελληνικής αγοράς βιβλίου, σύμφωνα με όσα αναφέρει στην «Κ» ο Γιάννης Πλιώτας, διευθυντής Μάρκετινγκ των εκδόσεων Διόπτρα. Οι Βασίλης Βαρδάκας και Βλάσης Μαρωνίτης, επικεφαλής των εκδόσεων Key Books, είναι πιο αισιόδοξοι ως οίκος σχεδόν αποκλειστικά αφιερωμένος στα non-fiction βιβλία προσωπικής ανάπτυξης.

Παρά ταύτα, και οι δύο πλευρές συνηγορούν στο ότι στην Ελλάδα στερούμαστε στοιχείων της αγοράς του βιβλίου – ποσοτικών, πολλώ δε μάλλον ποιοτικών. Πρόσφατη έρευνα του ΟΣΔΕΛ, όπως μας ενημέρωσε ο Βλάσης Μαρωνίτης, για την περίοδο 2017-2019 έδειξε ότι η αχανής κατηγορία «πανεπιστημιακά/επιστημονικά» καταγράφει το 23% των εσόδων από την εκδοτική επιχειρηματική δραστηριότητα.

«Εκλαϊκεύουν μια "κατάσταση", αλλά χρειάζεται να είσαι έτοιμος να κοιτάξεις τον εαυτό σου. Λέω και ξαναλέω ότι είμαστε μια γενιά που γνωρίζουμε τα πάντα, αλλά δεν μαθαίνουμε τίποτα».

Ο Γιάννης Πλιώτας και οι Βαρδάκας - Μαρωνίτης επισημαίνουν μια ευρέως αποδεκτή άποψη απ' όσους δεν προτιμούν την κατηγορία της προσωπικής ανάπτυξης/αυτοβελτίωσης, που θέλει όλα αυτά τα βιβλία «το ίδιο». «Υπάρχει μια μεγάλη συζήτηση τον τελευταίο καιρό για μια μερίδα non-fiction βιβλίων, που αποκαλούνται βιβλία self-help, αυτοβελτίωσης, εκλαϊκευμένης ψυχολογίας, προσωπικής ανάπτυξης, διατροφής, πνευματικής αναζήτησης κ.ά. Αυτή η κατηγορία είναι ευρεία και ιδιαίτερα δύσκολο να οριστεί. Στην πραγματικότητα, για μια αναγνώστρια ή έναν αναγνώστη του είδους είναι ευδιάκριτες οι διαφορές του κάθε βιβλίου, αλλά για έναν εξωτερικό παρατηρητή μπορεί να φαίνονται "όλα το ίδιο"», λέει ο Γιάννης Πλιώτας.

«Υπάρχουν βιβλία δημιουργικότητας, business, προσωπικής ανάπτυξης, ψυχολογίας, αληθινές ιστορίες. Είναι πολλές οι υποκατηγορίες», επισημαίνει και ο Βασίλης Βαρδάκας στη συνομιλία μας. «Και είναι μεγάλη η ανάγκη για υποστήριξη, καθοδήγηση, έμπνευση», συμπληρώνει. Οι επικεφαλής των Key Books, μάλιστα, κάνουν λόγο και για προκατάληψη: «Υπάρχουν εκείνοι που ψέγουν όσους αναζητούν τρόπους να ζήσουν».

Από τις εκδόσεις Διόπτρα επισημαίνουν ότι υπάρχει «ένα κοινό που είτε ψάχνει κίνητρα για να πετύχει στόχους είτε δεν έχει χρόνο για να εμβαθύνει ή θέλει να παίρνει παραδείγματα από προσωπικότητες. Πολλές φορές παρατηρούμε ότι είναι και κοινό που θέλει να κάνει ένα πρώτο βήμα, ώστε μετά να αναζητήσει έναν πιο εξειδικευμένο τίτλο».

Ο Βλάσης Μαρωνίτης, πάντως, αντιτείνει ότι «ο αναγνώστης δεν θα ενδιαφερθεί τόσο για το αν ο συγγραφέας είναι ειδικός ή μη, αλλά για το αν αυτό που κρατάει στα χέρια του μπορεί να αποτελέσει ένα εργαλείο που θα του κατευθύνει τη σκέψη», για να τον συμπληρώσει ο Βασίλης Βαρδάκας: «Δεν είναι, όμως, από μόνα τους αρκετά – απλώς δίνουν ιδέες, σπίθες, παρακινούν».

Οι αναγνώστες

Ισχύουν όλα αυτά; Αναζητήσαμε τους τελικούς αποδέκτες αυτής της κατηγορίας βιβλίων: τους αναγνώστες. Η Δώρα Ανυφαντή, 48 ετών, ζει στην Κέρκυρα. Είναι παιδαγωγός προσχολικής αγωγής. «Ηρθα σε επαφή με αυτά τα βιβλία έπειτα από έναν σκόπελο. Ημουν αρνητική, έβλεπα αυτά τα βιβλία ως χειριστικά. Οταν έπαψα να προσπερνάω από φόβο τις σελίδες που μιλούσαν "για μένα", κατάλαβα ότι δεν ήταν έτσι.

Οπως, βέβαια, όλα τα πράγματα στη ζωή, αυτά τα βιβλία, αν πέσουν σε λάθος μάτια, μπορεί να κάνουν κακό· σε άλλους μπορεί να μην κάνουν τίποτα. Εκλαϊκεύουν μια "κατάσταση", αλλά χρειάζεται να είσαι έτοιμος να κοιτάξεις τον εαυτό σου. Λέω και ξαναλέω ότι είμαστε μια γενιά που γνωρίζουμε τα πάντα, αλλά δεν μαθαίνουμε τίποτα», μου λέει τηλεφωνικώς.

Απευθύνθηκα και σε εκπρόσωπο της επόμενης γενιάς, τη Σοφία Παπαστεφάνου, 27 ετών, μεταπτυχιακή φοιτήτρια στην Αθήνα. «Δεν το έβλεπα ως έναν τρόπο να λύσω τα προβλήματά μου, αλλά ως χαλάρωση στη δύσκολη καθημερινότητα. Δεν το έχω μετανιώσει. Απλώς τελικά δεν σου δίνουν απολύτως τίποτα. Αυτό που υπόσχονται αυτά τα βιβλία σ' το προσφέρει η ψυχολόγος. Ούτε η life coach ούτε ένα βιβλίο, ακόμη και αν έχει βραβευθεί και έχει γίνει talk of the town».

«Ελπίζω όσοι έχουν οποιαδήποτε ανάγκη, να "ακούσουν" σε αυτά τα βιβλία ένα καμπανάκι για να επισκεφθούν κάποιον ειδικό», μου λέει κλείνοντας η Δώρα Ανυφαντή.

Α΄ τόμος

η Ελλάδα στις κάλπες

1974-2019 εθνικές εκλογές, κόμματα και εκστρατείες

- Οι μεγάλες ιδέες που πιστέψαμε
- Τα διλήμματα που μας δίχασαν
- Οι ηγέτες που έγραψαν ιστορία

Ένα απολαυστικό πρωτότυπο έργο για τις εκλογές της Μεταπολίτευσης

1974-1989

Κυριακή 2/4